C·HAUCH·

En polsk familie

Bibliotek 1800

Carsten Hauch

En polsk familie

eBibliotek 1800

2024

Ophavsret og brugsbetingelser

Denne ebogsudgave af Carsten Hauch: *En polsk familie* er baseret på originaler, som er public domain i hele verden.

Nærværende ortografisk opdaterede og redigerede udgave af teksten kan frit downloades og videreformidles under Creative Commons-licensen BY-NC-SA – Kreditering-IkkeKommerciel-DelPåSammeVilkår 4.0 International.

Generelt forbehold: *Vær opmærksom på, at denne ebog er baseret på en tekst, som stammer fra en længst svunden tid. Normer og udtryksmåder mm. var anderledes dengang, og der kan derfor forekomme indhold, som på nogle virker stødende. Bogen skal, ligesom alle andre kunstneriske værker fra andre tider, ses i sin kulturelle og tidsmæssige kontekst, og udgiveren kan og vil ikke påtage sig noget ansvar for forfatterens verdensbillede og udtryksmåder.*

Copyright and conditions of use

This ebook edition of Carsten Hauch: *En polsk familie* is based upon sources in the public domain worldwide.

This edition is free to download and reuse under Creative Commons BY-NC-SA Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International.

Disclaimer: *Please note that this book is based on an original text dating from another era. Norms and language were different then, and some readers might find offensive content. We believe that any work of art from previous times should be viewed in its cultural and temporal*

context and not in the light of latter-day prejudices, and we can and will not accept any responsibility for the author's views or language.

Første del

Und so ist alles Traum und Schatten
um uns her, aber Träume setzen Gejster
voraus, und der Erdschatten eine Sonne.
Jean Paul.

1. Mødet

Udenfor den lille stad S., nær ved grænsen af kongeriget Polen, og omtrent fem mile fra den gamle hovedstad Krakau, ligger et anseligt slot og et herresæde, der endnu tilhører den i Polens historie ikke ubekendte familie Litowski. Den nuværende ejer af dette herresæde er Stanislaus Litowski, der på den tid, vi her omtaler, allerede med stærke skridt nærmede sig oldingealderen. Han havde i sin ungdom stået i forbindelse med flere af Polens mægtigste mænd, og blev i følge heraf udvalgt til starost [Note 1)] over flere godser i den egn, hvori hans egne ejendomme lå; han var for resten en af de sidste, der førte denne titel, der nu næsten er gået af brug.

Med hensyn til de vidtløftige besiddelser, han således bestyrede, benyttede han de vink, som de polske sletter ved deres frugtbarhed giver, og følgen var, at flere omliggende egne, der i lang tid havde ligget øde og udyrkede, nu genvandt det blomstrende udseende, som de i længstforsvundne lykkeligere tider havde haft. Det var derfor et overraskende syn, når man fra de sandede sletter, de dunkle skove, de mangfoldige moradser, de slet vedligeholdte, urenlige landsbyer, hvormed den største del af Polen er opfyldt, nærmede sig til Litowskis ejendomme. Her var bøndernes huse mod sædvane ikke opført af råt ler, men af brændte sten, våningshusene var adskilte fra staldene, de store skove havde veget pladsen for frugtbare, vidtudstrakte agre og for frodige kløvermarker, hvor kvæget græssede, halvt skjult i det høje græs. Gennem agre og kløvermarker løb kunstige kanaler, hvorfra vandet i den stærke hede om sommeren kunne udkastes over græsset og sæden.

Ved de smukt byggede huse lå frugttræer, levende gærder gennemskar markerne, og adskilte dem fra hverandre. I de få moradser og halvtudtømte indsøer, som endnu var tilbage, stod flere af de maskiner, der fører navn af vandsnegle, hvilke dreves ved vindmøller og gennem hvis hule skruegange vandet blev hævet i vejret og bortført. Kun langt borte så man endnu en krans af skove, der, ligesom mismodige, havde trukket sig tilbage i baggrunden, hvor de store træer, hver gang vindmøllerne gik, rystede på hovederne, mens de med melankolske miner syntes at betragte den fremskridende kultur, der havde fortrængt deres brødre fra de steder, over hvilke de, endnu for få år siden, udstrakte deres dunkle skygger.

Gennem disse skove red, mod sommerens ende, i året 1829, et ungt menneske, hvis smagfulde og fine påklædning uden tvivl bedre passede til en pariserkreds, end til de mørke skove, hvori han nu befandt sig. Dog syntes han ej ubekendt med de mange labyrintiske gange, der snoede sig derigennem, for han fulgte ikke den almindelige vej, men valgte med flid omveje, der for enhver, som ikke vidste nøje besked, måtte være ufremkommelige i det mindste til hest. Undertiden holdt han stille på de steder, hvor en ny anlagt vej krydsede den ældre sti, men efter at have set sig om og betragtet egnen nøjere, fandt han sig let igen til rette. Endelig var han kommet til skovens ende, og så den store dal ligge for sig, hvor Szreniawa-floden, lig en glinsende søslange, som ikke befinder sig vel på landet, ilende søger vej til det store ocean.

Ved synet af de vidtudstrakte kornagre og de halvudtørrede søer med vindmøllerne standsede atter den fremmede sin hest,

men efter at have kastet et blik på floden, travede han igen hurtigt af sted, indtil han kom til indgangen af byen S., hvor en slagbom hindrede ham fra at trænge videre frem.

Den fremmede, som vi herefter ville kalde med hans fornavn Adalbert, syntes med utålmodighed at vente på bommens åbning. Det varede heller ikke længe, før døren til et lille hus oplukkedes, på hvilket den russiske dobbeltørn stod malet, og en undersætsig mand, med en rød foderskindshue på hovedet, trådte ud deraf. Denne mand lignede snarere en mongol, end en polak, for hans ansigt var fladtrykt, hans hudfarve smudsig, og de små, skævtliggende øjne funklede mistroisk under den lave pande. Han nærmede sig forresten med den samme myndighed, som selv en hund efter Shakespeare skal besidde, når den er i sit embede, og spurgte Adalbert, om han ingen forbudte varer førte med sig.

"Det kan han se," svarede denne, "jeg har kun mine rejseklæder og min hest med, ingen af dem hører til de forbudte varer."

"Ja, således taler de alle," svarede den moderne Cerberus, der bevogtede indgangen til staden S., uden endnu at gøre mindste mine til at åbne bommen.

"Han vil dog ikke undersøge mit legeme?" spurgte Adalbert.

"Jeg er af hans kejserlige majestæt og af hans kongelige højhed, storfyrsten, sat til at våge over orden og sikkerhed," svarede toldbetjenten, idet han lod sin hånd glide hen over Adalberts vadsæk, der var fastbundet bag sadlen. I dette øjeblik kastede den unge mand en sølvmønt ned i græsset; toldbetjenten slap da vadsækken, og bøjede sig ned efter sølvpengen, som han også snart lykkelig fandt. – Han blev da

meget høfligere, og mumlede et par ord, der skulle undskylde hans forrige opførsel, på samme tid tog han sin hue af, og fremviste en bred, skaldet isse, der var så fladtrykt, som om trældommens jernhånd havde berørt den i fødselsøjeblikket, og som om alle højere evner derved var standset i deres udvikling.

"Herren er måske en russer?" spurgte han.

"Jeg er en polak, kan han ikke mærke det?" sagde Adalbert med en stolt og halvfornærmet mine.

"Men dog en tro og underdanig undersåt af vor allernådigste kejser?" genmælede toldbetjenten, idet han rakte ham en bøsse i møde, hvori Adalbert kastede en lille kobbermønt. Straks efter vinkede toldbetjenten til en bredskuldret karl, der syntes at vente på hans befaling, og som nu langsomt hejsede bommen i vejret.

I dette øjeblik nærmede endnu en rytter sig fra den modsatte side, han var klædt i en polsk frakke, som rigeligt var besat med silkesnore, og kunne ses under hans rejsekappe, ved siden bar han et bøjet sværd, for et sådant havde enhver polsk adelsmand ret til at bære, skønt de russiske magthavere ikke gerne så, at man benyttede denne ret. Den undersætsige toldbetjent tog med en halvspottende, halvkrybende mine igen sin hue af, men den polske adelsmand syntes ej at agte herpå. Dog standsede han sin hest et øjeblik, svøbte sig fastere ind i sin kappe, og kastede med de ord: "før var landevejene frie i Polen," en kobbermønt ned i græsset, hvorpå han hurtigt fortsatte sin vej.

"Hvem er det?" spurgte Adalbert.

"En ung, fornem herre, der måske snart vil rejse længere bort, end han vel har i sinde," svarede toldbetjenten, idet hans brede læber fortrak sig til et grin, hvorved to spidse

hjørnetænder trådte frem af munden, og gav ham en øjeblikkelig lighed med en hyæne, der bag sit fangebur betragter et forbi-ilende menneske, som den gerne ville sønderrive, men ikke mægter at nå.

Adalbert red nu igennem byen, og standsede først udenfor den, ved et temmelig stort værtshusskilt, på hvilket en springende hest, som vel engang havde været forgyldt, syntes at sparke til den skriftlige forsikring, der i uortografisk stil blev givet alle forbirejsende, at både de og deres dyr dér skulle blive fortræffeligt beværtede.

Næppe var Adalbert ankommet hertil, før han hørte en hund tude indenfor. På samme tid sagde en røst, som han troede at genkende: "Der er han, for Fidelio bliver så urolig." Kort efter styrtede en ung, smuk mand ud, hvis påklædning, uagtet den bar præg af skødesløshed, dog havde et fint og desuden et halvt militært udseende.

"Casimir!" råbte Adalbert, "er det dig?"

"Velkommen, broder!" svarede den unge mand. "Joseph!" blev han ved, "slip Fidelio ud, hører du ikke, hvor det stakkels dyr tuder? Velkommen, velkommen! Gud være lovet, at vi har dig igen!" Dermed greb han Adalberts hånd, som denne rakte ham, og trykkede den imellem begge sine.

På samme tid kom en stor hvid jagthund frem med brune nedhængende øren, der med logren, bjæffen og tusinde spring lagde en lige så stor glæde for dagen, som dens herre.

"Hvor du er vokset," vedblev denne med alle tegn på en inderlig tilfredshed. "Har du ikke glemt din broder endnu, skønt du har vandret så vidt omkring? Vær ikke vred, fordi jeg ikke svarede dig på dine breve, jeg er en doven knægt, ved du

vel, der aldrig gider sætte pen på papir; men derfor har jeg dig dog lige så kær, som om jeg hver postdag havde skrevet dig et brev, så langt og kedeligt som dem Alexandra skriver!"

"Jeg kender vel din troskab, min brave Casimir, og behøver intet skriftligt bevis derpå," sagde Adalbert, idet han svang sig ned af hesten, hvorpå Casimir med tårerne i øjnene kastede sig om hans hals. Et øjeblik derefter lo Casimir højt, og munterhed og tårer forjog hverandre lige så hurtigt i hans bevægelige åsyn, som dette plejer at ske hos barnet i den spædeste alder.

"Har du ventet mig længe?" spurgte Adalbert.

"Den hele nat, broder! Og den hele morgen, jeg har ikke været af klæderne; hver gang jeg hørte en hest trampe, troede jeg, at det var dig, endelig kunne jeg ikke længere holde det ud, men travede herhen, for at jeg dog kunne være den første blandt dem alle, der fik dig at se."

"Hvordan lever min fader, Casimir?"

"Den gamle! Der er ingen forandring at se på ham, og på Fidelio heller ikke. Ser du, hvor godt han kender dig, hold nu op med den tuden, du dumme hund! Også Emilie længes efter dig, der skal du se en pige, hvis lige du næppe har fundet hverken i Paris eller London, forresten ligner hun dig noget, det er vel derfor, jeg kan så godt lide hende."

"Hvordan går det den gamle Michael?" spurgte Adalbert.

"Michael! Han er afsat fra alle sine bestillinger, og bruges nu kun til at forsegle min faders breve. Pas på hesten, Joseph! Læg et tæppe over den, og vent en stund, før du giver den at drikke." Med disse ord greb han broderens hånd, og førte ham ind i værtshuset.

Uagtet dette værtshus lå omgivet af Litowskis besiddelser, havde dog hans eksempel kun lidet virket derpå, for det var ikke stort bedre, end de kroer, der almindeligt findes ved de polske landeveje. I et eneste stort værelse var køkken og dagligstue forenede, ildstedet, som lå midt i værelset, var uden røgfang, og røgen bortførtes gennem et hul i loftet, gulvet bestod kun af stampet ler; i køkkenet selv stod en ko fastbundet, der drejede hovedet hen imod ildstedet, og med begærlighed indåndede den varme røg, som derimod var menneskene til stort besvær; høns og ænder vandrede frit omkring på gulvet, mens en rødspraglet hane var fløjet op på en bjælke under loftet, hvor den galede højt, og så stolt ned på de øvrige indvånere i værelset. Rundt om ilden sad nogle pjaltede børn, hvis træk, der forresten var smukke, bar den israelitiske races umiskendelige præg. Ved siden af dem stod en gammel pige, sysselsat med at knuse kogte kartofler, som oven i købet ikke var skrællet, hvilken forretning børnene med megen deltagelse betragtede.

Værten, i hvis åsyn godmodighed syntes at kæmpe med snuhed, ilede straks til døren, da Adalbert trådte ind, bukkede og ytrede stor glæde over hans ankomst. Derefter åbnede han en anden dør, og førte begge brødrene ind i et sideværelse, som rigtignok var mindre end køkkenet, men derimod så meget ordentligere ud. Et stort egeskab stod i en krog, og på de hvidkalkede vægge hang adskillige portrætter af russiske og polske generaler, som just ikke vidnede om noget mesterskab i kunsten, blandt disse udmærkede især general Diebitsch sig, der sås ridende på spidsen af Balkanbjerget, mens hans hest med et eneste spring syntes at ville styrte sig ned i dalen.

"Du har smukke billeder," sagde Casimir, "men af dem kan vi ikke leve, hvad har du forresten at beværte med?"

"Excellence, jeg er en fattig mand," svarede jøden.

"Har du ikke et stykke skinke, Salomon?"

"Herren ved jo nok, at det er vort folk forbudt at spise af svinets kød."

"Det er det samme, om det er forbudt, Salomon, når du blot har det."

"Nej, jeg har det, Gud straffe mig, ikke, men jeg kan nok skaffe det."

"Så skaf det da!"

"Ja ja, men da det er forbudt, koster det mere, som den unge herre begriber."

"Det er ligegyldigt, skaf det blot!"

"Straks," sagde Salomon og gik bukkende sin vej.

Kort efter kom han ind igen med den forlangte skinke og med en flaske vin, som han opstillede på bordet, dernæst åbnede han egeskabet, og tog et par sølvbægre ud deraf, som han satte foran Casimir og Adalbert.

"Du har vist mange penge i det skab?" sagde Casimir.

"Gud straffe mig ikke en skilling, excellence! Franskmændene har allerede plyndret det for sytten år siden, og da jeg ikke havde mere, tvang de mig dog endnu til at betale dem to hundrede polske gylden."

"To hundrede polske gylden betalte du endnu, da du ikke havde mere, det var et kunststykke, som få skal gøre dig efter."

"Ja, og oven i købet ville de hænge mig, fordi jeg ikke kunne skaffe dem guldpenge."

"Hvorfor blev du da ikke hængt, Salomon?"

"Fordi jeg gav dem anslag på en anden, som de kunne hænge i mit sted," svarede Salomon med en snu mine.

"Deri handlede du vel, men hør nu, hvor meget vil du have for at spise det stykke svinekød, der ligger?"

"Ikke for alle de skatte, der var i Jerusalems tempel," svarede Salomon forskrækket, "for svinet er et urent dyr."

"Så lad den ene urene fortære den anden," sagde Casimir, idet han kastede et guldstykke på bordet; "spis, Salomon, så hører dette guld dig til."

"Det er Gud straffe mig beskåret," sagde Salomon, idet han begærlig greb efter guldstykket.

"Naturligvis," svarede Casimir, "for det kommer jo fra dig selv, det var iblandt de penge, du sidst lånte mig."

Nu greb endelig Salomon skinken og spiste den, idet han bestandig kastede sit blik på guldmønten.

"Fidelio!" råbte Casimir, "sid op, min dreng, og vær andægtig, mens Salomon spiser!"

Fidelio rejste sig straks op på to ben, og blev således siddende, mens Salomon spiste. Endelig da han var færdig, kastede Casimir guldstykket til ham under høj latter. "Der har du det," sagde han, "men kun på vilkår af, at du låner mig hundrede dukater endnu, for denne er en af de sidste, jeg ejer."

"En anden gang kan vi tale derom," svarede Salomon, idet han atter bukkede og gik ud af døren.

"Det er dog vel ikke dit alvor, Casimir, du behøver jo dog ikke at låne penge af nogen?" sagde Adalbert.

"Jo vist behøver jeg, den gamle er alt for påholdende, han kan desuden ikke lide mig, som du ved og giver mig så godt som intet."

"Men du er jo gift med en rig kone."

"Det er sandt," svarede Casimir med letsindig latter, "jeg er en gift mand, men det husker jeg aldrig på, uden når nogen minder mig derom; imidlertid er min kone også gerrig, fader har desuden taget det meste under sin bestyrelse, og jeg selv ejer det endnu kun i håbet, forstår du, og må derfor være Salomon meget taknemmelig, når han forvandler håbet til virkelighed."

"Du er endnu ligeså letsindig, som du altid var."

"Rigtig, og det vil jeg blive til min dødsdag."

Nu tog samtalen en anden retning, og brødrene begyndte at omtale flere familieanliggender, der, for så vidt de kunne interessere os, med tiden skal blive fortalt. Blandt andet erfarede Adalbert, at den unge mand, han mødte ved indgangen til byen, var Casimirs svoger Bonaventura Zaleski, som nylig havde aflagt et besøg hos sin søster. Forresten fandt Casimir ligeså lidet behag i denne svoger, som i nogen anden af sin kones familie, især ytrede han sin uvilje mod frøken Leontine Zaleski, en søster af hans kone, der bestandig opholdt sig hos denne, og som han erklærede for en af de egensindigste og kedeligste skabninger, han nogensinde havde set. Endelig kaldte Casimir på værten, og kastede endnu et guldstykke til ham. "Det er for fortæringen," sagde han.

"Det guldstykke er ti gange så meget værd, som vor hele fortæring," sagde Adalbert.

"Det bryder jeg mig kun lidet om," svarede Casimir, hvorpå begge brødrene igen steg til hest og red bort.

Kort efter at de to fremmede var bortredne, hørtes en sagte banken på Salomons rude.

"Hvem er det?" spurgte Salomon.

"Det er mig," svarede en mand udenfor, mens toldbetjentens ansigt blev synligt nær ved vinduet.

"Hvad vil du, Iwan?" spurgte Salomon.

"Hvem var den fremmede herre, som nylig red igennem byen?" spurgte Iwan.

"Ej, det var den yngste af starostens sønner, der nu er kommet hjem fra sin udenlandske rejse."

"Det er en anden sag," svarede Iwan, "han er skudfri."

"Har du haft ham mistænkt, Iwan?"

"Nu, det vil vi ikke tale om, jeg mistænker alle mennesker, når jeg ikke kender dem, men starosten er en brav mand."

"Ja, han er en mægtig mand, de siger, at han går ind og ud hos storfyrsten, når han har lyst til det; men hvorfor mistænkte du ellers den unge herre?"

"Fordi han ikke ville svare mig, da jeg spurgte ham, om han var en tro og underdanig undersåt af kejseren," sagde Iwan, og vendte sig om og gik.

Men før han endnu havde nået sit hjem, blev han pludselig standset af et par ryttere, der i starostens navn befalede ham at følge dem. Iwan blev da rolig stående, og lod uden modstand, ja uden at mæle et eneste ord, sine hænder binde fast til halen af den ene hest. Derpå galopperede rytterne bort, og Iwan måtte anspænde alle sine kræfter, for til fods at følge dem.

Note 1: Starostier var en art len, der uddeltes til polske adelsmænd, og over hvilke rettens håndhævelse tit var dem overdraget.

2. Hjemkomsten

Den gamle Litowski var opkaldt efter den sidste polske konge Stanislaus, ved hvis hof han var opdraget. Den polske adel syntes i hin tid temmelig fordærvet, for de ældre, strengere sæder var fortrængt af overdåd og pragt, og den høje fædrelandskærlighed, der siden adlede Polen midt i ulykken, havde den gang endnu ikke vist sig. Da Litowski snarere hørte til de beregnende, end til de begejstrede ånder, så havde han sat sig i hovedet, at Polen under ingen omstændigheder kunne modstå Ruslands overvægt, for at det større land måtte få overvægt over det mindre, beregnede han ligefrem efter massernes love; den moralske kraft derimod bragte han aldeles ikke med ind i beregningen, og tænkte enten ikke på den, eller anså den, når dens virkninger nødte ham til at tænke på den, som et sværmeri, som uden nytte for det hele måtte styrte den enkelte, der viste det, i undergang. I hans første ungdom var det, som vi siden skulle høre, lidenskab, der bragte ham til at tage parti for russerne, siden var det derimod en fast og fuldkommen overbevisning om, at han ene således kunne virke til sit fædrelands fordel, hvilken han satte i en sikker nydelse af materielle goder. I følge heraf bekæmpede han ivrigt konstitutionen af tredje maj, som han troede udsprunget af et farligt sværmeri; for at omstyrte den indlod han sig endog i en sammensværgelse imod den, sluttede sig til de misfornøjede ved Targowicz, og kastede sig med dem aldeles i russernes arme.

Det var naturligt, at han ved denne fremgangsmåde ikke vandt sine landsmænds kærlighed, og selv russernes gunst

kunne ikke beskytte ham for følgerne af dette. Efter flere krænkelser, som han troede ufortjente, og under hvilke den herskende magt efter hans mening ikke ivrigt nok havde beskyttet ham, besluttede han endelig at modtage et starosti i det sydlige Polen og at leve for sine godsers bestyrelse, hvorved det blik han besad for alt, hvad der lå indenfor beregningens grænser, kom ham vel tilpas. Han gjorde sig snart bekendt med de bedste nyere skrifter over landhusholdningen, og foretog ifølge de kundskaber, han således tilegnede sig, som vi allerede har antydet, en mængde forbedringer, hvorved han foregik sine landsmænd med et gavnligt eksempel, og ikke lidet bidrog til den fuldkomneste agerdyrkning, som nu lidt efter lidt også indførtes i Polen.

Sin ældste søn bestemte han til den militære løbebane; virkelig havde denne også tilbragt et par år som løjtnant i et rytterregiment, men da han ikke kunne vænne sig til den strenge krigstugt, som storfyrst Constantin fordrede, udvirkede faderen ved sin indflydelse hans afsked fra tjenesten. Denne søn, der var den egentlige arving til starostens store gods, havde han for nogle år siden giftet med en rig kone, og det er ham, som vi har lært at kende under navn af Casimir.

Sin yngre søn opdrog starosten til studeringer, og sendte ham, da han havde opnået ynglingealderen, til universitetet i Warschau. Siden skaffede han ham endog tilladelse til en udenlandsrejse, som ellers i de senere år sjældent blev tilstået en polak. Adalbert havde nu i halvtredje år opholdt sig i England, på det han om muligt kunne tilegne sig noget af dette lands praktiske ånd. Kun på hjemrejsen aflagde han et kort

besøg i Frankrig og Tyskland, og det var fra denne udenlandsrejse, han nu vendte tilbage.

Efter at Adalbert og Casimir havde forladt Salomons hus, red de hurtigt til, og standsede først udenfor et just ikke stort, men dog særdeles smukt slot, hvori det flade tag tilligemed en mængde søjler mindede om den italienske smag, i hvilken de polske slotte som oftest er bygget. Omkring denne bolig lå flere adspredte huse, som all bare præg af, at de nylig var opførte; længere borte derimod så man ruiner af en overordentlig stor bygning, hvoraf begge fløjene var nedrevne, og hvoraf rimeligvis stenene var brugt til det ny slots opførelse.

Næppe var de kommet ind i gården, før en mand trådte dem i møde, hvis hår var hvidt, men hvis legemsbygning tydede på en overordentlig kraft.

"Der er Michael," sagde Casimir, "han er blevet noget melankolsk i den senere tid, forresten er han endnu rask."

Michael holdt imidlertid Adalberts hest, og næppe var Adalbert steget af, før han med heftighed greb hans hånd, og trykkede den til sine læber.

Begge brødrene ilede nu op ad den sirlige trappe ind i slottet. På gangen kom tvende damer dem i møde, hvoraf den ene var høj og veldannet, og hørte til disse på engang yppige og skønne skikkelser, som har givet de russiske og polske damer et berømt navn næsten over hele Europa; den anden var mindre, hendes bygning var finere, og hun lignede en af de blomster, som den nordiske sol udklækker, hos hvilke en æterisk duft må erstatte, hvad der mangler i pragt og farveglans. Hun var sortklædt og holdt en rosenkrans i hånden, rimeligvis fordi hun nylig var kommet fra messen.

Casimir nærmede sig meget venlig til den første dame og sagde: "Her bringer jeg Dem da endelig min broder Adalbert, om hvem jeg så ofte har talt med Dem."

"Det glæder mig meget personligt at lære den at kende, som min broder skylder sin lykke," sagde Adalbert.

Ved disse ord rødmede den unge dame stærkt, men Casimir lo højt og udbrød: "Han tror, at De er min kone Emilie; nej, du er dog ganske blevet en fremmed iblandt os; har du aldrig hørt min kone beskrive? Se der står hun jo, dette er derimod vor kusine frøken Emilie Selkowicz, der kom her i huset kort efter din afrejse, hun er den smukkeste pige i hele egnen."

Under denne tale rødmede Emilie endnu stærkere end før, men Adalberts svigerinde nærmede sig, og hæftede sine store blå øjne på ham.

"Velkommen, Adalbert," sagde hun, "vi har alle ventet Dem med længsel."

Dermed rakte hun ham en hånd, der ville have været veldannet, ja næsten skøn, hvis den ikke havde manglet den friskhed og ungdommelige fylde, som skønheden aldrig ganske kan undvære.

Før Adalbert kunne svare, åbnedes et kabinet, og en tjener bad Adalbert træde derind, da hans fader ønskede at se ham. Han fulgte øjeblikkelig tjeneren, og blev nu indført i et værelse, hvorhen ingen af de andre ledsagede ham. Bøger stod opstillet på begge sider af værelset, på væggen hang tre store malerier, det ene var et portræt af Katharine den Anden, det andet forestillede kejser Nicolaus, det tredje var billedet af en kriger med et magert ansigt og med mange ordener, hvilket billede Adalbert ikke erindrede at have set der før.

Midt på gulvet stod en stor mahognipult, og foran denne en mand med et smukt udtryksfuldt ansigt, og klædt i en fin blå frakke, hvortil et par ordenstegn var hæftet. Denne mand så ud til endnu at være i sine kraftfulde år, kun et par grå lokker om hans tinding vidnede om, at livets høst allerede havde fortrængt dets sommer.

"Min fader!" råbte Adalbert og ilede bevæget hen imod ham, men starosten blev roligt stående, kastede et flygtigt blik på sin søn, kyssede på fingeren ad ham og vinkede, at han skulle tage plads.

"Et øjeblik, min søn! Så er jeg til din tjeneste," sagde han.

Adalbert følte sig både nedslået og nedtrykt ved denne modtagelse, dog fandt han sig i den, og satte sig med et halvundertvungent suk på den plads, som var ham anvist.

Den gamle Litowski vedblev endnu at skrive i nogle minutter, derpå greb han en lille sølvklokke, og ringede med den, hvorpå døren til et sideværelse åbnedes, og den gamle Michael trådte ind. Denne blev stående nærved starosten, som, uden at se til den side, hvor han stod, rakte ham et brev og befalede ham at slå et omslag om det, skrive adressen på dette og forsegle det. Den gamle mand ilede nu ud med brevet, hvorpå Litowski vinkede sin søn og rakte ham sin hånd, som denne ærbødigt greb og kyssede.

"Dit ydre har udviklet sig til din fordel," sagde starosten med et bifaldende smil; "dine breve har også vist, at du har udviklet dig i andre henseender, og uagtet der vel findes ytringer deri, som jeg på ingen måde kan billige, så har jeg dog grundet håb om, at du har holdt dig fri fra den svimmelhed, som så ofte

henriver unge mennesker i vor tid, og tilintetgør både deres grundsætninger og deres fremtids lykke."

I dette øjeblik vendte den gamle Michael tilbage med det forseglede brev. Starosten tog og betragtede det, og sagde derpå med en streng, misbilligende stemme: "Det duer ikke, udskriften er skrevet med usikker hånd, og desuden har han spildt lak på brevet, menneske! Det duer ikke, siger jeg, han er en ubehændig person, som jeg næppe længere kan bruge til nogen ting; gå og skriv øjeblikkelig en anden udskrift!"

Den gamle tjener, der med nedslagne blikke og mørkt åsyn havde hørt herpå, tog brevet igen og ilede ud med det, men Litowski vendte sig fuldkommen rolig om til sin søn og sagde: "Jeg har i dette øjeblik skrevet til Warschau angående dig. Den diplomatiske vej vil passe bedst for dine evner, tænker jeg, men du må først blive nogle måneder her, og blive bekendt med de godser, som du måske dog til sidst skal bestyre, for din broder duer næppe dertil, han duer egentlig til ingen ting."

Ved disse ord gik der en mørk sky over starostens åsyn, han tav pludselig og sysselsatte sig med at ordne sine papirer. Kort efter kom den gamle tjener tilbage med brevet, hvorom han havde slået et nyt omslag, som han stiltiende rakte sin herre, der denne gang intet indvendte, men befalede, at det ufortøvet skulle bortsendes efter sin adresse, hvorpå han tilligemed sin søn begav sig ned i et større værelse, hvori det øvrige selskab befandt sig.

Dette var nu blevet forøget med en ung pige, hvis ydre var usædvanligt nok, og hvis rige dunkle lokker indfattede en skøn og næsten orientalsk profil; hendes baghår var derimod flettet og sammenhæftet med en blinkende stålpil, lig den, som

albanerinderne bærer. Da hun vendte ansigtet imod Adalbert, behagede hun ham mindre, for hun havde udseendet af en kold skønhed, især gav de fine, fastsluttede læber hende et strengt udtryk, som syntes at hindre enhver tilnærmelse; de store dunkle øjne funklede derimod endnu med det rene skær, som ellers plejer at forsvinde med den første barndom. Hendes skabning var heller ikke fuldkommen udviklet, og hun fremstillede et billede af den tidligste vår, som snarere vækker anelser om en kommende skønhed, end tilfredsstillelse i det nærværende øjeblik.

"Jeg ved ikke, om Casimir har forestillet dig for damerne," sagde Litowski.

"Emilie og Alexandra kender han allerede," svarede Casimir, "Leontine var ikke til stede, da vi kom."

"Så lad mig være den første, der fremstiller dig for den elskværdige frøken Leontine Zaleski," sagde starosten, "din svigerindes søster, som viser os den ære at tilbringe sin tid hos os."

Adalbert nærmede sig nu venlig og tiltalte Leontine, men hun svarede ham så kort, at han snart tabte lysten til at fortsætte samtalen.

Vi må bemærke, at Leontine, tilligemed den unge mand, vi i forrige kapitel har omtalt, kun var Alexandras halvsøskende, der vel havde fader tilfælles med hende, men dog var født af et sildigere ægteskab. Sin rigdom havde Alexandra arvet efter en slægtning af sin moder, hvorimod hverken Leontine eller hendes broder besad nogen formue.

Ved bordet sad Adalbert imellem Emilie og Leontine. Da denne sidste kun lidet indlod sig med ham, henvendte han sig

som oftest til Emilie, som han fandt særdeles elskværdig. Hun udspurgte ham om hans rejse, om de steder, han havde set, om de berømte og fornemme mænd, han havde besøgt, og om de selskabelige forhold, hvori han havde levet.

"Hvorledes vil De nu," sagde hun endelig, "efter at have set så mange mærkværdige genstande, finde Dem i vore vilde skove og ensomme sletter?"

"Hverken Englands travle flid eller Frankrigs glimrende overflade kunne nogensinde fortrænge af min sjæl billederne af disse skove og disse sletter, som hundrede floder gennemstrømmer, og hvor hver sten minder om mægtige forsvundne tider," svarede Adalbert.

"Det var en stor ære for vore fattige landsbyer, hvis de virkelig kunne erstatte Dem det rige London og det glimrende Paris," svarede Emilie.

I samme øjeblik så Leontine venligt på ham, og han studsede da ved at betragte hendes åsyn, der forekom ham ligeså oplivet, som et dejligt landskab, der hidtil syntes koldt og dunkelt, men som nu pludselig belyses af morgensolen.

"Fandt De ikke Deres hjem meget forandret?" spurgte hun.

"Jo, min fader har været virksom i min fraværelse, hele skove er omhuggede og flere søer udtørrede, det ny slot er fuldendt, og det gamle er endnu nærmere ved sin undergang, end det var, da jeg rejste."

"Ja jeg begriber vel," sagde Leontine, "hvorledes de vilde i Amerika var til mode, da de store skove faldt under øksens hug, da hjorten og hinden flygtede, da fuglene fløj bort, og da fiskene døde i floderne, fordi røgen fra dampmaskinerne kvalte dem."

"Det må dog være en skøn verden, der bevæger sig på den anden side af disse skove," bemærkede Emilie.

"Jeg ønsker aldrig at forlade denne ensomhed," sagde Leontine, hvorefter hun atter faldt tilbage i sin forrige tavshed, og hint udtryk i hendes åsyn forsvandt ligeså hurtigt, som det var kommet.

Den gamle starost, der hørte noget af denne samtale, fandt nu også for godt at blande sig deri.

"Det er Adalberts svage side," sagde han, "at han undertiden lever mere i drømme om det forbigangne end i virkeligheden, og at han elsker poesien mer end sandheden."

"De elsker jo dog selv det skønne," bemærkede Adalbert.

"Det forstår sig, men alt i sin orden, først det nødvendige, så det behagelige; sagføreren og dommeren agter jeg, fordi de forskaffer mig min ret, lægen, fordi han vedligeholder min sundhed, den gejstlige, fordi han trøster og beroliger folket, og lærer det at finde sig i sin skæbne; også billedhuggeren, maleren og den musikkyndige lader jeg gælde indenfor deres kredse, fordi de forskaffer mig en forhøjet nydelse af livet, og ikke heller poesien forkaster jeg ganske, når den bliver indenfor vittighedens og den selskabelige munterheds grænser; men hvad den fantastiske eller såkaldte højere poesi angår – dog jeg ved, at du engang selv har givet dig af med sligt, Adalbert, derfor vil jeg ikke videre udvikle for dig, hvad jeg tænker derom – kun så meget må jeg endnu sige, at den let kan nedsænke mennesket i en drømmeverden, hvori han taber sine bedste kræfter, og bliver aldeles uduelig for virkelighedens og for livets forretninger."

"Deri har starosten ikke uret," sagde Emilie.

"De er en russisk pige," svarede Leontine.

"Derved skammer jeg mig ikke," sagde Emilie.

Efter bordet førte Litowski selv sin søn om i de vigtigste bygninger på gården og gav ham så vidt muligt et overblik over den hele bestyrelse. Da de vendte tilbage, faldt talen på Emilie og Leontine.

"Emilie er en datter af en af vore slægtninge, der var gift i det indre af Rusland," sagde starosten, "da hendes moder døde, anså jeg det for min pligt at tage mig af hende; forresten er hun meget klog og dannet, men alt dette har jeg, hvis jeg ikke fejler, allerede skriftligt tilmeldt dig."

Med Leontine syntes starosten mindre tilfreds; "Alexandra vil ikke undvære hende," sagde han, "derfor bor hun her, men hun har flere luner, end man burde tillade sig, når man ikke er rigere end hun er."

Casimir var imidlertid sysselsat med at tilride en hest i gården, hvilket Emilie fra et vindue betragtede. Da starosten kom tilbage; ytrede han sin misfornøjelse over, at Casimir ikke var fulgt med dem.

"Hvor det gælder om noget alvorligt, der er du aldrig med," sagde han.

Casimir svarede ikke derpå, men da han om aftenen var alene med sin broder på hans værelse, sagde han: "Den gamle er ikke fornøjet med mig, og jeg oprigtig talt heller ikke med ham."

"Du er uretfærdig imod ham, Casimir, han er jo dog i sin kreds en mærkværdig mand, hvis arbejdsomhed vi, selv om han ikke var vor fader, burde agte."

"Det kan være, men han og jeg passer ikke sammen, og fordi jeg ikke vil den vej, som han ønsker, så hader han mig og gider ikke se til den side, hvor jeg er."

"Du har uret imod ham, han elsker dig mer, end du tror."

"Husker du den dag, da jeg havde fyldt mit syvende år, Adalbert? Du var den gang fem år gammel, vi blev da begge tidligt om morgenen kaldt ind til den gamle, han sad allerede i sin puddermantel, hvorpå der var syet en orden, mens en tjener krøllede hans hår; jeg husker det endnu, som det var i dag, vi sprang begge hen til ham, for at sidde på hans skød, som vi var vant til, men han viste os tilbage og holdt en tale til os, hvoraf meningen var, at vi nu havde nået en alder, hvori det ikke passede sig, at vi var så fortrolige med vore forældre, heller ikke gik det nu an, at vi sagde du til dem, men vi skulle smukt kysse dem på hånden og sidde stille, som om vi var voksne folk, og Gud ved hvad mere. – Vi så på hinanden, og brast begge i gråd, og blev grædende bragt ud af værelset. Det er alt, hvad jeg husker derom, men fra den dag af var det forbi med vor leg og lystighed, det erindrer jeg nok."

"Jeg erindrer det ligeledes," sagde Adalbert, "men jeg husker også et andet træk af ham, som ikke heller let vil gå mig af minde: Engang faldt jeg i en heftig sygdom, hvori lægerne, som jeg siden hørte, tvivlede om mit liv, da så jeg, hver gang jeg kom til mig selv, min fader sidde ved min seng, han holdt min hånd inden i sin, og den dybeste sorg stod malet i hans ansigt; så snart jeg derimod kom mig, forlod han mit leje, og siden tålte han ikke engang, at der i hans nærværelse blev sagt et ord om, hvor ængstelig han havde været for mig."

"Ja, dig holdt han bestandig af," svarede Casimir.

"Han mener det også godt med dig, Casimir, og ønsker alvorligt at sørge for din lykke."

"Jeg bryder mig kun lidt om, hvad man kalder lykke, når jeg ikke må være lykkelig på min vis."

"Du er ikke tilfreds, Casimir, betro mig, hvad der ligger dig på hjerte."

"Han har gjort mig ulykkelig," sagde Casimir med en mørk mine, "jeg elsker ikke den kone, han har skaffet mig på halsen, og vil aldrig elske hende."

"Så skulle du heller ikke have taget hende."

"Du ved, jeg er letsindig af naturen og mangler stedse penge; for at få dem lod jeg mig lokke til, hvad jeg mit hele liv vil fortryde. – God nat, broder, lad os ikke tale derom! Kom Fidelio!"

Dermed gik Casimir bort, ledsaget af sin hund, og fløjtede en lystig march, idet han ilede over gangen, så enhver, der hørte ham, måtte tro, at han var meget vel tilfreds, men Adalbert lagde sig til sengs med et bedrøvet hjerte, for han elskede sin broder højt, og det smertede ham, at dennes lykke således var forspildt.

3. Besøg i omegnen

Næste morgen vågnede Adalbert tidligt, han stod straks op, men da alle husets folk endnu sov, blev han på sit kammer, og åbnede blot et vindue, hvorfra han havde en fri udsigt over sletten og skoven. Stjernerne var endnu synlige, og kun i østen forkyndte en bleg stribe, at dæmringen nærmede sig. En dyb ro hvilede over det hele landskab. Undertiden blussede dog en fjern lue op i den højeste atmosfære og skød sig, som et stjerneskud, gennem luften. Adalbert måtte derved tænke på mange optrin i sit tidligere liv, og på de forunderlige syner, han dengang havde set; for næppe gives der noget land, der er rigere på sælsomme luftsyn end den polske slette: ildkugler; bisole, stjerneskud og alle slags fosforiske og elektriske lys er her ikke sjældne, og måske bidrager disse lys, idet de, ligesom luftånder, opstiger over skovene og de dunkle vande, meget til at nære den sans for det eventyrlige, der udgør et grundtræk i den polske folkekarakter.

Lidt efter lidt blegnede stjernerne, enkelte fugle hævede deres stemmer, og den blege stribe i østen blev bestandig lysere. Adalbert kunne nu skimte egnen, og glædede sig ved at overskue den store dal, hvis frugtbarhed endnu mindede om den tid, da Polen ikke blot lønnede arbejdernes møje med en rig høst, men endog kunne dele sin overflod med de tilgrænsende folkeslag. Purpurrøde morgenskyer viste sig i østen, og store dugdråber blev synlige på de nærmeste træer; i det fjerne bemærkede Adalbert den flod, ved hvis bredder han havde leget som barn; ja langt borte mod sydvest troede han endog at skimte tårnene i det gamle Krakau, denne forunderlige by, der

står igen, ligesom et uhyre gravminde over en forsvunden herlighed.

Nu vågnede husets folk, og Adalbert hørte allerede sin faders røst, der gav befalinger til sine undergivne, han bragte derfor sin dragt i orden, og ilede ud for at sige ham god morgen, men han fandt ham ikke, og alt var igen stille. Han gik da ned i gården, hvor han så Leontine, der stod omringet af en flok duer, til hvilke hun udstrøede korn og ærter. Midt i flokken befandt sig en lille broget landskildpadde, som fik sin føde ved siden af duerne uden at agte på, at flere af dem tog sæde på dens højthvælvede rygskjold.

Da Adalbert nærmede sig, flygtede en stor del af forsamlingen, kun skildpadden blev tilbage, tilligemed en snehvid due, der ganske uforstyrret beholdt sin plads på Leontines skulder, hun tog den da i hånden og klappede den, mens hun blev stående foran Adalbert, der måtte bekende for sig selv, at han sjældent havde set noget skønnere end denne sylfidefigur, omgivet af alle disse vingede skabninger.

"Deres fader red nylig ud," sagde hun, "han kommer nok ikke igen før om nogle timer, og Casimir lader sig sjældent se så tidligt om morgenen."

"Og De selv, frøken Leontine," spurgte Adalbert, "hvad bringer Dem til så tidligt at forlade Deres værelse?"

"Den vane har jeg haft fra min første barndom," svarede hun.

I dette øjeblik klang en klokke indenfor.

"Der ringer Alexandra," sagde Leontine og ilede ind.

Adalbert så efter hende et øjeblik, derpå gik han langsomt ud af gården for at opsøge nogle af de steder, som han endnu huskede fra forrige tider af.

Det var en dejlig forårsmorgen, den opgående sol syntes at spejde efter dugdråberne, der forgæves søgte tilflugt mellem bladene og på bunden af blomsternes bægere: Den fjerne flod snoede sig, lig et gyldent bælte, over sletten. Jo længere Adalbert kom frem, des flere barndomsminder opdagede han, hver fugl syntes at hilse og byde ham velkommen, hver sten og hvert træ forekom ham som gamle venner, der havde en halvt forglemt erindring at betro ham; under bladene svævede gamle eventyr og barndomsdrømme, og alt, hvad han genkendte, var ham såre kært; enhver ukendt genstand derimod, enhver senere forandring forstyrrede ham, selv når den var velberegnet på timelig fordel, og uden at være sig det tydeligt bevidst følte han, at en uindviet hånd her havde tilladt sig et indgreb i hans åndelige ejendom.

Under disse vekslende følelser kom han stedse videre, og fordybede sig bestandig mer i en forsvunden tid, hvis begivenheder i afbrudte cifre, der kun var forståelige for den indviede, stod optegnede på bakker og høje, på træstammerne og på de smidige kviste, hvor fuglene syntes at synge om det, ja selv i blomsternes indre, hvor de brummende bier på deres vis syntes at læse og forkynde hemmeligheden for enhver, som kunne fatte deres forunderlige sprog.

Den stærke hede og den mathed, Adalbert følte, satte snart en grænse for hans drømmerier, og tvang ham til igen at vende tilbage i virkelighedens verden. Han opdagede da, at han ikke befandt sig langt fra en nylig opbygget bondegård, og besluttede at gå derind for at hvile sig. Han bemærkede snart, at de nye huse så meget smukke og venlige ud, han erindrede

tillige, at der i hans barndom havde stået nogle faldefærdige hytter, hvis beboere han den gang kendte.

"Her er dog åbenbart alt forandret til det bedre," sagde han højt, ligesom for at overdøve en røst i sit indre, der også denne gang hævede sig til fordel for det forsvundne.

I gården, hvor han nu trådte ind, sad en mager og bleg mand, som straks rejste sig og tog sin hue af, da Adalbert nærmede sig. Denne bad om et glas mælk, hvilket manden også straks bragte. Ved nøjere at betragte ham, troede Adalbert at genkende træk af en gammel bekendt.

"Mig synes, jeg skal kende dig," sagde han, og manden nævnede sit navn. "Ja, ja, nu husker jeg dig," sagde Adalbert, "du er blevet meget mager og bleg, siden jeg så dig sidst."

"Ak, der er sket meget, siden den unge herre var her sidst," svarede den blege mand.

"Men du har det jo dog godt, som jeg ser."

Herpå svarede bonden aldeles intet.

"Du har fået en del rynker, siden jeg var her sidst," sagde Adalbert.

"Det kommer af det strenge arbejde," svarede bonden; "for den nådige herre vil, hvad han vil, og der er ikke stor tid tilbage, hvori vi kan samle kræfter."

"Men du har det jo dog bedre nu end før."

"Å ja, vi må vel have det bedre, for alle siger det jo."

"Du synes dog ikke ret fornøjet med den forandring, der er sket?"

"Å jo, hvorfor ikke det?"

"Du har ingen tillid til mig," sagde Adalbert, "vi har jo dog kendt hinanden vel i den forgangne tid."

"Ja, den forgangne tid var en god tid, da havde jeg endnu min gamle hytte, da levede min kone endnu og sad om aftenen ved ildstedet hos mig, mens vore husdyr lå rundt om os; men hun er nu død, og dyrene har deres stald langt borte, og jeg sidder ganske alene ved ilden om aftenen. Dog det må så være, for den gamle herre forstår vel, hvad han gør."

"Det forstår han sikkert, dit nye hus er jo også meget smukkere end det forrige."

"Jeg ønsker intet smukkere hus end det, mine fædre havde før mig," sagde den blege mand alvorlig.

"Men jeg ser dog, at sæden på dine marker står bedre nu, end den før stod; hvad begærer du mere?"

"Jeg begærer kun at ligge i min grav, at komme derhen, hvor mine fædre er, da behøver jeg ikke mere at rette mig efter de nye moder, som hverken de eller jeg kan have nogen glæde af."

"Du er jo ingen gammel mand, du bør ikke ønske døden," sagde Adalbert; "desuden har du jo også en søn, hvis jeg husker ret, han må snart være voksen nu, kan ikke han hjælpe dig?"

"Min søn er soldat, og russerne har ført ham ud af landet."

"Dertil har de jo ingen ret," sagde Adalbert.

"Ja, de gør så meget, som de ingen ret har til," svarede bonden.

"Hvoraf døde din kone?" spurgte Adalbert, for at lede samtalen hen på en mindre farlig genstand.

"Hun døde af sorg, da den gamle hytte blev revet ned over vore hoveder."

"Stakkels mand!" sagde Adalbert, og rakte ham en lille gave, "jeg ville ønske, jeg kunne virke noget til din trøst."

"Nej, nej, penge behøver jeg ikke," svarede bonden, "vil herren derimod lægge et godt ord ind hos sin fader og skaffe mig lov til at leve mellem mine husdyr, som mine fædre har levet før mig, det er den eneste trøst, der er tilbage for mig."

Da Adalbert kom hjem, mødte han sin broder til hest.

"God morgen Casimir," sagde han, "er du allerede så tidligt oppe?"

"Jeg har ikke været i seng den hele nat," svarede Casimir, "da vi i går skiltes ad, sadlede jeg min hest og red til onkel Czernim, for hans slot ligger kun tre mile herfra, som du ved, og jeg havde lovet ham straks at melde ham din ankomst."

"Du skulle hellere have sendt ham brev."

"Jeg rider før tredive mile, end jeg skriver et brev på tre linjer," svarede Casimir.

"Men om natten burde du dog ikke ride ud."

"Nat og dag, det er det samme for mig," svarede Casimir, "onkel Czernim lovede at være her til middag."

Adalbert gik nu op og sagde sin fader god morgen, derpå berettede han i så skånsomme udtryk som muligt den samtale, han nylig havde haft med den blege bonde. Den urokkelige rolighed, hvormed hans fader hørte på ham, forekom ham imidlertid ikke at være noget godt tegn. Imidlertid lyttede dog starosten med stor opmærksomhed til hans ord.

"Du er endnu ung, min søn," sagde han endelig, "næsten alt for ung, frygter jeg, for alvorlige forretninger, men dog må du allerede nu kunne begribe, at en indskrænket hjernes drømmerier næppe ville rokke de planer, som en mand med besindighed har udkastet, og som han sætter sin stolthed i at udføre."

"Jeg påstår ikke, at denne bonde har ret," svarede Adalbert, "jeg ønskede kun, at man bar over med en uskadelig fordom, når en mands liv og lykke afhænger af det."

"Overbærelse med fordomme er aldrig uskadelig," svarede starosten, "se dig om på disse steder," blev han ved, "sammenlign den velstand og renlighed, der hersker her, med den elendighed og urenlighed, hvori vore bander ellers lever, se, hvordan dovenskab og skidenfærdighed fortærer dem, så at Polen er blevet til en spot og væmmelse for andre folkeslag! Og dog anses det for en grusomhed," blev han ved med en usædvanlig ild, "det udskriges af falske demagoger som en forbrydelse, at jeg har trukket en grænse mellem dyr og mennesker, at jeg hader dovenskab, at jeg har forvandlet øde sletter, udtørrede søer og udyrkede skove til rige kornmarker, det bebrejdes mig, at jeg fordrer lydighed for regeringen og agtelse for lovene; og dog mener jeg, at jeg netop herved beviser mit land større tjenester end dem, der forfører sig selv og andre til skridt, der, selv hvis de for en tid lykkedes, som Gud forbyde, dog til sidst vil styrte dem og landet i ufejlbarlig undergang.".

"Men i det mindste har vi ret til at beklage os, når man, lige mod kejserens løfter, fører vore stakkels landsmænd som soldater til Rusland."

"Jeg beder dig, min søn! vogt dig for den dadlesyge, der griber enhver lejlighed for at betvivle regeringens ret og dens hensigter; denne mistillid, der stiller folk og fyrste som to fjendtlige magter ligeoverfor hinanden, må nødvendig blive fordærvelig for dem begge. Du vil forresten møde mange, hvis sjæle forgiftes af en slig dadlesyge, blandt andre vil du også hos mig se en yngling – desværre er han Alexandras broder – der i

sin egen tunge besidder den farligste fjende, noget menneske kan have. Jeg har i øvrigt intet imod, at du er venlig mod denne ulykkelige, men betragt ham blot som en afsindig, luk dit øre for hans grundsætninger, og lad ham stå for dig som et skrækkende og advarende eksempel. Husk overhovedet, at det er den undergivnes pligt at tage alt, hvad hans foresatte virker og befaler, i den bedste mening. Og endnu ét, min søn!" sagde Litowski med sagtere røst, "den mistro, de falske patrioter har vakt, nøder også regeringen til at gengælde mistro med mistro; der gives folk af alle stænder, som trænger sig frem i selskabet og lytter til, hvad der tales, for disse kan jeg ikke bestandig spærre mit hus; vogt dig for dem! Et uforsigtigt ord har ofte bragt de fornærmede magthavere til at forveksle letsind med skyld."

Adalbert indså nu, at hans faders overbevisning ikke var af den art, at en ynglings indvendinger kunne rokke den, han tav derfor stille og ville gå. Den gamle starost bad ham imidlertid at bie, hvorpå han befalede en tjener at hente Casimir.

"Du har selv begyndt at undersøge tilstanden på mit gods," sagde han, "og jeg ønsker, at du fortsætter denne undersøgelse, jeg selv kan ikke ledsage dig, men Casimir skal ride med dig i mit sted."

Kort efter trådte Casimir ind.

"Rid med Adalbert til de udtørrede søer og til de nye anlæg i skoven," sagde starosten, "og vis ham alle de forbedrede indretninger!"

"Som De befaler," svarede Casimir, "jeg skulle ellers melde, at oberst Czernim kommer her til middag og bliver her i nogen tid."

"Min afdøde kones broder vil stedse være mig en kær gæst, hvor ofte han end kommer," svarede starosten og vinkede med hånden til afsked, hvorpå de to brødre forføjede sig bort.

Casimir ilede ned i stalden, mens Adalbert blev tilbage i dybe tanker. Han følte vel, at han vanskeligt ganske kunne gendrive sin fader, der i mange henseender havde ret, og dog var der noget i hans inderste, som talte denne ulykkelige mands sag. Han havde nylig selv følt den tiltrækkende kraft, hvormed gamle minder og barndomserindringer virker, og anså det for uvist, om det, der i sig selv er det bedste, altid uden skånsel på ethvert sted burde udføres, han følte, at forbedringer kun da uden indskrænkning burde antages, når folkets indre var forberedt på det; og overhovedet mærkede han, at han her stod ved et af disse dobbeltsidige spørgsmål, som lader sig betragte under så forskellige synspunkter, at man ikke ubetinget kan afgøre, hvilken af de stridende parter, der har ret; ja det forekom ham, som om ret og uret her på en forunderlig måde var blandede med hinanden, så at tungen på retfærdighedens vægtskål vaklede frem og tilbage, uden ved en afgørende overvægt at neddrages mod nogen af siderne.

Nu kom Casimir tilbage med to opsadlede heste.

"Men kan du holde det ud?" spurgte Adalbert, "du har jo dog våget den hele nat."

"Alt kan jeg holde ud, kun ikke den utålelige stilhed og ensformighed her hjemme; jeg siger som Emilie: Der må være en dejlig verden på den anden side af disse skove, og ofte får jeg lyst til at sønderrive mine lænker og hvert bånd, der holder mig, og at ile bort på den anden side af bjergene, hvor storken og den lette svale flyver hen."

"Men du elsker jo dog dit fædreland?"

"Det fordømte dyr!" sagde Casimir, idet han spændte en rem fastere om broderens hest, "det kan blæse sig op, så at sadelgjorden stedse kommer til at sidde løs. Ved du ellers, hvad vi har oplevet i de sidste otte dage, før du kom her?"

"Nej."

"Nu, det er snart fortalt: Fidelio har jaget efter en ræv uden at nå den, Alexandra har hver dag læst latinske bønner og talt perlerne på sin rosenkrans, min fader har tappet en del vand af sine moser og sendt et par landløbere til Sibirien, og vor grå kat er kommet i barselseng, mer er der ikke sket i den tid, så vidt jeg ved."

"Det sidste er især en vigtig nyhed," svarede Adalbert.

"Det ene er ligeså vigtigt, som det andet, jeg er ked af dette liv, af min fader, af Alexandra og undertiden endog af Emilie selv og af dette evigt skuffede håb; jeg vil ud i verden til Warschau, til Tyrkiet, og så en kugle for panden jo før jo heller, det er det bedste, der kan hændes mig!" Med disse ord svang han sig på hesten og ilede i stærk galop hen ad vejen, så at Adalbert ikke var i stand til at følge ham.

Endelig da de var kommet et stykke frem, holdt Casimir pludselig stille, og den forrige melankolske stemning havde nu veget pladsen for et lystigere lune.

"Ser du," sagde han og udstrakte sin hånd imod vest, "der ligger staden S., der vil vi hen."

"Men det er ikke efter vor faders ordre."

"Jo vist, den gamle vil, at jeg skal vise dig de mærkeligste forbedringer i egnen, og ved min ære det skal ske, følg mig!"

Dermed lod han sin hest danse hen ad vejen og svarede intet andet til Adalberts gentagne spørgsmål, end: "Du vil få alt at se, når vi kommer til S."

En halv fjerdingvej fra byen mødte de en gammel soldat, som sad ved vejen; han rejste sig op, da de kom, og rakte sin hat hen imod dem. På samme tid så de, at han havde mistet sit ene ben.

"Du stakkels mand!" spurgte Casimir, "hvorledes er du kommet til den ulykke?"

"På valpladsen, unge herre!" svarede den gamle.

"Der falder mig noget ind – nej du må ikke komme med indvendinger, Adalbert! – jeg vil give dig en dukat, gamle mand, hvis du en times tid vil låne mig din hat og din trøje."

"For en polsk gylden har jeg tit vovet både mine lemmer og mit liv," svarede den gamle, "så kan jeg vel også for en dukat vove min hat og min trøje."

Nu tog Casimir, trods al Adalberts modsigelse, den gamle hat og den lappede trøje på, der stak forunderligt af til hans øvrige dragt og til den prægtige hest, hvorpå han red.

"Vent mig!" sagde han til soldaten, "der har du min frakke og min hue til pant."

Derpå travede han igen lystigt hen ad vejen, uden at agte på sin broder, som, da han ikke kunne holde ham tilbage, besluttede at følge ham og stå ham bi, hvis hans letsindige indfald skulle pådrage ham nogen ubehagelighed.

Således ankom de begge til S. Næppe var Casimir indenfor porten, før han lod sin hest fremskride med langsomme skridt, mens enhver, der mødte ham, med forundring blev stående og betragtede hans dragt. Snart samledes en mængde mennesker om ham, der dog, rimeligvis af ærbødighed for hans fornemme

stand, holdt sig i nogen afstand, så indtoget derved fik et desto højtideligere udseende. Også af husene kom tilskuere frem; mænd, kvinder og børn flokkedes i alle døre, i vinduerne sås flere pigeansigter, og blandt disse adskillige, der var meget smukke.

På de sidste hilste Casimir med stor artighed, til sidst vendte han sig om til sin broder og sagde: "Der ser du nu, hvad der her i byen er gået frem til det bedre i din fraværelse, de fleste af pigerne er vokset til i de sidste år."

Da Casimir havde nået byens ende, drejede han om og red tilbage igen. På tilbagevejen viste der sig endnu flere ansigter i vinduer og døre, hele byens befolkning syntes at være til stede, lige fra bedagede oldinge af til små børn. De ældre rystede på hovederne og havde måske standset Casimirs hest, hvis ikke hans navn og stand havde vakt deres ærbødighed, alle pigerne gengældte derimod med venlighed Casimirs hilsen; også jøden Salomon var til stede, han stod på et hjørne og tog leende sin hue af, da Casimir red ham forbi.

Noget udenfor byen blev de indhentet af en midaldrende mand, som red på en lille hest.

"Der er onkel Czernim," råbte Casimir.

"God dag, Adalbert, god dag, min dreng!" sagde Czernim, "men hvad er det for optøjer, I har haft for i S.?"

"Har du allerede hørt det, onkel?" sagde Casimir.

"Ja vist, alle byens folk er endnu forsamlede; skrædderen taber sin nål, skomageren kaster sin syl og sin læst, snedkeren forlader sin høvlebænk, smeden sænker sin hammer, og hans dreng glemmer at røre bælgen, så ilden slukkes, skriveren nedlægger sin pen, den gerrige glemmer et øjeblik sine penge,

ja selv pigerne på torvet glemmer at bedrage og bagtale deres herskaber, og alle tænker kun på Eders forunderlige optog; hvad er det for griller, der således bringer dig til at lege maskerade med den hele by?"

"Det var kun en spøg, onkel, for at Adalbert kunne lære det hæderlige borgerskab at kende."

"Det hæderlige borgerskab, knægt! Som om jeg ikke vidste, at du giver det hæderlige borgerskab døden og djævelen."

"Min fader har selv sendt os af sted," sagde Casimir.

"Da vædder jeg på, at det ikke er efter hans befaling, at du red i det optog igennem byen."

"Nej, jeg skulle kun vise Adalbert alle forbedringerne i omegnen."

"Du skulle da vise ham alle de herlige søer, der er forvandlet til moradser, alle de nøgne sletter, der har fortrængt vore prægtige skove, alle de nye huse, der er bygget, for at bønderne kan sidde med bedrøvede ansigter deri og længes efter de gamle. Men kom nu, jeg er redet over tre mil for at se Adalberts glatte ansigt igen, men deraf kan jeg dog ikke leve."

"Du ser, oberst Czernim har ikke forandret sig," sagde Casimir.

"Jeg ligner Casimir, ligesom en tysker ligner den søn, han har fået i Paris," sagde Czernim, "han er behændigere og klæder sig bedre end jeg, og er dertil en større nar, det er den hele forskel."

Nu kom de til det sted, hvor den gamle soldat sad i græsset og ventede på dem. Casimir gav ham da hans klæder igen og kastede desuden to dukater i hans hat. Den gamles øjne strålede af glæde, da han så guldet, men Casimir skyndte sig bort, og hans forrige munterhed var igen forsvundet.

"Gives der nogen større ulykke, end således at miste det ene ben?" sagde han.

"O ja, man kan miste dem begge to," svarede oberst Czernim.

Nærved slotsporten mødte de en dominikanermunk med et udtryksfuldt ansigt. Han hilste ydmygt og hæftede et par drømmende øjne på Adalbert.

"Det er pater Vincent fra Krakau," sagde Casimir; "han er Alexandras bedste ven og kommer her to gange om ugen for at læse messen i kapellet."

"Ja, ja, jeg kender dem nok, disse munke," sagde Czernim, "de er kun milepæle på vejen til saligheden, for med udstrakte fingre viser de hen til målet, men selv rører de sig ikke af stedet."

4. Folkesangeren

Adalbert måtte nu hver formiddag henbringe flere timer i sin faders værelse for med ham at gennemgå forskellige papirer og få en udsigt over godsernes bestyrelse. For end mere at opklare sine begreber med hensyn hertil, red han ofte ud alene og så sig om i egnen. Casimir fulgte ham sjældent ved slige lejligheder, men fordrev som oftest tiden med sine heste og hunde. Tit gik han også på jagt med sin onkel, til andre tider ledsagede han damerne, når de kørte ud, hvilket ofte skete, for Emilie var en stor elskerinde af slige køreture, som også Alexandra for sin helbreds skyld måtte foretage; og uagtet Casimir ellers sjældent viste sin kone nogen opmærksomhed, så forsømte han dog aldrig ved slige lejligheder at ledsage hende. Om eftermiddagen kom der tit fremmede til slottet, som stedse blev modtaget med artighed af Litowski, der i det mindste i pragt og gæstfrihed endnu lignede en polsk adelsmand fra gamle dage.

Da Alexandra ofte formedelst sygdom var fraværende fra disse selskaber, plejede Emilie at påtage sig værtindens rolle. Hermed var også starosten meget vel tilfreds, for han syntes at nære stor godhed for Emilie.

"Hun besidder en virkelig verdenstone," sagde han engang til Adalbert, "har du bemærket, med hvilken anstand hun træder ind i et selskab; hun har stedse en artighed at sige enhver, hun er aldrig forlegen, når hun skal begynde en samtale; dette er vigtigere end de fleste tror; af den anstand, hvormed vi fremskrider ved vor første indtrædelse, mens alles øjne er hæftede på os, afhænger ofte det held og den fremgang, der siden venter os."

"Har du nu hørt en forelæsning over menneskets bestemmelse i lord Chesterflelds manér?" sagde Czernim, som havde lyttet til starostens ord; "har du fattet, hvor vigtigt det er at bukke på det rette sted og på den rette måde? Har du begrebet, at den sirlighed, hvormed et brev lægges sammen og forsegles, er vigtigere end brevets indhold? Har du overhovedet vel indprentet dig den grundsætning, at man bør bedømme mennesket efter sin skal og ikke efter sin kerne? Læg mærke dertil min dreng! og lær at binde dit halstørklæde smukt og at bære din hat på den rette måde, smil til din fjende, når han er nærværende, og spot aldrig din ven, uden når han er borte, så kommer du nok frem i verden."

Emilie var i begyndelsen meget venlig imod Adalbert, hun talte ofte og længe med ham, hun spurgte ham til råds ved mange lejligheder og viste så stor en tillid til hans smag, at hun endog tit rettede sig derefter i sin påklædning. Hun satte sig også tit ved hans side ved bordet og viste ham da den højeste opmærksomhed, – ja da hun lærte ham nøjere at kende, indbød hun ham endog undertiden til at følge med, når hun spadserede.

Ved slige lejligheder talte hun meget fortroligt med ham om de huslige begivenheder, der havde fundet sted i hans fraværelse, et par gange ledte hun også talen hen på Casimir og Alexandra, og viste da med megen finhed, at denne sidste, såvel ved sine dyder, som ved sine fejl, satte en uoverstigelig mur mellem sig og den mand, med hvilken hun var forbunden.

Engang faldt også talen på Leontine, over hvem Emilie da meget beklagede sig.

"Jeg har lidt utroligt for Leontines skyld," sagde hun, "jeg kan næppe tro, at hun besidder et godt hjerte, i det mindste har hun aldrig vist det imod mig. Mens hun var yngre, fandt hun sin største lyst i at drille mig og fordærve alt, hvad jeg satte pris på, således brændte hun engang med fuldt forsæt hul i et smukt tørklæde, som Casimir havde foræret mig; næsten hver gang jeg sang i selskaber, væltede hun et skærmbræt, et bord eller en lænestol, og larmede tit således, at ingen kunne høre et ord; ja en aften i en stor forsamling, slap hun et par oldenborrer løs lige ved min side, for hun ved meget godt, at jeg ikke kan fordrage disse dyr, og ganske rigtigt fløj de mig da lige i hårene og pinte og forskrækkede mig, så jeg skreg højt og bragte det hele selskab i forvirring."

En anden gang talte Emilie også med bitterhed om Alexandra, ja gav endog vink om, at det var hende, der, ledet af en urimelig mistanke, havde ophidset Leontine imod hende.

Jo mere Adalbert således gav sig af med Emilie, des mere tiltrækkende fandt han hende. I begyndelsen var hendes selskab ham blot behageligt, til sidst blev det ham næsten uundværligt. Denne følelse syntes Emilie at dele, og Adalbert bemærkede til sin store glæde, at hun viste mismod, når han i lang tid talte med andre, og at hun blev venlig og tilfreds, når han igen nærmede sig til hende. Herved og ved tusinde andre kunster vidste hun således at fængsle ham, at hun i lang tid blev midtpunktet for alle hans tanker; ja af blik og henkastede vink og halve ord, som ingen hørte uden han, dannedes der til sidst en magisk ring, i hvilken han hver dag måtte dreje sig uden at komme videre.

En eftermiddag udeblev Emilie længe. Flere fremmede var imidlertid ankommet, hvis underholdning kun lidet morede Adalbert. Endelig, efter en kedsommelig time, der langsomt hengled i en stiv og ligegyldig samtale, så han Emilie, som tilligemed Casimir og en veninde, en fru Tarnow fra byen Krakau, kom over gården. Kort efter trådte de alle tre ind. "Hvor har du været?" spurgte Adalbert sin broder.

"Hos Fidelio," svarede Casimir, "for han er syg."

Adalbert studsede, for han sluttede heraf, at Emilie også havde besøgt Fidelio, hvilket, efter hans mening, aldeles ikke passede til den fine anstand og takt, for hvilke hans fader så højligt berømmede hende. Denne begivenhed forstemte Adalbert en stund, uden at han var sig grunden tydelig bevidst.

Nogle af gæsterne bad nu Emilie om at synge, hvortil hun også straks var beredt. Casimir satte sig ved pianofortet og greb et par akkorder, hvorpå Emilie nærmede sig og udførte med en af de fremmede damer en vekselsang, som Casimir akkompagnerede. Kort efter trådte den fremmede dame tilbage, og Emilie sang alene til Casimirs spil. Hendes stemme havde et stort omfang og var usædvanlig uddannet. Casimirs spil var mindre fuldkomment, dog vidste han således at underordne det under Emilies stemme, at denne betydelig vandt derved. Næsten alle roste Emilies sang, og den gamle starost, der stod bag hendes stol, viste sig meget tilfreds med det bifald, hun indhøstede. Adalbert undrede sig over sin broders talent, for uagtet denne i sin barndom havde lært fingersætningen på klaveret, så var han formedelst sin ustadighed dog ikke kommet synderlig vidt før broderens afrejse.

På Adalbert frembragte Emilies spil megen virkning, især i begyndelsen, da hun sang flere italienske sange med sjælden smag. Det forekom ham, der så længe havde levet i England, langt borte fra de lande, hvori sangen har sit hjem, som om han hørte en dejlig nattergal, der sad i en af Italiens duftende myrtelunde og udåndede sin sjæl i toner. Siden efter sang hun på opfordring nogle franske sange, som også vidnede både om færdighed og om et udmærket foredrag.

Mens Emilie sang, stod Adalbert ved siden af Alexandra og Leontine, da hun var færdig, vendte han sig til den sidste med de ord: "Frøken Emilie har en smuk og udtryksfuld stemme."

Leontine syntes ej at høre hans ord, for hun svarede intet derpå.

"Elsker De ikke musik?" spurgte han endelig.

"Nej," svarede Leontine og fæstede sine dunkle øjne på ham med et udtryk af strenghed og misfornøjelse, "jeg hader musik."

"Tro hende ikke!" sagde Alexandra, men Adalbert måtte vel tænke på de beskyldninger, Emilie havde fremført imod hende, hvilke ved denne opførsel syntes at vinde i vægt.

I dette øjeblik klang også musik udenfor, en dyb mandig stemme lod sig høre, der ledsagedes af harpetoner.

"En folkesanger!" udbrød Leontine, mens en stærk rødme dækkede hendes kinder.

"Det er en mand, som endnu husker gamle melodier og bedre tider!" bemærkede Czernim, men Litowski vinkede en tjener, til hvem han hviskede et par ord i øret, hvorpå tjeneren gik ud, og kort efter tav musikken.

"Har De sendt ham bort?" spurgte Leontine.

"Storfyrsten ynder ikke disse omvankende sangere," svarede starosten, "det er mig derfor heller ikke tilladt at beskytte dem."

"Men derfor er det dog os andre tilladt at elske dem," sagde Leontine.

Starosten blev meget alvorlig ved disse ord, men Emilie gav atter samtalen en mildere vending: "Lad os dog høre ham," sagde hun, "herr von Litowski er så bekendt for sin troskab, at han vel kan tillade sig, hvad andre ville betænke sig på."

"Det smerter mig, at jeg ikke kan opfylde deres ønske," svarede starosten, "nylig er der kommet en streng ordre mod alle disse. Syngende landløbere, det er derfor min pligt at advare denne vagabond, og hvis han ikke opgiver sit håndværk, da må jeg fængsle ham."

"Sikkert findes der dog nogle af vore nationalsange, der tiltaler Dem," sagde Adalbert.

"Jeg tilstår, at jeg, uden hensyn til den skade, de stifter, ingen sans har derfor," svarede starosten, "for de minder alle om en barbarisk tid, og hvorledes kunne de andet, da det er bekendt, at de er digtet af rå, uvidende mennesker!"

"De sange, som nu digtes, er rigtignok regelmæssigere," sagde Emilie, "de har desuden det fortrin, at også de, som er født udenfor Polens skove, kan forstå dem."

"Det går her som i den gamle fabel," svarede Czernim, "nattergalen synger for vildt og uregelmæssigt, gøgen derimod holder en fastere takt, den kan man derfor bedre forstå."

Adalbert forlod denne aften selskabet med stærke fordomme mod Leontine, hvis lunefulde og sig selv modsigende opførsel efter hans mening ene lod sig forklare af misundelse over Emilies fortrin.

Da Adalbert næste morgen besøgte sin broder, fandt han ham i en ivrig samtale med Alexandra, der stod sortklædt foran ham med sin rosenkrans i hånden.

"Nej," råbte Casimir, idet hans broder kom ind, "jeg er ikke stemt dertil, jeg går ikke med dig."

"Ak, du har ingen tro, Casimir!"

"Det vil sige, jeg er et slet menneske, ikke sandt?"

"Slet! Derom er ikke talen, men hvor mange spilder ikke deres tid på letsind, uagtet deres hjerter er gode! hvor mange er ikke forvildede, som dog ikke kunne kaldes slette!"

"Hjælp mig, Adalbert! Du hører hvilke sparlagensprækener jeg må døje."

"Mig synes, at Alexandra er for streng i sine fordringer," sagde Adalbert smilende.

"Adalbert," svarede hun og betragtede ham med et alvorligt og gennemtrængende øjekast, "tilgiv mig! Men som en af Deres nærmeste slægtninge har jeg ret til at tale fortroligt med Dem. De synes heller ikke at bryde Dem stort om religionen, ja De glemmer, at det er den fornemmes pligt for eksemplets skyld at besøge de hellige steder, selv når hans hjerte ikke drager ham derhen."

"Forstår du?" sagde Casimir, "du hænger ikke nok med hovedet, det har hun allerede mærket på dig."

"Vogt dig, Casimir, at du ikke rent fordærves!" sagde Alexandra, mens en svag rødme, som et lynglimt, fo'r over de ellers blege kinder.

Casimir gik nu hen i et vindue uden at svare og fløjtede en march, Adalbert sagde derimod alvorligt: "Nu, et svar fortjener

Alexandra sikkert, for om hendes iver end går for vidt, så er den dog velment."

"Velment!" råbte Casimir og vendte sig om mod sin broder, "o ja, overtaler hun mig først til at blive et hængehoved og bære bønnebogen efter hende, da mener hun at have magten over mig, og deri har hun også ret."

"Jeg begærer ingen uretfærdig magt, Casimir, hvad jeg sagde, var til dit eget bedste, for sandelig, jeg har inderlig medlidenhed med dig og med enhver, der miskender det eneste virkelige gode, vi ejer."

Dermed gik hun, men Casimir lo højt og sagde: "Der ser du, fordi jeg ikke hver time på dagen slår kors for mig og besprøjter mig med vievand, fordi jeg foretrækker jægerhornets lyd og hundenes glam i skoven for den enfoldige pladder i kirkerne, derfor skal jeg være fortabt i tid og evighed, og hun har medlidenhed med mig. Men jeg foragter hendes medlidenhed, jeg hader den og trænger ikke dertil; lad hende have medlidenhed med sig selv, med sine dødblege kinder, med sine blodløse læber og med sit indfaldne bryst, der ligger, som en sunken ligsten, over et hjerte, som allerede hører graven til."

"Du er meget grusom mod hende, Casimir!"

"Det forekommer mig undertiden, når hun står for mig med sit iskolde blik, som om jeg var viet til en dødning," sagde Casimir, "og når hun nu oven i købet ser ned på mig, som på et væsen af en lavere art, når hun viser mig denne huldsalige medlidenhed, der dog ret godt kan forenes både med bitterhed og vrede, da føler jeg ordentlig, at jeg hader hende."

I dette øjeblik trådte Alexandra ind på ny, hun nærmede sig med et venligt og frygtsomt blik på Casimir og blev stående et

par sekunder. Endelig rakte hun sin hånd til Adalbert.

"Tilgiv!" sagde hun, "jeg føler, at jeg har overilet mig; når vi tror at forsvare en hellig sag, da kan det onde allerlettest få magt, men jeg kunne ikke gå bort, førend jeg havde fået Deres og Casimirs tilgivelse!"

"Vi har kun lidet at tilgive," svarede Adalbert, "for vi kan ikke miskende den ædle grund til Deres iver."

"Bær over med mig!" sagde hun venligt, "for jeg føler, at jeg ikke lever længe med eder." Dermed gik hun igen.

"Det var for din skyld, at hun i dag spillede den forsonliges rolle," sagde Casimir; "mig behandler hun sjældent med så mange omstændigheder."

"Hun spillede sikkert ingen rolle, Casimir. Hvad hun sagde, kom fra hendes hjerte!"

"Jeg ved ikke, hvorfra det kom, men det ved jeg, at hun aldrig er vredagtigere, end når hun skal til kirke eller kommer derfra, så jeg da ikke behøver andet vidnesbyrd om, at hun er andægtigt stemt, end hendes arrigskab og bitterhed, dog dette skal jo være de frommes almindelige skødesynd."

Noget efter ledsagede Adalbert sin onkel på en lystvandring, under hvilken han meddelte ham det optrin, hvortil han nylig havde været vidne.

"Ja, ja," svarede Czernim, "Alexandra er en af dem, der gerne spærrede den hellige Petrus vejen til Himmelen, fordi han engang fornægtede Kristus, hvorledes kan da den stakkels Casimir finde nåde for hendes øjne?"

Kort efter faldt også talen på Emilie.

"Min fader har stor godhed for hende," sagde Adalbert.

"Din fader har en del tilfælles med vore gejstlige," svarede Czernim, "kender du noget til dem?"

"Ikke stort!"

"Det er skade, af dem kan du ellers lære, hvorledes man kan have et ærbart udsende, og dog være en vild fugl i grunden."

"Emilie har et smukt udvortes og en sjælden anstand, derpå sætter min fader megen pris."

"Tro du mig, al denne anstand er intet andet, end et skjul for ærgerrighed og intrige, og fejler jeg ikke, da er hun dristigere, end nogen af eder aner, så snart det gælder om at tilfredsstille sin lidenskab."

De to vandrende var ikke kommet langt, da de så en mængde mennesker samlede i en kreds, hvorfra der hørtes sang og harpetoner.

"Der har vi folkesangeren fra i aftes," sagde Czernim, "erfarer din fader det, går det næppe godt."

Begge ilede nu hen til forsamlingen, som ærbødigt åbnede vej for dem, hvorved de fik plads inderst i kredsen, nærved sangeren, der ikke var ung, men hvis lokker dog syntes at være blevet grå før tiden, og på hvis stive stirrende øjne man mærkede, at de manglede sekraft; imidlertid slog han harpen med megen sikkerhed. Ved hans side stod en ung kvinde, der, som Adalbert siden erfarede, var hans datter. Begges dragt vidnede om ringe kår, og deres blege, kummerfulde ansigtstræk røbede, at de, hvis kald det var at udbrede glæde omkring sig, ikke selv var glade.

Efter et par ord af datteren holdt den blinde sanger inde et øjeblik, mens Adalbert og hans onkel nærmede sig.

"Hvad! Er du blind?" sagde den sidste, "ja, ja, hvor kan det være andet! Sangerne må være stokblinde i dette land, for kunne de skimte dagen, da måtte de straks se, hvortil deres håndværk fører."

"Mit håndværk er uskyldigt," svarede den gamle, "jeg synger kun om forgangne tider, det skader jo ingen."

"Hvor de blinde skal vise vej, der går det mod mørke og undergang," sagde Czernim, "hvad var det ellers du sang? Det klang ret smukt."

Den gamle bukkede, og han og datteren begyndte nu følgende sang, hvori hun bestandig sang de to begyndelsesstrofer og han endestroferne i hvert vers:

"Hvi står du så ensom, o birketræ!
På heden i vinter og vind?"
– "O, jomfru! Hvi vælger du himlen til læ?
Hvi er du så hvid om kind?"

"Jeg aldrig hviler bag skov eller hegn,
Derfor er jeg hvid om kind!"
– "Mig aldrig forfrisker den faldende regn,
På heden i vinter og vind."

"Min sjæl er bedrøvet, mit håb bortveg,
Derfor er jeg hvid om kind!"
– "Se månen er dunkel, og solen er bleg
På heden i vinter og vind."

"Ak! Jorden har drukket min bejlers blod,
Derfor er jeg hvid om kind."
– "Tataren har myrdet ham ved min rod
På heden i vinter og vind."

Næppe var denne sang endt, før flere retsbetjente nærmede sig, der befalede sangeren og hans datter at følge dem. Da bønderne hørte dette, klyngede de sig tæt om sangeren, og deres ansigter blev så truende, at starostens folk et øjeblik stod i tvivl om, hvad de skulle foretage. Dog, efter kort betænkning, greb de til deres værger, og da bønderne syntes fast bestemte til før at lade livet end at forlade den blinde sanger, var det upåtvivlelig kommet til et blodigt slagsmål, hvis ikke Czernim havde lagt sig derimellem.

"Vær rolige!" råbte han, "den blinde sanger må i fængsel, den sag er afgjort, det er jo også et skammeligt foretagende at synge folkesange i Polen. Ved I ikke, at fyrst Constantin nylig købte en papegøje for mange penge, blot for at have den glæde at dreje halsen om på den, så vidt gik denne store regent i sin retfærdige vrede, fordi det oprørske dyr i hans nærværelse reciterede en eneste linje af en slig gammel sang; når papegøjer ikke mere finder nåde for herskerens øjne, hvad må da menneskene vente sig!"

Men trods den ærbødighed, bønderne nylig havde vist Czernim, syntes de dog nu aldeles ikke at ville afstå fra deres forsæt, i hvilken beslutning de end mere bestyrkedes af Adalbert, der, efter længe at have stået tvivlrådig, endelig udbrød: "Mine venner! Her ligger en misforståelse til grund, min fader vil sikkert ikke fornærme denne blinde sanger, som, efter hvad jeg selv har hørt, er aldeles uskyldig, lad ham derfor gå! Jeg tager alt ansvar på mig."

"Starosten har befalet os at fængsle dette menneske," sagde en af retsbetjentene.

"Så længe jeg mægter at forsvare ham, skal det ikke ske," svarede Adalbert, hvis heftige blod nu åbenbart overvældede hans besindighed.

Efter disse ord hævede flere af bønderne deres hænder mod starostens folk, men nu gik Czernim hen til de ældste i forsamlingen og hviskede dem et par ord i øret, disse talte da hemmeligt med de omstående, og følgen var, at den hele flok adspredte sig og overlod de to fremmede til deres skæbne, som Adalbert, selv med den bedste vilje, ikke længere kunne hindre eller forsinke.

"Altså skal de nu til Sibirien?" sagde Adalbert, da de var borte.

"Naturligvis," varede Czernim, "hvad i al verden skal vi også med en Ossian i Polen? Flyt alle slige skadelige vækster, laurbærtræer, frihedstræer, eller hvad de forresten hedder, jo før jo heller til Sibirien! Der kan de bevares under isen som en art af forsteninger, og naturforskerne vil da efter årtusinder stride om de virkelig engang har blomstret, eller om de var blotte naturspil."

"Måske kunne vi dog endnu frelse dem."

"Ikke med alt det guld, der findes i Karpaterne, min dreng! Hvad er du for en diplomat, som griber til våben for en patriot, der oven i købet går i blinde! Er du gal? Fornemhed, rigdom og magt, det er de guder, du skal tilbede, alt andet er sværmeri; gid Djævelen være patriot, når man kan herske over patrioter og sende dem til Sibirien, det må være dit valgsprog."

"Hvad du så siger," svarede Adalbert, "så vil min fader intet andet end streng retfærdighed, derfor må han denne gang være fejl underrettet."

"Din fader er en klog mand, der vil, hvad han må ville for at komme til vejrs, men du og Casimir er to galninge, der stamper mod bråden, og jeg ved næppe mere, hvorledes jeg skal skjule eders dårskaber."

Da Adalbert kom hjem, trådte Leontine og Alexandra ham venligt i møde; den sidste rakte ham hånden og sagde: "Vi takker Dem for den iver, hvormed De tog Dem af den blinde sanger."

"Hvor er han nu?" spurgte Adalbert.

"Han sidder fanget i den gamle borg," svarede Alexandra, "vi har forgæves bedt om at se ham, men de mænd, som bragte ham hid, har fortalt os alt."

"Gid mine bestræbelser for ham havde haft et heldigere udfald."

"Mod og vilje til sine brødres forsvar er allerede en stor skat i sjælen," bemærkede Alexandra.

"Jeg især må bede Dem om tilgivelse," sagde Leontine, "for jeg troede, De ikke brød Dem mer om Deres ulykkelige landsmænd, end Casimir bryder sig derom."

"Casimir elsker sit land højere, end du tror," svarede Alexandra.

"Han elsker intet af det, han burde elske," sagde Leontine.

5. Det gamle slot

Kort efter lod Litowski Adalbert kalde, og modtog ham med et meget alvorligt ansigt.

"Jeg hører, at du nylig har givet os en prøve på dit ridderlige mod," sagde han, "imidlertid frygter jeg for, at du på denne vej, ligesom ridder Don Quixote i gamle dage, vil finde flere krænkelser end laurbærkranse."

"Jeg satte mig kun til modværge, fordi jeg vidste, at De selv, når De erfarede sagens rette sammenhæng, ville billige min adfærd," svarede Adalbert.

"Og hvoraf vidste du det?"

"Jeg vidste det, fordi jeg kender Deres tænkemåde, min fader! En henåndet klang, der bortvejres i luften, et digt om en forglemt kærlighed, om en længstforsvunden sorg, er dog ingen forbrydelse; der kan jo heller ikke være nogen hentydning på det nærværende i sange, som rimeligvis er digtede for flere århundreder siden."

"Ikke?" svarede starosten, "ved du da, hvad hine gamle sange betyder? Disse landløbere synger ikke blot om kærlighed, de synger desuden om oldtidens konger og om tatarernes grusomhed. Nej, ti kun! Jeg forudser din indvending: 'Hvad bryder vor almue sig mer om tatarerne?' vil du sige, 'deres tid er forbi, deres herredømme er længst sønderbrudt og forglemt.' Men dette er kun en maske, siger jeg dig, fortiden med sin dunkle kåbe må tjene til skjul for nutidens anslag; russerne er de tatarer, man nu tænker på, de gamle sange forvandles således til en allegori, et sindbillede, ved hvis hjælp ulydighed

og oprør forkyndes, hvorledes kan da vor ædle kejser og hans ophøjede broder tåle dem?"

"Hvis man ikke på højere steder lagde en så stor betydning i disse sange, så blev de heller ikke så vigtige."

"De er vigtigere, end du tror, kortsynede yngling! Folkets erindringer hænger ved disse gamle stemmer, ved disse eventyr, ved disse billeder fra en forsvunden verden. Af alt dette knyttes det usynlige net, hvori ånderne fanges, og hvorved de bindes til en forældet tingenes orden, der ikke mere kan og ikke mere skal bestå. Så længe hjerterne hænger ved disse sange, så længe hænger folket også fast ved sine sværmerier, ved sin gamle dovenskab, ved sine faldefærdige boliger. Betag almuen sine eventyr, så tilstopper du kilden til dens dårskaber; for Polen ligner nu hin gamle konge, der med en magisk ring var bundet til et lig. Tilintetgør hine sange, og du har knust den magiske ring, og fortryllelsen er ophørt."

"Men, min fader! Har vi ret til at berøve folket sine kæreste erindringer og til at overskære de bånd, der binder det til dets fortid?"

"Ret! Dårskab!" sagde starosten, "har vi ret til at berøve drengen sin kæphest og drive ham fra sin kæreste leg, på det han kan lære noget? Havde vi ikke denne ret, hvorledes skulle han da vorde til yngling og til mand? Betragt engang den verden, hvori vi lever, min søn! Det er nu tid, at du henvender dit blik på de store forhold, der omgiver dig. Hvad vil nu den kloge regent? Hvad vil de mænd, der forstår deres tid og skrider frem med den? Hvorfor er Polen ikke mere noget selvstændigt land? Kan du sige mig det? Eller var det måske ved fejhed, at vi tabte vor rang blandt Europas folkeslag?"

"Vore naboers rænker har fældet os," svarede Adalbert blussende, "for fejhed kendes ikke i Polen; i mod og begejstring viger vort folk for ingen af dem, hvis gerninger opfylder verdens årbøger."

"I sværmeri viger vort folk for ingen, det er vist, men det har ikke forstået sin tid, deri viger det for de fleste, det har afsondret sig, hver enkelt ville være uafhængig og en konge i sin kreds, alle ville herske, ingen ville lyde, derved søndersplittedes landet, og intet kunne trives, der skulle ske med forenede kræfter. På samme tid, da i andre stater masserne sammensmeltede, da de enkelte der lærte at underordne sig, blev hos os hver enkelt mere og mere selvrådig; hvor denne selvrådighed hersker, der forvandles selv heltemod til fordærvelig forvovenhed; for hvor midtpunktet har tabt sin bindende kraft, hvor de særskilte organer ikke ville underordne sig, der tjener enhver kraftytring i de enkelte ledemod kun til end mere at sønderrive det hele og til at fremskynde døden."

"Sikkert findes der dog en middelvej, på hvilken det enkelte kan blive i sin værdighed, uden at det hele forstyrres?"

"Ingen middelvej er her mulig, et folk, der endnu vil stå på samme trin, hvorpå det stod i middelalderen, må gå til grunde; det gamle håb, de gamle drømme, de gamle sange, de gamle eventyr, de er Polens pest og dets ulykke. Deraf opstod den sørgelige foragt for ethvert fremskridt, deraf kom vor mangel på sammenhold, vor trods mod fornuft og orden, deraf kom den stærke kløft mellem folk og fyrste, ja deraf kom også almuens dovenskab og uvenlighed, for således var deres fædre før dem, og således vil de også være."

"Alt dette kunne vel afhjælpes ved mildere midler, uden at en fremmed og fjendtlig magt udstrakte sit jernscepter over os."

"Netop hint folk," gensvarede starosten, "hos hvilket den herskendes vilje er alt, og hos hvilket den enkelte taber sig i massen, hos hvilket lydighed er den højeste pligt, og selvrådighed den højeste brøde, netop hint folk, siger jeg, er bedst skikket til at være formynder over slige forvildede børn, som polakkerne er."

Trods alle starostens indvendinger, hviskede dog en røst i Adalberts indre, at hans landsmænd ikke havde uret, når de greb til modværge mod en magt, der ville udslette deres folkelige præg. Imidlertid var han fra barndommen af vant til at tie ved starostens ord og til at vige for hans overbevisning. Han nærmede sig derfor til døren, og ville stiltiende gå, da hans fader pludselig trådte ham i møde, greb hans hånd og trykkede den med en følelse, der overraskede ham.

"Adalbert!" sagde starosten, "tro mig, jeg mener det godt med dig, jeg tilgiver dit falske skridt i dag for din ungdoms skyld; ja jeg skal aldrig vredes ved din dristigste tvivl, forudsat at du ærligt tilstår mig den; for jeg føler vel, at det ikke er let for en uøvet hånd at finde tråden i den labyrint, som omgiver os alle. Jeg opgiver derfor min første plan, du bør i lang tid endnu blive her under min opsigt; for kom du straks til Warschau, ville du næppe medbringe den rette målestok for din omgivning, og den almindelige svimmelhed, der har henrevet så mange, ville måske også henrive dig."

Adalbert blev rørt ved sin faders venlighed, og lovede at føje sig efter ham i alt og at følge hans råd.

"Mit første råd er: Tro ingen, der vil vække din misfornøjelse mod det nærværende! Betragt, med hvor megen møje vi have erhvervet, hvad vi har! Betragt den ulykke, den blodsudgydelse, den tøjlesløshed, der stedse fulgte med enhver folkebevægelse, og du vil da sikkert tilstå, at selv en slet regering er bedre end aldeles ingen, at selv en tyrans herredømme bør foretrækkes for den rasende mængdes, der med tusinde hænder sønderslider sine ofre, og med tusinde tunger læsker sig i deres blod. Tro heller ikke dem, som forkynder et nyt evangelium, en ny tingenes orden, hvori alle gamle bånd skulle briste, al tvang, al standsforskel ophøre, og hvori menneskene skulle leve som brødre med hverandre, alt dette er kun en madding, der sættes på krogen for at fange den uerfarne ungdom; det himmelske Paradis, den himmelske fred, der måske undertiden svævede for sværmerens øje, brugtes endnu oftere som påskud for bedragerens planer, og de herrer, der skriger heftigst imod herskesyge og magtens misbrug, skriger kun så helt, fordi de selv ville have denne magt, fordi de selv ville herske og sidde øverst; og har de nået dette øjemed, da hersker de almindelig således, at deres ivrigste tilhængere til sidst nødes til at vriste dem magten af hænderne."

"Men dette taler jo netop for det, der bestod fra gammel tid," sagde Adalbert.

"For det, der nu består," svarede starosten, "men ikke for det forældede; hvad nu består, er forbundet med Rusland, intet andet."

"Men dette forbund har ikke sin rod i folkets vilje."

Nu tav starosten et øjeblik, endelig sagde han: "Så har min hele tale da været spildt; det er meget nødvendigt, at du bliver

her," blev han ved, "forresten mishager din onkels færd mig endnu mere end din, han, som en ældre mand, burde allermindst skænke slige landløbere sin opmærksomhed; men der gives mennesker, der, hvor gamle de end bliver, aldrig kommer ud over drengeårene."

Trods denne strenge ytring vedblev dog Litowski at behandle sin svoger med stor artighed, som om intet var forefaldet; i øvrigt omtalte han aldeles ikke i de andres nærværelse den fremmede sanger, og da Leontine endelig spurgte ham om dennes skæbne, gav han et undvigende svar.

Det hændes vel undertiden, og især i ungdommen, at mennesket befinder sig midt imellem to veje, uden at han dog så let som Herkules er i stand til at opdage, hvilken der er den rette, og hvilken den urette. Der opstår da en gæring, en kamp i sjælen, og en deraf følgende uklarhed, der, så længe den varer, ikke tillader handlingen at komme til gennembrud, hvorfor en ensidig bestemthed af de fleste agtes langt højere end en slig vaklende tilstand. Imidlertid oprinder denne vaklen tit af de ædleste bevæggrunde, ja undertiden kan de, der befinder sig i en slig uvished, når de endelig kommer ud deraf og ved, hvorhen de skal vende deres kræfter, udvikle en sjælsstyrke, som overrasker dobbelt, fordi man mindst hos dem havde formodet den.

I en slig uvished befandt Adalbert sig, der, så snart han havde forladt sin faders kammer, ilede ud i den fri luft og overlod sig til sine betragtninger. Da han i nogen tid havde vandret således, nedsunken i tanker og endelig hævede øjet, bemærkede han, at han stod nærved det gamle slot, hvori den blinde sanger sad

fangen. Med dette slot var han fra sin barndom vel bekendt, han havde dengang tit løbet igennem de lange gange og leget i de øde sale, hvori endnu enkelte tapeter med afblegede billeder mindede om den forgangne tid. Det var i øvrigt kun hovedbygningen med sit høje tårn, som endnu stod tilbage, sidebygningerne var derimod nedrevne. De stenmasser, man således vandt, var så betydelige, at man deraf kunne bygge det ny slot, uden at angribe hovedbygningen. Dette var vel den vigtigste årsag, hvorfor den hidtil var blevet forskånet. Forresten bar den, selv i sin forfaldne tilstand, det præg af storhed og betydning, hvorved fortidens bygninger så tit udmærker sig fra dem, der opføres i vor tid, og Adalbert måtte, da han så dette slot, tænke på sit fædreland, der, sønderrevet og skilt ved så mange provinser, dog endnu mindede om en betydningsfuld fortid, hvoraf der rigtignok ikke var mer end en stor ruin tilbage.

Da han havde betragtet slottet og endelig nærmede sig til hovedindgangen, mødte han den gamle Michael, der standsede, da han så ham, og tog sin hue af.

"Hvor sidder den fangne?" spurgte Adalbert.

"Frøkenen er inde i riddersalen," svarede den gamle tjener, der var lidt tunghør.

"Er det frøken Emilie?"

"Ja," svarede Michael, "frøkenen kommer ofte herover, for hun er ikke, som den unge verden plejer at være, der kun løber efter, hvad der er på moden."

"Før mig da ind i riddersalen!" sagde Adalbert, hvorpå den gamle gik ind i bygningen, og Adalbert fulgte ham gennem en række af værelser.

På enkelte steder standsede Michael og pegede på de sønderrevne tapeter, hvori man endnu så levninger af store jagtstykker, som var indvævede deri. Adalbert bemærkede i forbigående flere damer og herrer til hest, de sidste var kendelige på deres med mangfoldige silkesnore forsynede kurtka Note 2), og på deres polske huer; ved siden af dem stod jægere, og højt i luften fløj falke, som søgte at overliste et par hejrer, der strakte deres næb som spidse lanser ud imod dem; ligeledes så man flygtende elsdyr, og længere borte en trodsig bjørn, der satte sig på bagbenene for at forsvare sig imod hundene. Alle disse figurer var blege som skygger og halvt fortærede af møl, som havde arvet de kostbarheder, der var de hensvundne slægters stolthed. Endelig trådte Adalbert med sin ledsager ind i riddersalen, hvori selv tapeterne var borte, og hvori intet levende væsen sås, med undtagelse af dem selv og to tusmørkefugle af den slags, der kaldes dødningehoveder, hvilke, bedraget af den dunkelhed, som var udbredt overalt, svævede omkring midt om dagen.

"Frøkenen er ikke her," sagde Michael, "hun er sikkert på egen hånd gået op i tårnet."

"I tårnet!" gentog Adalbert forskrækket, "opgangen dertil er farlig, hvis jeg husker ret."

"Det er ikke første gang, hun går den vej," svarede Michael, "hun forstår næsten kunsten bedre end jeg selv, der dog fra ungdommen af er vant til at klavre på disse trapper. I dag ville hun dog nok højere op end sædvanlig for at se det store ur; jeg skulle følge hende, men da jeg ikke kunne komme straks, gik hun i forvejen, efter at vi havde sat hinanden stævne i riddersalen."

"Lad os ile til hende," sagde Adalbert.

De gik nu op ad en vindeltrappe, der i begyndelsen var bred, men blev smallere og smallere, jo højere de kom; ja til sidst hørte trappen op, og de måtte klatre videre frem på stiger og skride hen over tværbjælker, fra hvilke et eneste falsk skridt ville have styrtet dem ned i den dybe afgrund, som de så under deres fødder.

Endelig stod de foran det ur, om hvilket Michael havde talt; på den anden side deraf sad, til Adalberts forundring, ikke Emilie, men Leontine, som syntes nedsunken i dybe drømme.

"Gud være lovet! Der er frøkenen," sagde Michael, "her er også det store ur," blev han ved, "som herren vel erindrer fra gamle dage, for her måtte jeg tit føre de unge junkere op, uagtet starosten strengt forbød det."

"Kan det da aldrig mere gå?" spurgte Leontine, der nu vågnede af sin dram.

"Nej desværre," svarede Michael, "men i min ungdom gik det endnu, det var den gang det kostbareste værk i hele egnen, så fremmede kom herhen for at se det. Det viste ikke alene timer, men tillige solens og månens løb og kvarterskifterne; på den ene side stod Døden med sin le, på den anden side stod Tiden, som en gammel mand med vinger og timeglas, og hver gang en time var udrunden, slog han med vingerne, og timeglasset vendte sig af sig selv, mens Døden hævede sin le og svingede den frem og tilbage, idet klokkeslagene lød; men nu er timeglasset knust, viseren er sønderbrudt, og hjulene er rustne. Kun Døden med sin le står der endnu, som frøkenen ser."

"Dette ur burde istandsættes igen," sagde Adalbert.

"Ingen urmager i vor tid kan bringe det i orden," svarede den gamle, "skønt mange har forsøgt derpå, både fremmede og indfødte. Det var kun i gamle dage, man forstod sig på sligt, og det er da heller intet under, for værket blev drevet med trolddomskunst, efter hvad jeg har hørt, og ånder var bundet til hjulene, der drejede dem rundt; derfor blev det kun optrukket en gang om året, i midnatsstunden, da Frelseren blev født."

"Ja ja, det fortalte du mig tit nok i min barndom," sagde Adalbert smilende.

"Det er også vist," blev Michael ved, "at uret og bygningen på en egen måde hænger sammen, for fra det øjeblik uret standsede, begyndte også bygningen at forfalde. Det sidste år, hvori det gik, var det, hvori russerne rykkede ind i Warschau."

"Var jeg en mand," udbrød pludselig Leontine, "da ville jeg rejse udenlands og vandre så længe rundt, til jeg fandt en kunstner, der kunne sætte dette urværk i stand."

"Den gamle herre har ofte talt om at sælge hjulene og jernstængerne," sagde Michael, "men det håber jeg vil ikke ske, så længe mine øjne er over jorden."

"Bruges den gamle borg ikke mer til noget?" spurgte Adalbert.

"Flere af de sale, hvori herskabets forfædre levede i frihed og lystighed med deres gæster, bruges nu til fængsler," svarede Michael.

Adalbert tog deraf anledning til at spørge om, hvorledes det gik den gamle sanger.

"Ham går det ganske tåleligt, jeg har bragt ham hans harpe i fængslet, men han tør ikke spille på den af frygt for starosten."

"Kan jeg få ham at se?" spurgte Adalbert.

"Det lod sig vel gøre," svarede Michael, "hvis der ikke i værelset ved siden af ham sad en farlig fange, som let kunne mærke uråd og røbe os for starosten."

Efter disse ord steg de ned af tårnet igen, og Adalbert kunne ikke andet end beundre den behændighed og sikkerhed, hvormed Leontine skred hen over de farligste steder, ligesom en fugl, der rolig svæver over afgrundene, vel vidende, at den i sine vinger besidder en talisman, langt stærkere end den kraft, der drager den nedad imod dybet.

Da de var kommet udenfor, blev den gamle Michael stående, og betragtede det faldefærdige slot.

"Hvad tænker du på?" spurgte Adalbert.

Da den gamle ikke svarede, gentog han sit spørgsmål med højere røst.

"Jeg tænker på, at dette gamle slot, så skrøbeligt det synes, måske dog vil stå længere end det ny," svarede Michael, men Adalbert kunne ikke andet end smile ved denne spådom, hvortil næppe nogen, der betragtede den gamle bygnings brøstfældighed, kunne fæste lid.

Note 2: **Kurtka:** En kort polsk jakke, hvorpå kun adelen havde ret til at bære silkesnore.

6. Undvigelsen

Om eftermiddagen, da den yngre del af familien var samlet i haven, lod en handelsmand sig melde, som ønskede at forevise damerne nogle smykker.

"Lad ham komme!" råbte Casimir, og jøden Salomon nærmede sig med et foderal i hånden.

"Er det dig?" sagde Casimir, der var ilet ham i møde ved indgangen, "bringer du guld, jøde?"

"Nej, denne gang bringer jeg noget, som endnu er bedre," svarede Salomon.

"Renegat! Har du afsvoret din tro? Gives der noget bedre end guld?"

"Jo, diamanter er endnu bedre," svarede Salomon og åbnede sit foderal, hvori flere smukke juvelsmykker funklede Casimir i møde.

"Dem må Emilie se!" råbte denne og rev hurtigt foderalet ud af Salomons hånd og bragte det hen til den plads, hvor damerne befandt sig.

"For Jehovas skyld!" skreg Salomon og ilede efter ham, "diamanterne er ikke mine!"

Emilie betragtede smykkerne med stor opmærksomhed og syntes meget indtaget deri, Alexandra derimod så dem med ligegyldighed, mens Leontine, der stod ved hendes side, ikke værdigede dem et eneste blik.

"Hør!" sagde Casimir og tog Salomon til side, "hvad koster det halssmykke, som frøken Emilie holder i hånden?"

"Ak, det er det allerkostbareste af dem alle!" sagde Salomon og nævnede prisen.

"Du er meget dyr, jøde!"

"Det er ikke mig, som er dyr, for diamanterne hører ikke mig til."

"Det er kun et dumt jødekneb, Salomon, for diamanterne hører dig dog til."

"Hvis jeg ville bruge kneb, da måtte det vel blive jødekneb, herre, for jeg er jo selv en jøde, men denne gang er det dog sandt, diamanterne er ikke mine, derfor kan jeg ikke slå en skilling af."

"Men du ved jo, at jeg ingen penge har."

"Vil herren købe smykket, så skaffer jeg penge," sagde Salomon.

"Jeg ved nok, at du bedrager mig, Salomon, men ligegodt! Skriv det kun på regningen med det øvrige."

"Ja gerne! Herren bør også give mig noget at fortjene, eftersom jeg i disse dage har vist ham en stor tjeneste."

"Hvilken tjeneste, Salomon?"

"Ej! Borgerskabet i S. havde jo i sinde at klage til starosten, fordi herren ved sin forklædning drillede og gjorde nar ad byen, som de sagde; den klage har jeg forhindret."

"Det er skade, Salomon," sagde Casimir leende, "for den var vist blevet morsom at læse."

"Hvad er det for en klage?" spurgte starosten, der pludselig trådte frem af en buegang.

"Ak, det var kun spøg, excellence! Og den halve by har glædet sig derover."

"Hvorover har byen glædet sig?"

"Ak, den unge herre er fuld af løjer og indfald og allehånde lystige opfindelser, Deres Excellence!"

"Endnu engang, hvorover ville borgerskabet klage?"

"Ak, vi have selv ikke været bedre i vor tid, Deres Excellence!"

"Nu fortæller han sammenhængen, Salomon, og det på øjeblikket, forstår han mig?"

Salomon kastede da først et frygtsomt blik på Casimir, hvorved han syntes at trygle om tilgivelse, derpå fortalte han det hele indtog, som han selv havde set det.

"Det er godt," sagde starosten, efter at han tilsyneladende ligegyldig havde hørt på fortællingen, "nu kan han gå, Salomon."

"Det var altså den måde, hvorpå du viste din broder forbedringerne på godset?" sagde Litowski til Casimir efter Salomons bortgang.

I stedet for at undskylde sig, som hans fader vel ventede, svarede Casimir intet ord.

"Har du noget at sige til dit forsvar?" spurgte starosten.

Da fortrak musklerne omkring Casimirs mund sig på en krampeagtig måde, og han brød pludselig ud i en voldsom latter, som han forgæves stræbte at neddæmpe.

"Hvis du, som du ønsker, havde været ansat i Warschau, og hvis du der havde ført dig således op, da ville storfyrsten vel have fundet et middel mod din lattermildhed," bemærkede starosten.

"Tilgiv os!" sagde Czernim, der nu også kom til, "vi har begge syndet, dog har Adalbert for længst på egen hånd indhentet, hvad han den gang forsømte."

"Efter Salomons fortælling har jo du også været med," sagde starosten til Adalbert.

"Adalbert er uskyldig," sagde Czernim, "han søgte at holde broderen tilbage, men det hjalp ikke, og at han siden, som en Judas, skulle angive og forråde Casimir, kan De dog næppe selv ønske."

"For Deres skyld vil jeg da glemme denne historie," svarede starosten.

Men da han siden var alene med Adalbert, sagde han: "Jeg havde håbet mere oprigtighed af dig, min søn! Forresten kan dette eventyr lære dig, i hvilken slags lystighed din onkel finder mest smag."

"Onkel Czernim var ikke med os i S.," svarede Adalbert, "han mødte os først udenfor byen, da disse optøjer var til ende."

"Dog er det næppe hans skyld, at han ikke spillede hovedrollen deri," svarede starosten, "vogt dig for ham, Adalbert! Han har allerede fordærvet en af mine sønner, jeg håber i det mindste, at han ej skal fordærve den anden,"

"Når De troede det, min fader! hvorfor overlod De da i så lang tid Casimir til hans omsorg?"

Litowski trak på skuldrene: "Jeg kendte ham ikke den gang så godt som nu," svarede han, "desuden er han velhavende og vil rimeligvis indsætte dig og Casimir til sine arvinger, derfor ønsker jeg ikke at støde ham for hovedet."

Da Adalbert var alene på sit værelse og tænkte nøjere over, hvad han denne gang havde oplevet i sit hjem, følte han vel, at det indre her var endnu mere forandret end den ydre omgivning, han følte, at hver havde sine planer, som han skjulte for de andre, og at den ene, trods al anstand og ydre høflighed, dog ikke troede den anden.

"Hvilken dæmon," tænkte han, "har forstyrret den fred, der før herskede på disse steder? Hvilken fjendtlig kraft har gennemgnavet de bånd, der bandt søn til fader, mand til hustru og undergivne til deres herrer? Det er jo dog den samme himmel og den samme jord, som jeg så i min ungdom, Solen skinner ligeså varm på skov og slette som dengang, månen stiger over de fjerne bjerge og spejler sig i kilderne på samme måde som forhen, men ak, hvor meget er ikke forresten blevet anderledes, uden at jeg ret kan indse grunden dertil!"

Under disse betragtninger lagde han sig i et åbent vindue og stirrede ud over egnen. Det var ganske stille, hvide tåger stod over marken og lagde sig, ligesom slør, foran de sorte skove. Alle lys var slukkede, på et eneste nær i den gamle borg, hvis store stenmasser Adalbert i det svage måneskin netop kunne skimte. Det forekom ham, som han hørte harpetoner, der klang gennem natten, dog var han ikke sikker på, om han ej tog fejl, da tonerne klang så sagte, som om de frygtede for at høres på disse steder.

Da henvendtes hans tanker igen til den blinde harpespiller, der sad fangen i hin borg, og det randt ham i hu, hvor hårdt denne mand sandsynligvis ville komme til at bøde for en håndtering, som dog ingen forbrydelse var.

Jo længere han tænkte derover, des mere lyst fik han til at afvende faren fra den gamle sangers isse. At bevæge starosten til medlidenhed, var imidlertid, som hans tidligere forsøg havde overbevist ham om, aldeles umuligt, og hemmeligt at befordre fangens flugt syntes Adalbert en vovelig sag. På den anden side forekom det ham uridderligt og fejt, hvis han uden modstand overlod den ulykkelige sanger i sine fjenders vold.

Desuden anså han det for uværdigt, hvis han i den alder, han nu havde nået, opofrede sine grundsætninger for en andens vilje; ja det forekom ham, som om han hidtil just ikke havde givet store prøver på den selvstændighed, der anstår en mand, og han rødmede ved den tanke, at selv den letsindige Casimir lagde en større kraft for dagen end han, eftersom denne gik den vej, naturen havde tegnet for ham, og dristigt viste sig som han var, uden hensyn til, om de andre var misfornøjede dermed eller ej.

Da klang harpetonerne højere, ligesom de ville tilkendegive Adalbert, at det øjeblik allerede var kommet, hvori han skulle vise, om han længere ville samtykke i sin egen umyndighedstilstand, eller ikke. Han sprang op med det faste forsæt at befri den fangne, hvad det så skulle koste. Hans første tanke var at betro sig til Casimir, men ved nøjere overlæg fandt han det rådeligere at åbenbare sin hensigt for den gamle Michael, der af hjertet elskede den svundne tid, og hos hvem han derfor sikkert regnede på at finde bistand.

Han erindrede fra forrige tider, at Michael havde et lille kammer øverst oppe under taget. Til dette begav han sig nu med sagte fjed. Han bankede flere gange på døren, men fik intet svar, han formodede da, at den gamle sov hårdt, og bankede stærkere, men forgæves. Endelig forsøgte han selv at åbne døren, men den var i lås, til sidst kaldte han på den gamle, først sagtere, derpå med højere røst, men da ingen svarede ham, måtte han endelig vende tilbage med uforrettet sag.

Han besluttede nu at udsætte udførelsen af sit forsæt til næste dag. Imidlertid kunne han ikke nægte sig selv, at enhver

opsættelse var mislig, eftersom sangeren kunne blive bortført af sit nærværende fængsel.

"Måske skal han allerede bort i nat!" sagde Adalbert helt og ilede urolig over sine egne ord hen i det åbne vindue, for ved klangen af den blindes harpe at overbevise sig om, at han var der endnu. Men denne gang hørte Adalbert aldeles intet, derimod så han til sin forundring ikke, blot et, men to lys i den gamle borg, hvoraf det ene bevægede sig fremad igennem flere værelser.

Hans hjerte bankede ængsteligt ved dette syn, for de ord, han havde udtalt, forekom ham som et forvarsel, der endnu i denne time skulle op fyldes. Efter nogen tids betænkning ilede han ned for i nærheden at undersøge, om hans frygt var grundet eller ikke. Alt var stille, gennem et hjørnevindue nedsendte månen en svag lysning, ved hvis hjælp han kunne skimte forskellige genstande. Han udrakte hånden, for at gribe nøglen til gangdøren, der plejede at hænge på et søm i gangen, men han fandt den ikke. Tvivlrådig blev han stående; kort efter mærkede han, at døren ikke som sædvanlig om natten var tillåset, men at den stod på klem. Han åbnede den og begav sig på vejen til det gamle slot, der omtrent lå to hundrede skridt fra hovedbygningen. Da han var noget over den halve vel, bemærkede han, at det ene lys igen var forsvundet, hvorimod det andet endog brændte klarere end forhen. Da han var ganske nær ved bygningen og stod ved slotsporten, hørte han en larm, ligesom om en tung dør blev oplukket, kort efter så han atter lyset bevæge sig og hørte trin af gående, der nærmede sig til udgangen.

"Sluk nu faklen!" råbte en stemme temmelig nær ved ham.

"Tal sagte for den hellige jomfrus skyld!" hviskede en anden stemme, hvorpå lyset blev slukket, og den port åbnedes, ved hvilken Adalbert stod.

Denne fandt ingen plads, hvor han kunne skjule sig, og de personer, der kom ud af slottet, opdagede ham straks ved hjælp af månelyset.

"Hvem er der?" råbte en stemme, som Adalbert vel kendte, for det var hans onkel Czernims.

"Det er mig," svarede han.

"Rinder der blot en dråbe polsk blod i dine årer, så lader du hellere din tunge udskære, end du med et halvt ord røber, hvad du her ser," sagde Czernim.

"Det er den unge herre, ham har jeg alt for ofte vugget på min arm, til at jeg skulle tro, han ville forråde os," sagde en anden røst, som heller ikke var Adalbert ubekendt, og han så tre mænd og en kvinde nærme sig, i hvilke han genkendte sin onkel, den gamle Michael, den blinde folkesanger og dennes datter.

"Gå nu, mine venner!" sagde Czernim, "Michael vil følge jer på vej, og når I først kommer på min grund, da er I så sikre, som det er muligt at være i dette land, hvori al sikkerhed lidt efter lidt forsvinder, og hvori alle vore gamle rettigheder bestandig stærkere trædes under fode."

"Ak ja!" sukkede den gamle Michael, "voldsmændene er stærke i vor tid, og den hellige jomfru smiler ikke længere til sit folk."

I samme øjeblik hørtes en sønderrivende tone, hvorved alle forfærdedes, for den klang ligesom et smerteskrig, og dog syntes den ej at udgå fra noget menneskes læber.

"Alle gode ånder være os nådige!" råbte den gamle Michael og korsede sig.

"O ve! Det var en af de kostbareste strenge, der sprang," udbrød harpespilleren, "det isnede i min inderste marv, da jeg hørte det."

"Giv dig tilfreds!" svarede Czernim, "ingen spejder stod dig så nær, at han mærkede det."

"Ak, derpå tænkte jeg ikke," svarede den blinde, "men nu er harpen ubrugelig, for jeg ejer ingen sådan streng mere og har ingen penge, hvormed jeg kan købe den."

"Vær rolig!" sagde Czernim, "hos mig skal du få så mange strenge, du forlanger."

Harpespilleren gik nu bort med sine ledsagere, men Czernim vendte sig om til Adalbert og sagde: "Hvad synes dig om denne mand? Han er en ægte polak, for det farer ham igennem marv og ben, når hans harpe tager skade, og han sørger mere derover, end han nylig sørgede over den rejse til Sibirien, der forestod ham."

"Nå, ved harpen vinder han jo sit livsophold," svarede Adalbert.

"Nej," sagde Czernim, "du forstår ham ikke, det var noget langt bedre, end du tror, der rørte sig i ham, det var hans polske hjerteblod, der isnede ved tanken om den bristende streng, for musik og sang er blevet os lige så nødvendige som åndedrættet, og dem vil dog vor arvefjende berøve os; han vil forbyde os det sprog, hvori vi alene kan udtrykke vore bedste følelser og tanker, er det ikke ligesom han ville forbyde ørkenens vandrer at drikke af den læskende kilde, eller som han ville forbyde blomsten at dufte på heden? Men det vil aldrig lykkes; så længe

der er kilder til, vil de læske de vandrende, så længe der er blomster til, vil de dufte i våren; ja selv hvis man river dem op med rod, vil de endnu dufte, indtil den sidste livsgnist forlader dem; således hørte jeg også tit mine sårede brødre på valpladsen endnu i dødens øjeblik at synge hine gamle sange, hvis minde kun forlod dem med den sidste dråbe af deres blod."

Adalbert betragtede med forundring sin onkel, for slige ytringer havde han aldrig før hørt af hans mund, men Czernim trykkede venligt hans hånd og vedblev: "Jeg behøver ikke at sige dig, hvad der nu og i fremtiden er din pligt." Efter disse ord gik de stiltiende tilbage og listede sig med sagte fjed til deres værelser.

7. Diplomatisk fremfærd

Næste morgen bemærkede Adalbert flere ryttere, som jog af sted i forskellige retninger; kort efter blev en mand ført fra det gamle slot over til starosten, i denne mand genkendte Adalbert toldbetjenten Iwan, der havde standset ham ved indgangen til byen S. Adalberts hjerte bankede uroligt ved dette syn, for han tvivlede ikke på, at det var ham, Michael havde omtalt som en farlig fange, og han frygtede meget for, at han havde hørt noget af, hvad der foregik ved den blinde harpespillers flugt.

Hurtigt begav Adalbert sig til sin onkel for at meddele ham, hvad han havde set. Uagtet det var tidligt, fandt han ham fuldkommen påklædt; en dør, der gik fra Czernims værelse ud i gården, stod åben, og den lille hest, på hvilken han almindelig red, stak sit hoved ind deraf, mens Czernim rakte den brød og lod den spise af sin hule hånd.

Da Adalbert fortalte, hvad der foregik, lukkede hans onkel pludselig døren og sagde: "Hvad der er sket, er en hemmelighed, hvorom du ikke engang bør tale med dig selv, når du er alene; for den første regel i dette land er, at din venstre hånd ikke skal vide, hvad din højre foretager sig, og dermed nok om den sag! Kommer de til mig, skal de finde fuglen vel gemt, og efter nogle dage er den bortfløjet."

Siden betroede den gamle Michael Adalbert, at Iwan, uagtet der var stærke beviser på hans uredelighed, dog var sat på fri fod, rimeligvis fordi man ikke længere kunne undvære hans hemmelige tjenester.

Starosten syntes ikke at mistænke nogen af husets folk, han var endog mindre streng imod dem, end han plejede at være,

forresten syntes han stille og tankefuld, og efter bordet erklærede han, at han næste morgen ville rejse til Warschau.

Den hele eftermiddag arbejdede han i sit værelse, men om aftenen kom han ned, og der var intet spor mer af mismod i hans åsyn, tværtimod syntes han meget vel til mode. Han satte sig imellem Alexandra og Emilie og underholdt dem med stor venlighed om forskellige genstande. Alexandra blev da særdeles oplivet, Leontine derimod stod tavs og alvorlig ved hendes side.

"Deres sundhed fordrer, at De ikke står op i morgen, når jeg rejser," sagde starosten til Alexandra, "derfor vil jeg tage afsked med Dem i aften."

"Min elskede fader!" sagde Alexandra, "jeg har noget på hjerte, som jeg ikke før vovede at bede om, men nu, da De viser mig så megen venlighed, vil jeg tage mod til mig."

"Hvis det står i min magt, så er Deres begæring tilstået," svarede starosten.

"Jeg vil kun bønfalde Dem om et lille tegn på Deres fortrolighed."

"Nu da?"

"Sig du til mig, min elskede fader! Og vis mig derved, at jeg står Dem ligeså nær, som Deres andre børn."

Leontine så på ham med et bedende blik, da Alexandra udtalte disse ord.

"Min kære datter!" svarede starosten og trykkede venligt Alexandras hånd, "denne begæring kan jeg virkelig ikke opfylde; den skik at sige du til hinanden, styrker sjældent venskabet, men den tilintetgør ofte høfligheden. Hvad mig angår, da ønskede jeg, at der ikke fandtes noget du i sproget, og at både søskende og ægtefæller sagde De til hverandre; og det er netop

en af de egenskaber, jeg skatter højest hos vor Emilie, at der, så vidt jeg ved, ikke gives et eneste menneske, til hvem hun siger du."

Alexandra tav nu stille, og på Leontines læber var der et udtryk af spot, der blandede sig med vrede, men starosten syntes ikke at bemærke det, og kort efter tog han afsked fra Alexandra og vendte tilbage til sit værelse.

"Jeg har sjældent set min fader så munter og forekommende som i aften," sagde Adalbert.

"Ja, han kan godt forstille sig," svarede Czernim, "han kan tale med munterhed om de ligegyldigste ting, selv når de mørkeste tordenskyer trækker op over hans hoved; imidlertid vædder jeg dog på, at der i aften var en hemmelig angst i hans sjæl."

"Hvorover?"

"Ikke den blomst, der blomstrede i fjor, kaster en mattere glans end en hofmand, når nådens sol truer med at dale."

"Har han da noget at befrygte?"

"Tror du, din fader rejser til Warschau uden grund?"

"Hvorfor rejser han da?"

"Ja derom vil jeg nu ikke tale, men da du dog engang skal være statsmand, så vil jeg give dig en regel for fremtiden."

"Nu da?"

"Den, hvis navn eller titel er større end han selv, den, der lever af en avisskrivers ros eller af en konges bifald, hans kinder ville vorde blege, inden enden kommer."

Før Adalbert lagde sig til ro, fik han et besøg af Casimir. Først kastede denne sig i en sofa og sad nogen tid uden at tale, endelig udbrød han: "Mærkede du den gamles venlighed mod Emilie?"

"Ja han er stedse venlig imod hende."

"Hør! Jeg vil betro dig noget."

"Nu?"

"Den gamle er forelsket i Emilie."

"Umuligt!" råbte Adalbert og betragtede sin broder med forskrækkelse.

"Hvorfor forfærdes du? Hvad kommer det dig og mig ved, Adalbert?"

"Jeg ser ingen grund, hvorfor jeg skulle tiltro min fader en slig dårlighed."

"Grund! Der er grunde så klare som solen: Han så bleg ud, da han skulle rejse, det var hverken for din eller min skyld; han behandler hende som den fornemste dame, og dog er hun en faderløs og fattig pige, han roser hende ved alle lejligheder, han giver hende penge og foræringer, som han dog ellers ikke plejer at kaste bort; hans ansigt opklares, når hun kommer; og mørknes, når hun går, og jeg har overrasket hans øjne, når han betragtede hende og troede sig ubemærket, og jeg siger dig, med et sligt udtryk betragter han hverken dig eller mig."

"Men han taler jo med foragt om kærlighed."

"Du skal ikke tro ham, for han har dog ingen helgen været i sin tid."

"Nej, det er umuligt," råbte igen Adalbert.

"Hvorfor tager du dig den sag så nær? Du er dog ikke selv forelsket i hende?"

"Jeg? Nej i sandhed!"

"Så bliv det heller ikke, Adalbert! Det er det bedste både for dig og for mig – der elsker dig, for min fader giver dig aldrig sit samtykke."

Dermed trykkede han Adalberts hånd og gik.

"Det er umuligt!" gentog Adalbert flere gange for sig selv, men desuagtet følte han en større uro ved tanken om, at en slig lidenskab kunne finde sted, end han ville tilstå sig selv.

Tidlig næste morgen, da han sad i tanker og bladede i en bog, trådte hans fader ind i hans værelse, hvilket han ellers aldrig plejede.

"Jeg skylder dig et besøg på dit kammer," sagde han, "og vil nu, før jeg rejser, betale min gæld; hvad er det for en bog, hvori du læser?"

"Et historisk værk, som De ser."

"Det er godt, min søn! Når du er alene, har jeg intet imod, at du læser, men vær forsigtig dermed, vis ikke dine bøger til nogen og lån dem aldrig ud!"

"Hvorfor må jeg ikke låne dem ud?" spurgte Adalbert.

"Fordi menneskene kun ville beundre dine indsigter, når de er ubekendte med kilderne dertil, for da kender de heller ikke grænserne derfor og formode derfor, at det, du siger, næppe er tusindedelen af det, du ved. Har du derimod angivet kilderne, hvoraf du øser din visdom, da vil man smile og tro, at visdommen er bøgernes og ikke din; ingen agter de kundskaber, han selv ved få timers læsning tror at kunne erhverve."

Disse ord trøstede Adalbert, for hvor stor hans faders selvbeherskelse var, troede han det dog umuligt, at han, hvis nogen ulykke truede ham, eller hvis han følte nogen stor lidenskab i sit indre, kunne tale om sådanne småting og med en slig ro og besindighed.

"Ved du ellers, hvorfor jeg nu rejser til Warschau?" spurgte starosten.

"Nej."

"Jeg vil oprigtig sige dig grunden: at hin landløber er flygtet, vil storfyrsten ikke høre med ligegyldighed: For han ved vel, hvor farlige slige personer kunne blive, derfor tror jeg det rigtigst, selv at meddele ham denne begivenhed, før andre kommer mig i forkøbet. I øvrigt er der en i vor familie, for hvem denne tildragelse kunne have meget alvorlige følger."

"Virkelig?"

"Ved du, hvem der har befriet folkesangeren?"

"Nej."

"Din onkel Czernim har befriet ham."

"Hvoraf ved De det?" spurgte Adalbert spændt.

"En fange, hvis fængsel lå ved siden af den blinde landløbers, har kendt din onkels røst, dog er det bedst at tie dermed, for vor families ære ville lide, hvis det blev bekendt."

"Sikkert har denne fange bedraget sig."

"Næppe; jeg selv vil ikke tale til Czernim om denne sag, af andre må han dog gerne erfare den. Men nok herom; taler du ofte med din broder Casimir?"

"Endnu i går aftes besøgte han mig."

"Har du indflydelse på ham, så overtal ham til at tage sig noget for og især til at vise Alexandra den opmærksomhed, han er hende skyldig."

"Jeg frygter, at hvert ord i den henseende er spildt."

"Hvad har han da imod Alexandra?" spurgte starosten, "elsker hun ham ikke af sit inderste hjerte? Har hun ikke bragt ham en betydelig formue? Er hun ikke god og forstandig? Ja endog

smuk er hun, for kun hendes svaghed, hvori den utaknemmelige selv er skyld, forårsager, at de fine og ædle træk ikke falder så meget i øjnene. I sandhed, hun behager mig langt mer end hendes uartige søster, der snarere ligner en vildkat fra skoven end en dannet og velopdragen pige."

"Men kærlighed lader sig ikke tvinge," sagde Adalbert.

"Derimod strider mine erfaringer aldeles, jeg kender ikke den lidenskab, som jeg ikke ville påtage mig at betvinge; en rejse, et par års fraværelse, så er indtrykket udslettet, og man smiler over sin forrige dårlighed. Ja enhver lidenskab er en dårlighed, enhver mand, som tror at være forelsket og derfor opofrer noget væsentligt, anser jeg for en nar og en sværmer, og jeg ville i slige tilfælde aldeles ikke betænke mig på at bruge tvangsmidler imod ham, ligesom mod en vanvittig. Overtal blot Casimir til at tage sig noget for, så vil nok hans lidenskab forsvinde,"

"Men Casimir er jo ikke forelsket," sagde Adalbert.

"Deri tager du fejl, min søn."

"I hvem er han da forelsket?"

"I Emilie, men det vil ikke vare længe, vær du rolig derfor!"

"Og Emilie, elsker hun ham igen?"

"Hvor kan du tro, at en så dannet pige som Emilie skulle elske Casimir? Farvel, Adalbert! Vær opmærksom på alt, hvad der foregår i min fraværelse, erfaring har lært mig at mistro de fleste mennesker, men på dig tror jeg, Adalbert, på dig og på en anden, som jeg ikke vil nævne, for på hvem kan en fader hellere bygge end på sine børn. Min ældste søn er desværre en sørgelig undtagelse. Lev vel, jeg ønsker at se dig et øjeblik på mit

kammer, inden jeg rejser." Derpå trykkede starosten sin søns hånd og gik.

Adalbert følte sig beskæmmet ved sin faders tillid, som han måtte tilstå sig selv, at han ikke fortjente. Desuden ængstedes han over Casimirs lidenskab, hvis mulighed han nu, da hans fader havde åbnet hans øjne, ikke kunne betvivle. Hans hjerte bankede heftigt ved tanken om, at Emilie måske delte broderens følelser.

"Men han er jo gift," råbte han højt, "en så forbrydersk kærlighed kan Emilie ikke nære." Dog måtte Adalbert tilstå sig selv, at Casimir var ung og smuk, og at den kvindelige verden, trods hans letsind, betragtede ham med venlige blikke. For første gang i sit liv følte Adalbert en bitter følelse mod sin broder, og han kunne ikke nægte for sig selv, at Emilies elskværdighed havde virket stærkere på ham, end han hidtil havde troet.

Da starosten trådte ud af sin søns kammer, mødte han Iwan, som ventede på ham, og som på hans vink fulgte ham ind i hans værelse.

"Jeg har været på oberstens gods, Deres Excellence," sagde Iwan og bukkede dybt.

"Var folkesangeren der?"

"Var han der, så har de gemt ham vel, Deres Excellence, men rimeligvis var han der ikke, for slige landløbere bliver ikke længe på et sted."

"Vil han ellers noget, Iwan?"

"Jeg vil kun endnu engang aflægge min allerunderdanigste tak for Deres Excellences høje nåde."

"Tag nu blot ingen stikpenge mer, Iwan, ellers går det ikke godt, forstår han?"

"Ak, Excellence! Hvad skal vi små embedsmænd gribe til? For vor lønning får vi knap det tørre brød, og vi må jo dog leve. Hans kejserlige højhed, vor mægtige herre storfyrsten, er heller ikke uvidende om, hvorledes det går til, for den ene hånd må jo vaske den anden, Deres Excellence."

"Gå nu og driv ikke sit væsen alt for groft!" sagde starosten.

"En arbejder er sin løn værd, Deres Excellence, og rækker en god ven mig en finger for at hjælpe mig, så lukker jeg mit øje for ham igen; for hvorfor skal vi småfolk skamme os ved, hvad ikke de fornemste herrer holder sig for gode til?"

"Ti og gå!" sagde starosten, hvorpå Iwan bukkede og nærmede sig til døren.

"Endnu ét!" sagde starosten og vinkede ham tilbage, "hvad oberst Czernim angår, da har jeg undersøgt den sag. Han har rimeligvis hørt fejl, Iwan."

"Godt! Jeg begriber, det skal ikke være," svarede Iwan.

"I ethvert tilfælde taler han ikke et ord derom, det er min vilje, forstår han mig?"

"Jeg forstår, og jeg adlyder," svarede Iwan og gik bukkende ud af døren.

"Det er en sand ulykke," sagde starosten ved sig selv, "at vi ikke kunne undvære slige mennesker."

Nu trådte Adalbert ind, starosten overgav ham forskellige regnskaber og befalede ham endnu engang at give agt på, hvad der skete i hans fraværelse. Kort efter kom Czernim.

"Undskyld, at jeg forlader Dem," sagde starosten, "imidlertid håber jeg, at De, enten jeg er til stede eller ikke, anser dette hus

som Deres eget."

Flere tjenere indfandt sig derpå for at modtage starostens sidste befalinger; da trådte Adalbert tilbage og kastede et blik på de malerier, som hang i værelset.

"Hvem er den magre mand i generalsuniform med alle de ordner?" spurgte han Czernim og pegede på et af billederne.

"Det er Polens erobrer, Suvarow Italinski," svarede Czernim, "dette sidste navn fik han af sit italienske tog, som du ved, for det går ofte med store generaler ligesom med græshopperne, man giver dem navn efter de lande, de ødelægger."

Omsider forlangte starosten sin vogn, alle hans tjenere stod på trapperne, da han gik ned, og hele familien fulgte ham, selv Alexandra var med. Starosten truede venligt med fingeren, da han så hende, derpå satte han sig i vognen og kørte bort.

Efter at alle de andre var borte, blev den gamle Michael tilligemed en af sine kammerater stående i porten.

"Gud være lovet!" sagde den sidste, "nu er han borte, nu regerer det unge herskab, nu får vi gode dage, så længe det varer."

Men den gamle Michael rystede på hovedet: "Vi får aldrig gode dage, så længe det ny slot står," sagde han endelig.

"Hvorfor kan vi ikke leve lige så godt i det ny slot som i det gamle?" spurgte den anden tjener.

"I det gamle slot står endnu den forgangne tid på alle vægge," svarede Michael, "og jo længere vi stirrer på den, des dybere trænger den ind i hjertet, så at ingen kan bo der, uden til sidst at elske den, men i den ny bygning hænger de russiske herrer, og i deres nærhed er det ikke godt for nogen polak at være."

Endnu samme dag meddelte Adalbert sin onkel den mistanke, starosten nylig med hensyn til ham havde ytret. Czernim svarede ikke stort dertil, og kort derpå rejste han til sit hjem.

8. En ny gæst

Efter starostens afrejse blev det meget ensomt på slottet, for med undtagelse af fru Tarnow, en veninde af Emilie, som i denne tid opholdt sig i starostens hus, kom der nu sjældent fremmede.

Des mere overraskedes familien en aften, da flere ryttere travede ind i gården; kort efter blev det anmeldt, at major von Zeltner fra Warschau ønskede at opvarte damerne.

Alexandra kastede, da dette navn blev nævnet, et ængsteligt blik på Casimir, som var sprunget op for at ile den ny gæst i møde.

"Hvem er major Zeltner?" spurgte Adalbert.

"En ypperlig officer," svarede Casimir, "en brav karl uden mindste hovmod, der gør alt med, ligesom vi andre." Efter disse ord ilede han ud for at tage imod ham.

"Hvorfor så De så betænkelig ud, da denne mands navn blev nævnet?" spurgte Adalbert Alexandra.

"Fordi han ikke er noget godt selskab for Casimir," svarede hun,

"Ellers siger man, at han står i større anseelse i Warschau, end man efter hans stilling i armeen skulle tro."

Kort efter trådte en mand ind, som, uagtet han så ud til at være over fyrretyve år, dog endnu havde en ungdommelig holdning, hans hud syntes hærdet mod vinterens og kuldens påvirkning, og hans farve var af den slags, som almuen giver navn af vejrslået. Hans træk var regelmæssige, kun hans øjne syntes hæslige, og det hvide deri var gennemtrængt af røde årer. I øvrigt bar han en glimrende uniform, behængt med flere

ordner, hvoraf et par var af den slags, som sjældent erhverves uden på valpladsen.

Efter en flygtig hilsen tog han plads på sofaen.

"De tillader," sagde han, "jeg er temmelig træt. De er den yngste søn, ikke sandt?"

Med disse ord henvendte han sig til Adalbert.

"Ganske rigtig."

"Godt! Jeg kommer lige fra Warschau, og da min ven herr von Litowski hørte, jeg skulle forbi hans slot, bad han mig at overbringe Dem denne billet." Dermed tog han sin brevtaske op, hvori der var mange papirer, og rakte Adalbert en åben seddel, hvoraf indholdet var følgende:

> Jeg sender dig disse linjer med major von Zeltner, en gammel og særdeles kær ven af mig, som på nogen tid for sin sundheds skyld vil fjerne sig fra alle forretninger og agter at opholde sig i staden Krakau. Han er en mand, på hvem man kan forlade sig, hans grundsætninger er fortræffelige, og jeg skatter derfor ethvert hus lykkeligt, som han beærer med sin nærværelse. Han har allerede flere gange vist mig den ære at besøge mig, og Casimir vil erindre ham fra forrige tider af. Forresten tror jeg ikke at kunne sige nogen større ros om ham end den, at han er yndet af storfyrsten selv, som er en mand, der vel forstår at bedømme fortjenester.
>
> Din hengivne fader,
>
> *Stanislaus Litowski.*

Ifølge dette brev blev den ny gæst på det venligste modtaget, især viste Emilie ham al mulig opmærksomhed. Denne søgte han også med megen artighed at gengælde, dog hvilede hans øjne fornemmelig på Leontine, til hvem han ved enhver lejlighed stræbte at nærme sig.

Han havde, som det lod, oplevet meget og fortalte med livfuldhed sine eventyr; dog syntes der at være nogen overdrivelse i hans fremstillinger, og han selv spillede som oftest hovedrollen deri. Til sidst blev han, uagtet han i begyndelsen klagede over træthed, siddende hos Adalbert og Casimir en lang tid, efter at damerne var borte, og såvel han som Casimir overlod sig da til en stærkere nydelse af vin, end det efter Adalberts mening til at opildne samtalen var nødvendigt.

Imidlertid vedblev Zeltner med sine fortællinger, der bestandig fik et vildere udseende, og hvori de barbariske mishandlinger, som endnu hist og her i armeerne træder i stedet for straf, til sidst spillede hovedrollen. Da Adalbert endelig i stærke udtryk ytrede sin afsky for slige grusomheder, smilede den fremmede officer, idet han rejste sig op.

"Ja, ja," sagde han, "slige dunhagede ungersvende, som De og min ven Casimir, er bestandig medlidende, strengheden kommer først med skægget, da indser man, hvor nødvendig krigstugt er. Lad mine undergivne hade mig, når de kun frygter og adlyder; min hest må skælve for pisken, ellers må jeg til sidst skælve for den, det er mit valgsprog."

"Har anvendelsen af dette valgsprog aldrig forstyrret Deres nattero?" spurgte Adalbert.

"Det formår kun kvinderne," svarede han, "hvis noget skal forstyrre min ro i nat, da bliver det billedet af den skønne Leontine."

"Finder du hende så skøn?" spurgte Casimir.

"Ganske vist, når denne knop bryder op, da vil den blive den dejligste rose i hele egnen."

"Vogt dig for at stikke dig på tornene," sagde Casimir; dermed skiltes de ad.

Tidlig næste morgen indfandt Iwan sig og spurgte efter major Zeltner, denne modtog ham straks og talte længe med ham inden lukte døre. En stor del af dagen tilbragte han derefter på jagt med Casimir, i den øvrige tid delte han sin opmærksomhed mellem Leontine og Emilie. Om aftenen gik den kvindelige del af selskabet tidligt bort, og da Adalbert også noget efter anbefalede sig, foreslog Casimir sin ven at trække frisk luft i haven i det smukke måneskin.

"Lad os hellere tømme bægerne ligesom i går," sagde Zeltner, "det huer mig bedre, af måneskin har jeg fået mer, end jeg behøver i mine dage."

"Men jeg har set to af de unge damer gå ned i haven," sagde Casimir.

"Det er en anden sag, så vil vi følge dem," svarede Zeltner.

Da de kom ned, så de aldeles ingen.

"Lad os gå ned til lysthuset," sagde Casimir, "det er Emilies yndlingsplads."

"Altså Emilie er det vildt, du jager efter. Jeg kunne misunde dig din lykke, Casimir."

"Min lykke!" sagde Casimir spottende.

"Ja vist, du er ung, du er smuk og bliver med tiden rig, og du har en kone, som finder sig i alle dine luner, hvad forlanger du mer?"

Casimir sukkede dybt uden at svare et ord.

"Ved du vel, at jeg endog finder hende smuk," sagde Zeltner, "hendes bleghed klæder hende ikke slet, og intet klosterslør kunne friste mig mere til synd end hendes fromme, ubeslørede åsyn."

"Gud give, hun var i et kloster!" udbrød Casimir.

"Du forstår ikke at bruge din stilling; gav du hende blot et øjekast, da kunne du holde dig ti elskerinder lige for hendes næse, og hun ville ikke tage det ilde op, ja næppe se det engang."

"Og jeg siger dig, at mit ægteskab er en død mands åndedræt, en slukt lampes flamme. Lad os ikke tale derom."

"Hun sørger dog så venligt for dig ved enhver lejlighed."

"Ja, hun skræller æbler til mig og skænker kaffe for mig og ængster sig hver gang, jeg går ud i regnvejr, og ville gerne sætte mig i bur som en papegøje og fodre mig med mandler og sukkertøj. Det skulle da være erstatningen for et ulykkeligt liv, for alt, hvad hun ellers ikke kan skænke mig."

"Nu, penge har hun dog også skænket dig."

"Endnu har jeg kun set lidet deraf, og desuden vil jeg sige dig noget, som få har mærket, hun er min sjæl gerrig, det er netop en af hendes værste fejl."

"Hvor vil du hen? Jeg har sikrere efterretninger om alt i denne egn, end du tror, og jeg ved vist, at hun er meget godgørende."

"Ja, hun henkaster rigtignok en del penge til de fattige, i det håb at få en tidobbelt erstatning i Himmelen; men det er jo kun en slags åger, hun driver med Vorherre, og forresten er hun så

gerrig, at hun knap gider anskaffe sig en ny kjole, når hun trænger dertil."

"Tys! Ser du de to hvide skikkelser langt borte i måneskinnet?"

"Det er Emilie med hendes veninde."

"Skal vi bruge krigspuds? De har ikke set os, skal vi benytte lejligheden og udspejde deres tanker? Hvem ved, hvad de har at betro hinanden! Kom, vær hurtig!" Med disse ord trak Zeltner Casimir ind i buskene.

Virkelig nærmede Emilie sig med sin veninde fru Tarnow og tog plads nogle skridt fra det sted, hvor de to venner havde skjult sig. Efter flere omsvøb faldt endelig talen på den nylig ankomne gæst.

"Major Zeltner er en smuk mand," sagde fru Tarnow.

"Det kan være, jeg har ikke betragtet ham så nøje," svarede Emilie.

"Han er også meget artig."

"Ja især mod den lille Leontine, hun har virkelig fængslet ham."

"Efter min mening er det snarere en anden, der har fængslet ham."

"Og denne anden," spurgte Emilie; "viser hun ham nogen opmærksomhed igen?"

"Nu, nogen opmærksomhed viste hun ham, det er sikkert."

"Var den for stærk?"

"En smule for stærk måske."

"Var hun uforsigtig?"

"Lidt uforsigtig, tror jeg."

"Mærkede nogen det?"

"Ingen uden jeg og den pågældende, håber jeg."

"Hvad mærkede De?"

"Jeg overraskede begge i et sideværelse, da de troede dem alene, og så, at han kyssede hendes hånd."

"Nu, og hun?"

"Jeg mener, hun blev ikke vred derover,"

"De tager fejl."

"Næppe."

"Jo, men man bør ingen bortstøde, fru Tarnow, ingen gøre til sin fjende, man ved ikke, hvad der kan ske."

"Ganske rigtig! Og hvis en lille hånd er så behændig, at den kan føre to, tre eller fire ved den samme tømme, uden at de bliver vilde derover, hvorfor skal den ikke anvende denne sin behændighed?"

"De er klog, fru Tarnow."

"Naturligvis, ellers fortjente jeg ikke at være Deres veninde."

"De har gode øjne."

"Ja ikke sandt?"

"Men De tager dog fejl, jeg bryder mig ikke i mindste måde om major Zeltner."

"Men om Casimir bryder De Dem dog?"

"Nej, han er letsindig, på ham kan ingen stole."

"Så er Adalbert den lykkelige?"

"Ja, ja, De har gode øjne," sagde Emilie leende, "for Dem må man vogte sig."

Efter disse ord stod de begge op og ilede bort, og det var ikke muligt for Zeltner og Casimir at høre, hvad de videre talte.

"Hvad siger du til den samtale?" spurgte major Zeltner.

"Var hun virkelig så venlig imod dig?"

"Ja vist var hun."

"Så er hun den falskeste skabning under Solen," råbte Casimir.

"Ja, ja, kvinderne er fødte diplomater, på deres venlighed skal ingen forlade sig, men kommer hun ikke der tilbage?"

"Nej, det er Leontine," sagde Casimir.

"Ja, det er hende, hun bærer en lille kurv i hånden."

"Vogt dig for den!" sagde Casimir.

"Nu står hun stille og vikler sit slør fast om hatten, hvor mon hun dog vil hen?"

"Det kan være mig det samme."

"Let som en sylfide iler hun af sted i måneskinnet, jeg vil dog ikke håbe, at hun alt har stævnemøder i skoven; kom! det må vi udgrunde."

"Jeg er ikke oplagt til at udgrunde sligt nu, gå du hellere alene."

"Ja gerne, på slige ture er jeg helst alene, men hun går hurtigt, der er ingen tid at spilde, farvel!"

Dermed ilede han af sted, og det var også nødvendigt, hvis han ville indhente Leontine, der alt var langt udenfor haven. Han så hende skride frem over marker, grøfter og gærder, så han kun med møje kunne følge hende; endelig nåede hun skoven, hvor hun forsvandt bag de dunkle træer. Han troede alt at have tabt hendes spor, dog varede det ikke længe, før han atter så hendes ranke skikkelse i måneskinnet. Let som en hind ilede hun forbi de brune stammer, hvis høje kroner rystede i nattevinden og legede med månens stråler, mens dens gule skive snart skjulte sig, snart blev synlig imellem grenene.

Uagtet det ikke var let at finde sig til rette i den dunkle skov, skred dog Leontine til med stor sikkerhed. Hvor vejen syntes mest ufremkommelig, fandt hun bestandig en sti, og det lod, ligesom torne og tidsler veg til side for ikke at såre hende. Zeltner derimod var ikke så behændig, han mødte bestandig større modstand, jo dybere han kom ind imellem træerne, og ridsede sig endog flere gange til blods på den hvasse hvidtjørn, på slåengrenene og på de krybende brombærbuske, der hvert øjeblik udstrakte armene og greb ham i klæderne, ligesom for at holde ham tilbage.

Da han således idelig blev standset, kom Leontine endelig så langt forud for ham, at han næppe mer kunne øjne hende. Kun et par gange så han endnu hendes hvide dragt imellem træerne, men endelig tabte han hende ganske af sigte. Dog da han var en mand, som ikke let lod sig afskrække af hindringer, fortsatte han sin vej uden at agte på de sår, tjørnene gav ham. Til sidst syntes også hans iver at belønnes, for det forekom ham på engang, som om han tydelig igen skimtede Leontines lange slør, der var rullet ned og viftede frit imellem grenene. Dog da han kom hen imod det sted, hvor hun efter hans mening skulle være, så han vel, at han havde bedraget sig; for han stod foran en stor mose, hvori kun nogle små elletræer var tyndt spredte på de tørre steder, og han mærkede da, at det, han havde taget for Leontines slør, ikke var andet end luften, der her, hvor træerne stod tyndere, kunne ses igennem en åbning i skoven.

Bandende og mismodig måtte han endelig opgive sin plan, og kun med møje fandt han efter at have arbejdet sig igennem krattet, sprunget over gærder og vandret gennem moser, en sti, der førte ham ud af skoven til et par bondehytter, hvor han

vakte folkene og endelig fik en vejviser, som bragte ham tilbage til slotshaven igen. Her sad endnu Casimir i dybe tanker på samme sted, hvor Zeltner havde forladt ham.

"Sidder du der og grubler over kvindernes troløshed?" sagde Zeltner spottende, "kom, gå i din seng! Natten er våd og kold, og kvinderne er fødte bedragersker; det er derfor bedst at bedrage dem igen, og kan vi ikke det, da vil vi trykke en vedbendkrans dybt ned over vore pander og drukne vor sorg i forglemmelsens bæger."

"Eller i dødens," svarede Casimir, idet han rejste sig og gik.

En del af den næste dag henbragte major Zeltner og Casimir igen på jagt, hvor denne ganske syntes at glemme sin sorg, og hvor han med stor iver og heftighed opjagede dyrene og skød en hel mængde vildt.

Da han og Zeltner om aftenen igen var alene, sagde den sidste: "Der er en anden slags vildt, som jeg nu ønsker at jage, og da jeg i dag har set, at du på det nøjeste kender alle stier og veje i skoven, beder jeg dig at lede mig på spor."

"Hvor vil du hen?"

"Jeg vil se, hvor Leontine har sin gang hver aften."

"Hvem har sagt dig, at hun går ud hver aften?"

"Ingen har sagt mig det, men den gang, en kvinde går en aften, plejer hun at gå oftere."

"Jeg er træt," sagde Casimir, "og jeg bliver helst hjemme."

"Led mig blot på spor denne gang, så skal jeg ikke besvære dig oftere," sagde major Zeltner.

Uagtet Casimir ikke var i det bedste lune og hellere havde undslået sig for dette eventyr, kunne han ikke modstå Zeltners bøn, og de gik begge igen ned i haven og skjulte sig bag

buskene. De havde ikke ventet længe, da Leontine virkelig viste sig på terrassen. Hun ilede gennem haven, åbnede lågen, vandrede over marken og sprang behændig over grøfter og gærder ligesom forrige aften. Zeltner og Casimir fulgte hende i frastand. Mellem træerne tabte de hende vel nogle øjeblikke af sigte, men Casimir udpegede stedse en sti, på hvilken de snart opdagede hende igen. Hun ilede langt ind i skoven og standsede ikke, før hun havde nået en stor fri plads, der lå omringet af træer. Her stod hun pludselig stille og så sig om. Kort efter klappede hun i hænderne, hvilket hun flere gange gentog, uden at Zeltner og Casimir i førstningen kunne begribe, til hvem dette tegn blev givet. Endelig hørte de det rasle i buskene, og pludselig kom et hvidt dådyr frem. Det gik lige hen til Leontine. Hun tog nu brød af sin kurv, som hun rakte det, og dyret spiste det af hendes hånd. Da hun havde givet det alt, hvad hun havde medbragt, stod hun længe og klappede dådyret, der syntes at begribe og svare til hendes kærlighed; endelig satte hun sig ned på en mosbegroet sten, hvorefter den hvide då endnu dvælede ved hendes side, dog lagde den sig ikke ned og drejede tit hovedet hen mod de buske, hvori Zeltner og Casimir havde skjult sig.

"Det er en af Dianas nymfer," sagde Zeltner, "kom, lad os spille de dristige fauners rolle!" Dermed sprang han pludselig frem af sit skjul, mens Casimir fulgte ham med langsomme skridt. Ved den første raslen af buskene ilede dådyret bort og forsvandt. Leontine sprang op, dog flygtede hun ikke, men drejede sig mod den side, hvorfra lyden kom, og syntes med spændt opmærksomhed at vente på, hvad der skulle ske.

"Skønne nymfe!" råbte Zeltner, "nu er du i faunernes magt, Dianas vogn står rigtignok over dit hoved, men hendes pile har ikke mere den gamle kraft, og selv om de havde den, så kører hun nu alt for højt i luften til at kunne ramme mig." Med disse ord strakte han sin arm ud for at omfavne Leontine.

Men hurtig og undvigende trådte hun et par skridt tilbage og hævede den højre hånd mod sin nakke, næsten i samme øjeblik stod hun væbnet med den hvasse pil, der ellers sad fast i hendes fletninger, og som nu blinkede i månelyset som en sleben stilet.

"Min hånd er øvet og sikker," sagde hun, "og hvis du blot rører mig med en eneste finger, da skal spidsen af denne nål sidde dig i hjertet."

"Det er en vild satan," sagde Zeltner, idet han studsende trådte tilbage.

"Bliv borte fra mine veje!" vedblev Leontine, "eller min hånd skal fælde dig, som den fældede hin hæslige bavian, der havde et par øjne, som lignede dine."

Major Zeltner blev et øjeblik stående, endelig gik han langsomt tilbage i busken igen, mens Leontine stirrede efter ham med den blinkende pil i sin hånd, ligetil han var forsvundet, derpå vendte hun sig om og ilede ligeså hurtig som den hvide då tilforn ind i skoven på den modsatte side.

Efter nogle øjeblikke standsede Zeltner ligesom for at overtænke, hvad han skulle foretage sig.

"Nu, så ville jeg ønske ..." udbrød han endelig og holdt derpå inde.

"Hvad?" spurgte Casimir.

"Ligegodt," svarede Zeltner, "med ønsker kommer man dog ingen vej. Ved du ellers, om denne frøken Leontine er så

tilbageholden mod alle andre som mod os?"

"Hun elsker intet menneske undtagen ..."

"Hvem?" afbrød Zeltner ham heftig.

"Undtagen Alexandra og måske sin broder," svarede Casimir.

"Alexandra? Det er godt."

"Hvad har du i sinde?"

"At gå hjem."

"Men hvad er din tanke med Leontine?"

"Min tanke med Leontine? Nu når tanken er blevet kød og blod, skal du få den at vide." Dermed gik de langsomt tilbage igen.

"Hun så virkelig ud, som om hun ville stikke mig ihjel, hvis jeg rørte hende," sagde Zeltner noget efter.

"Det havde hun vist også gjort," svarede Casimir.

"Hvad mente hun med den bavian, hun talte om?"

"Ak, det var min stakkels abe, den rødnæsede Jocko," svarede Casimir.

"En meget ærefuld sammenligning altså," bemærkede Zeltner.

"Himlen straffe hende derfor," sagde Casimir, "for hun har virkelig dræbt den."

"Fortæl hvorfor."

"Den stakkels Jocko elskede hende, men hun hadede den, og den måtte stå lænket for hendes skyld. En morgen løste jeg den og lod den løbe frit om i den gamle slotsbygning, hvor den klatrede op overalt på mure og stene, på de snævre trapper og de fritliggende tværbjælker, så enhver af os andre, der så det, havde sin glæde deraf. Til ulykke har Leontine sin jævnlige gang derovre, hvad enten hun nu holder sin husandagt der, eller også

hun har en kærlighedshistorie med en af ridderne på de afblegede tapeter. Også den morgen kom hun og trådte just ind, da Jocko sad i halvmørket på en bjælke i gangen. Den forholdt sig stille, til hun var den ganske nær, da styrtede den sig, før hun vidste et ord deraf, med et eneste spring om hendes hals, men i samme øjeblik sank den også med et skrig til jorden, kun et par blodsdråber faldt på gulvet, men dog kunne den ikke leve, for hun havde truffet dens hjerte med sin spidse nål."

"Og den vilde då, ved du noget om den?"

"Vi havde engang fanget en hvid dåkalv," svarede Casimir, "den var meget sky, og kun for Leontine fattede den godhed, og efter nogen tid forsvandt den pludselig. Vi troede, at oppasseren engang havde glemt at lukke for den, men rimeligvis har Leontine selv befriet den, og det er med den, hun har sine natlige sammenkomster."

"Havde hun levet i tidligere århundreder og da haft slige sammenkomster med skovens dyr, da var hun blevet brændt som en heks," sagde major Zeltner.

9. Hævnen

Den næste morgen var der dunkle skyer på Zeltners pande, han gav sig da ikke synderlig af med nogen af familien, men tav for det meste stille; ja det forekommende væsen, som han forhen viste, havde nu gjort plads for en heftighed, som han kun med møje holdt tilbage inden for anstandens grænser, og som syntes at søge en genstand, på hvilken den kunne udlade sig.

Denne fandt han også. Han havde bestemt at rejse bort samme morgen og gik derfor selv ud for at efterse, om alt var i den orden, han ønskede. Ved denne lejlighed erfarede han, at hans bedste hest var syg, og da en forsømmelse efter hans mening var årsag hertil, befalede han straks at give staldkarlen halvtredsindstyve slag af en kantschu, hvorpå han gik.

Imidlertid hændte det sig, at Leontine og Alexandra netop kom forbi, da den ulykkelige blev ført ud for at lide sin straf. Næppe så han dem, før han kastede sig for deres fødder og bad om, at i det mindste den halve straf måtte blive ham eftergivet, eftersom han var aldeles uskyldig. Leontine standsede og betragtede sin søster med forskrækkede øjne.

"På dette sted skal slige barbariske mishandlinger ikke finde sted," sagde Alexandra, "jeg befaler Dem at afholde Dem derfra."

"Vi må udføre herrens ordre," var svaret.

"Så vent i det mindste, til vi komme tilbage," sagde Leontine.

"Ti minutter tør vi endnu vente, men ikke længere."

Alexandra og Leontine ilede nu ind i salen, hvor major Zeltner nylig havde endt sin frokost, under hvilken han på russisk skik lod sig op varte af sin egen tjener. Han rejste sig

straks, da damerne kom. Leontine blev i baggrunden, hvorimod Alexandra trådte frem og bad ham at fritage den ulykkelige for den græsselige straf. Major Zeltner hørte tavs på hende og smilede endog et par gange, da hun med religiøse grunde søgte at bevæge hans hjerte. Ja selv efter at hun havde endt, stod han endnu længe med øjnene hæftede på jorden uden at svare, men endelig, da Alexandra gentog sin begæring, løftede han dem op, betragtede hende med et eget blik og sagde: "Alt skal ske, som De befaler, skønne dame!" Derpå vinkede han ad sin tjener, til hvem han hviskede nogle ord i øret. "Lad forresten alt være rede til afrejsen," tilføjede han højt.

Leontine fjernede sig nu, hvorimod Alexandra satte sig i vinduet ved sin syramme. Imidlertid gik Zeltner længe op og ned ad gulvet med misfornøjede miner. Endelig blev han stående foran hende med et smil og udbrød: "Når jeg skulle tænke mig noget menneske på denne jord, der ret blev båret på lykkens hænder, da måtte det være Dem, skønne frue!"

Alexandra holdt pludselig inde med sit arbejde og betragtede ham med tavs forundring.

"De er ung," blev han ved, "De er rig, skøn, frisk og velskabt, De er herskerinde på dette slot, hvor hvert af Deres ønsker er en befaling, hvor hele naturen vinder kraft og frodighed under Deres blomstrende hænder, De er elsket af Deres omgivelser, De er tilbedt af en ung skøn mand, hvis eneste tanke det er at forsøde Deres dage og forvandle Dem til en kæde af nydelser; ja hvad der sætter kronen på det hele, når De har tilbragt dagen ved hans side i fryd og glæde, da sidder han og frøken Emilie endnu ved klaveret om aftenen, ligesom to nattergale, for ved harmoniens magt at dysse Deres sjæl i de yndigste

kærlighedsdrømme, indtil natten kommer, der forvandler drøm til virkelighed. Er ikke denne lod misundelsesværdig?"

Alexandra var vant til at beherske sig selv, og sjældent angreb noget hende så heftigt, at hun i fremmedes nærværelse viste tegn på voldsom smerte; men denne gang kom slaget for uventet og for stærkt, for hvert af Zeltners ord klang som en kold spot af en skadefro dæmon, der læste i hendes inderste som i en opslagen bog. Ordets hvasse pil trængte dybt i hendes bryst, og hun følte endnu stærkere end nogensinde før sit savn, sit skuffede håb, sit glædeløse liv og den kval, som den foragtede troskab og den ugengældte kærlighed medfører.

Trods alt dette kæmpede hun endnu en kamp med sin følelse, hun ville skjule sit sønderrevne hjerte under et smil, og det lykkedes hende næsten; men pludselig fik smerten overhånd, smilet hendøde, og hun brast i den heftigste gråd, mens alle hendes muskler bævede. Zeltner stod imidlertid for hende med et forskende blik og lignede en jæger, der efter skuddet betragter det skælvende dyr for om muligt at beregne, hvor dybt kuglen er trængt ind. Dog varede det ikke længe, at han således kunne tilfredsstille sin spejdelyst; for Adalbert, der havde været vidne til slutningen af dette optrin, tog uden at mæle et ord sin svigerindes hånd og ledede hende til hendes værelse, hvor hun i den heftigste sindsbevægelse blev lagt på sit leje.

Snart kom også Leontine, som Adalbert straks lod kalde. Da han fortalte hende, hvad der var sket, bævede hendes fine læber med et udtryk af krampagtig smerte, dog sagde hun intet ord, men satte sig tilsyneladende rolig ved Alexandras leje. Lidt efter lidt blev også denne roligere, endelig, da hun bemærkede sin søster, udstrakte hun hånden til hende.

"Nej, jeg er ikke forladt," sagde hun, "jeg har dog et hjerte, som elsker mig og er mig tro til døden."

Leontine så på hende med et usigeligt udtryk af smerte.

"Hvis en broders deltagelse kan trøste Dem," sagde Adalbert, "da har De den i fuldeste mål."

"De er god og venlig," svarede Alexandra, "og det er jo også han, og det er vel især mig, som er ubillig og fordrer af dette liv, hvad ikke her kan trives. Farvel Adalbert! Tak for Deres omhu, men jeg er mat og trænger til ro."

I dette øjeblik bankede det på døren. Da Leontine åbnede den, stod major Zeltner for hende.

"Jeg kommer for at undskylde," begyndte han.

"Bort!" råbte Leontine, "kom os aldrig mer for øjne! Alle Deres ordner sidder på Dem ligesom pletterne på den giftigste slange." Med disse ord slog hun døren i lås for ham.

"Nu, ved alle helgener! Jeg vil engang klippe kløerne på denne vildkat," sagde Zeltner, idet han vendte tilbage til salen.

Da Adalbert kort efter traf ham, skjulte han aldeles ikke sin misfornøjelse med hans adfærd.

"Er De virkelig så ubekendt med forholdene her, at De af blot ubesindighed og mod Deres vilje har behandlet min svigerinde på en så grusom måde?" spurgte han.

"Og om jeg nu kendte forholdene, hvad så?"

"Er dette tilfældet, da har De handlet nederdrægtigt, og al den ærbødighed, jeg føler for min faders vilje, skal da ikke hindre mig fra alvorlig at fordre Dem til regnskab."

"Det er en lykke for Dem, min herre, at storfyrsten så strengt forbyder enhver tvekamp," svarede Zeltner, mens hans læber dirrede af harme.

"Virkelig," sagde Adalbert halvt spottende.

"Ved De, at storfyrsten degraderer den til simpel soldat, der blot har været til stede ved en tvekamp?" spurgte Zeltner.

"Jeg vil da ikke fornærme den, som det ikke er tilladt at forsvare sig," sagde Adalbert, "dog mener jeg, at De nu handler bedst i jo før jo heller at fortsætte Deres rejse." Dermed vendte han sig om og gik.

"Jeg takker for Deres gæstfrihed," råbte Zeltner efter ham, "den kunne virkelig give mig lyst til at blive lidt længere, hvis jeg ikke af andre grunde måtte af sted."

En time sildigere red major Zeltner med sit følge i meget ondt lune ud af slotsporten.

Samme dag vandrede pater Vincent på landevejen fra Krakau til starostens slot. Da han havde forladt byen og nåede Salomons enligt liggende hus, så han til sin forundring alle døre åbne og hørte en klynkende stemme indenfor. Han formodede da, at en eller anden ulykke var indtruffet, hvorfor han ikke betænkte sig længe, men trådte ind i de åbne værelser. Her så han i begyndelsen intet menneske, derimod opdagede han en stor forstyrrelse overalt. Vinduerne var knuste, stolene sønderslagne, alle slags kar var spredt omkring i værelset; drikkevarer flød på jorden, og husdyrene, der ellers plejede at dele den store stue med familien, sås ikke mere, med undtagelse af et par høns og en hane, som lå dræbte på gulvet.

Da den klynkende stemme endnu lod sig høre, gik munken omkring overalt i det tomme hus, og fandt endelig i et lille sidekammer den gamle tjenestepige, som vi i begyndelsen af denne historie have omtalt; hun lå henkastet i en krog og

formåede ikke uden hjælp at rejse sig. Han løftede hende op og lagde hende på et leje, hvorefter hun i afbrudte sætninger, og under idelig afbrydelse af suk og tårer, fortalte ham følgende tildragelse, som vi her vil gengive med vore egne ord:

For to timer siden var en fremmed officer med flere tjenere kommet til værtshuset, og da hans egen hest var syg, havde han købt en vogn hos Salomon og lejet et par heste i byen, som skulle køre ham til Krakau. Omtrent en time efter hans bortrejse, vendte en rytter tilbage i fuld firspring. Denne rytter, der hørte til den fremmede herres folk, holdt et øjeblik udenfor huset og råbte ind ad vinduet til Salomon, at han skulle tage sig i agt, for den fremmede officer, der var en mægtig og fornem mand, befandt sig nu på vejen til hans hus og var yderst opbragt på ham.

"Du himmelske Gud, hvorfor?" spurgte Salomon.

"Fordi den vogn, du solgte ham, gik i stykker, før vi kom en mil udenfor byen," svarede rytteren, "derfor skjul dig, hvor du kan; for får min herre fat på dig, lader han dig hænge på stedet eller prygler dig, til du aldrig rejser dig mere, det har han svoret på."

"Ak ve! Hvor skal jeg skjule mig?" skreg Salomon, "han finder mig min sjæl overalt."

"Så løber alle jeres vej," sagde rytteren. "Farvel! Jeg må bort for at bestille en ny hest til min herre."

"Slip koen løs!" råbte Salomon, "og løb så alle, både børn og kvinder! Til skoven med jer! Der er ingen anden redning; vort sølv og guld er vel gemt, så må det gå som det kan med det øvrige." Dermed ilede de af sted hurtigere end en dueflok, der forfølges af høgen.

Kort efter kom den fremmede officer tilbage med sit følge. Da han ikke fandt Salomon, lod han til hævn alt sønderslå og ødelægge, så vidt tiden tillod. Af en eller anden forbigående erfarede han rimeligvis den vej, Salomon havde taget. Ved at udsende et par ryttere i denne retning, lykkedes det ham at fange den gamle pige, der, fordi hun bar en lille dreng på armen, ikke kunne løbe så hurtigt som de andre. Denne pige ville nu officeren tvinge til at bekende, hvor Salomon lå skjult, og da hun ikke kunne eller ville dette, gav han hende så mange slag med sin ridepisk, til hun sank til jorden i den tilstand, hvori pater Vincent fandt hende. Drengen tog den fremmede herre med sig, da han erfarede, at det var Salomons søn, og svor på, at han skulle bøde for faderens synder.

Pater Vincent forespurgte sig nøje om, hvilken vej den fremmede havde taget; da han havde erfaret dette, ilede han hurtig af sted for om muligt at udrive byttet af voldsmandens hænder. Han havde næppe nået den plads, hvorpå den gamle pige efter sit eget udsagn var blevet grebet, før han opdagede officeren med sit følge. De var alle steget af hestene og omgav to mænd, der, efter at de havde lagt den stakkels dreng med udstrakte lemmer på et lagen, som de sandsynligvis havde ranet fra hans egen fader, begyndte at vippe ham i vejret. Drengen søgte forgæves med sine små hænder at klamre sig fast til lagenet, mens han skreg himmelhøjt af angst, og virkelig havde han grund dertil, for han fløj hvert øjeblik så højt i luften, at han rimeligvis, dersom legen havde varet længe, ville have betalt den med livet, eller i det mindste med arme og ben. Før munken imidlertid var så nær, at han kunne hindre denne voldsdåd, så han den stakkels Salomon, der, lokket af barnets

jammerskrig, rakte hovedet frem af buskene; han var bleg som et lig, men dog forlod han sit skjul og kom for med sin egen undergang at købe den lilles liv.

"Ha, ha," råbte den fremmede officer, "har vi lokket den gamle ræv ud af sin hule! Det tænkte jeg nok, at den havde sit smuthul her. Kom kammerat! Nu skal den gamle ræv og den unge danse ved siden af hinanden."

På et vink af major Zeltner, for denne var, som læseren vel har gættet, den fremmede officer, blev nu Salomon grebet og udstrakt på lagenet ved siden af den lille dreng; men i samme øjeblik trådte munken, som ingen før havde bemærket, med hurtige skridt nærmere, hans kinder blussede af uvilje, hans sædvanlige ydmyghed forsvandt, hans nedbøjede skikkelse rettede sig op og antog et udtryk af høj værdighed, mens han standsede midt imellem dem.

"Er I kristne," råbte han, "og skammer eder ikke ved at være den uskyldiges bødler? Sandelig, på den yderste dag skal Herren fordre et strengt regnskab af eder. Hine grusomhedens håndlangere, der mishandlede ham selv og skiftede hans klæder imellem sig, skulle næppe straffes hårdere end I, for den som mishandler en af disse små, siger jo Herren, han har mishandlet mig selv."

"Er du rasende, munk?" råbte Zeltner, "har du lyst til at springe i munkekåben om kap med jøden?"

"Bort fra drengen!" råbte pater Vincent, idet han greb den lille med fast hånd, uden at de omstående vovede at hindre det, "han er nu i min varetægt, og ve den, der fornærmer ham, det var bedre for ham, at han aldrig havde set dagens lys."

"Vover du, elendige munk! at stille dig imellem mig og min hævn?" sagde Zeltner.

"Så snart det gælder om at frelse et menneskeliv," svarede broder Vincent, "da ville jeg stille mig imellem kilden og den tørstige kamel, når den efter seks dages vandring i ørkenen, først hører lyden af de rislende vandbølger."

"Grib ham," råbte major Zeltner, "og lad ham dele jødens straf! Han fortjener den vel, for det er gejstligheden, det er disse munke, som oprører folket imod os."

Denne gang fandt den strenge herre imod sædvane ingen, der vovede at udføre hans befaling; ja endog på Zeltner selv syntes munkens nærværelse ikke ganske at forfejle sin virkning, for uagtet han alt havde hævet sin ridepisk, lod han den dog synke igen, så snart han nøjere havde betragtet sin modstander, der stod ganske rolig og ventede på, hvad han ville foretage sig.

"For djævelen," mumlede Zeltner, "jeg har set dette ansigt før."

"Ja rigtig, du har set mit ansigt før," sagde pater Vincent, "vogt dig, Gustav Zeltner!"

"Lad den fordømte jøde betale vognen," skreg major Zeltner, "dernæst et par dukater til mine folk for det arbejde, de har haft med hans søn, så kan han gerne luske sig bort for mig."

Salomon tog med skælvende hånd en gammel læderpung frem og beredte sig til at opfylde Zeltners befaling, men munken trådte frem og sagde: "Han skal intet betale dig, du har tilføjet ham så meget ondt, at hin ringe uret længst er gengældt med renter, og skulle nogen her betale, da blev det dig."

"Så lad ham da løbe, den slyngel! Jeg bryder mig fanden om hans penge," sagde Zeltner, idet han svang sig i sadlen og red

bort med sine folk. Dog var han ikke kommet ret langt, før han pludselig vendte sin hest og galopperede tilbage.

"Denne gang gav jeg efter for dig," sagde han til munken, "men vogt dig, træd mig ikke oftere i vejen! For ellers kunne man vel finde midler til – nok sagt, du kender mig fra forrige tider." Derefter red han igen bort.

Imidlertid undersøgte Salomon på det nøjeste den lille dreng, hvis hjerte endnu bævede stærkt af skræk, og fandt til sin store glæde, at intet lem på ham havde taget skade.

"Jeg skal aldrig glemme Herrens godhed," sagde Salomon til munken, "forresten var det en stor lykke, at en af officerens egne tjenere blev straffet før drengen, for derved vandt vi tid."

Kort efter kom også den øvrige del af familien frem af sit smuthul. Pater Vincent tog nu den lille dreng på armen for selv at bære ham hjem, og kunne da ikke undlade med velbehag at betragte de dejlige træk, som den lille dreng havde tilfælles med så mange børn af sin folkestamme. Den lille lagde sit lokkede hoved op til munkens bryst, og de store sorte øjne stirrede på ham med et så forunderligt udtryk, at han måtte studse derved.

Da Salomon kom hjem, begyndte han at istemme en stor jammerklage over al den ødelæggelse, han så.

"Ti!" sagde munken, "sørg for den lille dreng, og tak Gud, at du endnu er sluppet således derfra!"

"Ak, han måtte hellere have pryglet mig," råbte Salomon, "og oven i købet udskældt mig så meget, han lystede; for enhver har lov at skælde mig ud, der fortærer noget i mit hus, ja det er godt, at han skælder, for skældsordene kunne også sættes på regningen; men ak, han har nu dræbt mine dyr og sønderrevet sengeklæderne og spildt den kostelige drik på jorden."

"Hold op med denne jammer over timeligt gods!" sagde munken alvorlig, "fordi I tilbad guldkalven, i stedet for den sande Gud, derfor netop er I blevet til et udskud blandt Jordens folkefærd; fordi I aflod at være hyrder på markerne og drog ind i de trange stæder, på det I der kunne drive eders åger, derfor er I blevet lig de gule planter i drivhuset, der hverken kender til himlen eller til den friske luft."

Efter disse ord blev Salomon stille og søgte så godt som muligt at bringe huset i orden. Den lille dreng, som var faldet i en dyb søvn, blev bragt til sengs, hvorpå broder Vincent forlod jødens bolig og begav sig på vejen til starostens slot.

"Den brave munk skal jeg aldrig glemme," sagde Salomon, da pater Vincent var gået, "og hvem ved, om jeg ikke engang kan gengælde hans godhed, for vi lever i tider, hvori en ringe mand tit kan hjælpe den, som tror sig langt mægtigere end han."

10. Erklæring

Emilie havde ikke blot vundet Casimirs kærlighed, men hun frembragte også, som vi allerede har antydet, et stærkt indtryk på Adalbert, hvilket indtryk vel til dels grundede sig på hendes elskværdighed og skønhed, men til dels også på det håb, at det ikke ville være så vanskeligt at vinde hendes genkærlighed.

Vist er det også, at hun i lang tid nærede dette håb; hun syntes ikke blot gerne at lytte til Adalberts ord, når andre var til stede, men hun talte også tit i hele timer med ham alene. Uvilkårligt mødtes da deres øjne, ja når hun sad ved hans side ved bordet, traf det sig mange gange, at hendes fingerspidser berørte hans, og det var ham da umuligt at mærke, om dette skete ved en hændelse eller med forsæt. Imidlertid talte hun som oftest kun med tegn, og det lys, hendes øjne spredte på hans vej, var så gådefuldt, at han ikke vidste, om han skulle betragte det som glimt af vildledende lygtemænd, eller som blus fra Amors fakkel.

Enkelte gange udtalte hun dog også mystiske ord, der måske antydede en skjult følelse. En dag havde Adalbert således besøgt en ungdomsven, hos hvem han blev opholdt længere, end han ønskede, og fra hvem han først kom hjem den følgende aften. Emilie syntes da kold og forstemt og svarede kort, når han henvendte talen til hende. Da han noget efter fandt hende alene og venligt spurgte, om hun fattedes noget, kastede hun et sælsomt blik på ham og sagde: "Ja i sandhed, mig fattes noget, så svag troede jeg aldrig, at jeg skulle blive." Her afbrødes samtalen pludselig ved andres ankomst, så han den gang ikke fik mere at vide.

Da han siden ville lede talen hen på disse ord, påstod Emilie, at hun ikke erindrede dem; hun havde heller aldrig, som hun sagde, befundet sig bedre end netop nu. Overhovedet smuttede hun ham som en ål af hænderne, når han troede at holde hende fastest; ja der gaves dage og selv uger, hvori hun forekom ham ganske fremmed og forandret. Til slige tider opstod stærke tvivl i hans inderste, thi da lykkedes det ham sjældent at fængsle hende længe, da syntes hun endog at fly hans selskab og havde kun øjne for Casimir. Og hændte det sig endog, at hun på slige dage nærmede sig Adalbert og viste ham venlighed, da var dette dog ligesom de korte solblink, der undertiden ses mellem skyerne, når vejret er uklart, ja når hun af og til talte med ham, endte hun flere gange samtalen med de ord: "Det er overordentligt, hvor meget De ligner Deres broder, Adalbert."

I den tid major Zeltner opholdt sig på slottet, antog Emilie et meget fremmed væsen mod Adalbert. Utålmodig over dette vankelmod, besluttede han at affordre hende en erklæring og at tvinge hende til med ord at afsige hans dom, for selv et afslag mente han lettere at kunne bære end denne pinlige uvished.

Morgenen efter Zeltners afrejse mødte Adalbert Emilie i haven, men da han ville tilstå, hvad der bevægede hans hjerte, var det, ligesom hun gennemskuede og med tusinde fine kunstgreb søgte at modarbejde hans plan. Når han var alvorlig, spøgede hun, når han ytrede følelse, syntes hun; dog med megen artighed, at spotte ham, når han søgte hendes øjne, vendte hun dem ligesom af en hændelse bort, og mødte han engang hendes blik, da fandt han ikke det udtryk deri, hvormed hun betragtede ham i forrige tider; ja da han endelig med nogle ord berørte sin hensigt, afbrød hun ham hvert øjeblik dels med

lystige indfald, dels med ligegyldige bemærkninger, så han vel indså, at han ikke havde truffet det heldige øjeblik til udførelsen af sin plan.

"De er meget lunefuld, Emilie," sagde han til sidst, "De ligner ..."

"Hvad ligner jeg, Adalbert?"

"Disse forårsvinde, der smigrer os et øjeblik, men på hvilke man dog aldrig ret kan stole."

"Det er den gamle klage," sagde Emilie pludselig alvorlig, "man beskylder os for ubestandighed og vægelsind, man fordømmer os uden at høre vort forsvar, og dog kan vel den sag, ligesom de fleste, ses fra to sider."

"Jeg kan virkelig her kun se den ene," svarede Adalbert mismodig.

"Mændene er så fordringsfulde," blev Emilie ved, "de er så indtaget af dem selv, så overbeviste om deres egen uimodståelighed, at endog den alleruskyldigste venlighed fra vor side betragtes som tegn på hyldest og underkastelse, og når de så finder sig skuffede i deres urimelige forventninger, da skal vi bære skylden, det falder af sig selv."

"Og hvis jeg havde håbet, at De nærede nogen godhed for mig, er De da så ganske uskyldig deri, Emilie?"

"Fordi en mand til en vis grad behager os," vedblev Emilie, "eller fordi vi af grunde; som måske aldeles ikke vedkommer hans person, søger hans venskab, og fordi vi til sidst, når vi mærker, at han har misforstået os, trækker os tilbage, er vi derfor strafskyldige? Er vi derfor grusomme og falske, som den fornærmede egenkærlighed da så tit finder for godt at kalde os?

Jeg mener snarere, at det er vore ubeføjede anklagere, der fortjener dadel."

Da Adalbert hørte disse ord, svarede han intet, men vendte sig bort og gik med hjertet gennemtrængt af bitter smerte.

"Det er sandt, jeg kan ikke juridisk overbevise hende om hendes troløshed," sagde han, da han var alene, "hendes øjekast, smil og håndtryk var kun stumme vidner, der ikke gælder for nogen ret; men dog er hun troløs," blev han heftigere ved, "dog spiller hun et bedragersk spil, og alle de fortrin, hvormed naturen udstyrede hende, bliver til falske terninger i hendes hænder."

Det var en dejlig morgen, fuglene sang i skoven, blomsterne duftede, kilderne rislede, men Adalbert mærkede det ikke, han vandrede den hele dag igennem sletter og skove og vidste næppe, hvorhen hans fødder bar ham. Således traf det sig, at han uden at mærke det drejede sig i en kreds, og til sidst, da solen dalede, kom han igen tilbage til den store have ved slottet, hvor han endelig udmattet satte sig på en bænk, som beskyggedes af valnøddetræer, hvis grene strakte sig hen imod bygningen.

Da hørte han følgende sang, der tonede fra et åbent vindue over hans hoved:

"Jeg ejed intet mer på Jorden,
For ranet var min bedste skat,
Og hvor jeg gik fra syd til norden,
Jeg stod kun i en bælgmørk nat.

Jeg lytted til den gamle klage,
Der klang i skoven år for år,
Mens høst og vinter tog tilbage
Hver blomst, der spired frem i vår.

Jeg skued sorg på alle veje,
Den stod i mandens alvorsblik,
Og ved den unge piges leje,
Og der, hvor barnets vugge gik.

På mandens kind jeg så den hænge,
Den sukked gennem vindens røst,
Og dirred gennem harpens strenge,
Og gennem nattergalens bryst.

'Ak,' tænkte jeg, 'er vi forkastet,
Har nådens port sig atter lukt?
Har atter Eva sig formastet
At gribe den forbudne frugt?'

Og som jeg disse tanker tænkte,
Opdaged jeg en gammel bog,
Og hvad det friske liv ej skænkte,
Det fandt jeg i en støvet krog.

Og jeg så lys i gravens rifter,
Og håbets lynglimt i det blå,
Og livets mægtigste bedrifter
At fødes i en dunkel vrå.

Og jeg fornam det ord, som trøster,
Når støvet tynger på vor ånd,
Og hørte lyd af gamle røster,
Der ligned sværd i kæmpehånd.

Og skønt som død og dom de klinger,
Og skønt vor svaghed frygter dem,
Så er det dog på deres vinger,
At sjælen ser sit sande hjem."

Denne sang, der blev sunget af den reneste kvindestemme, frembragte samme indtryk på Adalbert, som en klosterklokke om aftenen frem bringer på den urolige vandrer.

"Hvem kan synge således her?" sagde han ved sig selv. "Emilie er det ikke, hun synger ingen slige sange, Alexandra har kun en svag stemme, og Leontine bryder sig jo, som hun selv siger, kun lidt om musik og sang."

Ved at tænke på Alexandra faldt det ham ind, at han ikke var den eneste, der på dette sted led af skuffede forventninger. Ja trods den smerte, han følte, hviskede en stemme i hans inderste, at der vel gaves lidelser, som gik dybere til hjertet end hans; han rødmede over, at han, henrevet af sin selvkærlige lidenskab, havde glemt, hvad han den forrige dag var vidne til, ja at han havde undladt, hvad dog den simpleste høflighed bød, at erkyndige sig om den ulykkelige Alexandras tilstand. Han ilede øjeblikkelig af sted for at indhente det forsømte. På gangen mødte han igen Emilie, der nu trådte ham venligt i møde og syntes at have skiftet lune.

"Tilgiv min utålmodige adfærd," sagde hun og rakte ham hånden, "hvor sikkert man end tror at beherske sig selv, så kommer dog den gamle uartighed fra børneårene engang

imellem frem; dog kan De stole på, at De har en tro veninde i mig." Efter disse ord forlod hun ham ligeså hurtigt, som hun var kommet.

Adalbert bankede flere gange på sin svigerindes dør, før nogen hørte ham; endelig kom Leontine og lukkede ham ind.

"Min søster er ikke her," sagde Leontine, "hun er i mit værelse. Vil De se hende, kan De følge mig."

Efter disse ord ledte hun ham igennem Alexandras kammer ind i et sideværelse, i hvilket et par vinduer var åbnede til haven, hvori de store valnøddeblade nærved ruderne, ligesom grønne vifter, kæmpede med solstrålerne for at holde dem borte. Fra et tredje vindue, der vendte mod vest, var der en dejlig udsigt over skoven og til den fjerne flod, som luede med gyldne stråler i aftensolen. En forunderlig fred var udbredt over det hele landskab og over værelset selv. Men i baggrunden hang et stort kort over Polen, hvorpå Adalbert ved nøjere eftersyn opdagede, at alle de lande, som i gamle dage havde hørt til kongeriget, lige fra Østersøen til Det sorte Hav, og ligefrem Oderen til Dnieperfloden, var indstregede og omcirklede med rødkridt.

Alexandra sad nærved det tredje vindue, hvorfra der var den skønneste udsigt. Hun så langt bedre ud, end Adalbert havde ventet, for den milde aftenluft udbredte en svag rødme over hendes kinder. På hans spørgsmål om, hvorledes hun befandt sig, rakte hun ham hånden og sagde, at hun befandt sig bedre og åndede friere, end hun i lang tid var vant til.

"Pater Vincent har været her," sagde Leontine, "hans ord er den bedste lægedom for Alexandra."

"Ja," svarede denne, "ved hans tale veg ufreden fra mig, og min sorg forekom mig ligesom et tungt klædebon, der ikke

hørte min sjæl til, og som jeg kunne kaste bort, når jeg blot havde vilje dertil."

"Og når man så hører fuglene kvidre og ser, hvorledes bølger og blade leger med solstrålerne, da mildnes enhver sorg," sagde Leontine.

"Og når man dertil har en tro veninde, som dig, der kan synge sorgen bort," sagde Alexandra, "det hjælper også."

"Altså var det Dem, som nylig sang den salme, jeg hørte fra haven?" spurgte Adalbert.

"Ja det var mig," svarede hun.

"Salmen er digtet af pater Vincent," sagde Alexandra.

"Men De sagde jo engang, at De hadede musik."

"Det er kun Emilies musik, jeg hader," svarede Leontine.

"Hun har elsket musik og sang fra sine første børneår af," sagde Alexandra, "hun har en skønnere stemme end Emilie, men hun synger ikke så kunstigt og lader sig aldrig høre i store selskaber."

Da Adalbert siden trådte ind i den store sal, hvori familien plejede at samles, sad Emilie på sofaen og læste i en bog. Kort efter kom også Casimir, han så misfornøjet ud, og efter at han i nogen tid havde gået tavs op og ned ad gulvet, satte han sig ved pianofortet og spillede flere vilde fantasier, til sidst spillede og sang han følgende vers, under hvilke Emilie vedblev at blade i sin bog, uden, som det lod, at skænke sangen synderlig opmærksomhed.

> "Farvel, mit elskte moderhjem! Farvel du favre sommer!
> Hvor linden først i blomster står, og gøgen tidligst
> kommer.

Hvor græsset vokser grønnest frem, og månen skinner klarest,
Hvor stjernen blinker venligst ned, og tiden løber snarest.

Og hvor jeg kender hver en sten, og hver en plet i sandet,
Og hver en sølverskægget pil, der spejler sig i vandet.

Men ak, det er Fortunas skik at bole med de slette,
Den hund, der slumred ved min dør, den vil mig snart forgætte.

Den hjort, der løber i min skov, den skal en anden skyde.
Den rose, jeg har elsket mest, den skal en anden bryde.

Den fugl, der ingen rede har, den må alene sove,
Den jomfru, der mig kærest var, en anden vil trolove."

"Er det en folkesang?" spurgte Emilie og lod sin bog synke.

"Det ved jeg ikke," svarede Casimir.

"Mig synes ikke, at det sidste vers egentlig behøves," vedblev Emilie, "for alt er jo allerede sagt forhen."

"Det skader dog ikke, at man udtrykker sig tydeligt," svarede Casimir, "så kan ingen tage fejl af meningen."

Herpå svarede Emilie intet, men tog igen sin bog, hvori hun atter syntes at læse, endelig lukkede hun den og sagde til Adalbert: "Jeg har her læst en ganske artig historie, tillader De, at jeg i korthed fortæller Dem indholdet deraf?"

"Lad os høre!" råbte Casimir.

"To unge mennesker, forbundne ved et fast venskab, elskede begge den samme pige, der, uagtet hun viste hver af dem mange tegn på velvilje, dog ikke syntes bestemt at foretrække nogen af dem. Dette stod hen i flere år, indtil den ældste, som

mærkede, at hans unge ven var hans medbejler, faldt på den romantiske grille at opofre sig selv for sin vens skyld, hvad der vel til dels kom af den tro, at den yngre var den, pigen foretrak. Den ældste flygtede da hemmeligt til et fremmed land, hvor han levede kummerfuldt i nogen tid, og hvor længsel og utilfredsstillet lidenskab til sidst styrtede ham i graven. På dødslejet skrev han et brev til sin elskede, hvori han tilstod sin kærlighed og fortalte grunden til sin flugt. Men nu åbenbarede det sig, at den bortflygtede netop var den, pigen elskede, hun havde derfor allerede afslået den yngres hånd og gik endelig i et kloster, hvor hun henlevede sin tid i from betragtning, uden dog noget øjeblik at glemme den afdøde. Dette er historiens hovedindhold, hvori tråden forresten, på romanskriverens vis, er udtrukket så langt som muligt, og hvori opofrelsen især og de optrin, der nærmest står i forbindelse dermed, er anlagt på at aflokke læseren en mængde tårer. Hvad siger nu De dertil, Adalbert? De, der besidder så megen dannelse og så stor dømmekraft, billiger De ganske den bortflygtedes opførsel?"

"Jeg ikke blot billiger den," svarede Adalbert, "men jeg ville, hvis det hele grundede sig på noget mere end på en romanskrivers indfald, i høj grad beundre den."

"De finder da en sådan handlemåde værdig til efterligning?"

"Upåtvivlelig."

"Jeg ikke," svarede Emilie, "det naturligste havde vel været først at høre pigens mening, for hun var dog den, der burde give udslaget, den forskudte havde siden vel fundet lejlighed til at flygte." Efter denne tale rejste Emilie sig og gik sin vej ud af værelset.

"Af denne historie er vi begge endnu ikke blevet klogere," sagde Casimir; men Adalbert forfærdedes, for han vidste nu med vished, at hans broder var hans medbejler.

"Du elsker Emilie!" råbte han.

"Ligesom du," svarede Casimir.

"Det er en anden sag, jeg er ugift, men du er med de helligste bånd forenet med en anden."

"Ja med en skygge," svarede Casimir, "som underverdenen hver dag med stærkere røst kræver tilbage." Dermed gik også han, dog tog han først en seddel frem, som han kastede på bordet med de ord: "Læs dette papir! Det angår både dig og mig."

Adalbert greb sedlen med stærk spænding, for han ventede deri at finde nye beviser på sin broders lidenskab; men snart så han, at det kun var en indbydelse fra hans onkel Czernim af følgende indhold:

> Til Casimir.
>
> Mellem en troldkvinde og en kokette er der megen lighed, for de skriver begge magiske kredse, og bruger dertil kunster, hvis tryllemagt den uindviede næppe begriber; de driver begge en leg med stærkere ånders angst og piner og tvinge dem efter deres vilje, uagtet de dog selv er af svagere og lavere natur.
>
> Dette må stå som en indledning for at betyde dig, at en lille luftforandring kunne være dig tjenlig; hvis derfor din Armida ikke rent har lænkebundet dig, så vis det med at besøge mig jo før jo heller; bed Adalbert at følge med.
>
> Din trofaste onkel

Czernim.

11. En rejse

Czernims billet virkede i det mindste så meget på Adalbert, at han mindre lidenskabeligt begyndte at overveje Emilies fremfærd, og da han ikke kunne nægte sig selv, at hun virkelig havde drevet en leg med ham og andre, så foresatte han sig alvorligt at sønderrive de bånd, hvormed hun hidtil havde fængslet ham. For at nå dette mål besluttede han med større iver end før at give sig af med alvorlige forretninger, og når han trængte til adspredelse, da hellere at søge den i Alexandras og Leontines selskab end i den farlige Emilies. Til denne beslutning bidrog måske Leontines opblomstrende skønhed og det stille velbehag, hun i den seneste tid havde vakt hos ham, mer, end han selv anede.

Med Casimir var der også foregået en mærkelig forandring, for alle skyer var bortveget fra hans pande, og hans onde lune syntes lige som ved et trylleri forsvundet, så han lo og spøgede den hele dag og var ligeså venlig mod Adalbert, som han nogensinde havde været. Adalbert sluttede heraf, at også Casimir var nærved at overvinde sin lidenskab, i denne mening bestyrkedes han end mere ved Casimirs opførsel mod Emilie, som han nu sjældent tiltalte, og som også på sin side snarere syntes at sky end at søge hans selskab.

En morgen trådte Casimir med sin jagtpisk i hånden ind til Adalbert, der som sædvanligt var sysselsat med bøger og regnskaber.

"Der er igen kommet brev fra onkel Czernim," sagde han, "hvori han indbyder os alle til sit høstgilde. Da nu fru Tarnow i

dag vender tilbage til Krakau, så er vi blevet enige om at rejse straks, du er dog med?"

"Lad mig blot endnu gennemgå dette papir, så kommer jeg," svarede Adalbert.

"O lad dog ikke den gamle således få magt over dig, at han spærrer dig inde, som en fugl i et bur! Bort med de skimlede regninger, siger jeg!" Dermed slog han til papirerne med sin pisk, så flere af dem faldt på gulvet.

"Den rejse er hurtigt blevet bestemt," sagde Adalbert smilende, idet han samlede papirerne op fra gulvet igen.

"Ja vist," svarede Casimir, "sligt må ske, mens den gamle er borte. Luk nu de dumme bøger til."

"Du skulle ikke foragte dem så meget, Casimir, du kunne tværtimod have godt af at se deri engang imellem, i det mindste er det din faders ønske."

"Min faders ønske! Er han gal! I mit liv har jeg aldrig læst nogen bog til ende."

"Men i vor tid kommer man ikke vidt uden kundskaber."

"Jeg begærer heller ikke at komme vidt," svarede Casimir, "jeg vil kun gøre, hvad jeg har lyst til, lad så den gamle brumme så meget, han gider."

"Du taler tit om din fader i en tone, som jeg ikke kan billige, i det mindste må du dog, hvis du ikke er aldeles blind, beundre hans forstand, hans viljekraft, hans utrættelige arbejdsomhed."

"Nu ja for fanden! Arbejde er nu hans lyst, min er at være doven og forelsket og at gå på jagt, lad enhver drive det, han har fornøjelse af, og dermed basta."

Efter disse ord ilede Casimir syngende ned ad trapperne og ud i gården. Her gav han med megen iver sine befalinger, lod to

vogne trække frem, en til fru Tarnow og en større til det øvrige selskab. Han undersøgte dem begge selv, ja lagde endog hånden på med, da hestene skulle forspændes. Midt i arbejdet slap han det imidlertid for at knalde med en stor pisk og for at lege med Fidelio, der syntes lige så glad som han selv over den rejse, der forestod. Så snart alt var i stand, sendte han bud efter damerne, men da disse ikke straks kom, blev han utålmodig og gik selv for at hente dem.

Da han nåede Emilies kammer, hørte han hende tale med hendes veninde. Han gik nu sagtere, ja næppe mærkede han, at Emilies dør stod på klem, før han erindrede sig major Zeltners lære og standsede for at lytte efter hendes ord.

"Den stakkels Alexandra er rigtignok ualmindelig bleg," sagde Emilie, "det er ubegribeligt, at hun ikke sminker sig."

"Dertil er hun alt for dydig," svarede fru Tarnow, "hun vil langt hellere se ud som et genfærd, end hun vil skuffe med lånte farver."

"I det mindste burde hun ikke stedse klæde sig i sort, derved synes hun kun endnu blegere."

"Hendes dragt hører med til hendes religion, hun bilder sig ind, at hun aldrig bliver salig, hvis hun går klædt som vi andre."

"Hun har stor uret," sagde Emilie, "selv den, der virkelig er smuk, burde aldrig forsømme sit ydre; en yndig dragt, ja den ubetydeligste blomst, når den kun er befæstet med smag, har oftere, end de fleste tror, ført en flygtig elsker tilbage igen."

"Det samme har jeg sagt hende selv," svarede fru Tarnow.

"Var jeg i hendes sted," vedblev Emilie, "da ..."

"Nu, i hendes sted kan De vel engang komme."

"Men dertil føler jeg ingen lyst," svarede Emilie, "dog var jeg i hendes sted, da ville jeg være venligere mod ham, end hun er, jeg ville udforske hans smag, jeg ville deltage i hans tidsfordriv, jeg ville spadsere, ride, jage med ham, selv om jeg i hjertet ikke havde lyst dertil, og alt dette ville jeg fortsætte så længe, til han skulle tro mig lige så nødvendig til sin fornøjelse, som åndedrættet til livet."

"De taler med mer erfarenhed, end man af Deres alder skulle tiltro Dem."

"Ja var jeg gift med ham, eller med en anden," blev Emilie ved, "da skulle dog min mand aldrig overraske mig i nogen skødesløs dragt, jeg ville have mit eget sovekammer, eller også skulle der hænge et tæppe mellem os, som først måtte trækkes til side, når jeg var fuldkommen påklædt og pyntet; bestandig ville jeg træde ham sirlig i møde, og endnu efter mange års ægteskab skulle han i mig genfinde sin unge forlovede, ja han skulle om muligt vænne sig til den tanke, at jeg var vokset frem i al denne pragt og herlighed, ligesom liljerne ude på marken."

"Den, der ofrer alt for det ydre skin, bør måske bære sig således ad, ville Alexandra svare."

"Nu, også han skulle drage omhu for sit ydre, lige så vel som jeg, han skulle aldrig vise sig så skødesløs klædt for mig, som Casimir tit finder for godt at vise sig for Alexandra; heller ikke ville jeg af ham tåle de uartigheder og tilsidesættelser, som de sædvanlige ægtemænd byder deres hustruer, jeg ville aldeles ikke være nogen bold for hans luner, og tro De mig, jeg skulle opdrage ham på den artigste måde af verden."

"Men når Deres mand således var opdraget til Deres behag, tror De da ikke, at han også kunne behage andre?"

"Den, der ikke kan behage andre, behager heller ikke mig," svarede Emilie.

"Ja, ja, De ved, at De ingen medbejlerinde har at frygte."

"Tror De?"

"Den stakkels Alexandra er i det mindste ikke så begunstiget af naturen, at hun kunne vove en kamp med Dem."

"Hvorfor nævner De netop hende?" spurgte Emilie.

"O jeg har også øjne," svarede fru Tarnow, med et blik til døren, "og til straf for Deres mangel af fortrolighed har jeg i går aftes lagt mig efter at være spion, for det bliver mode nu, siden major Zeltners ankomst."

"Hvad så De da?"

"Jeg så Dem i selskab med ..."

"Med hvem?" spurgte Emilie

"Med en mand, der er os nærmere, end De tror," svarede fru Tarnow, og i samme øjeblik trådte Casimir ind.

"O den afskyelige! Han har lyttet," råbte Emilie.

"Skynd Dem!" sagde Casimir, "vejret er dejligt, vognen venter, lad os benytte tiden, mens min fader er borte, for når han vender tilbage, er dog den bedste fornøjelse forbi."

Fru Tarnow ilede ind i et sideværelse, næppe vendte hun ryggen, før Casimir pludselig omslyngede Emilies liv og trykkede et kys på hendes læber.

"Vær dog forsigtig," sagde Emilie forskrækket, "De styrter mig i ulykke ved Deres ubesindighed."

"Nu skulle De overtale Emilie til at besøge mig i Krakau," sagde fru Tarnow, idet hun igen trådte ind i rejseklæder. "Oberstens slot ligger jo tæt ved grænserne."

Kort efter kom også de øvrige, og det varede ikke længe, før de to vogne rullede ud af porten.

Næppe havde vore rejsende forladt starostens besiddelser, før de mærkede en sørgelig forandring. De fleste af de huse, de så, var faldefærdige, de dyrkede agre blev sjældne og selv på disse voksede torne og tidsler i mængde mellem sæden, ja undertiden bemærkede de hele landsbyer, der lå som ruiner fra en forsvunden tid.

Kort efter kom de over stepper og lyngbegroede heder, som vidnede om, at man her havde overskredet grænserne for den europæiske kultur. Kun langt borte på bjergene hævede klostre sig, der syntes bedre vedligeholdte end de øvrige huse, og hvorfra klokkerne endnu med deres malmtunger hilste menneskets glæder og sorger, ligesom de havde været vante til i længst forsvundne, lykkeligere dage.

De fleste af dem, de mødte på vejen, var pjaltede og halvnøgne, af og til vandrede dog en rank skikkelse forbi, hvis stolte krigerske holdning armoden ikke kunne kue; ja ligesom der midt under tjørne og tidsler undertiden fandtes spor af en frugtbar jordbund, således fandtes der også tit kraftige legemer under den elendige dragt. Men især bemærkede vore rejsende en mængde jøder, som var kendelige på deres skæg, på deres sorte klæder og skarpe ansigtstræk, og der, som en art af rovbier, spredte sig over landet, for at bemægtige sig den honning, der endnu hist og her kunne være levnet.

Vejen snoede sig af og til imellem høje og små bjerge, der stod som forposter for Karpaterne, hvilke hævede deres skovklædte hoveder i det fjerne. På mange steder sås dybe

huler, hvori bække styrtede sig ned, der nu kun indeholdt lidet vand, men som, efter kuskens sigende, ofte efter en stærk regn svulmede så stærkt, at de nærliggende huse bortskylledes derved.

Efter nogen tid forsvandt disse huler tilligemed de nedstyrtende bække, og de så atter enkelte haver og frugttræer. Til sidst kom vognen igennem en landsby, der syntes tålelig vedligeholdt, ja endog smuk, for høje træer gyngede deres toppe over husene, hvoraf de fleste var overstrøget med kalk.

"Skulle det være muligt her at få et glas vand?" spurgte Alexandra.

"Det havde du lettere fået inde mellem bjergene, hvor de sølvklare bække løber," bemærkede. Leontine. På Adalberts vink holdt nu vognen udenfor et anseligt hus, hvis fremspringende tag støttede sig på en søjlerad, hvorimod han ved nøjere eftersyn opdagede, at en af gavlene var halvt indstyrtet. Adalbert steg selv ud og bad en bleg, mager kvinde, som, indhyllet i lodne skind, stod i døren, at opfylde Alexandras ønske.

"Der finder De en brønd," sagde den blege kvinde og pegede ind i gården, "har De et glas, kan De hente Dem så meget vand, De forlanger."

"Hvorfor indhyller hun sig i lodne skind midt i solheden?" spurgte Emilie.

"Taler De til Deres kammerpige?" sagde den blege kvinde.

"Nej, jeg spørger, hvorfor De indhyller Dem i lodne skind midt i solheden?"

"Fordi jeg ingen anden dragt har og ikke vil gå nøgen."

"Hvem ejer dette hus?"

"En af de ældste adelsmænd i Polen."

"Hvem er De?"

"Jeg er hans eneste datter," svarede den fremmede stolt, hvorpå hun vendte Emilie ryggen og gik ind i huset.

Imidlertid ilede Adalbert ind i gården til det sted, hvor brønden skulle være, han fandt den også, men bemærkede, at vandet deri var ganske gult; for denne såkaldte brønd var ikke andet end et hul, gravet i jorden, der aldeles ikke var stensat, og den lå desuden ved en faldefærdig kostald, som næppe forbedrede dens ind hold. Adalbert gik derfor tilbage og berettede, at vandet var udrikkeligt, hvorpå Alexandra besluttede at finde sig i sit savn, og vognen kørte videre.

"Er det disse steder, De foretrækker for Paris og London?" spurgte Emilie Leontine.

"Skulle hun elske sit land mindre, fordi det er ulykkeligt?" svarede Alexandra.

"Næsten ikke en eneste blomst har jeg set på den hele vej," bemærkede Emilie.

"I Polen vokser mange blomster," sagde Leontine, "men De kan ikke se dem."

"Hvor er de da?"

"Af alle de gamle gravhøje vokser de frem og slynger sig op ad de forvitrede kors og dufter gennem århundreder; men De er en fremmed iblandt os, der ikke har øje derfor."

"Sværmerske!" sagde Emilie smilende, "men i det mindste må De tilstå, at den, der begærer blomster, som man kan se med legemets øjne, just ikke skal søge dem her."

"Jeg ønsker dog hellere at leve her end i de frugtbareste lande," svarede Leontine.

Kort efter kom de gennem en egn, hvori flere grupper af nåletræer afvekslede med eg, løv og birk, og hvor naturen alene uden menneskehjælp havde sørget for den frodigste fremvækst. Ved skovens ende så de en landsby, hvori husene, uagtet små, dog syntes bedre vedligeholdte end de hytter, de før havde set fra vejen. Midt i landsbyen stod en sort trækirke; omtrent to hundrede skridt derfra knejsede en bygning, der, skønt den kun bestod af et stokværk og var tækket med strå, havde et temmelig anseligt udvortes. Denne bygning var det såkaldte slot, hvorpå Czernim boede.

Da de kom nærmere, bemærkede de en spraglet høg, der hang korsfæstet med udspilede vinger over den ydre port. I gården selv kom to store jagthunde dem gøende i møde; i en krog opdagede Adalbert en sort bjørn, som var lænket fast til væggen. Kort efter indfandt Czernim sig, der modtog sine gæster med særdeles venlighed og førte dem op ad hovedindgangen, over hvilken store hjorte- og elsdyrhorn var anbragt som prydelser.

Slottet selv var, uagtet sit fornemme navn, bygget af træ, og alt var deri indrettet på gammel polsk vis. I værelserne stod bilæggerovne, der, så vidt man kunne dømme efter den uhyre størrelse, om vinteren måtte give en, om ikke sund, så dog stærk varme. Væggene var ikke betrukne, møblerne var af egetræ, og mellem de store dobbelte vinduer stod efter den polske sædvane vaser med blomsterbuske, som strakte sig helt i vejret, mens forskellige fugle fløj omkring mellem dem og gyngede sig på grenene.

12. Udflugten i skoven

Da der endnu var to dage til den omtalte fest, søgte Czernim på andre måder at more sine gæster; den næste morgen efter deres ankomst indbød han dem således til en lille lystrejse. Næppe havde de modtaget indbydelsen, før han lod en vogn forspænde, hvori Emilie og Alexandra steg ind. De øvrige fulgte til hest, og det blev bestemt, at man ville spise på en fri plads i skoven, hvor damerne skulle opholde sig, mens den mandlige del af selskabet forlystede sig et par timer med jagten.

De var næppe to tusinde skridt fra Czernims bolig, da de så to munke, som kom dem i møde. I den ene af disse genkendte de pater Vincent, der bragte det hellige sakramente til en syg. Øjeblikkelig steg Alexandra og Emilie ud af vognen, også Leontine med de to ynglinge svang sig ned på jorden, og da munken gik forbi, knælede alle, undtagen Czernim, der blev siddende på sin lille hest, som han dog standsede, så længe dette optrin varede, hvorpå de alle fortsatte deres vej.

"Hvorfor bøjede De ikke knæ for sakramentet?" spurgte Alexandra, "har De da ingen religion?"

"Jeg er netop meget fast i min religion," svarede Czernim, "jeg har desuden en stor forkærlighed for vore katolske gejstlige, jeg elsker dem, ligesom naturforskerne elsker torbister, skarnbasser og sælsomme fluer, og jeg kan endog vise Dem en meget sindrig afhandling fra min hånd, hvori jeg inddeler dem efter et ordentligt system på Linnés måde."

"Lad os høre, hvordan!" råbte Casimir.

"Det er skade, at damerne ikke forstår latin," sagde Czernim, "for hvis de forstod latin, ville de ganske anderledes skatte mit

system. Jeg deler vore gejstlige i to hovedklasser: *Ecclesiastici capite triangulari* – gejstlige med trekantet hoved – hvilken inddeling indbefatter alle de katolske gejstlige udenfor munkestanden, og *ecclesiastici capite rotundo* – gejstlige med rundt hoved –, hvortil de egentlige munke regnes. Disse sidste deler jeg igen i *monachi barbad*, skæggede munke, og *monachi glabri*, glatte eller ragede munke; endvidere adskiller jeg dem efter farven i de hvide, brune, grå og spraglede afarter; men jeg er ikke blevet stående herved, jeg har også undersøgt disse insekters sæder og levemåde, især de forunderlige veje, hvorpå de forplanter sig, så de aldrig kan forgå."

"Jeg beder Dem, onkel, hold dog op med denne letsindige tale!" sagde Alexandra.

Men når Czernim begyndte at røre ved den katolske gejstlighed, da var han ikke let at standse.

"Jeg har også undersøgt deres drifter og medfødte færdigheder," vedblev han, "og jeg har fundet, at alle munke, såvel de glatte, som de skæggede, ligesom hvepsene og bierne, samler sig i selskaber, hvorved de adskilles fra de gejstlige med trekantet hoved, der fører et ensomt liv. Få insekter fortjener større beundring for deres kunstdrifter end netop munkene, for de bygger celler, der endog i fasthed og størrelse overgår biernes, og ligesom disse flagrer de ud og ind og samler forråd til den fælles kube. De forvandler sig også, ligesom de øvrige insekter, for ingen fødes som munk, men begynder tværtimod med at være en slet og ret jordorm, og først siden skifter han hud og udseende og stræber at hæve sig over den jord, hvorpå han fødtes. Imidlertid hvor højt jeg af omtalte grunde skatter disse mærkværdige skabninger, så kan jeg ikke nægte, at de,

ligesom andre insekter, kunne blive et slags landeplage for de egne, hvori de for stærkt formerer sig, for de opæder da alt, hvad de forefinder og er overhovedet meget grådige af natur, derfor bør de vel også; hvor ondt det end gør mig at tilstå det, i det hele snarere regnes til de skadelige dyr, der bør udryddes, end til de nyttige dyr, der bør beskærmes."

"De har aldeles ingen tro," sagde Alexandra med blussende kinder og med en heftighed, hvoraf hun stedse betoges, når hun syntes, at nogen drev spot med det hellige.

"Hvis De vil høre mig," svarede Czernim alvorligere, "da skal jeg fortælle Dem en historie, der måske kan berigtige Deres mening om min tro."

"Fortæl, onkel!" råbte Casimir.

"Der levede engang to venner, som, uagtet de elskede hinanden højt, dog i trossager aldrig kunne enes. Da de en aften havde stridt heftigt og længe om sjælenes tilstand efter døden, hvorom de især havde meget forskellige meninger, blev de endelig enige om, at den af dem, der først døde, skulle, hvis det på nogen måde gik an, vende tilbage og underrette den efterlevende om sine erfaringer på den anden side af graven. Efter nogen tid døde virkelig den ene; hans ven sørgede længe over ham, men agtede kun lidet på hans løfte, for han vidste, at slige løfter er lettere at give end at opfylde. Dog en aften, da han sad alene – vær De kun rolig, de spøgelseshistorier, jeg fortæller, er næppe af det slags, der kan forskrække nogen – en aften, siger jeg, da han sad alene på sit kammer og tænkte på forgangne tider, så han pludselig ved sin side en hvid, luftig skikkelse, i hvis åsyn han genkendte sin afdøde vens træk. Han

forfærdedes naturligvis og betragtede synet længe uden at mæle et ord.

"Nu, hvorfor taler du ikke til mig?" sagde endelig den hvide skikkelse.

"Er det virkelig dig?" sukkede den anden, "sig, hvorfor kommer du her?"

"Jeg kommer for at opfylde mit løfte," svarede den døde.

"Nu da, hvordan ser det ud på den anden side af graven?"

"Hverken således som jeg, eller således som du troede," svarede den døde og forsvandt."

"Du tror altså dog på noget?" sagde Adalbert.

"På den gamle af dage tror jeg, på ham, der bandt Jordens bælte om det svulmende hav og lod Månen lyse gennem skyerne som en morgenlænderindes øjne gennem det lange slør; men med eders systemer, der omspænder religionen, ligesom edderkopperne de gamle kirker, har jeg intet at bestille."

"De er en hedning," råbte Alexandra.

"Det kan være," sagde Czernim.

"Jeg gyser for eders naturgud," blev Alexandra ved, "han er ikke blot en opholder, men også en fordærver, for vi ved jo alle, at skabningsværket, der i begyndelsen var såre godt, siden blev forstyrret af synden. Fra den tid af kan vel naturen forvilde de stolte hjerter, og det er intet godt tegn, når nogen hellere vil knæle på de iskolde bjerge end for Herrens alter, når han fjerner sig fra de ydmyge forsamlinger, hvori han burde tilbede tilligemed sine brødre, for at bygge templer afsides på fjeldene og i de sorte skove, hvor han lærer grusomhed på jagten, uregerlighed af vinden og troløshed af de vilde bølger, for dette er netop vejen til dette gamle hedenskab."

"Ak, min kære svigerinde!" sagde Czernim, "lidt hedenskab må De dog tåle i denne verden, eller skal nu den bredmundede storm manes ind i en snæver orgelpibe og forvandles til en koralmelodi? Skulle alle oceanets døtre blive grædende klostersøstre, skulle de lette sommeralfer, der flagrer gennem skovene og blæser på den krumme lotusblomst og på riddersporens horn, nu med klippede vinger synge ligsalmer i eders kirker? Tro De mig, det går aldrig an, for der slumrer endnu mange hedenske drømme i vore hjerter, og der gives mange vidunderlige historier, der hverken passer ind i eders Himmel eller i eders Helvede."

"Jeg kender kun en historie, der i sandhed er vidunderlig," sagde Alexandra.

Næppe var selskabet ankommet til det bestemte sted, før Czernim tilligemed de to unge mænd, fulgt af Fidelio og et par langhårede vandhunde, ilede ind i skoven.

"Mine drenge!" sagde han, "nu gælder det at benytte tiden, vi har kun to timers frist, men jeg vil føre eder til steder, hvor vildænderne med de sorte vandhøns skjule sig imellem sivene. Der skal vi se, Adalbert, om du endnu husker vore gamle kunster, da vi hentede fiskeørnen og den svævende glente ned af luften, hvis ikke, bliver du til spot for vore kvinder." Dermed forsvandt de mellem træerne.

"Jeg hører gerne hundene gø i skoven og knaldet af skuddene og jægerhornets toner," sagde Emilie, idet hun smilende så efter dem, "jeg kunne da fristes til, ligesom De, Leontine, at ønske den gamle tid tilbage, da kvinderne i dejlige jægerdragter, og med vajende strudsfjer på deres hatte, fulgte med på den lystige jagt."

"Nej," svarede Leontine, "i skoven elsker jeg stilhed, der kun afbrydes af skovskadens skrig og af drosselens ensformige sang; hundenes gøen derimod hører jeg helst om natten i den fjerne landsby, eller om aftenen, når det klinger over den stille sø."

Kort efter slog en tjener ild og antændte en håndfuld tørt løv, som han havde samlet, derpå hentede han kviste og små grene i skoven, som han lagde over løvet, og det varede ikke længe, før en stærk lue blussede i vejret, hvorved de spiser blev varmet, som vore rejsende havde taget med. Emilie påtog sig opsynet derover, en hvid dug blev udbredt på det grønne græs, og alt ordnede sig smukt under hendes hænder.

Imidlertid gik Leontine rundt og søgte efter et sted, hvorpå Alexandra kunne hvile sig. Endelig fandt hun en plads, som hun ønskede den, under et stort egetræ; som strakte sine knudrede kæmpegrene ud over græsset, hvorved der opstod en løvhvælving, der skyggede for middagssolen uden at udelukke den friske luft. Her udbredte hun nu en stor kappe og indbød søsteren til at slumre derpå.

"Jeg føler mig bestandig mat," sagde denne, "der er ingen kraft i mig mer, jeg vil derfor modtage dit tilbud."

"Sov du!" sagde Leontine, "jeg skal våge over dig."

Alexandra, der var træt, faldt snart i søvn, mens Leontine sad ved hendes side og spejdede opmærksom til alle sider. Flere gange sprang hun op, når et firben pludselig kom frem og legede med sin lange hale, eller når en nysgerrig fugl rakte halsen ud fra et nærliggende træ; men da hun til sidst mærkede, at der ingen grund var til frygt, blev hun endelig rolig og begyndte at flette en krans af de blå blomster, hvoraf græsset

rundt om hende var fuldt. Da hun var færdig, bøjede hun sig over sin søster og trykkede kransen sagte ned om hendes tindinger, hvorefter hun betragtede hende med inderligt velbehag; og virkelig tog den sig meget godt ud om Alexandras hoved, hvis blege, ædle træk meget forskønnedes, når de var i fuldkommen i ro.

Efter et par timers forløb hørtes hundebjæf i skoven, og kort efter kom de tre jægere frem bag grenene. Czernim fremviste flere vildænder og vandhøns, som han og Adalbert havde skudt. Casimir derimod bar i hånden en stor stenørn, hvis brunrøde hoved vendte ned og slæbte langs ad jorden.

"Hvor nænnede De at skyde den fugl?" sagde Leontine, "ørnen er jo Polens våbenmærke, den burde dog finde et fristed i disse skove."

"Der gives jo også russiske ørne," svarede Czernim, "og en jæger skyder den vilde fugl, hvor han finder den."

"Den krans har Leontine bundet," sagde Alexandra, der nu var vågnet og kom med den blå krans i hånden.

"Ja," svarede Leontine, "og her er en endnu, den skal tilhøre den, som på to hundrede skridts afstand rammer et mål midt i barken af det træ derhenne."

"Bravo!" råbte Czernim, "kommer, I unge mennesker! Jeg er for gammel til at bejle til pigernes kranse, jeg vil derfor nøjes med at være voldgiftsmand."

Nu hentede han et stykke kul, hvormed han tegnede et sort mærke i træet; derefter afmålte han skridtene, endelig lod han de to brødre trække lod om, hvem der skulle skyde først. Loddet traf på Adalbert.

Da kom også Emilie til, og alle tre damer toge plads i græsset, mens Czernim rakte Adalbert et ladt gevær. Denne tog det og sigtede længe, endelig skød han, og kuglen trængte ind i det sorte mærke ganske nær ved midten.

"Godt truffet!" råbte Czernim, "han har skudt, som det anstår en polak!"

Alexandra smilede, Emilie klappede i hænderne, og Leontine stod beredt til at række ham kransen.

"Bi lidt!" sagde igen Czernim, "Casimir er en god skytte, han kan måske komme ligeså nær." Nu trådte Casimir frem, men han afslog det gevær, Czernim rakte ham, greb sit eget, ladede det selv, stillede sig i tilbørlig afstand og sigtede kun et øjeblik, hvorpå kuglen hvinede gennem luften.

"Lad se!" råbte Czernim og ilede hen til træet. "Truffet!" råbte han kort efter, "på et hårsbred, lige i midten! Kransen er Casimirs."

Da erkendte også Adalbert sig for overvundet og tog sejrherren ved hånden for at føre ham hen til Leontine, der stod med kransen i hånden. Hun hævede den langsomt og holdt den over Casimirs hoved, men pludselig betænkte hun sig, trak sin hånd tilbage og rev kransen i to stykker, som hun lod falde for Casimirs fod med de ord: "Den, der dræber de polske ørne, skal ikke have nogen krans af min hånd."

"Ha! Ha! Slap det derud!" råbte Czernim, "kom til bords, min dreng! kvinderne er fulde af luner og griller; fik du ikke kransen, så fortjente du den dog, dermed må så mangen stor mand trøste sig i denne verden."

Imidlertid havde Emilie afrevet en kvist, fuld af løv, hvilken hun bøjede i en kreds, derpå forenede hun begge enderne med

en sløjfe, som hun tog af sit bryst.

"Vil ikke Leontine være retfærdig, så vil jeg," sagde Emilie, dermed trykkede hun den ny krans på Casimirs hoved. "Dem, Adalbert, kan jeg ingen krans give," sagde hun, "men kvinderne må tage sig af den, som lykken forlader, kom De og sæt Dem her hos os!"

Vore venner var endnu ikke til ende med deres måltid, da de atter så en munk nærme sig imellem træerne, i hvilken de snart genkendte pater Vincent. Han gik langsomt frem og syntes besværet af heden, hans åsyn var blegt, hans sko var forslidte, og vejens støv dækkede hans lange kåbe.

Alexandra, Leontine og selv Emilie rejste sig, da han nærmede sig og bad ham tage plads hos dem.

"Gerne," svarede han, "dog kan jeg ikke blive længe, jeg har vandret over heden og gennem skoven, jeg har fulgt sporene af Deres vogn, jeg spurgte mig for hos de mødende, på det jeg kunne finde Dem."

"Nu, så sæt dig ned, og spis og drik, ærværdige fader!" sagde Czernim.

"Jeg ønsker intet for mig selv," svarede munken, "men der bor en kvinde på heden nærved Deres eget slot, det er for hendes skyld, jeg kommer."

"Hvad trænger da hun til?" spurgte Emilie.

"Hendes nød er snart forbi," svarede munken, "for hun lever næppe mange dage; men to blege børn står ved hendes leje og smægter efter jordisk næring, efter en ringe del af de smuler, der falder fra den riges bord."

Næppe var disse ord udtalt, førend de tre damer kappedes om at forsyne broder Vincent med alt, hvad de kunne undvære.

"Nok, nok, mine venner!" sagde han endelig, "Gud vil gengælde den, der lindrer sine brødres nød."

"Kan hun ikke bruge penge?" spurgte Casimir og kastede et guldstykke på bordet. Dette var et vink, som alle fulgte, og en lille sum penge blev bundet sammen i et tørklæde og overleveret til munken; kun Czernim sad ganske rolig og ytrede ingen lyst til at give det mindste.

"Er De da den eneste, hvis hjerte er tillukket for den ulykkelige?" spurgte Alexandra, og alle så forundrede på ham.

"Ja, mit hjerte er tillukket, og jeg giver ikke en halv skilling," sagde Czernim.

"Oberst Czernim må handle, som han vil," sagde munken, "dog kender jeg ham vel og ved, at han ikke er så hårdhjertet, som han nu giver sig ud for, Gud ved af hvilken grund."

"Jo vist er jeg hårdhjertet," svarede Czernim, "jeg har nok at sørge for mit eget hus, og min tiltro er så tit blevet misbrugt, at den har forvandlet sig til tvivl og vantro."

"Ja," sagde Alexandra, "kunne du læge dette tvivlende hjerte, ærværdige fader! Da ville du måske fuldbringe en gerning, ligeså god som den at understøtte en ulykkelig."

"Hvo kan læge et vantro hjerte?" svarede munken, "hvo kan skænke tvivlen tro? Hvis de døde gik frem af graven og prædikede, ville han da ikke i sin sjæl finde en udvej for at nægte, hvad han så og hørte? ville han ikke sige: "Mit syn var forvildet, min hjerne forvirret, og jeg drømte lysvågen?" Og hvis han hørte de himmelske hærskarer synge, ville han da ikke sige: "Dette er en sygdom i mit øre, jeg vil hente en læge, som skal fordrive den?" Ja hvis den Evige selv skrev sit navn med glimrende cifre på himlen, ville han da ikke sige: "Dette er et

tilfælde, en sælsom grille af elementerne, et besynderligt sammenstød af luftsyn, derfor agter jeg ikke derpå."

"Naturligvis," svarede Czernim, "hvad andet skal den, der ingen sværmer er, ved sådan lejlighed sige?"

Munken svarede intet hertil, men sad en stund ganske stille.

"Når du igen kommer fra den syge kvinde, vil du da ikke køre med os, ærværdige fader?" sagde Alexandra, "for det tænker jeg dog, at oberst Czernim tillader."

"Nej, min datter! Jeg kører aldrig."

"Det er dog besværligt at vandre i denne solhede på sletten, og der er nu liden skygge på vejen."

"Min herre og mester vandrede mangen vej, der var hedere og besværligere end denne," svarede munken.

"Når ses vi igen?" spurgte Alexandra.

"Kom til Krakau om to dage, da skulle I se mig ved solnedgang i Kosciuszkos kapel," svarede munken og stod op, men Alexandra talte hemmeligt et par ord med Leontine. Begge nærmede sig derpå til munken og greb hans klædebon, som de kyssede, men han gjorde korsets tegn over deres pander og bryst, velsignede dem og gik.

Adalbert vidste denne gang aldeles ikke, hvad han skulle tænke om sin onkels opførsel, for han kunne ikke på nogen måde forene den ligegyldighed, han her lagde for dagen, med den iver, han forhen havde vist for den gamle folkesanger. Ja ikke blot Adalbert, men også Casimir syntes denne gang misfornøjet.

"Den, der ikke kendte dig bedre," sagde han endelig, "måtte jo tro, at den gamle havde smittet dig med sin fordømte gerrighed."

"Når du bliver så gammel som han," svarede Czernim, "da vil du vel også mærke, at penge duer til andet end til at kaste hen i vejr og vind."

"Nej, ved alle helgene, det vil jeg ikke," svarede Casimir.

På hjemvejen spurgte Adalbert, hvor den blinde harpespiller var blevet af, og erfarede, at han for seks dage siden tilligemed sin datter havde forladt Czernims slot og var vandret mod syden.

Kort efter foreslog Alexandra, når den store fest var forbi, at foretage en rejse til Krakau, hvor hendes broder Bonaventura boede. Dette fandt bifald hos alle, for Emilie ønskede at besøge sin veninde fru Tarnow, Casimir ville besøge major Zeltner, og Adalbert havde alt ofte ytret det ønske at se Krakau igen, hvorfra Czernims gods ikke lå længere end fire mile.

13. Czernims tidsfordriv

Samme aften, da Adalbert sad i sit sovekammer ved et åbent vindue, hørte han et par stemmer, der hviskede nedenunder. Natten var mørk, og han kunne intet se, men engang lo den ene højt, og han troede da at genkende Casimirs latter. En synderlig uro drev ham til at udspejde nøjere, hvem det var; han ilede ned, men da han kom nedenfor, fandt han ingen. Mismodig gik han med langsomme skridt tilbage igen; han ville netop åbne en sidedør, der ikke var aflåset, for igennem den ubemærket at nå sit kammer, da døren pludselig åbnedes indefra, og en mand trådte ud deraf; det var hans onkel Czernim, der holdt en lygte i hånden og havde kastet en stor slængkappe over sig. I det øjeblik, han åbnede døren, fløj kappen tilbage for vinden, og Adalbert så, at hans onkel bar en stor pakke under armen.

"Hvor vil du hen så silde, onkel?" spurgte Adalbert, "skal jeg ikke hjælpe dig med din byrde?"

"Sine byrder må ethvert menneske bære alene, Adalbert, men hvorfor i alverden sværmer du her, hvorfor går du ikke i seng?"

"Hvorfor går du ikke i seng, onkel?"

"Ja ser du, jeg er en elsker af den fri natur, når vinden blæser og stjernerne nedblinke, da har jeg sjældent ro."

"Hvor vil du da hen, onkel?"

"Til skoven, min dreng! Jeg vil jage."

"Vil du jage foruden gevær?"

"Jægeren fælder ikke alt vildt med gevær, han bruger også rævestreger undertiden. Jeg har snarer og opstillede sakse, hvori dyrene fanges, dem vil jeg nu efterse, derfor har jeg lygten med."

"Og denne pakke, indeholder den da lokkemad for de vilde dyr?" spurgte Adalbert.

"Hvad!" råbte Czernim halvt lystig og halvt ærgerlig, "skal jeg nu i forhør hos min egen søstersøn? Tro hvad fanden du vil," blev han ved, "tro, at jeg er en gammel forelsket nar, at jeg har stævnemøder, om du har lyst dertil, men gå bare hjem, læg dig og drøm om din egen kærlighed og stands mig ikke på mine veje!" Derefter ilede han bort med hurtige skridt.

Den næste morgen gik Adalbert ud for at besøge den syge kone på heden, hvis ensomme bolig han ret godt huskede fra sin barndom af. Vejen derhen var vanskelig at finde, og det kostede ham møje, inden han nåede den lille hytte, der lå omgivet af brunt lyng og havde et så elendigt udseende, at den næppe syntes at kunne modstå de vilde vinterstorme, der så tid hjemsøger de polske sletter.

Hyttens indre svarede så temmelig til dens ydre. To smalle, korslagte fyrrepinde havde engang dannet en slags vindue, over hvilket et stykke papir havde været udspændt. Papiret var imidlertid sønderrevet, og de to pinde knækkede. Stuen var sort af sod, for der fandtes ingen skorsten deri, men røgen gik ud igennem flere huller i loftet, hvorfra vinden dog ofte drev den tilbage igen; klædningsstykker og sort linned hang rundt omkring på stænger. Midt i værelset sad en lille bleg pige, der malkede en ged. I en krog lå den syge kone på et leje af strå, hun rørte intet lem, undtagen de dødblege fingre, med hvilke hun, rimeligvis uden at vide, hvad hun foretog sig, pillede på et uldent tæppe, der var kastet over hende. Imidlertid bemærkede Adalbert, at dette tæppe både var helt og temmelig nyt. Ved den syges side sad en aldrende kvinde, som vogtede på hendes

bevægelser, mens hun til samme tid tyssede på en lille dreng, som legede ved hendes fødder.

"God dag," sagde Adalbert, "hvordan står det sig med den stakkels kone?"

"Hun rejser sig aldrig mer," svarede kvinden.

"Er du i slægt med hende?"

"Nej, men jeg bor i det nærmeste hus på heden, derfor må jeg hjælpe hende i hendes sidste time."

"Trænger hun ellers til noget?"

"Nu ikke mer, for den gode munk pater Vincent har været her, og i nat sendte desuden den hellige Stanislaus en engel ned for at hjælpe hende."

"Hvorledes gik det til?"

"Det var henimod midnat, begge de små sov, da bankede det stærkt på ruden, vinduet var den gang helt endnu, da var der en, der råbte udenfor, at jeg skulle lukke op, men jeg slog kors for mig og blev siddende, for jeg tænkte det var noget slemt. Men da den, der stod udenfor, mærkede at jeg ikke ville lukke ham ind, knækkede han vinduet, og før jeg kunne dreje en hånd om, fløj en pakke ind midt på gulvet. I pakken lå det varme sengetæppe der og desuden en pung med penge. Da jeg så, at den, der stod udenfor, mente det så godt, løb jeg til vinduet for at takke ham, men der skinnede kun et lys langt borte. Natten var sort, og der var ingen hverken at høre eller at se."

Nu begreb Adalbert vel, hvorhen hans onkel ville med sin pakke den forrige nat, og han glædede sig ved at opdage denne hemmelighed.

"Men når den stakkels kone dør," begyndte han derpå, "hvorledes skal det da gå hendes børn?"

"Når hun er død, følger børnene hjem til mit hus, det er alt for flere dage siden aftalt med pater Vincent. De penge, godtfolk har skænket dem, skal gemmes, til de bliver store, og så længe jeg selv har noget, skal heller ikke de lide nød."

"Det er smukt handlet af dig," sagde Adalbert.

"Dersom ikke vi fattige holdt sammen, hvorledes skulle det så gå?" svarede hun.

Adalbert lagde nu en lille foræring på den syges leje, hvorefter han gik uden at sige mere; men i sit inderste kunne han ikke andet end beundre den beredvillighed, hvormed den, der har lidet, ofte deler sin fattigdom med den, der endnu har mindre.

På hjemvejen kom Adalbert ind på en indesluttet plads i skoven. Her overraskedes han ved synet af flere unge mænd, som var bevæbnede med lanser. En ældre tjener, der før havde været soldat, øvede dem i at bruge våben.

Da Adalbert kom, standsede våbenøvelserne, hvorpå tjeneren trådte ham venligt i møde og spurgte, om han ikke ville besøge karusselpladsen, for der var obersten med det øvrige selskab. Da han bejaede dette, gik tjeneren med ham og førte ham til en plads udenfor haven, hvor en stor gynge drejede sig i kreds og satte fire meget vel forarbejdede og opsadlede træheste i bevægelse. Alexandra, som let blev svimmel, deltog ikke i legen, derimod havde Czernim, Casimir, Leontine og Emilie taget plads, hver på sin hest, og søgte nu, mens hestene drejede sig, med lette spyd at gribe de ringe, der var ophængt på siderne af gyngen. Emilie var ikke heldig i denne leg og blev snart ked deraf, hvorfor hun, så snart gyngen standsede, sprang ned og overlod Adalbert sin plads. Denne var ikke heldigere end hun, hvorimod Casimir og Czernim med temmelig sikkerhed greb

flere ringe. Allerbehændigst var dog Leontine, for mens hun hævede sig i stigbøjlen og holdt sig fast med den ene hånd, greb hun uden synderlig anstrengelse en af ringene næsten hver gang, hun red dem forbi; kun en eneste gang, da Alexandra kom hende så nær, at hun blev ængstelig for hendes sikkerhed, forfejlede hun sit mål.

"Det kalder jeg en polsk pige," sagde Czernim, da legen var endt, "havde vore mænd så sikker en hånd, da skulle vi give vore fjender nok at bestille."

"Ak, det er jo kun en leg," sagde Leontine.

"Det land er uindtageligt," svarede Czernim, "hvis indbyggere er vel øvede i den leg aldrig at forfejle målet."

Noget efter fortalte Adalbert sin onkel, hvorledes han havde udforsket hans hemmelighed.

"Det kunne jeg tænke," svarede Czernim, "det hjælper ikke at skjule sine dumheder, for indhyller du dem i nat og mørke, så vil dog månen og stjernerne forråde dem."

"Af slige dumheder har du ingen skam, onkel."

"Jeg har den svaghed undertiden at ville hjælpe den enkelte," sagde Czernim, "men hvad gavner det i et land, hvori det hele folk smægter i elendighed? Hvad gavner det, når hele huset brænder, at redde en spån deraf?"

"Det eneste, vi kan gøre, er at frelse den enkelte," svarede Adalbert, "for alle mægter vi ikke at frelse."

"Måske følger jeg dig til Krakau, der vil vi tale nærmere om den sag," svarede Czernim.

"Lad os hellere tale derom straks."

"Hæv blot det tryk, der hviler på det hele, anvend al din kraft og alle dine midler derpå, så vil det andet komme af sig selv,"

sagde Czernim, idet han venligt trykkede Adalberts hånd.

Hvad der fornemmelig faldt Adalbert i øjnene, var det patriarkalske liv, hans onkel førte med sine undergivne, for her var aldeles intet svælgende dyb befæstet mellem befalende og adlydende; husets folk blandede sig tit i den almindelige samtale og ytrede vel med ærbødighed, men tillige meget frimodigt, deres meninger om, hvad der foregik, og oberst Czernim var så langt fra ved slige lejligheder at vise dem tilbage, at han ofte selv opfordrede dem til at sige deres tanker om forskellige genstande.

Forresten mindede alt på dette sted om en forsvunden tid, ja selv med hensyn til de legemlige fornødenheder fulgte Czernim sædvaner, som i Adalberts fædrenehjem længst var afskaffede. Der fandtes således ingen slagter eller bager i den hele egn, men alt brød, hvoraf der dog ikke brugtes meget, blev bagt af Czernims egne folk. Skoven forsynede huset med vildt, når dette slog fejl, da blev en ged, et får eller et større dyr slagtet, og hvad der ikke kunne fortæres straks, blev nedsaltet. Drikkevarerne tilberedtes ligeledes på stedet selv, men hvad der mest måtte undre enhver fremmed, var, at der på bordet kun blev sat et eneste bæger, hvoraf den, der følte tørst, drak, uden at agte på, hvem der før havde benyttet det. Kun Emilie fik, da hun bad derom, et glas for sig alene, hvilket imidlertid af husets folk blev udlagt som en stolthed, hvorved de end stærkere mindedes om hendes fremmede herkomst, som de alligevel kun var lidet tilbøjelige til at glemme.

Adalbert bemærkede mange mænd, kvinder og børn, som levede på gården, og som dog ikke hørte til det egentlige tyende. Da han spurgte sin onkel om, hvad de bestilte her,

svarede denne: "Det er nogle af mine undergivne, for hvem den forrige høst er slået fejl, og som nu kommer for at nære sig af deres herres overflod. Det er en gammel vedtægt mellem os, at vi således hjælper hverandre."

Adalbert kunne ved disse ord ikke tilbageholde et smil, for han troede her igen at gribe sin onkel i strid med sine forhen opstillede grundsætninger.

"Disse mænd," blev Czernim ved, "der nu er forladte og elendige og synes en byrde for deres herre, er dog i grunden en skat, der ikke kan opvejes med guld; for når det engang gælder, vil de gå i døden for mig på første vink. Slige undergivne skal din fader næppe kunne opvise, trods al den vinding, hans forbedringer kan skænke."

"Og hvorved har du således vundet dem?"

"Ved at understøtte dem på den måde, de ønsker, og hvortil de er vante, ved at leve med dem ikke som en herre, men som en fader, og ved ikke at hindre dem i det drømmeliv, hvori de nu engang sætter deres største lyksalighed."

"Det er besynderligt," sagde Adalbert, "at du, der i alt andet retter dig efter vore forfædres meninger, dog i din tro så stærkt afviger derfra."

"Jeg retter mig kun efter deres meninger, for så vidt jeg anser dem for gode eller i det mindste for uskyldige, men jeg er ikke forpligtet til at agte en skadelig overtro."

"Og hvem har sagt dig, at alt, hvad du forkaster, er overtro?"

"Jeg vil kun," sagde Czernim, "leve fri i min kreds, som mine fædre levede, fri som luften på bjergene, og som vildtet, der vandrer igennem skovene, og hvert bånd, der hindrer denne frihed, sønderriver jeg, hvis jeg kan, enten det så er flettet af

fremmede voldsmænd, eller dets tråde er spundet af overtroens hænder i en forsvunden tid."

Om aftenen, efter at kvinderne var borte, foreslog Czernim at besøge spindestuen, hvor hans folk var samlede, men da Casimir ikke ytrede synderlig lyst dertil, gik Czernim og Adalbert derhen alene.

Spindestuen kaldes i Polen det sted, hvor alle piger og unge mænd på gården forsamler sig i de lange høst- og vinteraftener. Her spinder pigerne hør og synger sange, mens tenen løber og hjulene drejer sig, de unge mænd derimod forretter adskillige håndgerninger og holder ilden ved lige på arnestedet. Både de og pigerne fortæller gamle sagn og eventyr, den, der fortæller det smukkeste sagn eller synger den bedste vise, får et bånd, som bliver båret, når byens ungdom næste gang samler sig til dans.

Da Czernim og Adalbert kom ind, så de med forundring Leontine, der allerede på egen hånd havde fundet vejen herhen, og som sad med sit håndarbejde midt i kredsen blandt de unge piger.

"God aften, mine venner!" sagde Czernim, "bliv ved, lad eder ikke forstyrre. Er De her Leontine? Jeg troede allerede, at De lå i Deres seng. Nu børn, syng os nu en smuk vise!"

"Gud skænke Dem blide dage som musik og honning," sagde en af pigerne, "vi vil synge den gamle sang om piletræet." Derpå begyndte hun tilligemed en anden pige følgende sang:

Første pige.

"O pil! Har vinden hentet dig,
Har himlens fugl dig bragt?
Hvad eller kom du af dig selv,
Lig kærlighedens magt?"

Anden pige.

"Nej af mig selv jeg ikke kom,
Lig kærlighedens magt.
Mig hented forårsvinden ej,
Mig ingen fugl har bragt.

En jomfru stod ved bækkens rand
Og brød som kvist mig af,
Og planted mig med hviden hånd
På hendes bejlers grav.

Og hver gang morgenhanen gol,
Hun iled til mig hen,
Og først når dagen gik til ro,
Hun vandred bort igen.

Og hendes bitre tårestrøm
Blev mig en regn så lind,
Og hendes vilde klagesang
Blev mig en forårsvind.

Og hendes suk opvarmed mig,
Det var som solens stik,
Og til en kølig måne sig
Forvandled hendes blik."

"Det er dog forunderligt, at deres tanker så gerne dvæler ved graven," sagde Adalbert til Czernim.

"Derover vil du ofte kunne forundre dig på disse steder," svarede Czernim.

"Eders kinder blusser lig skovens roser, hvoraf regnen endnu ikke har afvasket farverne," sagde Adalbert, "hvorfor vil I da bestandig synge om graven og om en kval, som de fleste af eder næppe kender?"

"Det er blevet vane mellem os," svarede en af pigerne, "vore mødre sang således før os, og deres mødre før dem igen."

"Kan du da ingen muntre sange?" spurgte Adalbert.

"Skal jeg synge om den lykkelige frier eller om brudekransen," sagde pigen smilende, "eller om jomfruen med en stemme, som nattergalens og med læber så røde som hindbær?"

"Der sidder en jomfru, just som du beskriver hende," sagde en anden og pegede på Leontine; "hende hører den unge herre vist hellere end dig."

"Jeg kan ingen muntre sange," svarede Leontine, "jeg vil hellere fortælle et eventyr."

"Det er også godt," sagde Czernim, og Leontine begyndte da følgende fortælling:

14. Eventyret i spindestuen

"For ikke ret længe siden boede en adelsmand her i nærheden ved enden af den store slette, hvor bjergene begynde. Hans hus stod i skoven ved en af disse store indsøer, hvis bund endnu ikke er fundet. Han levede ugift og havde intet embede, for fra det øjeblik, da vort sønderrevne land blev de fremmede herrers rov, var enhver offentlig virksomhed ham forhadt. Derfor tilbragte han sine dage i ensomhed og nærede sit hjerte med håbet om en bedre fremtid. Desuden forskede han i ældre skrifter og søgte at udgrunde verdens gamle drømme; det hele liv derimod, således som det nu er i disse lande, forekom ham tomt og øde. Ofte vandrede han til den dunkle sø, der lå nær hans hus, og glædede sig ved at samle de planter, som opkastedes deraf, og som var egne for den og ikke ville vokse på noget andet sted. Mange timer tilbragte han også med at sejle hen over dybet og med at fange de fisk, der fandtes deri. Som oftest lod han dog sin medesnor hvile og stirrede ned, hvor søen syntes ham allerdybest; den forekom ham da at være et sørgeflor, der bevægede sig over en begravet jord, ja det var, ligesom bølgerne med deres hvislen mindede ham om noget, som manglede både dem og ham, og hvorover de bestandig sørgede. Han faldt da i dybe drømme om en ukendt herlighed, men når han vågnede deraf, blev intet tilbage uden en ubestemt længsel, der udmattede hans sjæl, og som han ikke i sit nærværende liv kunne tilfredsstille.

Til andre tider fjernede han sig fra søens bredder og jagede i de omliggende skove, hvori han godt vidste at finde vej. Han vovede da tit en kamp med bjørnen og vildsvinet, der ikke

kunne undgå hans øvede hånd; også hejren og den vilde trane sank mangen gang ned af luften for hans skud. Desuden hentede han honning i de hule træer, hvor skovbierne har deres hjem. Ofte tilbragte han hele uger i denne ensomhed, hvor han selv slog ild og tillavede det vildt, han havde skudt, for han bar endnu stedse, som det var brug i ældre tider, sit fyrtøj hos sig, indsluttet imellem to valnøddeskaller, som var sammenklæbede med voks.

På disse vandringer blev han fortrolig med naturen, der stedse venligere åbnede sit indre for ham, og tillod ham at se ned i sine hemmelige gemmer. I bjergenes huler fandt han knokler af forgangne dyr, ja endog menneskeben, som hentydede på kraftigere slægter i oldtiden. Også på de højeste fjelde klatrede han op og overraskede stenørnen på dens rede, og gribben, når den slumrede i klippekløfterne. Mellem stenene så han kostbare metaller, der vinkede ham med deres glans og ligesom indbød ham til at befri dem af deres fangenskab; men uagtet han indså, at han kunne blive en rig mand, hvis han fulgte disse vink, så agtede han dog kun lidet derpå, for al denne herlighed syntes ham en død skat, og han fandt aldrig nogen plads, hvor han ret længe ønskede at hvile. Ja, det hele land forekom ham som et dejligt fepalads, der pludselig, ved en stor ulykke og ved fjendtlige ånders overvægt, var blevet forvandlet, så ingen levende mer kunne finde glæde deri. Ikke des mindre måtte der, efter hans mening, gives en talisman, hvorved trylleriet igen kunne løses, men om den lå skjult under jorden, eller på bunden af de uudgrundelige søer, eller om den måske bestod i et hemmelighedsfuldt ord, som slumrede i menneskets eget bryst, det vidste han aldeles ikke.

En gang havde han foretaget en længere rejse end sædvanligt og var kommet ind i de bjergegne, som ligger syd for Krakau dybt inde i Galizien. Han havde netop ved middagstid nået enden af en stor skov, og befandt sig i en dal imellem to høje fjelde. Det var hedt, kun enkelte bier flagrede surrende og berusede om imellem blomsterne, mens en grå falk sad stille på en sten ved foden af det ene fjeld og betragtede ham. Da fik han lyst til at sove og søgte sig en plads op under et enligt træ, og det varede ikke længe, før han faldt i søvn. Da han vågnede, var solen nærved nedgang, og ved den sten, hvorpå falken havde siddet, stod nu en lille gråklædt mand, som vinkede ad ham. I begyndelsen troede han, at det var en af de bønder, der bor i de sydlige bjergdale, for disse folk er små og uanselige, ja meget ofte vanskabte; men ved nærmere betragtning så han, at det var en virkelig dværg, mindre selv end de mindste bjergboere. Efter nogen betænkning rejste han sig op og gik hen, hvor dværgen stod.

"Ønsker du at finde sølv og guld, må du grave på de rette steder," sagde dværgen, "for ellers finder du kun grus og sten. Vil du følge mig ned i bjerget, fremmede?"

"Hvad skal jeg der?" spurgte den unge polak.

"Du skal se noget nyt," svarede dværgen, "for jeres overfladiske natur er nu blevet en olding, der idelig gentager de gamle historier, som er digtet i dens ungdom, og som aldrig kan lære noget andet."

Efter disse ord fik den unge polak lyst til at nedstige i fjeldet. Da dværgen mærkede det, stødte han til stenen med en hammer, som han holdt i hånden, og uagtet næppe tyve mand med almindelige kræfter ville have kunnet rokke den af stedet,

så veg den dog til side, da han berørte den. En trang og mørk gang blev synlig, hvori dværgen og hans ledsager steg ned. Næppe var de kommet indenfor, før stenen igen bevægede sig og lukkede indgangen, ligesom en dør, der drejer sig på sine hængsler. Det blev nu ganske mørkt, hvorfor den unge adelsmand standsede og tilbød sig til at slå ild.

"Det behøves ikke," sagde dværgen, "i fjeldet er der ild nok."

Derefter slog han på klippevæggen med sin hammer, og der hørtes en stærk klang, på samme tid brød luer frem af stenen, og blev siddende en tid, førend de igen slukkedes. Ved et af disse blus tændte dværgen en fakkel, hvorpå de skred videre gennem en række af huller, som ved smalle gennemgange forenede sig med hverandre. I loftet så de blå og grønne drypsten, der lignede nedhængende istapper og glimrede i fakkelskinnet, på andre steder var stenen indsprængt med ertser og klare krystaller. Ja undertiden lod det, som om de var omgivet af slebne spejle, som kastede lyset flere gange tilbage, hvorved de så deres egne billeder, der snart vandrede ved deres side, snart ovenover dem, snart kom dem i møde, snart blev synlige i dybet under deres fødder. Da de kom længere ned, skimtede de susende vandfald, der styrtede langs ad væggene; adskillige gange mødte de også andre dværge, som gik dem forbi uden at agte på dem. Da de kom endnu dybere ned, blev det meget varmt, og de så hvidgrå firben krybe op ad klippevæggene. Undertiden kom de til store indsøer, hvoraf blege vandslanger dukkede op; hist og her så de fosforlys, der sad på de gamle knokler og lig fra oldtiden, nogle af disse lys hoppede endog omkring og bevægede sig, som om de levede. Forresten hørte de en bestandig susen under deres fødder, som

forårsagedes af de store floder, der styrtede sig gennem klipperifterne ned i afgrunden. De skimtede vilde stenmasser, der tårnede sig over hverandre i sønderrevne skikkelser, så de syntes henkastede af en forvoven og mægtig troldmand, som havde blandet de største tanker med vild afsindighed.

"Her ser ud, som i en ødelagt verden," sagde den unge polak.

"Ja for et kortsynet øje," svarede dværgen, "ved du ellers, hvorfor storken er berøvet tunge?"

"Nej."

"Fordi den ikke skal udbrede de fejl, den tror at finde under det gæstfri tag."

Efter disse ord gik dværgen ind i en sidegang, hvori naturen igen ligesom besindede sig og antog en venligere skikkelse; de vilde klippestykker, de afrevne stenmasser forsvandt, kun hist og her stod store basaltstøtter, der så ud, som om de var udhugget med kunst. Længere hen forsvandt også disse, hvorimod væggene syntes dækkede med krybende planter; undertiden strakte grene sig ind i gangen, hvorpå der hang frugter af et fremmed udseende. Ved at røre dem fandt den unge polak, at de var forstenede. Men også disse forsteninger forsvandt lidt efter lidt, og til sidst forekom det ham, som om han vandrede over store enge, hvorfra en varm sommerluft kom ham i møde, og hvorpå der voksede blomster og højt græs; dog var græsset, så vidt han kunne skønne, blegt og blomsterne uden stærke farver. Til sidst kom de ind i store skove, hvori mægtige træer bredte deres grene, men ingen vind rørte sig i bladene, og det var vanskeligt at sige, om det var virkelige træer eller forunderlige krystaller, som havde et træagtigt udseende. Ved nærmere betragtning opdagede han store blege fugle, der

sad på grenene og syntes at slumre. I græsset stod bregner og hvide græskar, hvorimellem sorte snoge bugtede sig, der syntes at være de eneste dyr, som vågede på disse steder.

Noget efter kom de ind i en rosenlund, omgivet af uhyre træer, som strakte deres tyndbladede kæmpegrene højt op i den tågede luft; de lignede popler, og uagtet der ingen vind mærkedes, skælvede dog de blegrøde, hjertedannede blade og bevægede sig uafladeligt.

Rosenlunden var fyldt med en bedøvende dunst, alle roser var blegnet og hang visne på grenene, kun en frisk og hvid rosenklynge troede den unge polak at skimte; men da han kom nærmere, så han, at det ingen roser var, men en ligkiste af hvidt marmor, som skinnede mellem de dunkle blade.

I denne marmorkiste hvilede en kvindelig skabning, om hvem man vanskeligt kunne sige, enten hun var død eller blot lå i en dødlignende slummer. Hendes træk var ædle og betydningsfulde. På hovedet havde hun en gylden krone, i hånden holdt hun et uhyre sværd; fem diademer lå ved hendes side, tilligemed fire sceptre og mange gyldne kæder. Ved hendes fødder sad en hvid slumrende ørn, men det forunderligste var, at det lys, hvori den hele omgivning blev synlig, åbenbart udgik fra den slumrende kvindes ansigt.

Den unge polak bemærkede også adskillige halvgennemsigtige skikkelser, omgivet med flor, som svævede forbi den blege kvinde; disse syner forstyrrede undertiden ørnen i dens søvn, så den vågnede og svang sig højt op i luften, dog varede det ikke længe, før den nedsank på sin gamle plads igen.

Der fandtes også andre fugle i lunden, men de sad tavse, ligesom de, der slumrede på grenene i de omgivende skove; kun en eneste nattergal, som gyngede sig på en smækker rosenkvist, der strakte sig ned mod den blege kvindes bryst, hævede endnu højt sin stemme.

"Hvor er vi?" spurgte den unge polak.

"Når man vil fiske perler, da må man dykke på det rette sted," sagde dværgen, "ellers finder man kun grus og søtang. Du står nu lige under den sø, hvorpå du så ofte har sejlet."

"Hvem er denne kvinde?"

"Det er Polens skytsånd; så længe nattergalen synger, kan hun ikke dø."

"Når vil hun vågne?"

"Når hendes drømme bliver levende, når eders tanker bliver til dåd."

"Hvad er det for blade, der skælver i luften?"

"Det er de feje hjerter, som svigtede deres fædreland, og som nu bestandig må skælve over dets grav og tjene fjenden til skjul."

Da raslede det over deres hoveder, og den unge polak så en kronet kæmpeslange, der hang i et af træerne med de skælvende blade, og han mærkede vel, at det var fra slangens svælg, at den søvndyssende dunst udgik.

Pludselig slyngede det uhyre dyr sig som en pil gennem luften og ville gribe nattergalen, men den svang sig så højt i vejret, at slangen ikke kunne nå den.

"Over denne lille fugl skal jeg også sejre ligesom over alle de store," sagde slangen, idet den sank ned på sin bug i græsset.

"Krybet finder vej overalt på jorden, men i luften taber det sin kraft," svarede en stemme fra ligkisten.

"Jeg kan endnu bringe dig videre," sagde dværgen, "skønt det ikke er mig tilladt selv at følge dig." Derpå bøjede han sig ned og plukkede en rød blomst, som stod i græsset [Note 3)]. Med denne berørte han den unge polak, der nu med stor hurtighed svævede gennem søen og luften.

Noget efter standsede han på en fremmed kyst, og det forekom ham, som han undertiden havde set dette sted i sine drømme; blomster, som vi her ikke kender, spættede markerne, farverne vekslede hvert øjeblik, og mangfoldige lys syntes at løbe over engen. Et uhyre hav grænsede hertil, det var gennemsigtigt som luft, floder og rislende bække kom ud af skoven og styrtede sig i havet; i floderne stod sivliljer og andre vandplanter, der på enkelte steder byggede en bro over bølgerne.

Da den unge polak nærmede sig til skoven, kom vildtet frem deraf og betragtede ham med kloge blikke, forunderlige eventyr syntes at svæve under de gamle træer, ja det forekom ham, som om milde suk viftede ham i møde, uden at han kunne se de læber, hvorfra de udgik, og som klare gennemtrængende blikke hvilede på ham, uden at han kunne opdage de øjne, hvorfra de kom.

Da var det, som om en usynlig hånd berørte hans åsyn. Pludselig bortveg en tåge fra hans blik, og han så vingede alfer under vandliljerne og træernes blade, og det forekom ham, som om han hørte klare stemmer, der hviskede: "Vi kender dig vel, for vi har tit været i dine skove; det er os, der væver det grønne tæppe, hvori jorden svøber sig, det er os, som rider hen ad

engen på sommerfuglens ryg og dypper de unge roser i morgenrøden, det er os, der sætter pletterne på slangens og den krybende firbens skæl, det er os, der farver pigernes kinder og den svulmende frugt, og som slynger de brune bånd rundt om den vilde tiger."

Den unge polak så nu også en talrig forsamling af mænd og kvinder, som vandrede over sletten og under træernes grene; ja langt borte på havet øjnede han lignende skikkelser, der sad på ryggen af svømmende svaner og nærmede sig til landet. Men hvad der mest undrede ham, var, at stjernerne over hans hoved ikke blot kunne ses i den klare aftenbelysning, men at de desuden var langt klarere og lysere, end de synes på jorden; ja han troede endog at skimte luftige, hvidklædte ånder, som sad på stole og spandt på stjernernes gyldne hjul, der uden ophør drejede sig, og hvorfra held og uheld strømmede som gyldne tråde ned til livets børn.

Men langt borte stod en glimrende regnbue, hvorfra det dæmpede lys fremkom, der var udbredt over den hele egn.

Han hørte melodier og sange, skønnere end dem, der klinger på jorden, og dog erindrede de ham om toner, som han havde hørt i folkeviser fra den fjerneste fortid. Alle de følelser, han i sine bedste øjeblikke havde haft, blev igen levende under disse sange, og jo længere han hørte derpå, desto stærkere vågnede en higen i hans bryst efter at foretage noget stort og usædvanligt, og efter at hengive sit liv for sit foretagende.

Kort efter nærmede en af de vandrende skikkelser sig til ham.

"De, du her ser, er dine forudgangne landsmænd," sagde skikkelsen, "hvis du lever værdigt, som vi har levet, da skal

dødens hvide svaner engang bringe din sjæl hid, og du skal vandre med os over disse sletter og forberede dig til en bedre verden, til en herlighed langt større end den, du her ser."

"Er I da ikke ganske lykkelige her?" spurgte den unge polak.

"Selv i den højeste himmel er der endnu en dråbe vemod, og på den højeste engels kind hænger endnu en tåre over verdens nød, hvilken tåre først ved tidens ende vil borttørres. Men vi er langt fra fredens og fuldendelsens bolig; håbets regnbue, indgangen til det forjættede land, som du hisset ser, flygter endnu for os, som den flygtede for eder på jorden."

"Hvad er det for sange, der toner her?" spurgte den unge polak.

"Alle de dybe toner, som udtaltes på jorden og gemtes der, de toner endnu i åndernes verden som skønne sange, der aldrig ophører."

"I hvilket øjemed er jeg kommet her?"

"Du er kommet, på det du kan styrke håbet i dine landsmænds hjerter. Med kraft og enighed vil I til sidst sejre, og når sejren er vundet, vil I også finde Boleslavs gamle sværd og alle de klenodier igen, der lå i ligkisten hos den slumrende."

Efter at ånden havde talt disse ord, vinkede han den unge polak hen i de andres kreds, her så han mange herlige mænd og ædle kvinder fra de gamle dage og talte med dem og hørte betydningsfulde ord, som han dog siden ikke kunne genkalde sig, han så også flere ansigter, der mindede ham om de ædleste mennesker, han selv på jorden havde kendt. Imidlertid rislede kilderne bestandig, og sangen vedblev at tone. Derved dyssedes hans sjæl i forunderlige drømme, hvori han opsteg til stjernernes ånder og spurgte dem om sit lands tilkommende

skæbne, men de svarede ham ikke, og hver af dem sang en forunderlig sang, mens trådene fra deres uhyre hjul udgik som stråler over verden; dog pegede de alle mod den skinnende regnbue. Men han vandrede videre over søer og lande, og han troede da at se langt ind i egne, der var skønnere end alt, hvad han hidindtil havde set.

"Alt dette er dog kun timelighed," hviskede en sagte røst.

Men han vandrede videre, til sidst stod han nærved den store regnbue, og vidunderlige fugle og menneskeansigter med funklende øjne blev synlige deri, da kom han ikke videre, for en engel med flammende sværd stod under regnbuen og viste ham tilbage.

"For det bedste har støvet intet øje," hviskede det igen, og det forekom ham, at et stærkt lys glimtede omkring ham, hvori selv stjernerne stod som sorte skygger, men dette lys virkede på ham således, som nat og mørke ellers virker, og han faldt øjeblikkelig i en endnu dybere slummer. Da han vågnede, gik morgensolen op, og han lå på det samme sted i den trange dal mellem de to fjelde, hvorpå han før sin vidunderlige rejse havde ligget.

Efter denne tid drog han rundt i landet og fortalte sit syn og opmuntrede til at befri den slumrende kvinde. Mange holdt ham for en sværmer, nogle troede, han var vanvittig, men mange lyttede også til hans røst. Adskillige af disse fik en heftig begærlighed efter de gyldne kroner og skatte og gennemgravede store strækninger af jorden for at finde dem, men de fandt intet. Andre gik hen for at opsøge den sten, der dannede indgangen til fjeldet, men heller ikke disse fandt, hvad de søgte. Imidlertid blev dog en del vundet for hans planer, og

flere forenede sig for at forberede en bedre tid, og forbund blev stiftet, der endnu virker i det skjulte den dag i bag. Men den unge polak levede ikke længe, for den herlighed han havde set, kunne han ikke glemme, og selv det skønneste på jorden syntes ham intet i sammenligning hermed, og længslen overgnavede snart hans livstråd."

Alle sad forundrede og hørte på denne fortælling, uagtet kun de færreste ret forstod den.

"Det var en besynderlig historie," sagde Czernim, "den er sandsynligvis udgået af et kloster, for den svæver imellem jord og himmel uden at tilhøre nogen af dem."

"Den er digtet af pater Vincent," sagde Leontine.

"Tænkte jeg det ikke nok! Men den, der foragter jorden, han foragter også poesien, det skulle den gode munk erindre."

"Der gives dog sikkert digtere," svarede Leontine, "som ligner den klare sø, der neddrager stjernebillederne i dybder, hvorhen den selv ikke når."

"Den mand kan næppe leve længe, der ofte sværmer i slige fantasier," sagde Adalbert.

"Så meget er vist," sagde Czernim, "at rigsklenodierne i Krakau er forsvundet, og Boleslavs sværd, de fire sceptre med tre rigsæbler samt mange gyldne kæder hviler rimeligvis på et sikkert sted og vil engang komme frem igen, når tiden er der."

"Det eventyr var smukt," sagde en af pigerne, "frøken Leontine har fortjent et dejligt bånd til i morgen."

"Den store regnbue kan jeg bedst lide," sagde en anden, "når man bare vidste, hvorledes det stod til derindenfor."

"Jeg lider bedre de hvide svaner, som bringer sjælene bort," sagde en tredje.

"Undertiden er de vel også sorte," bemærkede Czernim, "båndet skænker jeg til de to piger, der sang visen om piletræet, og det skal være så stort, at de kan dele det imellem sig og endnu hver få nok."

Note 3: Formodentlig den blomst *trojziele*, om hvilken der fortælles vidunderlige ting, blandt andet, at man ved hjælp af den kan komme, hvorhen man vil.

15. Høstgildet

Den næste aften var bestemt til det omtalte høstgilde, hvortil en stor del af landsbyens indvånere allerede tidligt indfandt sig. De unge mænd havde deres økser med, som det er brug i disse egne, for de økser, hvormed de springer over fjeldkløfterne, hvormed de baner sig vej i skovene, og hvormed de fælder deres fjender, lægger de heller ikke til side, når det gælder leg og dans. De ældre havde ingen våben med. Rundt om var væggene smykkede med kranse af aks og med grønne grene og løvfletninger, midt imellem disse stak store hjorte- og dådyrhorn frem, der var fastslagne til væggene, så det så ud, som om det dristige vildt strakte sine takker ud imellem løvværket og mellem skovens grene. Endelig fandtes et stort arnested i en krog af værelset, hvor man havde tændt ild for de ældste af selskabet.

Emilie, der vel vidste, at hun formedelst sin fremmede herkomst ikke var velkommen i slige forsamlinger, havde klogeligt undskyldt sig, også Alexandra, som ikke kunne tåle støj, blev på sit værelse; Casimir var derimod til stede og syntes i begyndelsen at more sig fortræffeligt, men pludselig forandrede hans lune sig, han klagede over kedsomhed og forsvandt endelig, og man så ham ikke igen den hele aften. Kun Adalbert, Leontine og Czernim blev, så længe festen varede.

Kort efter sin ankomst i selskabet mødte Adalbert Leontine med et fyldt bæger i hånden.

"Hvem skal have det?" spurgte han.

"Den ældste af dem, der sidder ved ilden," svarede hun og gik videre; men Adalbert bemærkede nu tre krumryggede oldinge,

som, svøbt i pelsværk, sad ved arnestedet. Blandt disse var der især en, der frem for de andre havde nået en høj alder; hans øjne syntes overtrukket med horn, og han havde en fjern lighed med de store, hvide søfugle, som undertiden i strenge vintre komme op ad Weichselen. Til ham nærmede Leontine sig og rakte ham bægeret.

Den gamle betragtede hende et øjeblik, og det syntes, ligesom to svage funker ville lyse gennem hornet, der omgav hans øjne.

"Jeg havde en datter som denne!" sagde han, "men hun er død, og jeg plantede et træ på hendes grav, men det er udgået."

Efter disse ord greb han bægeret og tømte det, hvorefter han henfaldt i en dyb tavshed, dog efter nogen tid hævede han igen sin røst og udbrød: "Jeg er kommet til de år, hvori søvnen er kort, og hvori man opstår tidligt om morgenen, når lærken synger, men jeg har ikke hørt lærken i mange år, for den synger svagere nu end i min ungdom, heller ikke har solen den glans og mjøden den kraft som i gamle dage."

"Hvem er denne olding?" spurgte Adalbert.

"En puppe, indspundet for det tilkommende liv," svarede Czernim. "Så vidt jeg kan slutte, for selv kender han ikke sin alder, så er han over hundrede år; han forlader ellers aldrig sin hytte, kun når en slig fest indtræffer, bringer hans naboer ham herop. I øvrigt har han i mange år været døv, og hans sjæl er lukket for de fleste indtryk udefra."

Så snart den gamle hævede sin røst, blev der en dyb tavshed i salen, og enhver lyttede til denne stemme, der snarere syntes at ligne klagetoner af en ånd, fængslet i en gravhvælving, end røsten af et levende menneske.

Imidlertid var bægeret gået rundt til alle gæsterne, og flere af dem havde samlet sig i en kreds, hvor de, som det er brug i disse egne, underholdt sig med gamle sagn, som var gået fra mund til mund gennem århundreder, og hvori sandhed og digt var således blandede og sammensmeltede, at de vanskeligt mere kunne skilles fra hinanden.

Det varede ikke længe, før en stor del af selskabet omringede de fortællende. Blandt tilhørerne indfandt sig da en mand, som aldeles ikke havde hjem i denne kreds, og som enhver ugerne så, det var toldbetjenten Iwan, der, uagtet han vidste, at han havde mange fjender på dette sted, dog, i tillid til Czernims gæstfrihed, vovede sig did.

En ung bonde, som længe havde siddet tavs med hånden under kinden og betragtet Iwan, udbad sig endelig tilladelse til at berette en sælsom hændelse, der var mødt ham selv, og da de øvrige erklærede sig tilfredse dermed, fortalte han nedenstående vidunderlige begivenhed:

"Jeg gik en aften højt oppe mellem bjergene tre mile syd for Krakau, jeg ville just ned til en by, hvori jeg så lysene brænde, og desuden skinnede månen ind i fjeldrifterne, og det så ud, ret som når en stor lampe skinner på saltet i saltgruberne eller ned i en salpeterhvælving. Nu blev jeg til sinds at se op i luften, og jeg mærkede da, at månen bestandig blev større og større og kom nærmere og nærmere. Til sidst blev den så stor som et mådeligt vognhjul og kom så nær, at jeg blev bange, den skulle falde ned på mit hoved. Jeg bad en bøn til den hellige Stanislaus og løb stærkt til, men det hjalp ikke, for jo mere jeg løb, des mere løb månen efter. I det samme fornam jeg en hund, der gøede højt oppe i luften, alle hunde i bondebyen svarede den,

men den gøede skrappere end alle de andre. Til sidst kom det mig for, som om der var en over hovedet på mig, der kaldte mig ved navn. Jeg vil da ikke nægte, at jeg blev noget underlig til mode, og jeg løb endnu stærkere end før. Da hørte jeg grangivelig en, der råbte: 'Valentin! Hvad djævelen løber du for?' – 'Stå stille!' råbte det igen, 'ser du ikke, jeg er færdig at styrte ned og slå hovedet i stykker for din skyld?' – Da så jeg, at månen knap var et bøsseskud borte fra mig, og at det var manden i månen, som rakte sig ud over den, så hans hår faldt ned i luften ligesom en hestehale, der glinsede i måneskinnet. Ved siden af ham stod hans hund og gøede, og jeg så, at det var en stor, gul vindspiller af god art.

'Er det jer?' sagde jeg og tog mod til mig, 'hold jer godt fast og tag vare på jeres hund, at han ikke kommer til skade, for han synes mig ikke så ringe at se til.'

'Det er en god hund,' sagde manden, 'havde jeg ikke ham, så det galt ud i de mørke nætter, for hvor stort mit lys er, når jeg begynder min gang, så brænder det dog op, før jeg når hen til solen og henter mig et igen; havde jeg da ikke min hund, siger jeg, der kunne føre mig i den mørke nat over himlen, hvor der hverken er vej eller sti, ligesom på kosakkernes stepper, hvordan skulle det så gå?'

'Nu forstår jeg,' sagde jeg, 'hvorfor I holder så stort et dyr i disse knappe tider?'

'Det må jeg vel tvinges til,' sagde han.

'I ser så mager ud, I har sagtens ikke meget tilovers,' sagde jeg, 'hvis I ellers vil låne mig eders hund en aften, når jeg er hjemme og har min sorte Roland hos mig, da skal det ikke

komme an på en gylden eller noget mere, for jeg tænker, at de to kunne give en god art sammen.'

'Dertil er min hund for god, at den skulle give sig af med en bondekøter,' sagde han.

'En bondekøter!' svarede jeg, 'I lyver som en skælm, hun er ingen bondekøter.' (Her løj jeg rigtignok, for hun er en køter).

'Vist er hun en bondekøter,' sagde han, 'lige så vist, som jeres toldbetjent,' han mente dig, Iwan, 'er en slyngel, en bedrager, en kæltring og en nederdrægtig gavtyv.'

'Nej, så vist er det dog ikke,' svarede jeg.

'Hør,' sagde han, 'det er just for Iwans skyld, jeg kommer, for jeg mener, at han nu snart vil tage told af månelyset og af de skyer, hvori jeg svøber mig i de våde nætter.'

'Ja dertil er han vel i stand,' sagde jeg.

'Just derfor kommer jeg,' sagde han, 'og vil spørge dig, om du ikke skulle have sind til at slå ham ihjel, når du så din lejlighed.'

'Jeg tør ikke,' sagde jeg, 'for han er jo ansat af kejseren.'

'Han bedrager kejseren lige så vel som jer og slipper kun den igennem, som betaler ham godt, det ser jeg næsten hver nat.'

'Ja viljen er god,' sagde jeg, 'men det går ikke an, for han er en moskovit, og de karle hænger sammen som burrer.'

'Nu, så lov mig i det ringeste, at han aldrig skal sidde med i noget lag, hvor du er til stede,' sagde han.

'Det lover jeg med hånd og mund,' svarede jeg.

'Et ord et ord, og en mand en mand,' sagde han, 'farvel!'

Dermed skød han sig op i luften igen og tyssede på sin hund, og jeg kunne endnu længe høre den gø, men sagtere og sagtere, og til sidst hørte jeg den ikke mere. Da jeg nu så op, var månen ikke større at se til end en mådelig tallerken, men dog fornam

jeg endnu, hvordan manden deroppe nikkede ned og gjorde tegn, at jeg skulle holde, hvad jeg havde lovet, og det kan jeg grangivelig fornemme den dag i dag, hver gang jeg længe stirrer på den. Derfor ser du, Iwan, at jeg nu, hvis obersten og det andet høje herskab ikke har noget derimod, ikke kan andet end sætte dig udenfor."

De sidste ord af denne fortælling vakte en høj latter hos alle de tilstedeværende, og da selv Czernim var af den mening, at den unge mand burde holde, hvad han havde lovet manden i månen, ville man på en følelig måde have tvunget Iwan til at forlade selskabet, hvis ikke den ældste af oldingene, da han så, hvorledes Iwan blev trængt forbi ham hen imod døren, havde udtalt følgende ord:

"I gamle dage stod de fornemmes døre åbne ligesom kirkerne, og ingen var for ringe til at deltage i deres fester, men nu er hjerter og døre lukkede, og den fremmede vandringsmand udstødes ved nattetid på heden, hvor vinden blæser, og hvor ulvene venter på deres bytte."

Ved denne tale opstod der en pludselig stilhed i forsamlingen, selv den unge bonde lod sine hænder synke, alle de øvrige fulgte hans eksempel, og Iwan tog sin plads igen, hvor han blev siddende ganske rolig uden at agte på den almindelige misfornøjelse.

"Det var skade," sagde Czernim til den unge bonde, "at manden i månen ikke fortalte dig noget af sit levnedsløb, for han er en eneboer, der næsten er ligeså mærkværdig som Robinson på sin ø." Efter disse ord rakte han ham et silketørklæde: "Det er en gave, som du ved din fortælling vel har fortjent," sagde han. Bonden tog tørklædet, takkede og ilede

hen dermed til en af de unge piger, som han opfordrede til dans. Nu begyndte musikken at spille en af hine besynderlige melodier, der i vore dage næsten har fortrængt den ældre polske musik, og hvori tonerne leger med vemoden, så det synes, som en hær af musikalske ånder flagrer sjælen forbi på vinger, der er indhyllede i sørgeflor.

På samme tid greb pigen den ene ende af tørklædet, mens hendes danser holdt fast på den anden. De drejede sig nu begge i mangfoldige stillinger og begyndte en forunderlig svævende dans; man vidste ikke, enten den udtrykte sorg eller glæde. Pludselig slap pigen tørklædet og flygtede bort. Vridende sine hænder, og med alle tegn på bedrøvelse, fulgte hendes danser hende; hun søgte med mange vendinger at undgå ham, men til sidst greb hun dog igen tørklædet og dansede med nedslagne øjne, mens hun med hånden dækkede en del af ansigtet. Endelig vekslede tonerne og tog en muntrere retning, silketørklædet sank til jorden, og de dansende fløj i hinandens arme, mens musikken faldt raskere ind og syntes at udtrykke kærlighedens sejr. Dog selv da forsvandt det vemodige udtryk ikke ganske, tværtimod klang der af og til et sagte suk igennem de muntre toner, en hemmelig sorg lå skjult under glæden, og de to dansende i deres højeste lyst lignede et par sommerfugle, der bevingede flagrer hen over en dunkel grav.

"Det folk må have kendt megen sorg der har opfundet denne dans," sagde Adalbert til Czernim.

"Ja," svarede Czernim, "hos os har selv dansens gudinde svøbt sine svævende lemmer i sørgeklæder."

Nu spilledes den såkaldte *masur* således, som den bruges mellem bjergboerne. Derpå begyndte en ny dans, hvori de unge

mænd ikke blot førte deres danserinder, men hvori de tillige med største behændighed svang deres stridsøkser, ja på et givet tegn kastede de dem flere gange højt i vejret og opfangede dem igen, uden at denne leg i mindste måde afbrød den takt, hvori de unge mænd bevægede sig. De udførte alle dansens vendinger med den højeste lethed og dristighed; ja de svævede lige så tit i luften som på jorden, hvorimod deres danserinder fulgte dem med stillere trin og syntes at ville dæmpe deres overmodige kraft og at ville drage dem tilbage til jorden igen. Denne dans, der halvt lignede en våbenøvelse, betragtedes af alle tilskuerne med stor deltagelse, og klap og bifaldsråb belønnede de dristigste dansere; derimod blev en, der ved et fejlgreb tabte sin økse, under stærke mishagsytringer nødt til at udtræde af rækken, hvorpå man den hele aften gentog for ham, at han længe måtte øve sig, før han næste gang vovede sig i de unges våbendans.

"Men hvorfor blander I ikke dansen med sang i aften, således som det ellers er skik?" spurgte Czernim.

"Jeg har kun lidt lyst til at synge," svarede den unge bonde, "så længe jeg ikke har holdt det løfte, jeg gav manden i månen, og således tænker vel alle de andre med."

"Ja, ja," lød det fra alle sider, "vi kan ikke synge, så længe Iwan er her."

Da nærmede Czernim sig til denne og sagde: "Følg mig, fremmede!"

Iwan syntes et øjeblik at betænke sig, om han skulle følge eller ej.

"Du skal ikke klage over min gæstfrihed," sagde Czernim, "men her er ingen plads for en udlænding."

Da rejste Iwan sig og fulgte langsomt, men idet han gik ud, drejede han hovedet og kastede endnu et spejdende blik på forsamlingen, som han ugerne syntes at forlade.

Efter Iwans bortgang steg munterheden kendeligt, dristige ytringer hørtes, og improviserede udbrud af folkets ønsker blandede sig med tonernes klang. Efter fleres anmodning rejste da Leontine sig, som hidtil havde siddet ved den gamles fødder. Hun talte først et par ord med de bedste dansere, derpå stillede hun sig midt på gulvet, hvor hun standsede en stund, mens flere par samlede sig om hende. Kort efter svævede hun langsomt under musikkens toner hen gennem værelset, alle de andre fulgte hende i rækker eller snoede sig om hende i store kredse, fra hvis midte hun dog snart igen vidste at finde vej. Til sidst veg alle de andre til siden, og Leontine stod igen alene midt i værelset. Da tav pludselig musikken, mens hun efter en gammel, bekendt melodi afsang følgende strofer:

"Hvorfor svulmer Weichselfloden, som et heltebryst
Der i døden knuses mod en vild, barbarisk kyst?
Hvorfor klinger bølgens klage fra den sorte grund,
Som en såret gangers sidste suk i dødens stund?"

Da dette vers var til ende, begyndte musikken igen, nye grupper snoede sig om Leontine, og de forrige optrin gentoges, indtil hun atter standsede og afsang følgende linjer:

"Weichselfloden snor sig langsomt under Krakaus mur,
Stærke skarer drog at bryde ørnens fangebur,
Sværd og le på sletten blinked mellem røg og damp,
Ingen stridsmand kom tilbage fra den vilde kamp."

Nu antog musikken på ny hint vemodige udtryk, der ledsagede den dans, vi først omtalte; de dansende bevægede sig atter i afvekslende grupper; endelig standsede Leontine tredje gang og afsang uden at ledsages af musikken nedenstående linjer:

"Derfor hører vi bestandig suk fra flodens skød,
Derfor risler den vemodig, som en drøm om død,
Derfor sørger mark og enge med den hvide pil,
Derfor tabte Polens døtre deres muntre smil."

Derpå begyndte igen musikken, men med et eget udtryk, ja der gik undertiden toner igennem den, lig dem, som høres i høstvinden, når vilde stemmer i skovene synes at klage over jordens henvisnede børn. På samme tid veg de unge mænd til side med nedsænkede stridsøkser, også Leontine skjulte sig bag kvinderne, der i kunstløse grupper søgte at udtrykke deres sorg; endelig trådte Leontine frem igen og afsang følgende vers, der var det sidste i sangen:

"Og ved pigens vugge sidder de med gråd på kind,
Under suk og vemodssange slumrer glutten ind.
Men når drengen vågner, synger de om kampens ørn,
Under sang om svunden storhed vågne Polens børn."

Efter dette vers antog musikken en trodsigere karakter, pigerne veg til side, og ynglingene trådte frem igen og svang truende deres stridsøkser, og med en mimisk opfordring til kamp sluttedes det hele.

Så længe sangen lød, hæftede hin olding, der ellers kun lidet mærkede, hvad der foregik om ham, sine øjne fast på Leontines

læber, og det lod, som han anede indholdet af de ord, han ikke kunne høre.

"Jeg havde en søn," sagde han til sidst, "men han er død, derfor står nu døren åben i min hytte og kan ikke lukkes, og vinden suser om mit leje, og den faldende regn slukker ilden på arnestedet."

Disse ord forstærkede udtrykket af sangen, der hverken ledsagedes af klap eller bravoråb, men derimod fremlokkede dybe suk og tunge tårer; for enhver følte, at ingen digtet, men en virkelig sorg her havde iført sig poesiens klædebon, mens længsthenvejrede suk fra valpladserne ligesom igen vaktes til liv og åndede gennem musikkens toner.

En almindelig tavshed herskede nu i forsamlingen; endelig hørtes en røst, der gentog de to sidste linjer af det nyligt afsungne digt med følgende forandring:

> "Men når drengen vågner, synge vi om kampens ørn,
> Under sang om brudte lænker vågne Polens børn."

Under disse ord forandredes også selskabets stemning, og der gik en surrende lyd igennem forsamlingen, lig den susen, der undertiden høres i luften, før stormen kommer.

"Ve, over de fremmede voldsmænd!" råbte endelig en hul røst.

"Ve over dem!" genlød det som et ekko fra alle sider, og stridsøkserne hævede sig igen og viste deres skarpe næb, ja endog enkelte lanser blev synlige, så værelset i en hast fyldtes med våben.

"Til kamp!" lød det atter, "til hævn for vore landsmænd, for Polens myrdede børn."

Adalbert betragtede med forbavselse denne pludselige overgang fra leg til alvor, thi for første gang hørte han tydeligt lyden af den vulkan, der gærede i dybet under hans fødder, og som hvert øjeblik truede med udbrud. Også Czernim betragtede nogen tid med tavshed dette skuespil, der ikke syntes så fremmed for ham som for Adalbert.

"Det var godt," sagde han, "at Iwan gik i tide."

Derpå vinkede han med hånden, hvorpå alt igen blev stille.

"Lær at tæmme eders tunge," blev han ved, "for den løber nu med eder, som en vild hest med en ubehændig rytter, og I ved ikke, i hvilken afgrund den kan styrte jer til sidst."

"Bort med alle våben!" råbte Czernim igen, "først når tiden kommer, skal fjenden lære dem at kende, men nu vil vi drikke tavsheds og besindigheds skål."

"Tavshed og besindighed!" genlød det overalt, mens økserne sank, og lanserne blev henstillet i krogene. Da rejste den ældste olding sig med møje, greb sit bæger og sagde med høj røst: "Dette skal være kejseren af Østerrigs skål, for så længe han er til, kan Polen ikke forgå, ellers var der ingen taknemmelighed mer på Jorden, det har den store Sobieski sagt." Dermed tømte den gamle sit bæger og satte sig igen.

"Han ved intet om hvad der er sket i de sidste fyrretyve år," sagde den olding, der sad ham, nærmest.

Imidlertid havde Czernim igen ladet bægrene fylde.

"Det fri Polen leve!" råbte han.

"Det fri Polen!" genlød det atter rundt i det store værelse.

I dette øjeblik hørtes en skælvende, gennemtrængende lyd af en lille klokke fra det nærliggende tårn.

"Det er dødsklokken," råbte en, mens hans kinder blegnede. Dødsklokken kalder man i de katolske lande den klokke, hvormed der ringes, hver gang nogen ligger på det yderste.

"Gud være os nådig," sagde en anden, "det er intet godt forvarsel."

På samme tid forsvandt smilet fra alles læber, og de kækkeste mænd, der roligt ville have trodset enhver virkelig fare, betragtede nu hverandre med ængstelig uro.

"Hvem ligger for døden?" spurgte Adalbert.

"Ingen her i byen," var svaret.

På samme tid åbnedes døren, og Alexandra trådte ind; hendes kinder, som ellers var blege, blussede nu med usædvanlig ild.

"Der har vi en, hvis kinder alene kan rødme i spøgelsestiden," sagde Czernim.

"Alexandra, hvad vil du her? Hvorfor er du ikke gået til ro?" spurgte Leontine.

"Jeg kommer fra den fattige kvinde, der bor på heden," svarede Alexandra.

"Hvem fulgte dig?"

"Hendes datter, som jeg traf på gangen, da hun kom i sin angst for at søge hjælp, for moderen drages nu stærkt med døden."

"Det var da vel Dem, der lod dødsklokken gå?" sagde Czernim.

"Ja det var mig."

"Hvad skal det til? De har derved forskrækket de fleste her til ingen nytte."

"Ved I ikke!" sagde Alexandra, "at den klokke, der er indviet af en gejstlig, ikke blot dæmper lynet og den vilde storm, men at den også formilder dødens kamp?"

"Overspændthed og overtro rækker hinanden hånden," sagde Czernim.

"Her drak vi frihedens skål, da dødsklokken begyndte at klinge," sagde Adalbert.

"Frygt ikke!" svarede Alexandra, "for skal friheden dø, da vil den dog snart som en forklaret ånd opstige af graven." Alle studsede ved hendes tale, og end mere ved at se hende, for som hun stod der med stærktrødmende kinder og funklende øjne, lignede hun en begejstret seerske fra svundne dage, og selv de, der ikke ret fattede hendes ord, syntes dog at øse mod og tillid af hendes blik, så kækhed og munterhed vendte tilbage til alles hjerter.

"Kom Alexandra, lad mig føre dig til ro!" sagde Leontine og greb hendes hånd og ledte hende ud.

"Overtro læges bedst ved overtro, ligesom klapperslangens bid ved dens knuste legeme," sagde Czernim.

16. Domkirken i Krakau

Den næste morgen, da Czernim var alene på sit værelse, lod toldbetjenten Iwan sig melde hos ham.

"Jeg håber i al underdanighed," sagde han, idet han trådte ind og bukkede ydmygt, "at herr obersten ikke lader mig vandre bort uden at skænke mig et ringe tegn på sin velvilje."

"Et tegn på min velvilje, menneske! Hvad djævelen har du gjort, hvorfor jeg skulle skænke dig min velvilje?"

"Jeg er ansat af Hans kongelige Højhed storfyrsten og af Hans kejserlige Majestæt og bør derfor strengt påse, at ingen utilbørlig patriotisme i disse egne finder sted, for en slig patriotisme bliver nu at henregne mellem de forbudne varer."

"Og derfor gør du altså fordring på min velvilje."

"Jeg har haft den ære at være sat fast af herr oberstens svoger, den for sin retfærdighed vidt bekendte starost Litowski."

"At du hat været sat fast, vidner mer om hans retfærdighed end om din, mener jeg."

"Men han, der vel kendte min uskyldighed og min brugbarhed, slap mig snart løs igen."

"Hvad skal dog al den snak til? Har du noget at sige mig, karl, så sig det uden omsvøb."

"Da jeg sad fangen, havde jeg lejlighed til at høre adskilligt, som herr obersten sagde til den gamle landløber og folkesanger i den nat han undveg."

"Ja så, nu begynder jeg at fatte meningen."

"Dette burde jeg vel som en tro tjener af kejseren have indberettet på højere steder, men af særdeles godhed og højagtelse for herr obersten undlod jeg det indtil videre."

"Karl, du har jo sagt det til starosten."

"Kun af lutter godhed for herr obersten, på det starosten som en brav slægtning kunne være betænkt på herr oberstens forsvar."

"Se der!" sagde Czernim og kastede en fyldt pengepung for Iwans fødder, "der er din løn, og nu straks af sted, karl! Ellers lader jeg dig kaste på porten, forstår du?"

"Meget vel, jeg takker for den høje nåde og skal ikke mankere," sagde Iwan, idet han bukkede sig og tog pengene.

"Siger du et ord om din formodning, slipper du ikke levende ud af landet, karl!"

"Fra nu af er min mund forseglet, og er der forresten noget, som herr obersten eller nogen af de andre patrioter ønske at vide, da tjener jeg Dem for gode ord og betaling ligeså godt som mine egne landsmænd, for penge er gode, hvor de så kommer fra, det er mit valgsprog." Efter disse ord forføjede Iwan sig bort.

Da Czernim igen var alene, blev han stående et øjeblik hensunken i tanker, endelig lod han sin hånd glide over panden og udbrød: "Det må nu briste eller bære, så må vi fremad." Dermed gik han ud og erklærede sine gæster, at han selv ville ledsage dem til Krakau.

Omtrent ved middagstider begav de sig på vejen. De kom nu atter forbi sletdyrkede agre og halvforfaldne landsbyer, også de vilde egne, de øde steder, de store fordybninger i jordens indre så de igen.

"Det er dog sørgeligt, hvor ufrugtbar denne jord er," sagde Adalbert.

"Jorden er ikke ufrugtbar," svarede Czernim, "det viser den hvide kalk, der skinner igennem på alle bjerge, men den er kun slet dyrket."

"Hvorfor dyrkes den da ikke bedre?"

"Fordi lysten og modet er borte, fordi de fleste, der skulle dyrke den, sidder som fanger i Warschaus kaserner."

"Og de, der ikke er fanger, ser ud som betlere," sagde Emilie.

"Ja så stor er vor elendighed," sagde Adalbert, "at man endog langt borte kan kende vore landsmænd på deres smudsige og forrevne dragt."

"Rejs til Warschau," svarede Czernim, "betragt eksercerpladserne og se, om ikke vore landsmænd også kan pudse og pynte sig! Jeg mener endog, at de blankeste knapper og det prægtigste lædertal i hele verden findes i den polske hær."

"Hvorledes er disse dybe huler blevet til?" spurgte Adalbert.

"Hvorledes de er blevet til, ved jeg ikke," svarede Czernim, "men forresten er de et stort bevis på naturens omsorg for dine landsmænd, for når de bliver kede af deres armod og elendige liv, så finder de her den eneste grav, de kan betale, for den koster intet. Men ved den hellige Stanislaus og alle hans underværker, er ikke Casimir faldet i søvn! Vågn op, Casimir! For nu er vi kommet til den fri republik, som den kaldes."

Næppe havde Czernim udtalt disse ord, før en bom pludselig spærrede vejen og tvang vognen til at holde. Kort efter nærmede et par kosakker sig, som var bevæbnede med lanser. Adalbert og Czernim sprang ud af vognen og gik hen til den vagthavende officer, der, da han hørte Litowskis navn, ingen vanskeligheder lagde dem i vejen, men tillod dem ufortøvet at fortsætte deres rejse.

Jo videre de kom, des mere bakket blev egnen, og des højere hævede Karpaterne sig i baggrunden. Da de endelig nærmede sig til det gamle Krakau, så de tre høje, som ragede dristig i vejret; på den mellemste og største af disse stod et kapel, forbi hvilket ingen polak lettelig går uden at blotte sit hoved, for det er bygget til ære for Kosciuszko. Uagtet de kendte dette kapel, havde de gerne betragtet det igen, dog var solen alt så langt på den anden side af sin middagshøjde, at de måtte ile, hvis de endnu ved dagens lys, som de ønskede, ville se den store domkirke; de opsatte derfor deres besøg i kapellet til den følgende aften.

De kørte da ind i byen, der i udseende ligner en af Tysklands gamle hansestæder. De fleste huse vender gavlene ud mod de smalle gader, andre erindrer dog om den sydlige himmelegn og har flade italienske tage; enkelte anselige bygninger hæver sig højt over de øvrige. De lavere steder i byen så mørke ud, og kun på de højeste gavle og på tårnene af byens to og halvfjerdsindstyve kirker legede endnu solstrålerne. På murene sås underligt dannede firben, hvoraf nogle snoede sig hurtigt af sted ligesom slanger, andre sad stille og varmede sig i den dalende eftermiddagssol; gaderne var øde og forladte, og når de gamle porte undertiden åbnede sig, da strømmede gravlugt ud derfra, som vidnede om, at disse steder nærmere hørte døden end livet til.

"Så mange firben så jeg aldrig før på engang," sagde Adalbert.

"Når det højere liv forsvinder, trænger det lavere sig frem," svarede Czernim, "når disse firben stikker hovederne frem mellem stenene eller snor sig igennem mosset om de forladte

mure, da danner det hele en levende arabeske, der vel kan vække vor eftertanke."

Vognen rullede nu hen imod den store domkirke, der ligger på en ophøjet plads, omgivet af grønne træer, og som synes at beherske den hele by. Før de kom derhen, bød Casimir kusken at holde.

"Jeg vil ud," sagde han, "for med de døde konger har jeg intet at skaffe, jeg vil besøge major Zeltner, i morgen ses vi igen."

Dermed sprang han ned. Emilie så efter ham, ligesom hun havde lyst til at følge hans eksempel, dog tav hun, og snart holdt vognen ved domkirkens indgang.

Kirken stod, som det er brug i de katolske lande, åben den hele dag, på det ingen skulle hindres fra at holde sin andagt deri til hvad tid af dagen, han ønskede. Foran højalteret ses den hellige Stanislaus' ligkiste, som bæres af fire sølvstatuer, og over hvilken en lueforgyldt kuppel svæver. Halvtredsindstyve mindre altre er spredte rundt i kirken, over hvert af dem findes helgenbilleder, flere af disse er malede og omgivne med rammer, hvori kostbare stene glimrer. Også afbildninger af hænder og fødder ses der, lavet i sølv og guld, som de troende har ofret, på det de kunne befries fra sygdomme i de ledemod, afbildningerne forestille. Foran helgenbillederne brændte lys, rødt atlask smykkede de høje piller, hvorpå lysene henkastede deres stråler, så der opstod et broget farveskær overalt. Sælsomt afstak herimod de grå og hvide ligsten, der til dels er indmurede i kirkevæggene, og hvorpå de dødes billeder står udhugget i halvophøjet arbejde. På kongernes og bispernes grave findes desuden mange prydelser, især forunderlige dyr, der synes at vogte på gravene.

I kirken var det stille, kun hist og her knælede enkelte andægtige og mumlede sagte bønner; dette eksempel fulgte også Alexandra og Leontine. Czernim, Adalbert og Emilie betragtede imidlertid de gamle malerier, der fandtes i kapellerne tilligemed kongernes og bispernes gravminder; endelig nærmede de sig til højalteret, som lå halvt skjult bag Stanislaus' prægtige sarkofag, og hvorfra en gammel gejstlig trådte dem i møde og spurgte, om de ville se de tre ligkister, som indeslutter levningerne af Polens ædleste helte.

"Derfor er vi netop kommet," svarede Czernim og ilede tillige med Adalbert for at hente de andre. Alexandra var fordybet i sin andagt og ville ikke følge med, Emilie blev ligeledes tilbage, hvorimod Leontine på første vink rejste sig. Den gejstlige førte hende da tillige med Czernim og Adalbert ned under den egentlige kirke, og efter at have gennemvandret flere gange kom de ind i et pragtløst, underjordisk kammer, der oplystes af en eneste lampe. I dette kapel stod tre store ligkister, hvorpå mangfoldige polske familievåben var aftrykt.

"Her hviler de jordiske levninger af Johan Sobieski, Thaddæus Kosciuszko og Joseph Poniatowski;" sagde den gejstlige.

"Ja, derfor valfarter også vore ædleste landsmænd hertil," svarede Czernim, "ligesom de troende muslimer valfarter til profetens grav." Efter disse ord knælede Czernim og Adalbert til jorden. Leontine var straks, da hun trådte ind, sunket i knæ for den mellemste af ligkisterne.

Da de havde endt deres andagt ved de dødes grave og igen var i begreb med at gå, bemærkede de en yngling i polsk dragt, som de før, da han stod i baggrunden, skjult i halvmørke, ikke havde set.

"Dette sted forfejler aldrig sin virkning på dem, der endnu mindes det gamle Polen," bemærkede han.

"Bonaventura! Er du her?" råbte Leontine.

"Jeg ved intet bedre sted at være på," svarede han, "for hvor er vel Polen nu, hvis det ikke er under jorden i dette smalle kammer?"

"Polen er endnu ikke begravet her," svarede Adalbert, "det lever i vor erindring og i sine heltes glimrende dåd."

"Ja tusinde heltegerninger er sket," sagde Bonaventura, "men de er forglemt af mængden, vor historie ligger omspredt på Europas valpladser, men ingen vover at tale derom. Meget ringere bedrifter bliver udbasunerede rundt i alle tidender, men for os er rygtet stumt, magthaverne har bundet for dets hundrede munde, og vore brødres ben skulle findes på valpladserne, ligesom de store fortidens dyr i vore huler og høje, og ingen skal kende deres kamp og vide, hvad der til sidst styrtede dem i døden."

"Ak ja!" sukkede Leontine.

"Hellige Guds moder, hjælp dit ulykkelige folk!" sagde den gejstlige.

"Kun her over disse grave toner en røst, som de ikke kunne tvinge til tavshed," blev Bonaventura ved, mens klokkerne begyndte at klinge over hans hoved, "i dette kammer mærker man endnu hjerteslaget i den døende kæmpe; derfor sidder jeg ofte her og spejder efter det ægte polske blod, for hvor hjertet er, der må blodet samles."

"Ve os, at disse mænd er døde," sukkede den gejstlige.

"Der gives døde, som er mægtigere end alle de, der lever på Jorden," svarede Bonaventura, "det folk, der ejer helte som

disse, kan aldrig ganske forgå, flere og flere vil samle sig om disse grave, og det glæder mig, at De også har fundet vej hertil, Adalbert Litowski."

"De kender mig altså?" spurgte Adalbert.

"Jeg begriber, hvem De er, da jeg ser Dem i dette selskab, og jeg ved, at De trodsede Deres faders strenghed for at redde en af vore ulykkelige landsmænd."

"Jeg har skrevet ham til om Dem," sagde Leontine.

"Men hvor er Alexandra?" spurgte Bonaventura.

"Ovenfor," svarede Leontine.

"Jeg kan vel tænke," sagde Bonaventura, "at hun ikke har tid for sine helgeners skyld at se til de døde helte."

17. De misfornøjede

Alle vendte nu tilbage til kirken igen. Det blev aftalt, at den kvindelige del af selskabet skulle bo hos Emilies veninde fru Tarnow, Czernim og Adalbert skulle dele værelser med Bonaventura, der, under påskud af at studere, opholdt sig i Krakau.

Bonaventuras bolig var temmelig indskrænket, dog gjorde han sine gæster ingen undskyldning derfor, ja syntes aldeles ikke at tænke derpå. Et par unge mænd ventede på ham i hans værelser; med disse vekslede han et par ord, hvorefter de gik. Derpå henvendte han sig til Czernim, som fulgte ham hen i en krog, og med hvem han talte sagte, mens Adalbert fordrev tiden med at betragte et stort landkort over Polen, der hang på væggen og ganske lignede det, som fandtes i Leontines værelse.

Derefter trådte Bonaventura hen til Adalbert og spurgte, hvor længe han havde været udenlands.

"I tre år," svarede Adalbert.

"Har De set mange landsmænd i udlandet?"

"Nej."

"Hvorfor ikke?"

"Fordi min fader, som det lod til, ikke ønskede det."

"Altså har De intet hørt om vore patrioters planer?"

"Ikke et ord, det vil jeg sværge på," sagde Czernim.

"Nu ligegodt, det tryk, der hviler på os, kender De dog, og til enkelte af de uretfærdigheder, der udøves imod os, var De selv øjenvidne."

"Vi er vistnok blevet hårdt behandlet," svarede Adalbert, "dog er dette en straf, som ikke rammer os ganske ufortjent, fordi vi

ikke er skredet frem med vor tid."

"Der talte du som en velopdragen søn," sagde Czernim.

"Ikke skredet frem med vor tid," svarede Bonaventura, "jeg skal ikke stride herom, men har fremmede derfor ret til at skalte med vor ejendom, har de ret til at kaste lod om vore provinser, til at forråde os, det stolteste og kækkeste af Europas folkeslag, til vor arvefjende, på det vi, der aldrig skjalv på valpladserne, skulle lære at skælve ligesom østens slaver for satrappernes luner."

"Skælve bør vi sikkert aldrig," svarede Adalbert, "men til en formynder kunne vi måske trænge, for nægtes kan det ikke, at vor frihed meget ofte gik over til utæmmet selvrådighed."

"Der taler atter din fader gennem dig," sagde Czernim.

"Jeg ville tilgive vore fjender," sukkede Bonaventura, "hvis de alene havde berøvet os ydre fordele, for dem kunne vi undvære, vi er vant til at tåle hunger og tørst, og til at trodse den hårdeste vinter i vore skove, vi er vant til at foragte meget af det, som blødagtige folkeslag regne til livets nødvendigheder; vor stolthed er at forene den vildes egenskaber, et hærdet legeme og en ufordærvet sjæl, med de fortrin, den højere dannelse skænker. Men De taler om en formynder, betragt dog hint land, hvori barbariets laster skjuler sig bag dannelsens skin, hvorledes kan det være formynder for et folk, hos hvilket sjælsadel og begejstring har deres hjem? Var det ikke, som om man ville sætte en skøge til formynderske for ufordærvede ynglinge? Sandelig, livets kilder ville besmittes ved et sådant formynderskab, og det kunne da kun lidet hjælpe, om man tillod os at skjule besmittelsen bag al den pragt, Asien mægter at frembringe."

"Er ikke dette overdrevet?" spurgte Adalbert.

"Nej!" svarede Bonaventura, "for først da åbnes æresposter og alle lykkens veje for os, når vi for guld har givet afkald på vort land, når vi for timelig fordels skyld har tilstoppet vore øren for vore brødres skrig og tillukket vore øjne for de krænkelser, der tilføjes dem."

"Imidlertid har forbindelsen med et stort og mægtigt folk sikkert også skaffet os fordele,"

"Måske, når man på kræmmervis blot vejer de timelige goder, men hvad nytter den ydre fordel, når vi, for at nå den, må give slip på alt, hvad der giver livet værd og betydning, når den sidste rest af vort land lidt efter lidt nedværdiges til en blot provins af et fremmed rige, når man bryder alle løfter og udspreder gift imellem folket og forvandler halvdelen deraf til politispejdere, på det disse kunne styrte den anden og bedre halvdel i elendighed."

"Bevis, at det er så," svarede Adalbert, "og ingen ægte polak vil da tvivle om, hvilken vej han skal følge."

"Beviset er let, når man kun vil se med egne øjne. Forsvinder ikke tit de bedste mænd, uden at nogen ved, hvorhen de føres? Blev ikke fem hundrede børn af Litauens ædleste slægter på en blot mistanke som simple soldater bortført til de fjerneste egne? Er ikke flere af vore højeste officerer underkøbte og fordærvede? Udgår ikke en sværm af angivere fra Warschau, der lig spyfluer kun sætter sig på, hvad der glimrer i landet for at besudle det? Kan nogen nu udtale et dristigt ord uden at frygte for sin tjener, ja for sin broder og sin nærmeste ven? For blandt alle stænder lige fra fyrsten af til den omvankende betler, findes

folk, der besoldes til forræderi, og kun ved disses hjælp lykkedes det vore fjender at udspænde deres net over hele landet."

"Og hvor skal vi finde et værn mod al denne fordærvelse," sagde Czernim, og på samme tid forsvandt de sarkastiske træk, der ellers ligesom en maske skjulte hans sande udseende, "hvor, uden i tanken om en bedre fortid? Og dog forfølger man de sagn, der minder om denne fortid, som om de var levende fjender, man skælver selv for de luftige melodier, hvormed vore børn dysses i søvn, og et par toner af en gammel sang, en barndomserindring, som uvilkårligt slipper over vore læber, er en forbrydelse, der kan koste frihed og liv."

"Vore forfølgere skælver med ret," sagde Bonaventura, "vor historie skal vorde et dødsstik i deres hjerter. Ja, hvis jeg var født i et fremmed land og kun langtfra havde lyttet til den smerte, der ligger i vore sange, hvis jeg kun havde hørt fortælle om dette folk, så trofast mod det forsvundne, så gennemtrængt af heltemod og poesi, så mishandlet og forfulgt og omspændt af fordærvelse, jeg ville have solgt min ejendom og forladt mit land for at kæmpe og dø med disse fremmede."

I dette øjeblik sprang døren op, og til alles forbavselse trådte en rank, kvindelig skikkelse ind, hvis dunkle hår og orientalske ansigtstræk på en sælsom måde afstak mod pandens hvidhed. Hun lukkede hurtigt døren efter sig og blev rødmende og ligesom forskrækket over sin egen dristighed stående ved indgangen.

"Hvad vil du, Leontine? Er Alexandra syg?" spurgte Bonaventura.

"Nej," svarede Leontine, for hende var det virkelig, "hun sover, men jeg kunne ikke blive rolig på mit værelse; jeg vidste, at I

holdt råd om Polens fremtid, deri vil jeg være med, for jeg har ret at være med, hvor der tales om vort land."

"Hvorledes fandt du vej herhen?" spurgte Bonaventura.

"Skyggerne af de gamle konger lod mig ingen ro, jeg listede mig ud i haven. Næppe var jeg der, før jeg følte en uimodståelig lyst til at se Weichselen igen, hvis susende bølger jeg troede at høre langt borte. Jeg ilede til havens ende, hvor jeg fandt en dør, der ikke var lukket i lås; inden jeg ret vidste det, befandt jeg mig i en af de gader, der fører ned til floden. Månen skinnede klart, vejen var mig bekendt fra forrige tider, det varede ikke længe, før jeg stod ved flodbredden. Her var alt stille, selv fuglene og træerne syntes at sove, kun Weichselen, der aldrig sover, rullede sine vande i det klare månelys og sang sin sædvanlige sang ved heltenes og de gamle kongers grave."

"Det er en stor forbrydelse, hvorfor Weichselen burde sendes til Zamosc eller arbejde i Sibiriens bjergværker," sagde Czernim.

"Det faldt mig vanskeligt at komme ned til flodbredden," blev Leontine ved, "dog lykkedes det til sidst, og jeg stod endelig ved de rullende bølger, hvis grønne farve jeg endnu kunne skimte, og hvorover månen svævede med indfaldne kinder, ligesom forgræmmet over al den uret, den havde set på disse steder. Jeg bøjede mit hoved imod strømmen og vaskede mine hænder og mit ansigt i de hellige vande; tusinde glimtende øjne blev da synlige, der hurtigt igen veg pladsen for andre, og dybt i floden opdagede jeg de skytsånder, der væver dens grønne slør for at styrke os i ulykken med håbets farve."

"Du er en sværmerske, Leontine," sagde Czernim og lagde sin hånd på hendes skulder, "der hang en dugdråbe på Månens

horn, som erindringens genius havde rystet af sine vinger, denne dråbe sank i din fødselsstund og traf dit øjelåg, derfor drømmer du nu om de gamle minder, og nattens tågebilleder lader dig ingen ro."

"Jeg vil ikke drømme længere, derfor kommer jeg her, for, til trods for din tavshed, kender jeg dine planer, Bonaventura, jeg vil kun vide, hvorvidt de er modnet."

"Frygtede du ikke for den ensomme og usikre vej?" spurgte Bonaventura.

"Jeg frygter intet, for jeg er bevæbnet," svarede hun, idet hun med en rask bevægelse greb og fremviste den store nål, der sad i hendes fletninger.

"Dersom alt forholder sig, som De fremstiller det," sagde Adalbert til Bonaventura, "da vil ingen sand polak vægre sig ved at gribe til våben, forudsat at han ser mulighed til sejr og frihed."

"Mulighed er der," svarede Bonaventura, "i alle hjerter gives en hemmelig tanke, som ingen spejder fatter og udgrunder. Mer end den halve hær er vunden, og hver dag optages nye medlemmer i vort forbund, militærskolen i Warschau og de unge officerer er vore med liv og sjæl; gejstligheden har forenet sig med os, studenter, videnskabsmænd og kunstnere ligeledes; og selv i det fjerne Litauen har vore venner udsået en sæd, som ingen haglstorm fra norden ganske mægter at nedslå."

"Vanskeligt kan dog dette sønderrevne land modstå de uhyre masser, vore fjender ville fremkalde mod os," sagde Adalbert.

"Lad andre beregne deres kraft efter krigernes antal," svarede Bonaventura, "vi har ret til at gå en anden vej, vi har ret til at lægge viljekraft og begejstring med i vægtskålen, om så hele det

øvrige Europa lig en bedaget olding ryster på hovedet derved; vi har ret hertil, siger jeg, for mer end engang gentog Leonidas' gerning sig i disse skove, vor historie ligner derfor tit et dristigt eventyr, hvis gang det sjældent lykkes nogen politisk regnemester forud at bestemme."

"Hvorfor har du ikke før indviet mig i disse planer?" spurgte Leontine.

"Fordi du er en kvinde og dertil et halvt barn endnu."

"Se!" sagde hun og blottede sin højre arm, på hvis hvide overflade bogstavet K, omgivet af en egeløvskrans og indbrændt med dybe træk, blev synligt, "husker du, da du første gang fortalte mig om Kosciuszkos gerninger og viste mig hans navn indgraveret i dit bryst, hvorledes jeg da bønfaldt dig så længe, til du indbrændte dette tegn på min arm?"

"Jeg husker det vel, du stirrede tavs og alvorlig på mig, mens jeg udskar og indbrændte tegnet."

"Kunne jeg tie den gang, kan jeg det vel også nu," svarede Leontine og dækkede sin arm; "hvornår begynder kampen?"

"Var alt gået efter ønske, da havde vi allerede begyndt den," svarede Bonaventura.

"Jeg vil nøjere kende Deres plan, før jeg ganske overgiver mig til dem," sagde Adalbert.

"Men hellig tavshed lover De naturligvis!"

"Jeg skal være tavs som graven," svarede Adalbert.

"Nu vil vi gå til ro," sagde Czernim, "dog må De først bringe Deres søster hjem, Bonaventura."

Da de to søskende var borte, spurgte Adalbert Czernim, om Casimir var indviet i de forbundnes planer.

"Nej," svarede Czernim, "Casimir bør man aldrig indvie i nogen plan, kun i øjeblikket hører han os til og kan da måske vise os større tjenester, end vi aner eller tænker."

Adalbert ville fortsætte den forrige samtale, men Czernim gav talen en anden vending, idet han spurgte Adalbert, om hvad han syntes om Leontine.

"Hun er ejendommelig i al sin adfærd," svarede Adalbert, "og både skøn og elskværdig, dog overskrider hun alt for dristigt sædvanens grænser."

"Ja sædvanens, men ikke sømmelighedens," svarede Czernim.

"Med hensyn til kvindelig anstand kunne hun endnu lære meget af Emilie," sagde Adalbert.

"Hør min dreng! Før du bedømmer en kvinde, skal du vide lidt besked om hendes natlige drømme. Hvad Leontine angår, da tør jeg sværge for hende i det kapitel, men frøken Emilie, med hende er det en anden sag."

Kort efter kom Bonaventura hjem, og alle tre forføjede sig til hvile, Adalberts hjerte bankede alt for stærkt, til at han straks kunne falde i søvn. Imidlertid var det ikke mer Emilies billede, der forstyrrede hans ro, men tanken om den forestående kamp og om de ulykker og farer, der truede hans fædreland; dog oprandt også undertiden et dristigt håb i hans indre, det polske blod rørte sig i ham, så hans sjæl higede efter valpladsen og efter en dåd, som kunne adle ham i hans landsmænds erindring.

18. Indvielse og drøm

Det blev aftalt, at de tre søskende tilligemed Czernim og Adalbert den næste aften skulle besøge Kosciuszkos kapel, hvori broder Vincent efter Bonaventuras beretning ville holde en tale. Da de kom derhen, fandt de mange mennesker samlede; porten var desuden spærret, så de alene kom ind ved at nævne deres navne. Udenfor bemærkede Czernim flere mistænkelige personer, og blandt andre toldbetjenten Iwan, de ville ind i kapellet, dog lykkedes det dem ikke.

Da Czernim og hans ledsagere kom ind, stod allerede broder Vincent for alteret og læste en sjælemesse, som denne gang ikke blev holdt over nogen død, men over en levende kriger, der med magt var bortført fra republikkens grænser til den russiske hær, og som man nu, fordi man aldrig ventede at se ham mere, efter den skik, der hersker i disse lande, ganske behandlede, som om han ikke mere hørte livet til.

Efter at sjælemessen var endt, forlod broder Vincent alteret, besteg et ophøjet sæde og holdt en kort tale, hvoraf vi, da han med usædvanlig frimodighed udtalte sine inderste tanker, vil fremhæve det vigtigste.

"Hvis denne mand," begyndte munken, "hvilken I nu betragte som død, efterdi han er bortført med magt, og I aldrig ser ham mere, nu virkelig var bortgangen til det evige liv, og jeg så hans venner og hans gamle fader og den blege jomfru hist ved hans dødningebåre, da kunne jeg måske lettere finde trøst for dem, end jeg nu kan. Hvi ville I frygte graven, kunne jeg da sige, hvi ville I sørge, fordi en byrdefuld dag er til ende? Er det ikke, ligesom daglejeren, når han er træt af at arbejde, ville frygte for

søvnen, hvori han skal glemme sin møje? Er det ikke, ligesom slaven, der træller i lænker, ville frygte det øjeblik, da fangefogedens pisk ikke mere skal høres? Tror I, at en slig frygt bør finde sted, mine venner? Eller er det ikke meget rimeligere, at arbejderen vil glæde sig, når aftenklokken og den klare stjerne kalder ham til hvile, og når den sure møje ophører? O lykkelig den, som har nået de boliger, hvor tyrannerne ligger blege og henkastede, hvor de ugudelige må aflade med deres rasen, hvor lænkernes lyd ikke mere høres, og hvor salig fred er over den slumrende."

"Ak, men så vidt er vi ikke endnu, endnu hører jeg kun de stærke råb, der kalder os til kamp, og lyden af stridsvognene og de trampende heste, der vil knuse vore brødres hoveder. – En af vore landsmænd bortføres igen imod lovens ord, han bortrives fra sin faders hus og fra den blege piges favn, der skænkede ham sin tro; han er skilt fra os ved en uoverstigelig mur, og vi læser sjælemesser over ham som over de døde. Og dog er han ikke død, han er ikke indgået i skærsilden, og dog føler han allerede skærsildens plager her på Jorden. Hvad er det da for et dødsbillede, der er værre end døden? Hvad er det for et dyb, hvori den levende nedstødes for at vorde begravet, mens han lever? Ja, de har bygget en grav for den levende og et isfængsel for eders varme hjerter."

"Skulle der da kun findes trøst, hvis den bortgangne virkelig var død, men aldeles ingen nu, da han er bortført til et fjendtligt land? Jo, også i denne ulykke gives der trøst, for det liv er ikke fortabt, fra hvilket ånden ikke er bortvegen, og ligesom *eders* hænder knytter sig ved tanken om fjendens overmod, og *eders* øjne glimter ved synet af voldsmanden, således knytter sig

tusinde hænder, og glimter tusinde øjne på andre steder i disse lande; for ånden er en, der forbinder dem, og den kan aldrig sønderskæres med sværd."

"Men det er ikke for intet, at disse trængsler er kommet over eder, for netop de skulle vække og løsbinde ånden i eders bryst. Eller ville I hellere være lig hine, der har nok af Jordens goder, og der ikke ved, hvad det betyder at ligge vågen på sit leje af bekymring for sine brødre, der ikke ved, at de er skabt til noget mer end til at sammendynge for sig alene, hvad de dog ikke alene kan fortære, der ikke føler hjertets kald til at ofre liv og timeligt gods for det, der er højere end begge? O mine brødre! I har midt i eders armod samlet større skatte end de, og I vil aldrig glemme, at det var her, på disse høje og i disse skove, at friheden sidste gang hævede sit dristige banner; I vil aldrig glemme, hvorledes I den gang stod ved hverandres side under teltet og i de dunkle skove, og hvorledes I kæmpede kækt imod den overlegne fjende. Ja, den gang sejrede den evige kraft i eders hjerter, og der var en vilje i det sønderrevne land, og I flettede alle det bånd, som ingen avindsmand mægter at løse, og I blev til ét folk i ulykken."

"Vel den!" blev munken ved, og en stærkere ild funklede i hans øjne, "vel den, der ser undergangen for øje og dog tror på opstandelsen, for kun dit håb og dit hjertes troskab frelser dig fra døden. Om denne troskab taler allerede den trækkende vagtel og svalen, som flyver fra syd for at genfinde sin rede, og lærken, der stiger, når morgenrøden viser den sin dugbesprængte rose. Om den taler selv midnattens verdner, når de hænger lig unge bier, der vil sværme, indenfor den store mælkevej; om den taler også Månen, når den nærmer sig til

Morgenstjernen, for at hviske den et hemmeligt ord i øret, hvorved dens stråler blinker stærkere: Ja havde ikke disse verdner den evige troskabsdrift i deres hjerter, hvorledes kunne de da vandre så rolig og blinke så trygt med deres lyse øjne? Vel eder da, I, som tror, for sandelig I er bedre end alle disse, og I skal fuldbringe en bane, der er lysere end deres, og kun den tvivlende skal blegne og vakle og forvildes på sin vej!"

Da denne tale var endt, hørtes toner, der for Adalberts øren klang som halvundertrykte krigsråb. Havde munken da på ny hævet sin røst for at benytte denne stemning, da var rimeligvis stormen allerede den gang udbrudt, men han gjorde det ikke og forlod stille talerstolen, hvorefter det blev tavst igen.

Dengang Adalbert kom hjem, var han meget tankefuld. Til sidst, efter en lang tavshed, rakte han Bonaventura hånden og sagde: "Jeg ser, at jeg kun har valget imellem min fader og mit land, og jeg vælger det sidste."

"Så vær velkommen iblandt os," svarede Bonaventura og trykkede ham til sit bryst. Kort efter kom også Czernim og adskillige mænd, som Adalbert ikke kendte, og for hvilke han blev forestillet som et nyt medlem af deres selskab; de fremmede gik snart igen, og Bonaventura fulgte deres eksempel. Adalbert blev derimod hjemme og anvendte tiden til nøje at udspørge Czernim om de forbundnes planer, han erfarede således meget om de hemmelige selskabers oprindelse og tilvækst, om de farer, der truede dem, om deres hjælpekilder og virksomste medlemmer og især om patrioternes dristige håb.

Klokken elleve kom Bonaventura tilbage og spurgte Adalbert, om han ikke havde lyst til endnu engang at besøge de døde helte

i domkirken.

"Det er en underlig tid at besøge dem på," sagde Adalbert.

"Denne time er den allerbedste," svarede Bonaventura, "for nu bliver vi mindst forstyrrede; frygt ikke!" blev han ved, "præsterne er vore venner, og i kirken er vi sikrere end på noget andet sted."

Adalbert kastede sin kappe over skuldrene og erklærede sig beredt til at følge.

De gik gennem flere smalle gader, i hvilke Adalbert aldrig før havde været. Pludselig standsede Bonaventura ved en haveport, hvorfra, efter et givet tegn, en kvindelig skikkelse trådte frem, i hvem Adalbert straks på gangen genkendte Leontine. De ilede videre og nåede snart de store træer, hvorfra vejen hæver sig op til domkirken. Da de kom til kirken, gik de forbi hovedindgangen og standsede ved en mindre dør, der endnu ikke var lukket men stod på klem. Ind ad denne gik de alle tre. Ved kirkedøren stod den samme gamle præst, som havde ledsaget dem den forrige dag, og holdt en brændende lampe i hånden. Næppe var de indenfor, før han uden at sige et ord lukkede døren i lås, hvorefter han skred frem og vinkede med hånden, at de skulle følge ham.

En kold febergysen fo'r igennem Adalberts legeme, da de trådte ind i den store kirke, for det forekom ham, som sælsomme skygger løb hen ad væggene. Månen stirrede et øjeblik på de høje vinduer, hvor edderkopperne vævede et slør om nattens hemmeligheder; kort efter syntes den at bæve for sin egen nysgerrighed og svøbte sig i skyen og forsvandt. Pludselig klang tolv slag af den uhyre klokke, ligesom røsten af en ånd, der kalder de døde fra graven. Da forekom det Adalbert,

som om han hørte ormene banke i de gamle kister for at åbne sig en vej gennem brædderne til de døde, alle de malede billeder blev ligesom levende i deres rammer, hver gang et skær fra lampen faldt på dem; ja selv de udskårne helgener og de blege ansigter på ruderne syntes at nikke i månelyset, der nu igen blev synligt, og han troede at opdage hvide dødninge i krogene, mens de store marmorgribbe på gravene syntes at slå med deres vinger.

Fra denne vågne drøm blev han først befriet, da de kom forbi alteret, hvor nedgangen var under jorden. Også her skred den gejstlige foran med den tændte lampe i hånden, og de gennemvandrede nu de samme gange, hvorigennem de allerede dagen tilforn havde gået. Da de endelig stod i kapellet, hvor den enlige lampe brændte, slukkede præsten sit lys og trådte tilbage i baggrunden.

"Knæl!" sagde Bonaventura, og Adalbert og Leontine knælede foran ligkisterne. "Sværg, at I vil være tavse som disse gravhvælvinger," blev han ved, "at I aldrig med et ord eller med en mine ville forråde nogen af dem, der kommer til eder i eders fædrelands sag, at enhver, der vil kæmpe derfor, han være høj eller ringe, fremmed eller indfødt, skal finde hjælp og understøttelse hos eder."

"Vi sværger," sagde de begge.

"At I ingensinde ville opgive eders fædreland, selv om tiderne synes aldrig så hårde, og om fjendens tilbud er aldrig så lokkende, at intet offer skal være eder for stort, selv om eders forstand siger eder, at offeret og kampen efter verdens almindelige målestok er til ingen nytte."

"Vi sværger," gentog de begge.

"At fædrelandets fjender skal være fremmede for eders inderste tanker, og at I vil tillukke eders bryst og eders hjerter for dem, selv om de var af eders egen nærmeste slægt."

"Vi sværger," sagde Leontine, men Adalbert syntes et øjeblik at betænke sig, endelig udsagde han ordene efter hende.

"Betænk, at ikke blot de levende har hørt eders ed," sagde Bonaventura, "at I her og hisset skal svare derfor, at I her og hisset skal være udelukkede af de bedstes kreds, at I skal være forbandede i tid og evighed, hvis I svigter eders løfte, for flere er her til stede, end I kunne se, og selv de døde hæfter deres øjne på eder i denne midnatsstund."

Det forekom virkelig Adalbert, som om der stod grå skikkelser i alle kroge, men om de var levende eller døde eller kun fostre af hans egen indbildning, vidste han ikke. Han gyste stærkt ligesom ved sin indtrædelse i kirken, da hævede Leontine sine klare øjne mod ham og rakte ham sin hånd.

"Vi er nu evigt forbundet til det samme mål," sagde hun, og det syntes ham fra dette øjeblik virkelig, som om han for bestandig var bundet, ikke blot til sit fædreland, men også til den skønne, vidunderlige pige, der, knælende ved hans side, havde rakt ham sin hånd.

Tavse gik de op i kirken igen; den gejstlige åbnede kirkedøren, og de vandrede tilbage på den samme vej, ad hvilken de var kommet.

Da de nærmede sig til Leontines hjem, opdagede de ved hjælp af månelyset en mand, der listede sig langs med havemuren. Han agtede ikke på dem, før de kom ham ganske nær, men da vendte han sig om og flygtede.

"Det menneske lignede Casimir," sagde Leontine.

"Rimeligvis var det dog ikke ham," sagde Bonaventura, "med mindre han har besøgt Alexandra."

"Alexandra er for lang tid siden gået til ro," svarede Leontine og ilede ind ad haveporten, fulgt af sin broder og Adalbert. Da de kom indenfor; så de Emilie, der trådte dem rask i møde.

"Er det Dem," sagde hun til Leontine, "hvor i al verden har De været?"

"Har Alexandra savnet mig?" spurgte Leontine.

"Nej, men jeg har været i stor angst for Deres skyld, for jeg mærkede vel, at De gik ned i haven og forsvandt."

"Er Alexandra rolig, så kan det andet være mig ligegyldigt."

"Det er den anden aften, at De således forlader os," bemærkede, Emilie.

"Begge aftner var hun under sin broders varetægt," svarede Bonaventura.

"Ja ja, jeg er ligeså overbevist om hendes uskyldighed som De, men verden kunne dømme anderledes."

Leontine svarede intet hertil.

"Vi har nylig fået brev fra starosten," sagde Emilie, "han forlader i disse dage Warschau. Farvel mine herrer!" Efter disse ord ilede hun bort med Leontine.

"Jeg kunne fristes til at tro, at frøken Emilie selv har haft et stævnemøde i nat," sagde Bonaventura. Adalbert studsede vel ved disse ord, dog var allerede hans følelse for Emilie så kølnet, at de langt fra ikke virkede således på ham, som de tilforn ville have virket; ja de vigtige planer, hvori han nylig var blevet indviet, sysselsatte ham nu så udelukkende, at han efter få minutter ikke mere tænkte på, hvad der for en måned siden ville have bragt ham til fortvivlelse.

Da Adalbert kom på sit kammer, lagde han sig straks til hvile, for han følte sig udmattet, dog faldt han heller ikke denne gang i nogen rolig søvn; tværtimod lå han længe i den halvslummer, hvori drømmenes genius dristigt henstiller sit hulspejl på grænsen af de vågendes land, så det henkaster sine billeder i luften i en bekendt omgivning. Tusinde fantastiske skikkelser, den ene sælsommere end den anden, steg da frem ligesom af en uendelig afgrund. Først efter lang tid faldt han i en dybere slummer, hvori de flygtige billeder ordnede sig til et større helt.

Det forekom ham da, som om han igen befandt sig i den store domkirke, i hvilken han, i stedet for de gamle mindesmærker over polske konger og biskopper, opdagede flere prægtige kapeller, hvori de mægtigste erobrere fra nabolandet var begravet. På disses marmorkister sad griffer og vingede sfinkser, der bar kroner på deres hoveder, og der i pragt langt overgik alt, hvad han nylig i virkeligheden havde set. Uagtet de syntes dannet af sten, mærkede han dog snart, at de levede, for efter nogen tid rejste de sig op og viftede med halerne og vingerne, hvorfra der udgik en stærk kulde, så vievandet frøs til is i de store kar. Endelig hævede de sig i vejret og flagrede gennem kirkens skib og i alle dennes sidegange og ud af de høje vinduer. Efter nogen tid kom de tilbage, og der neddryppede blod fra deres udrakte tunger, og de holdt lig i kløerne, som de lod falde mod kirkegulvet, der åbnede sig og opslugte ligene. De sælsomme fugle dalede nu atter; hver af dem lagde sig på den marmorkiste, hvorpå den i begyndelsen sad, og de knugede marmoret, så stenen gav efter, og lågene sank, hvorved de dødes bryst blev knust i kisterne, hvilket lydeligt kunne høres i kirken.

"Det er de mægtiges hemmelige tanker," sagde pludselig en høj røst, "som har fået vinger og flyve fortærende gennem verden, men til sidst vender de tilbage og sætter sig på det bryst, hvorfra de udgik, og trykker det, så det knuses til støv."

"Til våben, til våben! Til kamp mod de rovdyr, der sønderriver folkenes indvolde!" råbte en anden røst endnu højere end den første.

"Vi er de mænd, hvis navne aldrig vil forglemmes," hviskede en stemme fra en af marmorkisterne.

"Længere skal den forstenede musling i bjergenes indre vare end de navne, for hvilke I bortgav eders salighed," råbte igen den anden røst.

Pludselig troede Adalbert at befinde sig under jorden i Kosciuszkos kapel, hvor Leontine igen knælede, og hvor han så Kosciuszko selv stående i fuld rustning på sin egen ligkiste, hvorfra han rakte ham sit store slagsværd. Da Adalbert ville gribe det, svævede et billede frem af krogen, i hvilket han genkendte sin fader, der hævede fingeren advarende imod ham; men nu rejste Leontine sig, hæftede sine klare øjne på ham og rakte ham hånden. Med de ord, hun havde sagt i samme nat: "Vi er evigt forbundne." Derpå trykkede hun et kys på hans læber, som han følte i sin inderste marv, endelig istemmede hun den berømte folkesang: "Endnu er Polen ej fortabt," og det var ligesom et usynligt kor i luften understøttede hendes røst. Derved vågnede Adalbert, men idet han tænkte over sin drøm, hørte han endnu en svag genklang af den melodi, der i søvne havde tonet for hans øren. Forundret sprang han op fra sit leje og opdagede i morgendæmringen, at der sad en vagtel i et bur tæt under loftet, hvor den fløjtede melodien til hin folkesang;

dette havde formodentlig givet anledning til slutningen af hans drøm.

Uvilkårligt måtte Adalbert studse ved, at han havde tillagt de toner, der udgik af en så ringe fugls strube, en overjordisk oprindelse.

"Skulle vore planer og vort dristige håb ikke hvile på nogen fastere grundvold end denne luftige drøm?" sagde han ved sig selv.

"God morgen!" råbte i samme øjeblik Bonaventura, der havde sit leje ved siden af ham, "har Leontines vagtel forstyrret Deres søvn?"

"Hvorfor kalder De den Leontines vagtel?"

"Ja, nu er den egentlig ikke mere hendes, men hun har dog lært den sangen og foræret mig den," svarede Bonaventura.

De to nyforbundne var endnu ikke færdige med deres påklædning, da de hørte en stærk, gentagen banken på porten. Bonaventura, der, formedelst de hemmelige forbindelser, hvori han stod, vel havde grund til mistanke, åbnede straks et vindue, og først da han havde forsikret sig om, at besøget ikke var farligt, ilede han ud og lukkede op. Kort efter trådte Casimir, som Adalbert, efter sin ankomst til Krakau ikke havde set, ind i en temmelig ophidset tilstand.

"God morgen!" sagde han, "skammer du dig ikke ved, at en så doven knægt som jeg skal være årvågnere end du?"

"Hvor har du sværmet om i disse dage?" spurgte Adalbert.

"Jeg har levet fri som en fugl i luften; det kommer af, at jeg var skilt fra min fader og min kone," svarede Casimir og skelede til døren, hvoraf Bonaventura endnu ikke var kommet ind, "da befinder jeg mig bestandig vel, og alt lykkes, hvad jeg ønsker."

"Mødte vi Dem ikke i nat udenfor fru Tarnows have?" spurgte Bonaventura, der nu vendte tilbage.

"I nat? Nej, i nat var jeg med major Zeltner på det bedste værtshus i hele Krakau."

"Og der gik det vel lystigt til?" sagde Adalbert.

"Så lystigt, at Zeltner selv overvældedes af den stærke tokayer, så vi måtte bære ham som en død igennem gaderne. Rigtignok var der nogle politibetjente, der ville hindre vort tog, men vi slog os igennem som brave karle; jeg selv gik foran med dragen pallask og værgede for ham så godt, jeg kunne. Flere brave kammerater understøttede mig, men til sidst kom der et så stort opløb, at vi nær var blevet overmandede, da trak vi ned ad en smal gade til Weichselen, hvori vi ville redde os ved svømning og føre vor ven igennem bølgerne, skønt der rigtignok var et par af os, der havde så slette tanker om ham, at de troede, han ville drukne på vejen. Men til den yderlighed kom det ikke, for Zeltner rejste pludselig hovedet i vejret og befalede politiet med stammende røst at gå fanden i vold. Disse ord virkede bedre end den bedste tale, for næppe hørte politiet dem og mærkede, med hvem det havde at bestille, før de selv adspredte sværmen og hjalp os at bringe ham hjem."

"Er det blot for at berette denne heltegerning, at du kommer så tidligt?" spurgte Adalbert.

"Nej, jeg har endnu en anden grund," svarede Casimir, "jeg vil fortælle dig, at den gamle snart kan ventes hjem, derfor må vi rejse endnu i dag, siger Emilie. Farvel! Jeg skal hen at se, om Zeltner vil leve op igen, før vi rejser."

Anden del

1. Tilbagekomsten

Rejsen blev nu intet øjeblik opsat; også Bonaventura fulgte sine søskende, for endnu at tilbringe nogle timer med dem i deres hjem før starostens ankomst.

På hjemvejen talte Alexandra om pater Vincents mærkværdige prædiken, hvoraf hun var meget opbygget. Czernim indlod sig denne gang mod sædvane alvorlig med hende.

"Ja, ja," sagde han, "jeg erkender, at broder Vincent mener det vel, og hans dristighed behager mig, men hans tro deler jeg ikke."

"Få er de, der deler den i vor tid," svarede Alexandra.

"Ja, jeg kan ikke skjule det," sagde Czernim, "jeg er nu engang en forstokket hedning, og i visse måder hælder jeg endog til den jødiske tro, thi for mig er Messias endnu ikke nedstegen på jorden, og jeg venter ham fra dag til dag."

"Hvem er da Deres Messias?" spurgte Alexandra.

"Den, der befrier først mit eget folk, og derpå de øvrige mennesker fra tvang, bånd og ulykke, fra al den jammer, der i virkeligheden trykker dem; den, som ikke blot giver os håb for det tilkommende liv, men som også forløser os i denne verden. Den lære, De og flere hylder, var måske et forsøg til, hvad jeg ønsker, men det mislykkedes åbenbart, og verden er lige så nedsunken i elendighed nu, som den var i gamle dage."

"Dersom det skal kaldes jødedom at betvivle Frelserens ankomst og at begære sin løn i denne verden," svarede Alexandra, "da synes jødernes lære i vor tid at have sejret over Kristus; dog med Dem vil jeg ikke tale om sådant."

Derefter tav hun en stund.

"Du, Casimir, var jo ikke engang med i kirken?" sagde hun endelig.

"Nej," svarede Casimir, "jeg havde både behageligere og vigtigere forretninger; desuden er der kun en kristelig tekst, der ret behager mig."

Alexandra svarede intet, men sukkede dybt.

"Det er teksten om Kristi mirakel i Cana," blev Casimir ved, "da han forvandlede vand til vin, det er den fornuftigste af alle hans gerninger."

Czernim lo højt, og selv Emilie smilede, men Alexandra tav nu ganske stille. De andre agtede ikke stort på denne samtale, men sad nedsunkne i deres egne drømme.

Efter nogle timers kørsel kom de til en stor bygning, hvori Czernim foreslog, at man skulle spise til middag, da en af hans venner, som han sagde, boede her.

"Hvad hedder han?" spurgte Adalbert.

"Det er grev Larinski, en rig adelsmand, som du flere gange har set hos din fader," svarede Czernim.

Vognen rullede ind i slotsgården, og de rejsende steg ud. Flere rigtklædte tjenere ledsagede dem opad trapperne til en prægtig og stor sal, hvori greven selv høfligt kom dem i møde. Da de havde hvilet sig og modtaget nogle forfriskninger, måtte de vandre gennem flere værelser for at se billeder af grevens forfædre. Derefter kørte et par gammeldags men stærkt forgyldte vogne frem, hvori grev Larinski indbød selskabet til at tage plads. Da de var steget ind; stillede flere tjenere i prægtige liberier, med guldsnore på hattene, sig bag på vognene; Emilie bemærkede, da hun siden var alene med Casimir og Adalbert,

at disse snore, uagtet de glimrede meget, dog var uægte. Vore venner kørte nu på mådelige veje forbi mange sletdyrkede agre og faldefærdige bondehuse; imidlertid syntes grevskabet, som deres vært vidtløftigt udviklede for dem, at være meget stort.

Ved bordet blev de beværtede med mange udsøgte retter og med de kostbareste vine. Derimod var samtalen stiv og tvungen og drejede sig så udelukkende om fremmede landes politik, at damerne aldeles ikke kunne deltage deri. Til sidst kom greven og Bonaventura i strid om adelens forrettigheder, som Bonaventura angreb, og Larinski forsvarede. Denne strid var uden tvivl blevet meget heftig, hvis Czernim ikke i tide havde givet samtalen en anden retning.

"Jeg finder denne greve temmelig kedsommelig," sagde Adalbert efter bordet til Czernim.

"Grev Larinski hører dog med blandt vore gode patrioter," svarede Czernim.

"Dertil mærker man kun lidt," sagde Adalbert.

"Og dog har han opofret sin halve formue til landets forsvar."

"Ja," sagde Bonaventura, "selv den egennyttigste blandt os opofrer mere for friheden, når det gælder, end de uegennyttigste i andre lande."

Nu forlod vore venner grev Larinski; kort efter skiltes Czernim fra dem, og Casimir fulgte ham for at hente sit gevær, som han nødig i flere dage savnede. De andre fortsatte rejsen til starostens slot.

Nogle timer efter deres hjemkomst indtraf den gamle Litowski, der havde tilbagelagt vejen fra Warschau hurtigere, end han selv havde ventet. Han syntes meget venlig, dog gik der

en sky over hans åsyn, da han så Bonaventura; imidlertid fattede han sig snart igen.

"Det fornøjer mig," sagde han, da han hørte, hvor de havde været, "at min Adalbert, da jeg selv ikke kunne ledsage ham, fandt en så erfaren vejviser som hr. von Zaleski." Derefter ledede han samtalen hen på major Zeltner, for hvem han ytrede en særdeles velvilje. Endelig omtalte han sit ophold i Warschau, og især storfyrsten, som han ikke blev træt af at rose.

"Dersom de, der miskender fyrst Constantin," sagde han, "blot så ham i nærheden, da håber jeg, at de, hvis der var et gran af billighed i deres sjæle, ville forandre deres mening om ham. Han kan imidlertid være rolig for sit rygte, for hvor uretfærdig man nu er imod ham, så vil sikkert efterverdenen skænke ham sin ret."

"Men hvorfor er dog nutiden ham så fjendsk?" spurgte Emilie.

"Fordi udmærkede mænd aldrig mangler fjender," svarede Litowski, "dog så meget må selv disse fjender tilstå, at storfyrsten er en af Europas sjældneste feltherrer. Jeg har talt med udmærkede krigere, som var forbavsede over, hvad han som taktiker har virket; den sikkerhed, den bestemthed, hvormed enhver krigersk bevægelse nu udføres i Warschau, har ingen begreb om, der ikke selv har set det. Ikke en halv tomme, ja ikke en linje træder den ene mand frem for den anden, hele hæren er forvandlet til et eneste stort legeme, hvori storfyrstens vilje lever og ånder, og hvori han alene er sjælen; derfor burde alle Europas fyrster sende deres officerer til os for at lære, hvad taktik vil sige, for ved storfyrstens omsorg er vore tropper nu blevet de første i verden."

"Det var de allerede før storfyrstens tid," svarede Bonaventura med polsk stolthed.

"Og nu den orden, der hersker overalt," blev starosten ved, "hver soldat, hver hest, hver sadel har sit nummer, hver kaserne er omgivet med grave, så ingen mand kan komme bort, og den har desuden sin have og sine alleer, ja på tøjhuset danner de mangfoldige våbendele de kunstigste søjler, og gulvene er belagte med gulvtæpper; kort, der er en pragt og en storhed overalt, som man vanskelig nogetsteds skal opvise magen til."

"Ja, vi ved det vel," hviskede Bonaventura til Adalbert, "gamle epauletter bevares i pragtfulde skabe, ligesom sælsomme dyr i et naturalie-kabinet, og danner således en stærk modsætning til bøndernes hytter, der ligner hundehuse."

"Og nu skal De se, hvorledes han elsker sin ophøjede gemalinde og sine skønne børn," blev starosten ved, "hvilke han, i min egen nærværelse, med inderlig kærlighed trykkede til sit bryst, og De ville da lære at skatte ham ikke blot som en stor fyrste, men også som et sjældent menneske."

"Har han virkelig betalt sin gemalinde med kejserkronen?" spurgte Emilie.

"Det ved jeg ikke," svarede starosten.

"Men hård og streng er han dog," sagde Alexandra, "det kan De aldrig nægte."

"Den, der er streng imod sig selv, bliver det også let imod andre," svarede starosten, "den, der hver morgen klokken fire står ved sit skrivebord, tåler heller ikke gerne dovenskab hos sin omgivning; forresten tilstår jeg, at han er lidt opfarende, dog fortryder han snart sin heftighed. Således ved jeg, at han engang, da han ved et fodspark havde været årsag til en

påtrængende karls død, i tre uger gjorde bod efter de strengeste græske kirkeskikke."

"Det var afskyeligt!" råbte Leontine, men Bonaventura svarede intet.

"Havde jeg den gang blot med et eneste ord taget til genmæle," sagde han siden til Adalbert, "så havde jeg næppe længere mægtet at styre mig selv og kunne da let med min egen tunge have besørget mig et rejsepas til Sibirien."

Starosten berørte derefter også de fordele, Polen kunne nå ved sin forbindelse med den russiske magt, og da Adalbert vovede nogle indvendinger, udbrød han med utålmodighed: "Hvad vil I da, I sælsomme mennesker? I må jo dog ønske en ordentlig bestyrelse, en stærk våbenmagt, der skænker eder betydning i Europas øjne, I må ønske, at den gamle vildskab, den rasende partikamp ophører, I må ønske, at handelen vinder i kraft, at penge indstrømmer i landet. Alt dette sker jo nu under kejserens varetægt, hurtigt og efter en stor og sikker plan, som I aldrig havde mægtet hverken at udkaste eller at udføre; og dog er I ikke fornøjede, sandelig, det er intet under, hvis polakkerne fra gammel tid af var bekendte som urolige hoveder."

"Urolige hoveder!" råbte Bonaventura, "ja, jeg ved, at man kalder os således."

Derefter tav han en stund og syntes at tilbagetrænge, hvad der lå ham på tungen.

"Tillad mig her at tale i en lignelse," sagde han endelig, "når vinteren tilintetgør årets pragt, når den, ligesom til spot, på det vi skulle føle savnet des mere, med sine isfingre tegner en kunstig efterligning af planteverdenen på vore ruder, kunne

den da ikke også sige: 'Hvad vil I, sælsomme mennesker? Har I ikke nu alt, hvad der glædede jer i den flygtige vår? Hænger ikke træerne fulde af forunderlige blomster, glimter ikke mine diamanter i solen lige så skønt som sommermorgenens dugdråber? Flyver ikke sneens fugle gennem mit uhyre fepalads? Hænger ikke mine hvide roser rundt om eders boliger, mens mit blændende lys har fortrængt de brogede regnbuefarver, der aldrig ret vidste, hvad de ville?' – 'Ak, men hvad hjælper al denne herlighed, når vi dog fryser til døde midt i vinterens ispalads? Hvad hjælper sneens rene lys, under hvilket dog al mørkets urenhed forhærdes, og alt sandt liv trænges tilbage, for dette oprinder varmt og frivilligt indefra og fremtvinges aldrig ved ydre magt.'"

"Med poetiske lignelser kan man bevise, hvad man vil," sagde starosten.

"Næppe skal man dog med dem kunne bevise Ruslands ret til at beherske Polen," svarede Bonaventura.

"Vore unge sværmere handlede bedre, hvis de, i stedet for med indbildningskraftens farveglans at udsmykke fortidens tågeskyer, hellere dermed udmalede det store og beundringsværdige i den nærværende tid, for her ville farverne dog finde en fast grund, hvorpå de kunne hæfte."

"Er da Ruslands færd virkelig så stor og beundringsværdig?" spurgte Bonaventura.

"Ja det er den," svarede Litowski, "der er en beundringsværdig klog sjæl i disse kæmpeledemod, kloge øjne vogter på, hvad der sker i dette uhyre legeme, der udstrækker armene lige fra Nordkap til det østlige verdenshav. For på samme tid, hvori Kaukasien åbner sine dale for Rusland, og hvori det langsomt

skrider frem gennem Asien, på samme tid tilvender det sig uden sværdslag uhyre lande i Amerika, på samme tid fængsler det ved sin handel det nordligste Norge, hvor havet aldrig fryser, og vinder derved en udsigt til uberegnelig fordel i fremtiden. Således kaster det sine forstandige øjne på alle verdenshjørner, og næppe var der siden romernes tider noget land, der med så faste kæmpeskridt gik frem mod et ophøjet mål. Hele folkeslag udvandrer på dets bud og følger dets mægtige hære, store kolonier, blomstrende stæder opstår der, hvor før kun fandtes øde ørkner. Stedse kommer flere folkeslag fra Asiens indre, der forener sig med os og bliver delagtige i vor kultur, hvis grænser bestandig udflyttes videre; ja når Europas fyrster forsamler sig, når kejsere og konger sætter hverandre stævne, hvem tror I da er forsamlingens sjæl, hvis vilje er det, som sker? Nu, hvis I havde øjne, kunne I se det af følgerne."

Adalbert blev meget alvorlig ved denne tale; for under den lærte han end bedre at indse, med hvilken frygtelig kæmpe Polen snart skulle stride.

"Hvis da sikkerhed er statens højeste mål, med hvem er det da rigtigst at forbinde sig?" spurgte igen Litowski.

"Uagtet De ikke ynder lignelser," svarede Bonaventura, "så må jeg dog igen tale lignelsesvis. Hvis sikkerhed er statens højeste mål, da ved jeg ingen bedre model for en stat end de omvankende vilde svin i Amerikas skove, for disse vandrer i store flokke, og ved så vel at forsvare sig, at hverken jaguaren eller den vilde løve, ja ikke engang den dristige jæger vover at nærme sig til dem."

"På slige billeder har jeg intet at svare," sagde starosten, idet han med værdighed rejste sig og gik.

"Starosten har ganske ret," bemærkede Emilie, "så uædle lignelser burde næppe høres i det dannede selskab, og jeg begriber ikke, hvorledes en så smagfuld mand som De kan tillade sig at udtale sligt."

"Jeg ville ønske, at der i vor, ligesom i Pythagoras' tid, gaves skoler, hvori man øvedes i den vanskelige kunst at tie," svarede Bonaventura, "det ville være godt for os alle."

Kort efter blev Adalbert kaldt op til sin fader, der først, uden at omtale det foregående optrin, forlangte oplysning om de af Adalbert førte regnskaber; Adalbert meddelte ham i få ord de oplysninger; han forlangte.

"Det er godt," sagde starosten, "det er mig kært, at du ikke blot har ført dine regnskaber nøjagtigt, men især at du så bestemt har underrettet mig om, hvad jeg ønsker. Brug aldrig omsvøb, hvor de ikke behøves, min søn, det er sjælen i alle forretninger."

Dermed ordnede han med stor omhyggelighed regnskaberne.

"Du har nu set den mand," sagde derpå starosten, "for hvem jeg engang advarede dig. Dog jo mere jeg lærer dig selv at kende, des mindre frygter jeg ham; for den, der, som du, elsker det sømmelige og anstændige, vil næppe smittes af en så rå fanatiker. Talte han aldrig til dig i Krakau om politiske genstande?"

"Nej," svarede Adalbert med nogen forvirring.

"Det falder af sig selv," blev starosten ved, "at ingen, der vil virke med kraft, bør sætte sig i et fjendtligt forhold til sit lands behersker, for ellers forpester han den luft, hvori han skulle drage sin ånde; men dette har hin unge mand aldrig begrebet;

forestillingen om den virkelige og indbildte uret, vi har lidt, forfølger ham som en dæmon, hvor han går, og frembringer en bestandig febertilstand i hans sjæl."

"Altså har vi dog lidt virkelig uret?" sagde Adalbert.

"Jeg nægter det ikke," svarede starosten, "der er virkelig foregået adskilligt, som den billigtænkende må ønske usket. Vor ædle kejser ønsker det selv mere end nogen anden; men slige misforhold indtræffer næsten i hvert menneskeligt forhold, og desuden renser man ikke huset ved at tænde ild deri, derimod kan man da let selv forbrænde."

"Vil De dermed antyde, at nogen fare truer Bonaventura?"

"Hvis ikke jeg," svarede starosten, "for Alexandras skyld, havde afvendt faren fra hans isse, da sad han rimeligvis i dette øjeblik som statsfange på fæstningen Zamosc."

"Har De ikke givet ham vink herom?"

"Jeg har givet ham vink nok, men det var forgæves, den, som selv vil sin undergang, kan ingen redde; vær i øvrigt overbevist om, at man lige så gerne kan nedbryde jernstængerne om de glubende rovdyrs bure og gennembore digerne for havet, som man kan løse den rasende pøbel af de lænker, hvori den, på det at jorden kan nyde ro, må ligge!"

Adalbert havde endnu ikke forladt sin faders kammer, da han hørte en stemme udenfor, der, til trods for starostens skærpede forbud, sang en gammel folkesang. Denne stemme kom ikke fra brystet, men var, hvad man almindelig kalder en fistelstemme. Starosten lyttede et øjeblik, rimeligvis for at forvisse sig om, at han ikke tog fejl, og uagtet han ellers sjældent tabte sin fatning, så mørknedes dog nu hans øjne af en usædvanlig vrede. Straks efter ringede han og befalede at

fængsle den dumdristige, der trodsede hans bud. Flere tjenere ilede da ud efter sangeren, men denne vidste, som det lod, god besked, så han længe undgik sine forfølgere. Også Adalbert gik med af nysgerrighed for at se den dristige sanger; men hans bestræbelser syntes lige så frugtesløse som de andres. Først da han allerede havde opgivet sin plan og befandt sig på hjemvejen, hørte han en dæmpet latter ved sin side, og Casimir stod pludselig for ham.

"Søg ikke videre!" sagde Casimir, "her ser du forbryderen."

"Hvor i al verden havde du skjult dig?" spurgte Adalbert.

"Mellem grenene af et tykt træ."

"Men af hvad grund ville du trodse din faders strenge bud?"

"Jeg vidste ikke, at han var hjemme, indtil Michael nylig sagde mig det; jeg kommer lige fra onkel Czernim og ville kun med hin sang overraske og glæde mine øvrige slægtninge, hvoraf flere, hvis jeg ikke fejler, er gode patrioter."

Enhver, som tænker over sine erfaringer i livet, vil sikkert studse ved de sammenstød, for hvilke vi ofte beskylder hændelsen; for gennem vore planer og ved siden af vor vilje skimtes ikke blot undertiden en anden og højere plan, men der synes desuden tit at være hemmelige styrere bag scenen, der driver en sælsom og ironisk leg med os. Til bevis herpå behøver vi næppe at anføre de fingerpeg, hvorved dunkle hemmeligheder og forbrydelser, som var nedsunket i mørket, sent eller tidligt blive røbede, men vi ville blot her nævne et par af de sammentræf, der ikke engang mangler i det mest indskrænkede hverdagsliv. Hvor ofte sker det ikke, at den, vi søger, netop i det for os vigtige øjeblik ikke er at finde, skønt vi let kunne møde ham både før og efter; at de, vi nødigst ville se,

ligesom ved et trylleri træder os i møde; at vi, når vi har størst il, pludselig hildes af uvedkommende forretninger og kedsommelige besøg, så vi ikke kan røre os af stedet; ja hvor ofte sker det ikke, at et par ord springer os ud af munden, som vi tror sikkert bevarede, og som dog føres ligesom af vinden derhen, hvor vi allermindst ønskede, de skulle komme, eller at den endog står bag vor ryg og hører dem, for hvem de allermindst var bestemt. Når vi vil undersøge grunden til den forstemthed, der undertiden opstår i selskabet og adsplitter, hvad der syntes fast forenet, da vil vi tit opdage den i disse såkaldte tilfælde; og uagtet der vel gives andre måder, hvorpå slige sammentræf kunne forklares, så vil dog de, der tror på en dæmonisk verden, der undertiden driver sin leg med mennesket, heri finde meget, der kan bestyrke deres tro.

Med disse ord vil vi kun indlede beretningen om, at en af starostens tjenere befandt sig så nær, mens de to brødre talte med hinanden, at han, uagtet de ikke bemærkede ham, kunne høre deres ord, som han kort efter berettede til starosten.

Da de to brødre kom hjem, fandt de starosten tilligemed hans familie i den store sal, og Casimir læste straks i de tilstedeværendes ansigtstræk, at hans spøg var røbet. Dette anfægtede ham dog ikke stort, tværtimod gik han ganske lystigt hen til sin fader for at kysse ham på hånden, som han endnu fra sin barndom af var vant til. Dette lod også faderen roligt ske, men sagde straks efter: "Altså er det dig, der som en omvankende folkesanger højtideligholder din faders hjemkomst?"

"Ved min ære! Jeg vidste ikke, at De var hjemme," svarede Casimir.

"Enten jeg er hjemme eller ikke, så skulle dog ingen lovstridige handlinger tåles her."

"Er det en lovstridig handling at synge en gammel sang, så er også nattergalen en lovstridig fugl, i alle tilfælde kan man bebrejde den, at den driver tiden hen med leg og ikke har lagt sig nok efter politik og statsøkonomi."

"Hvem advarede dig om, at jeg var hjemme?" spurgte starosten.

"Ingen, som jeg nævner her," svarede Casimir.

"Før ham over i den gamle borg!" sagde starosten, "for slægtskabsforhold bør ikke være noget skjold, hvorunder en lovstridig adfærd kan skjule sig."

Da nærmede Alexandra sig og greb starostens hånd.

"Vær mild imod os, elskede fader!" sagde hun, "De kender jo Casimir, han havde ingen tanke om at fornærme Dem og kan vist heller ikke beskyldes for oprørske planer."

"Nej, for han har slet ingen planer," svarede starosten, "men han må lære, at livet er mere end en børneleg, hvis ikke, vil han legende styrte både sig og andre i afgrunden."

"Tilgiv ham blot denne gang!" bad Alexandra.

"Nu vel, for Deres skyld er han i morgen fri," svarede starosten.

"Så deler jeg hans fængsel i nat," sagde Alexandra, "det er en trofast hustrus pligt."

"Gør dig ingen ulejlighed," udbrød Casimir, idet han vendte hende ryggen.

2. Tvivl og mistanke

Tidligt næste morgen besøgte Adalbert sin broder i hans fængsel. Han fandt ham i et forfaldent kammer, hvori man dog mærkede, at en kvindelig hånd havde syslet, for alt var så smukt ordnet, som det efter omstændighederne kunne være. Casimir selv sad i en lænestol, hvori han rimeligvis havde tilbragt natten; ved hans fødder så Adalbert til sin forundring Alexandra, der hvilede hovedet mod Casimirs knæ. Da Adalbert trådte ind, rakte broderen ham venlig hånden.

"Jeg takker min fader for dette nattekvarter," sagde han, "for deri lærte jeg at indse min uret mod Alexandra, der virkelig ikke har nogen anden fejl end den, at hun er for god til mig."

Ved disse ord greb Alexandra Casimirs hånd og trykkede den til sit bryst, og et usigeligt udtryk af stille tilfredshed stod malet i hendes åsyn. Også Casimir syntes vel til mode.

"Jeg ved vel, at jeg er en letsindig fugl, der har voldt dig megen sorg," sagde han, idet han løftede hende op og trykkede et kys på hendes læber. Men Alexandra rødmede derved og gengældte det ikke, og hun lignede en ung og undselig brud, der er lykkelig i forbindelse med den elskede, men dog ønsker at skjule sin lykke for enhver fremmed. Hun så forresten meget tiltrækkende ud. Dette følte vel også Casimir, han glemte derfor let alle tidligere misforståelser, for han lignede virkelig et barn, der bevæges af øjeblikket, ligesom bølgen bevæges af vindene; og for første gang i deres liv hvilede de to ægtefæller forsonede i hinandens arme.

Da åbnedes døren, og starosten trådte ind for selv at forkynde Casimir hans frihed. Et øjeblik stod han, overrasket

ved det syn, han så; endelig nærmede han sig med større venlighed, end han plejede, og rakte sin søn hånden.

"Det glæder mig," sagde han, "hvis Alexandras troskab endelig tvinger dig til at erkende den skat, du ejer i en sådan hustru. Gud velsigne dig!" lagde han til, med en stemme, der viste, at den menneskelige følelse denne gang havde sejret over hans sædvanlige kulde, "gå frem på den vej, vis Alexandra den ømhed, hun fortjener, det er også vejen til mit hjerte."

Starostens påmindelse frugtede dog kun lidet, og det varede ikke længe, før den gamle bleghed og sorg vendte tilbage i Alexandras åsyn.

Der hensvandt nu flere måneder, og året attenhundrede og tredive var allerede begyndt. Undertiden talte starosten til Adalbert om patrioternes planer og ytrede da tillige sin glæde over, at denne, ved en hensigtsmæssig opdragelse og ved sit ophold i udlandet, lykkeligt havde undgået den svimmelhed, der neddrog så mange af hans landsmænd i afgrunden; og det lod, som starostens tillid til Adalbert hver dag tiltog. Denne søgte derimod så meget som muligt at undgå disse samtaler, for han følte dybt det mislige i sådanne forhold, hvori man modtager fortrolige meddelelser fra to sider, og hvori selv den redelige mand kan synes troløs, fordi han mod sin vilje er henkastet på den vej, hvorpå ellers kun underfundigheden plejer at vandre.

Desuden kunne Adalbert vanskeligt tilbagetrænge den tanke, at hans fader ikke havde ganske uret i sine meninger, og at han måske selv alt for ubesindigt havde indladt sig med et parti, hvis planer han dog ikke ganske kendte, og uagtet han af alle

kræfter kæmpede mod denne sin tvivl, så lykkedes det ham ikke altid at neddæmpe den.

Imidlertid skiftede atter Emilie lune og nærmede sig til Adalbert med en venlighed, der var større end den nogensinde før havde været. På samme tid viste hun sig så elskværdig, at hun sikkert igen havde bedåret ham, hvis han ikke i sin bestandigt stigende tilbøjelighed for Leontine havde fundet en modvægt mod hendes tryllekunster. Noget længere hen, da foråret nærmede sig, mødte Emilie ham ofte i havens ensomme gange, hun indlod sig da i samtaler med ham, under hvilke hun udfoldede så megen kløgt og viste et så sikkert blik både for begivenheder og personer, at Adalbert undrede sig derover og tit glemte sin plan at fly hendes selskab.

Casimir var i dette forår sjældent hjemme, kun af og til hørte man knaldet af hans gevær og Fidelios gøen i skoven. Ja undertiden blev han endog ude om natten og strejfede da, som Michael fortalte, omkring på de ufremkommeligste steder. Emilie og han talte nu kun lidet med hinanden, og dog stod han tit ved hendes side, når hun gik fordybet i samtale med Adalbert og mindst syntes at tænke derpå.

En aften i mørkningen overraskede han dem begge i et enligt lysthus, hvor de tog plads for at undgå et pludseligt regnskyl. I stedet for hurtigt at gå igen, som han plejede, satte han sig denne gang ved deres side.

"Skal De ikke på jagt i nat?" spurgte Emilie.

"Nej," svarede han, "aftenen er mørk og regnfuld, månen er bleg, den rødmer ikke mere, som den plejer, og den ligner i aften kvinderne, for de skal tit heller ikke rødme om natten, ja næppe engang i tusmørke."

"Da forsikrer jeg Dem om, at der gives vittigheder, hvorover jeg rødmer både ved dag og ved nat, men det er rigtignok kun på deres vegne, som siger dem," svarede Emilie.

"Jeg skal ikke længe sætte Deres undseelse på prøve," sagde han, "jeg kommer blot for at sige Adalbert, at onkel Czernim spørger efter ham."

"Er onkel Czernim her?" råbte Adalbert og sprang op.

"Han kom nylig, og dog har jeg allerede haft en strid med ham."

"Hvorom?" spurgte Emilie.

"Om damernes tavshed, han påstod, at de ikke kunne tie, jeg påstod det modsatte og anførte som bevis den store tavshed, De iagttager angående Deres kærlighedseventyr."

"Det glæder mig for Deres skyld, at oberst Czernim er kommet," sagde Emilie, "for nu er der dog en, der kan hjælpe Dem i striden med Deres værste fjende."

"Min værste fjende i" gentog Casimir, "ved De, hvem det er?"

"Det er tiden," svarede, Emilie, "den langsomme, kedelige tid, for lediggang og kedsomhed ødelægger både Dem og Deres gode lune, Casimir."

De gik nu op og fandt Czernim i spisesalen, hvor han med stor opmærksomhed lyttede til starostens fortælling om hans sidste ophold i Warschau. Efter nogen tid gik starosten, idet han undskyldte sig med aldeles nødvendige forretninger.

Casimir syntes denne aften meget overgiven og talte mere, end han plejede. Til sidst begyndte han igen at angribe kvinderne, på hvilke han i denne tid ved alle lejligheder stiklede.

"Tror du," sagde han til sin onkel, "at vore unge damer endnu ville være meget tilbageholdne, hvis de alle lignede hverandre

på et hår?"

"Et fordømt spørgsmål!" svarede Czernim, "hvis de alle lignede hverandre på et hår, da kunne jo enhver kvinde oven i købet angribe sin medbejlerinde for de synder, hun selv begik. Rimeligvis ville det da gå dem, ligesom tyrkinderne, der, når blot deres ansigter er skjult, ikke bryder sig stort om, hvad de forresten viser."

"Casimir er en stor filosof," bemærkede Emilie.

"Ja vist er han en filosof," svarede Czernim, "han har ikke lært noget i særdeleshed, derfor kaster han sig over det almindelige, således blive de fleste filosoffer til i denne tid."

Casimir tillod sig også flere spotterier over kvindernes bestandighed.

"De er i det mindste lige så bestandige som mændene," sagde Emilie.

"Ganske rigtigt, frøken Emilie! Den ene har kun lidet at lade den anden høre. Ved du i øvrigt, hvorfor månen så tit viser dig sine horn, min dreng?"

"Hvorfor?" spurgte Casimir, men Emilie tav, vendte sig om og gik.

"Fordi den mærker så megen utroskab om natten, når den vandrer over himlen, at den anser det sindbillede for det mest passende, den kan vise dig."

Den næste morgen besøgte Czernim Adalbert på hans kammer.

"Jeg foregav rigtig nok i går," sagde han, "at jeg blot kom for at hilse på starosten, men der er endnu en grund til min ankomst; vis mig den villighed at kalde på Michael."

Adalbert så forundret på sin onkel.

"Michael er en simpel og enfoldig mand," sagde onklen, "men han er tro som guld og for længst indviet i vore planer. Da regeringen imidlertid ikke har stor tillid hverken til ham eller til mig, vil vi, for at undgå mistanke, vælge dit kammer til vor sammenkomst."

Uden at svare gik Adalbert ud på gangen, hvor han fandt Michael, der åbenbart ventede på at blive kaldet. På hans bud fulgte straks den gamle og smuttede ind i hans kammer, derpå gik Adalbert ind i et sideværelse og lod sin onkel og Michael alene.

De talte temmelig længe med hinanden, hvorefter Michael gik. Czernim kaldte Adalbert tilbage og sagde: "Tilgiv denne samtale i enrum, den var nødvendig, for ingen, der ikke i længere tid er prøvet, bør efter vor vedtægt indvies i vore hemmeligste planer."

"Jeg frygter den time, da jeg skal indvies deri," svarede Adalbert.

"Du er en vaklende natur," sagde onklen.

"Oplys mig om det rette, da skal jeg ikke mere vakle."

"Uagtet jeg ikke just ynder vore gejstlige," svarede Czernim, "kan de dog være brugbare undertiden, ængstelige sjæle trænger til en skriftefader. Jeg råder dig derfor til at tale til pater Vincent om dine tvivl, jeg kender ingen bedre mand af det slags. Glem forresten ikke din ed! Min hest står sadlet, farvel!"

I den følgende nat forsvandt Michael. Starosten blev meget forbitret over hans flugt og udsatte en betydelig belønning for den, der kunne sige, hvor han holdt sig skjult; men det hjalp ikke, ingen angiver meldte sig.

Nogle dage efter kom broder Vincent for som sædvanligt at holde messe på slottet. Da han igen ville gå, trådte Adalbert ham i møde og bad om, han måtte ledsage ham et stykke på vejen, hvilket munken gerne tillod.

I førstningen talte de om ligegyldige ting; blandt andet spurgte munken om; hvorfra de mange skud og de sælsomme røster kom, som de hørte i skoven.

"Det er Casimir, der jager," svarede Adalbert, "han forstår ved efterligning af dyrenes røst at lokke dem til sig."

"En urolig ånd driver ham," sagde munken.

"En urolig ånd driver os alle, ærværdige fader!"

"Har du noget på hjerte, som du vil meddele mig, min søn?"

"Når ret og uret er adskilt på hvidt og sort," sagde Adalbert, "da er det ikke vanskeligt at afgøre, hvilken vej vi skulle følge, men når vægtige grunde strider mod hverandre, når ret kæmper mod ret, og pligt mod pligt, når en vej går mod nord og en mod syd, og vi nødes til at vælge mellem dem uden at vide, hvilken der er den rigtige, da kan det næppe kaldes vankelmod, ærværdige fader, når vi standser en stund og ser os om og betænker os, før vi vandrer videre."

Efter denne indledning udviklede Adalbert sine tvivl for broder Vincent. Da denne udvikling var til ende, tav munken en stund, endelig sagde han: "Det er vist, at vi ofte i denne skinnets og falskhedens verden kunne tvivle om, hvad der bør ske. Ikke des mindre er det næppe tvivlsomt, at hjorden har ret til at fly den onde hyrde, der først klipper den med saksen, og som siden, når ulden er borte, og den bæver nøgen i nattekulden, fordrer dens liv og hjerteblod."

"Ved vi da så vist, om forsynets veje stemmer med vore?" sagde Adalbert, "ved vi, om de mennesker, vi vil opofre på valpladserne, ikke er af mere vigtighed end vore planer, og kan ikke vor opstand styrte landet i en endnu dybere elendighed end den, hvorunder det forhen sukkede?"

"Ja, jeg kender slige tvivlens og modløshedens øjeblikke," gensvarede munken, mens han kastede sine sværmerske øjne på Adalbert, "de er bitrere end alle legemets lidelser, bitre som dødskampen, hvori mennesket tror at splittes og forgå og ikke mere at kunne genfinde sit eget væsen."

"Du begriber vel min tilstand," sukkede Adalbert.

"Visselig," sagde munken, "mistroede også jeg mit eget hjerte, da det første gang opfordrede mig til opstand og blodsudgydelse."

"Og ved hvilke midler vandt du tilliden tilbage?"

"Ved betragtning af landets bedste mænd og ved opmærksomhed på deres færd, for jeg så, at de alle gik den vej, hvorpå vi går, at de alle satte velfærd og liv på spil, så snart det gjaldt om at kæmpe mod undertrykkerne og at værne om landets uafhængighed."

"Men har vi også ret til at kæmpe mod den, vi selv erkendte for overherre?"

"Vel må det klædebon, jeg bærer," svarede munken, "lære mig at gyse for hin falske frihedsrus, under hvilken de, der ej kunne styre sig selv, ville styre andre, under hvilken den vilde begærlighed, der før indesluttedes i hjerterne, nu også træder frem i blodig skrift, læselig for det ydre øje. Men en slig frihed vil vi heller ikke, vi vil kun hævde vore gamle love og vor velgrundede ret; og lige så vist som det i de hengangne dage var

Israels pligt at unddrage sig fra ægypternes åg, lige så vist er det vor pligt at tilbagevise de fremmede, der med vold har trængt sig ind i landet og vil udslette folkets præg, uden hvilket ingen ejendommelig udvikling er tænkelig."

Efter disse ord satte munken sig på en sten under et udgået egetræ ved skovens ende og indbød Adalbert til at tage plads ved sin side. Derpå begyndte han med stor sagkundskab at omtale de forsvundne dage; han lagde ikke dølgsmål på de gamle tiders laster og fejl, men han udmalede ligeledes med stærke træk den snedighed og rovlyst, hvormed fremmede havde benyttet disse fejl for at sønderslide landet. Han henpegede også til den bedre retning, de glimt af et højere liv, der var fremgået af døden og opløsningen selv, og viste, hvorledes de ædleste i landet med stor selvfornægtelse og usædvanlige ofre havde udkastet planen til en bedre fremtid, og hvorledes netop da en fjendtlig magt greb ind og tilintetgjorde de unge spirer og alle velsindedes håb. Han viste endelig, hvorledes denne magt vedblev med et jernåg at undertrykke hver selvstændig og ædel ytring, så man enten måtte opgive sjælens og tankens frihed, eller vove en kamp på liv og død med undertrykkerne.

Til denne tale lyttede Adalbert med spændt opmærksomhed, hvert af munkens beviser væltede en byrde fra hans bryst, hans vaklen forsvandt, og ivrigere end nogensinde besluttede han at dele skæbne med sine ædleste landsmænd og at ofre sit liv, om det skulle fordres, for hvad de troede at være pligt og ret. Dette sagde han munken og bad ham tilgive sin forrige tvivl.

"Der er intet at tilgive," svarede pater Vincent, "ingen bør kæmpe for den sandhed, han ikke kender, for ellers kæmpede

han i blinde, og det kunne da ske, at han tog en gloende molok for en lysende sol og ofrede sit liv til en afgud."

Dermed rejste munken sig og ville gå, men Adalbert holdt ham tilbage ved hans kjortelflig, nedknælede for hans fødder og bad ham om hans velsignelse, hvorpå munken lagde sin hånd på hans pande, velsignede og indviede ham til en kæmper for fædrenelandet.

Næppe var denne handling fuldbragt, før de hørte et skud, og i samme øjeblik styrtede en stork, der havde bygget sin rede i egen over deres hoveder, ned med gennemboret bryst.

"Casimir er meget uforsigtig," sagde munken, idet han opmærksomt betragtede det døde dyr, "hvor let kunne han ikke have truffet en af os i stedet for denne fugl!"

Efter disse ord rakte han Adalbert sin hånd og gik.

Kort efter trådte Casimir frem af skoven. Da han kom til den plads, hvorpå Adalbert nylig knælede, bukkede han sig, tog den døde fugl op og betragtede den nøje.

"Brystet er knust," sagde han, "det var et godt skud."

"Spild ikke dine skud på de stakkels uskyldige fugle," sagde Adalbert, "men spar dem til gengældelsens time slår."

"Gengældelsen! Derom skulle du ikke minde mig."

"Hvorfor ikke?"

"Fordi den kunne træffe dig selv."

"Mig selv! Hvad har da jeg forbrudt?"

"Du har berøvet mig den skat, uden hvilken jeg ikke gider leve."

"Min stakkels broder! Du er meget syg."

"Jeg ville ønske, jeg var død," svarede Casimir.

"Hvad er det for drømme, broder?"

"Dødsdrømme," svarede Casimir, "alle veje fører til døden, men den længste vej trætter mest, på den findes de fleste tjørne og skarpe stene, vel den, der vælger den korte sti."

"Betving denne fortvivlelse!" sagde Adalbert, "og vis mig ikke dette bitre had, for jeg fortjener det ikke."

"Virkelig?"

"Hav tillid til mig, Casimir! Indeslut ikke din sorg i dit eget hjerte, men betro den til mig! Kan jeg ikke hjælpe dig, så kan jeg dog skænke dig deltagelse, det er også en trøst."

"Har du da endnu nogen godhed for mig?"

"Jeg har dig lige så kær nu – som nogensinde," svarede Adalbert og greb Casimirs hånd. Da brast endelig den skorpe, der havde lagt sig om dennes bryst, og han styrtede med tårer i broderens arme.

"Gud være lovet, at jeg har fundet dig igen," sagde han, "vent mig på dit værelse i aften, der skal jeg sige dig alt. Farvel!"

3. Casimirs historie

Adalbert havde allerede længe siddet på sit ensomme kammer, hvor han efter aftale ventede på sin lunefulde broder.

"Skulle han have betænkt sig?" udbrød han endelig, idet han nærmede sig til vinduet og stirrede ud i den begyndende nat, hvori tykke skyer trak sig langsomt over himlen og neddryssede en mild regn over planterne. Da bankede det på hans der.

"Det er ikke ham," tænkte Adalbert, "for han går lige til uden at melde sig."

Denne gang fejlede han, for det var virkelig Casimir.

"Du er dog alene?" spurgte denne og lukkede, da Adalbert bejaede det, døren i lås.

"Aner du," sagde han derpå, "hvad jeg havde for, da jeg traf dig i skoven alene? – Nej," blev han ved, da Adalbert betragtede ham med et spørgende blik, "jeg havde næppe haft hjerte dertil; for trods al min vrede elskede jeg dig dog højere, end jeg ville tilstå mig selv."

Nu gik han nogle gange frem og tilbage i værelset og satte sig endelig ved sin broders side.

"Vil du høre min historie?" spurgte han.

"Fortæl!" sagde Adalbert.

"Du erindrer, at jeg kort efter din afrejse måtte gifte mig med Alexandra, der den gang vel ikke mishagede mig, men dog var mig aldeles ligegyldig. Tre uger efter vielsen kom Emilie hertil. Fra den første dag af viste Alexandra hende en isnende kulde, som al Emilies venlighed ikke kunne tilintetgøre. Denne kulde tiltog således, at Alexandra næsten ikke talte et ord til hende og

næppe svarede på hendes spørgsmål. Naturligvis måtte denne opførsel også fremkalde en modfølelse hos Emilie.

Det indtryk, Emilie frembragte på mig, kan jeg ikke beskrive, men det ved jeg, havde jeg set hende tre uger tidligere, da var Alexandra aldrig blevet min hustru; for alt, hvad der fortælles om mægtige feer, der fængsler deres elskede med magiske bånd, blev mig begribeligt, da jeg så hende. Jeg brød mig hverken om mine heste eller om mine hunde mer, de stive lindealleer, der før syntes mig så kedsommelige, blev nu mine kæreste spadseregange, for der håbede jeg at møde hende. Jeg, som I alle anser for så flygtig og letsindig, var nu lykkelig, når jeg blot kunne sidde på den stol, hvorpå hun havde siddet, når jeg kunne trykke mine læber til det glas, hvoraf hun havde drukket; ja det var mig endog kært, når de talte om hendes skønhed med kulde, og jeg glædede mig, når hun engang så blegere, mindre dejlig ud end sædvanlig, for da forekom hendes skønhed mig som en hemmelighed, hvorom jeg alene vidste besked, og jeg håbede nu, at ingen medbejler ville bortrive hende fra mig."

"Forstyrrede din hustrus blege billede dig aldrig i disse tanker?" spurgte Adalbert.

"Hør! jeg vil betro dig noget," svarede Casimir, "Alexandra var dengang kun min hustru af navn."

"Det undskylder ikke din adfærd," genmælede Adalbert.

"Fordi en gejstlig har udtalt et par ord over os," sagde Casimir heftigt, "har vi derfor ikke mere det samme blod, det samme hjerte, de samme sanser? Ved vi derfor ikke længere, hvad der er smukt, og hvad der er hæsligt? Har vi derfor ingen længsel om dagen – ingen drømme om natten? Er vore tanker derfor

blevet til en enestes ejendom, udelukkende stemplet med hendes mærke?"

"Fortæl videre!" sagde Adalbert.

"Jeg var skinsyg over Emilie, jeg var færdig at misunde månen og stjernerne på himlen, fordi de frit kunne betragte hende. Snart fandt jeg en mere jordisk medbejler, for min egen fader glemte ganske sine grå hår i hendes nærhed. Til min trøst var dog kærligheden for ham kun en tidsfordriv, en pris tobak, hvormed han i mangel af bedre sysler opmuntrede sit sind efter måltidet; en langt farligere rival fik jeg ved din ankomst."

"Hvis du holder mig for en begunstiget medbejler, da fejler du meget."

"Mit blik er skarpt," sagde Casimir, "mange hemmelige vink, mange halvskjulte håndtryk og betydningsfulde øjekast har jeg set, som ugift havde du også en stor overvægt over mig, derfor besluttede jeg efter en lang kamp at sønderrive de bånd, der bandt mig, at fly til Warschau og bede storfyrsten om ansættelse. Du vil måske erindre den lille folkesang, gennem hvilken jeg engang i din og Emilies nærværelse udtalte min hensigt; jeg ved ikke, om du forstod mig, men Emilie fattede mig fuldkommen, til gengæld fortalte hun historien om de to brødre, husker du den?"

"Nu opgår der et lys for mig, denne fortælling indeholdt altså svaret på din sang?"

"Ja, men jeg fæstede ingen lid til Emilies ord, der så tit før havde ledet mig vild, og jeg fastsatte min flugt til den følgende midnat. For at nå gården, måtte jeg forbi dit kammer. Døren var ikke i lås, jeg åbnede den og nærmede mig til dit leje. Du sov og sukkede dybt i søvne. Jeg havde tit været vred på dig, for du

var min kærligheds farligste fjende, og dog følte jeg nu, da jeg skulle forlade dig, at du var mig inderlig kær, jeg betragtede dig længe og bøjede mig endelig ned for at trykke et kys på dine læber, da bevægede du dig pludselig, og jeg flygtede bort.

Jeg gik ned i stalden, trak min hest frem og sadlede den. Da hørte jeg mit navn; der hviskedes nærved mig. Jeg vendte mig om, og Emilie stod for mig i måneskinnet, yndig over al beskrivelse, mens hendes lange hår flagrede i nattevinden.

'Vil De virkelig flygte, Casimir?' sagde hun.

'Jeg vil kun ride lidt ud i natten,' svarede jeg, 'for dens skygger er mig nu kærere end dagslyset.'

'Nej, De vil flygte, jeg læste det i Deres blik, jeg hørte det i Deres sang. De vil forlade mig og os alle for bestandig.'

'Om så var, hvad bryder De Dem derom?'

'Hvis jeg ikke brød mig derom, da stod jeg ikke her,' svarede hun.

Ved disse ord gennemstrømmedes mit indre af en følelse, som jeg aldrig før havde kendt, jeg lod hesten løbe, hvorhen den ville, og styrtede mig i hendes arme; jeg overvældede hende med kærtegn og fandt denne gang ingen modstand, jeg tilstod hende min følelse og hørte tilståelsen af hendes genkærlighed, det var de saligste øjeblikke i mit liv, vi vandrede alene gennem alleerne og hvilede i de mørke løvhytter og skiltes først, da morgenrøden frembrød.

Fra denne midnatsstund var jeg en tidlang det lykkeligste menneske, om dagen sværmede jeg om i skoven, stirrede efter solen og glædede mig, når den dalede, om aftenen mødte jeg hende i havens mørke gange. Selv hos onkel Czernim, når I andre sad i spindestuen og ved bøndernes gilder, da samledes

vi på steder, hvor ingen vidste det, også i Krakau sås vi hemmelig; selv på hendes værelse besøgte jeg hende, hvorimod hun med stor behændighed forstod at skjule sit spil for andre, i hvis nærværelse hun viste sig så tilbageholdende, at hun skuffede selv de klogeste.

Dette varede lige til vor hjemkomst fra Krakau. Du vil erindre, at jeg den gang tilbragte en nat med Alexandra i det gamle slot. Forbandet være dette slot!" blev Casimir ved med stor heftighed, "for deri forblindedes jeg af en ond ånd, ja jeg tror virkelig, at de blege riddere på betrækket rundt om væggene drev deres spil med mig. Hvorledes jeg i den nat bedåredes, var imidlertid forblevet en hemmelighed, hvis jeg bare selv havde kunnet tie, men, forledt af min fordømte letsindighed, fortalte jeg det til Zeltner, han fortalte det igen til fru Tarnow, som nu er hans erklærede elskerinde, og hun betroede det til Emilie; men jeg håber, at det ikke skal vare længe, før Zeltner får den løn, han fortjener."

"Nu fatter jeg det hele," sagde Adalbert, "næppe erfarede Emilie hemmeligheden, før al hendes kærlighed forvandledes til forbitrelse og til had, ikke sandt?"

"Endnu engang havde vi en sammenkomst," blev Casimir ved, "men den var af anden natur end de foregående. I den erklærede Emilie, at hun foragtede mig, at starosten havde ret: Ingen kunne bygge sin lykke på mig; ingen, blev hun ved, kunne vente troskab af et så viljeløst væsen, der ikke engang var i stand til at modstå Alexandras yndigheder, og det fortrød hende inderligt, at hun ikke havde truffet et bedre valg. Med disse ord forlod hun mig, og siden har jeg aldrig set hende alene.

Døm om min kval, da jeg igen så hende nærme sig til dig, da jeg mærkede, hvorledes hun for dine fødder udkastede sit gyldne magiske net, da jeg mødte jer i alleerne, hvor jeg selv i lykkeligere timer havde vandret ved hendes side; ja jeg tilstår det, da bildte jeg mig ind, at jeg hadede dig. Jeg flygtede for mine egne tanker, dag og nat sværmede jeg om i skoven og imellem buskene og jog ulven fra sit afsides leje; ja jeg skjulte mig i hulerne under jorden, for at jeg i mørket kunne glemme min fortvivlelse, og dog glemte jeg den aldrig et øjeblik, og der var en hemmelig magt, der bestandig drog mig tilbage igen. Den gang jeg fandt dig alene med hende i lysthuset, besluttede jeg endelig, at enten du eller jeg skulle af sted, fra den tid udspejdede jeg dine skridt, jeg ville tvinge dig til en kamp på liv og død. Måske havde jeg i dag udført min plan, hvis jeg ikke havde set munken ved din side. Jeg ventede på hans bortgang og fulgte jer i frastand. Da I var kommet til skovens ende, skiltes I ikke ad, som jeg havde troet, men satte jer ned og begyndte en lang samtale med hinanden. Jeg stod imellem buskene hundrede skridt borte og legede med min bøsse, det faldt mig da ind, at jeg nu havde dit liv i min hånd. Pludselig så jeg en stork i egetræet, under hvilket I sad, og jeg fik lyst til at se døden lege over den lykkelige medbejlers hoved, jeg trykkede løs, og den knuste fugl styrtede ned for dine fødder.

Straks efter gik munken, og jeg trådte frem, jeg havde to ladte terzeroler i bæltet, da kom du mig så venligt i møde, at du smeltede isen om mit hjerte, jeg forandrede min beslutning, og jeg kommer nu for at bede om din tilgivelse."

"Min ulykkelige broder, jeg tilgiver dig af mit inderste hjerte."

"Ak," sukkede Casimir, idet han lænede sig til sin broders bryst, "ville du til tegn på din tilgivelse bore mig en dolk i hjertet, da ville jeg endnu i døden takke dig for dit venskab."

"Kan det da ikke trøste dig, når jeg forsikrer dig om, at mine tanker og min hu er aldeles bortvendte fra Emilie?"

"Hvad? Elsker du hende ikke?"

"Engang troede jeg at elske hende, men det var ikke den ægte kærlighed, for ellers ville jeg ikke så snart være blevet herre derover."

"Elsker du da en anden?"

"For at berolige dig vil jeg tilstå dig mit hjertes hemmelighed: jeg elsker Leontine," sagde Adalbert.

"Gud være evig lovet!" råbte Casimir og sprang op og kastede sig om sin broders hals, "jeg vil gå i døden for dig, og hvad mere er, jeg vil bønfalde Alexandra om hendes forbøn for dig, og hjælper det ikke, da vil jeg bortføre hende for dig, jeg –"

"Vil du bortføre Alexandra?" spurgte Adalbert smilende.

"Snak! Leontine mener jeg naturligvis."

"Jeg beder dig, Casimir, bland dig ikke i denne sag, nævn aldrig for nogen, hvad jeg har betroet dig, derved viser du mig den største tjeneste!"

"En tung sten er faldet fra mit bryst i denne aften," sagde Casimir, "når du ikke elsker hende, da frygter jeg intet mer."

"Frygt dig selv, Casimir! Frygt de hellige love, du trodser! Frygt Emilie, hvis vekslende lune sikkert udspringer af et koldt hjerte!"

"Trykkede hun dig blot engang til sit bryst, da skulle du vel mærke, hvor kold hun er," svarede Casimir.

"Der gives dem, der er kolde i sjælen og dog legemligt varme," sagde Adalbert, "der gives dem, der skuffer sig selv, idet de skuffer andre, der forveksler en kort elskovsrus, hvori de hvert øjeblik kunne sættes ved en ny genstand, med den virkelige, højere kærlighed, disse er de farligste af alle, for de bedrager med ærlighedens hele kraft."

"Du taler som en bog, min bro'er," sagde Casimir, hvorpå han vendte sig om og gik.

I de første dage efter denne samtale syntes Casimir vel til mode, men da Emilie ikke forandrede sin opførsel mod ham, vendte snart det gamle mismod igen tilbage.

4. Tvekampen

I denne tid samledes major Zeltner ofte med starosten, i hvis kammer han da almindeligvis lukkede sig inde, og med hvem han havde mange hemmelige samtaler.

Tit kom han også ned og besøgte den øvrige familie, dette skete især, når Leontine var til stede. Da de artigheder, han sagde hende, imidlertid ikke frembragte den forønskede virkning, gik han undertiden over til den modsatte yderlighed, og stræbte ved forstilte angreb at vække hendes opmærksomhed.

Også Bonaventura angreb han ved enhver lejlighed og søgte bestandig at udæske den heftige yngling til kamp. Næppe mærkede han således, hvor højt Bonaventura skattede de heltemodige forsvarere af Polens frihed, før han ved alle lejligheder angreb disse; især påstod han, at Kosciuszkos kamp imod Rusland var en fuldkommen afsindighed. Herpå svarede Bonaventura ham aldeles ikke; men da hr. von Zeltner nu gik videre og omtalte Polens åndelige stræben og dets litteratur med foragt, da var endelig Bonaventuras tålmodighed til ende, og han påstod med heftighed, at det polske folk var det åndfuldeste af alle, og at dets helte var de ædleste, dets lærde de grundigste og dets digtere de mest ophøjede i hele Europa.

"Ganske rigtigt," svarede Zeltner, "desuden er deres fabrikanter de dueligste, deres landmænd de indsigtsfuldeste, deres borgerstand den mest oplyste i hele verden."

"Hvis det polske folk også heri står tilbage," sagde Bonaventura, "så er det, fordi det, på sit højere standpunkt, har

forsømt at udvikle den underordnede dygtighed, hvorved legemlige skatte erhverves."

"Især er dets statsmænd de fineste af alle," blev Zeltner ved.

"Det er naturligt, at ørnen på sin høje flugt foragter ræven og dens kunster," svarede Bonaventura.

"Hvem mener De med ræven?" spurgte Zeltner.

"Det overlader jeg til Dem at udgrunde," svarede Bonaventura.

"Praleri og hovmod findes der nok af i Polen," vedblev Zeltner, "kun skade, at landets fattigdom netop derved viser sig i et endnu latterligere lys."

"Og hvem er skyld i vor fattigdom og vor ulykke?" spurgte Bonaventura.

"Forklar Dem nøjere!" sagde Zeltner.

"Den tid kommer måske, hvori De kan få den forklaring, De ønsker," genmælede Bonaventura, der nu åbenbart havde tabt herredømmet over sig selv. Efter en kort betænkning fattede han sig dog igen og svarede nu ikke et ord mere på alle Zeltners spottende bemærkninger.

Da han siden var alene med Adalbert, sagde han: "Det menneske er mig forhadt i min inderste sjæl; hvis vi ikke måtte spare vor kraft til vigtigere ting, da ville jeg udfordre ham på liv og død."

"Men hvorledes kunne De dog således uden al indskrænkning, påstå, at vort folk i åndsdannelse overgår alle andre?" spurgte Adalbert.

"Det er min overbevisning," svarede Bonaventura, "og jeg tror, at enhver brav polak bør tænke som jeg."

Dermed gik han, men Adalbert rystede på hovedet ved hans påstand, for det anede ham vel, at en slig ensidig overvurdering af folkets kræfter, hvis den fandtes hos mange, måtte lede til en forvovenhed, der kunne have de farligste følger.

Engang da Zeltner var alene med Emilie og Leontine, ledte han samtalen hen på Alexandra.

"Det er mig kært," sagde han, "at hun er så andægtig, de andægtige er netop mine folk, for hos dem er der indvortes varme; jo andægtigere en kvinde er, des mere behag vil hun under andre forhold finde i kærlighedens glæder, jo hedere hun elsker sin Gud, des fyrigere vil hun elske den mand, hun har udvalgt; det er derfor skade, at De aldeles ingen andagt har, Leontine."

"Hvoraf ved De det?" spurgte Emilie.

"Det ser man straks, hendes hænder sidder jo så løse, at Vorherre selv ikke ville være sikker for en ørefigen, hvis han kom hende i vejen."

"Vil De ikke forsvare Dem, Leontine?" spurgte Emilie.

"Hun er alt for stolt til at indlade sig med mig," sagde Zeltner, "når en pige er femten år, indlader hun sig ikke let med nogen, der er ringere end en prins, når hun er tyve år, tager hun til takke med en greve, når hun er fireogtyve år med en friherre, siden med en simpel adelsmand, og når hun er tredive år og derover, tager hun til takke med hvem det skal være."

"Med hvem tager da jeg til takke?" spurgte Emilie.

"Endnu ikke med en simpel adelsmand, men dog nok med en rig, adelig godsejer," svarede Zeltner. Herpå svarede Emilie intet, men bed sine smukke læber sammen. Kort efter sagde

hun i en spøgende tone: "Hvem skulle se på Dem, at De elsker andagt så højt!"

"Jeg elsker den kun hos de umyndige," svarede Zeltner.

En anden gang, da starosten og Zeltner var samlede, faldt også talen på Casimir, over hvis letsind og selvrådighed starosten bittert klagede.

"Send ham til Warschau," sagde Zeltner, "der vil han blive vel modtaget."

"Men han forstår jo intet og vil intet lære."

"Desto bedre," svarede Zeltner, "en lærd pedant gør ingen lykke hos storfyrsten."

Så længe den gamle Michael levede på starostens slot, stod han som mellemhandler for de sammensvorne i omegnen, der ved hans hjælp meddelte Czernim og Bonaventura alle de efterretninger, de ønskede; dette var grunden til Czernims gentagne besøg hos starosten, der således ved sin gæstfrihed, sin høje stilling og sin bekendte tænkemåde, mod sin vilje blev de misfornøjedes skjold, hvorimod enhver skriftlig meddelelse, enhver sammenkomst mellem mænd, på hvis grundsætninger man ikke var fuldkommen sikker, straks vakte det hemmelige politis opmærksomhed.

Efter Michaels flugt trådte Adalbert i hans sted og fik således lejlighed til at vise de misfornøjede mange tjenester; dog måtte han, for at nå dette mål, antage en falsk stilling mod sin fader og skuffe hans tillid, hvilket gik ham nær til hjerte og beredte ham mangen bitter time.

Hver dag besøgte Adalbert Alexandra, hos hvem han også fandt Leontine, der nu ganske aflagde sit sky væsen og fattede

tiltro til ham. Hun slog harpen og sang da tit uden at bryde sig om hans nærværelse, forresten spillede hun ikke efter noder, men bevarede i sin erindring en skat af gamle melodier, hvoraf flere virkede på ham som lotusplanterne på Ulysses' staldbrødre, så han glemte alle andre planer og ligesom med magiske bånd fængsledes til de egne, hvori disse melodier havde hjemme.

Til afveksling læste Adalbert for de to søstre i historiske skrifter, men Leontine var adspredt og gik ofte sin vej, når han læste om tildragelser i andre lande, hvorimod alt, hvad der handlede om Polens ulykke og forsvundne glans, i hende havde den opmærksomste tilhørerinde.

På denne tid forsvandt flere mænd i omegnen, der var bekendte som venner af det undertrykte folk, dette vakte ængstelighed blandt de sammensvorne, der frygtede for, at deres hemmelige planer skulle røbes. Også Adalbert delte denne frygt, så meget mere, som hverken Czernim eller Bonaventura i disse dage lod sig se. Endnu ængsteligere syntes Alexandra og Leontine, den sidste tabte i denne tid ganske sin ungdomsrødme, og et dybt indtryk af smerte prægede sig i hendes åsyn. Da Adalbert engang traf hende alene og venligt forskede efter grunden til hendes sorg, vendte hun sig bort, og da han trængte stærkere ind på hende, brast hun pludselig i gråd og gik. I denne tid talte starosten ofte hemmeligt med Alexandra; disse samtaler syntes endnu mere at forøge de to søstres kummer, og overhovedet hvilede der en trykkende luft over det hele hus.

En morgen greb Adalbert lejligheden, da han var alene med Alexandra, og spurgte om årsagen til hendes sorg.

"Der er ingen grund, hvorfor jeg skulle skjule den," svarede Alexandra, "De vil let begribe den, når De erfarer, at Zeltner i disse dage har forlangt Leontine til ægte."

"Jeg anede det vel," udbrød Adalbert hastigt, "men ikke sandt, Leontine samtykker aldrig, hun hader, hun afskyer Zeltner?"

"Ja, det gør hun."

"Gud være lovet!"

"Men desværre, Bonaventura har i tidligere dage nedlagt sin politiske trosbekendelse i breve til en ven; disse breve er nu ved dennes fængsling faldet i Zeltners hænder, og han bruger den overmagt, han således har erhvervet, på den grusomste måde; for hvis Leontine afslår hans hånd, skal – som han med ed har bekræftet – Bonaventura straks til Sibirien."

"Hvad er da Leontines hensigt?"

"Hun samtykker aldrig i at blive en angivers hustru, men vi ville dog begge fortvivle, hvis vi ikke kunne afværge Bonaventuras ulykke."

"Jeg ville også fortvivle derover," sagde Adalbert, og den smerte, der stod malet i hans ansigt, viste, at denne ytring var alvor.

"De er en deltagende ven," sagde Alexandra, og rakte ham sin hånd.

"Det er ikke blot venskab," svarede Adalbert, "for hvorfor skulle jeg skjule det for Dem! Jeg elsker Leontine af min inderste sjæl."

"Jeg ved det," sagde Alexandra, "Casimir har, trods Deres forbud, ivrigt talt Deres sag for mig, jeg selv ønskede intet hellere end før min død at se Dem og hende forbundne, men tal blot ikke til Leontine derom!"

"Elsker hun da nogen anden?"

"Hun elsker ingen uden de døde helte under domkirken i Krakau, og ethvert tegn på kærlighed af Dem eller andre ville være det sikreste middel til at fjerne hende for bestandig."

"Tror De ikke, at vi med penge kan tilfredsstille Zeltner?" spurgte Adalbert, "en angiver må jo kunne bestikkes, det falder af sig selv."

"Jeg tænkte det samme som De, og dog er mine tilbud med stolthed blevet tilbagevist."

"Vi må forøge summen, alt, hvad jeg kommer til at eje, må De frit byde ham."

"Først vil vi forsøge et andet middel; jeg kender en mand, hvis bistand her kan blive af stor vigtighed."

"Hvem er det?"

"Det er pater Vincent, for ham frygter major Zeltner, men desværre, jeg har i flere dage ventet ham forgæves, i går sendte jeg bud efter ham, men han var ikke hjemme."

"Så vil jeg selv ride til Krakau og hente ham," sagde Adalbert.

Da Adalbert allerede sad på hesten, kom hans fader og spurgte, hvor han ville hen, hvilket Adalbert heller ikke skjulte for ham.

"Vi kunne jo sende bud efter munken," sagde starosten, "du behøver ikke at ride selv."

"Han er tit fraværende, jeg finder ham sikrere end noget bud."

"Hvad skal han her?"

"Han er Alexandras bedste trøster."

"Har Alexandra sagt dig grunden til sin sorg?"

"O min fader!" svarede Adalbert, "kan De, der har så megen indflydelse, ikke på andre måder frelse den ulykkelige Bonaventura, og behøver Leontine derfor at opofres?"

"Det er intet offer. Hun er en fattig pige, Zeltner er det bedste parti, hun kan ønske sig."

"Men når han nu er hende modbydelig?"

"Børnegriller!" svarede den gamle, "forresten formår jeg intet i denne sag. Bonaventura er en oprører, en forblindet, som går til grunde, hvis Zeltner ikke frelser ham; mangfoldige må for langt ringere forbrydelser arbejde deres hele liv i fæstningerne eller i de sibiriske bjergværker."

"Synes De ikke, min fader, at det er uædelt på den måde at ville tiltrodse sig en piges hånd?"

"Enhver benytter til sit mål de midler, han besidder," svarede starosten.

"Ville De, min fader, i Deres ungdom have benyttet slige midler?"

"Her er ikke talen om mig," svarede starosten, mens en mørk skygge gik over hans åsyn, der uden tvivl fremkaldtes af erindringer, som han gerne ville forjage.

"Jeg vil ikke forhindre din rejse til Krakau," sagde han derpå, "men bliv der ikke for længe og besøg ikke Bonaventura, det vil jeg råde dig."

Da Adalbert nåede dominikanerklosteret, var, som han frygtede, munken ikke hjemme. En af brødrene betroede ham, at pater Vincent, der stod i stor anseelse såvel i som udenfor klosteret, var en af de få, der havde tilladelse til at ligge ude om natten; hvornår han kom hjem, var derfor vanskeligt at bestemme. Adalbert søgte ham da på forskellige steder og fandt

ham først efter en omvej af flere mile i staden S., udenfor Salomons hus, hvor han hvilede sig efter en lang vandring, mens han legede med den lille dreng, som han engang havde frelst af Zeltners hænder.

Adalbert satte sig ved hans side og underrettede ham om Bonaventuras uforsigtighed og om Zeltners plan. Munken blev meget alvorlig, da han hørte denne beretning.

"Det er ikke første gang," sagde han endelig, "at major Zeltner forstyrrer to elskendes lykke."

"Leontine elsker kun sit land og sine søskende, min fader! Men reddes må hun, hvad det så skal koste."

"Familieforhold har i min ungdom bragt mig nær til Zeltner," sagde munken, "og jeg kender hemmeligheder i hans liv, der giver mig nogen magt over ham, dog er det tvivlsomt, om jeg her kan hjælpe." Efter disse ord stod han op, og de begav sig begge på vejen til starostens slot.

Nær ved slottet så de en vogn, der i største hast kørte dem forbi.

"Hvem var det?" spurgte Adalbert.

"En bekendt læge fra Krakau," svarede munken.

"Så er Alexandra syg!" råbte Adalbert og red efter vognen, som han dog først indhentede, da den holdt stille i gården.

"Er der nogen syg!" råbte Adalbert til en tjener, der kom ham i møde.

"Herrens broder er skudt med en pistolkugle i brystet, han kan ikke leve," svarede tjeneren. Skælvende, men uden at sige et ord, steg nu Adalbert af hesten og fulgte lægen op i sin broders værelse, hvor han fandt ham bleg og blodig udstrakt på sofaen, mens Alexandra, lig en skikkelse, der er opsteget fra graven, sad

ved hans side og havde grebet en af hans hænder, som hun med krampagtig ængstelighed trykkede til sit bryst. Leontine derimod syntes rolig og hjalp lægen med at tilberede de nødvendige bind. Også starosten ventede med temmelig fatning på lægens udsagn.

"Er såret farligt?" spurgte Adalbert.

"Ikke andet end en rift," svarede Casimir.

"De må aldeles ikke tale," sagde lægen; "om såret er farligt eller ikke, kan jeg først sige om nogle dage, når bindet bliver borttaget."

Kort efter blev den syge åreladt, hvorpå hans venner måtte forlade ham; kun lægen blev tilbage med Alexandra og Leontine, der begge, hvilket ej er usædvanligt blandt de polske kvinder, havde nogen indsigt i sårlægekunsten.

Adalbert spurgte derpå sin fader om årsagen til denne ulykke.

"Han har i vidners overværelse erklæret," svarede starosten, "at han selv ved sin uforsigtighed er skyld i sin tilstand, og at ingen fremmed har del deri."

Adalbert ventede nu på gangen, til lægen kom ud, og bad ham da ærligt at sige, om den såredes liv stod i fare. Lægen trak på skuldrene. "Lungen er truffet," sagde han, "og jeg kan føle kuglen i kødet nær ved ryghvirvelstøtten, det er stedse et meget betænkeligt sår, dog kan jeg, som sagt, endnu intet bestemme."

De følgende dage og nætter hengik i stor urolighed, så meget mere da Alexandras tilstand syntes ligeså betænkelig som Casimirs, og da hun, trods sin svaghed og alle Leontines overtalelser, ikke ville forlade den syges leje.

Da lægen efter nogle dages forløb igen undersøgte såret, erklærede han, at det dog ikke var dødeligt, for kuglen var trængt ind i den højre side af brystet, og havde truffet en af lungens yderste lapper, rimeligvis havde den derpå, ved at støde an mod et ribben, forandret sin retning og gjort et af disse sidespring, der så ofte bringer sårlægerne til at studse, endelig var den standset nær ved ryghvirvelstøtten under huden, hvorfra den nu med lethed kunne udskæres.

"Var skuddet gået lidt mere til venstre," sagde lægen, "da havde det rimeligvis været dødeligt, for selv om hjertet ikke var blevet berørt, så var dog lungen blevet gennemboret i sin midte, og slige sår læges aldrig, nu derimod er de store blodkar og nervegrene blevne forskånede, og da er redning ikke blot mulig, men endog sandsynlig."

Denne erklæring vakte en almindelig glæde, og selv starosten viste denne gang en temmelig stor deltagelse. Men allerstærkest virkede lægens ord på Alexandra, der indtil dette øjeblik havde siddet, ligesom det var hende, kuglen havde ramt; nu derimod vandt hun nyt liv og hentede selv, hvad den syge behøvede, og var opmærksom på alle hans vink, ja endog om natten veg hun ikke fra hans side, og først på lægens alvorlige og gentagne befaling kunne hun, efter flere gennemvågede nætter, bringes til at hvile sig et øjeblik.

På Emilie frembragte Casimirs vanheld et voldsomt indtryk, hun var til stede i gården, da han bleg og blodig blev bragt hjem; dette syn rystede hende således, at hun blev grebet af den heftigste krampe, der tvang hende til at holde sengen, og det varede flere dage, før hendes kræfter igen vendte tilbage.

I sin faders nærværelse påstod Casimir bestandig, at han, ved en uforsigtig leg med en pistol, selv var skyld i sin ulykke; men da han engang var alene med Adalbert, betroede han ham, at han egentlig var blevet såret i tvekamp med Zeltner.

"Hvorfor har du kæmpet med ham?" spurgte Adalbert.

"Fordi jeg hørte et par ord om hans frieri til Leontine," svarede Casimir.

"Så er det mig, der er skyld i dit sår?"

"Nej," svarede Casimir, "for jeg var, oprigtig talt, ked af livet, Zeltner var skyld i min ulykke, og Emilie har desuden af og til givet ham et par øjekast, som jeg ikke kunne tåle. Jeg tog ham derfor ved første lejlighed til side og forelagde ham de to betingelser, at han enten skulle give slip på Leontine eller slås med mig på liv og død; men til min forundring afslog han begge dele."

"Det kunne jeg have sagt dig i forvejen," svarede Adalbert.

"Således skal du ikke slippe, tænkte jeg og åbenbarede en god ven min plan; han påtog sig at være sekundant, vi mødte Zeltner på en afsides vej, han søgte udflugter, men jeg sagde ham så mange uartigheder, at han glemte sin forsigtighed og forlangte at slås med mig på pistoler. Jeg foreslog da, at der kun skulle være et skridt mellem pistolmundingerne; sker det, tænkte jeg, da er både jeg og Adalbert hjulpne, men det ville de andre ikke. Desværre skyder jeg ikke så godt med pistoler som med gevær; derfor gik det, som du har set."

Indholdet af denne samtale betroede Adalbert kort efter til pater Vincent, dog nævnte han intet til ham om sin broders lidenskab.

Efter nogen tid foregik der en kendelig forandring med Casimir, hans gode lune vendte tilbage, og han blev igen munter og overgiven, men Alexandra sås aldrig mer på hans kammer; desto tiere kom derimod oberst Czernim, der straks indfandt sig, så snart han hørte Casimirs vanheld, og der, så længe denne var syg, kun syntes at leve for ham. Czernim dvælede hele dage hos ham, han fortalte ham lystige historier og spillede kort og terninger med ham; ja undertiden bragte han ham endog vin og forbudne spiser, hvoraf Casimir nød så meget, han lystede, uden at agte på Adalberts indsigelser.

"I andre søger friheden på mange veje," sagde han, "jeg søger den i det fulde bæger; når jeg ser det, da føler jeg mig friere end alle Jordens fyrster."

"Ret!" svarede Czernim, "omgiv din pande med vedbend og søg din frihed i drømmeverdenen! Videre kommer hverken vore digtere eller filosoffer; jeg kender Casimir," lagde han til, "de midler, jeg bringer, vil ikke skade ham."

Heri syntes Czernim at have ret, for skønt Casimir aldeles ikke brød sig om lægens forskrifter, så vandt han dog langt hurtigere sine kræfter igen, end man kunne formode, snart vendte rødmen tilbage i hans kinder, han stod op, og man mærkede ingen videre svaghed hos ham.

Men på samme tid, som Casimir vandt i kraft, syntes Alexandras sundhed at aftage. Lægen erklærede hendes tilstand for en følge af skræk og nattevågen, og påstod, at hun, når hendes sind blot var roligt, snart ville komme sig. Leontine så meget alvorlig ud ved denne påstand, ja engang, da Adalbert spurgte om hendes søsters befindende, svarede hun: "Hun kommer sig aldrig mer, det har Emilie sørget for."

Pater Vincent indfandt sig under Alexandras sygdom meget ofte på slottet. Hver gang han kom, talte han med Adalbert, til hvem han lånte adskillige bøger, der end mere bestyrkede denne i sine forsætter. Bestandig lærte Adalbert højere at skatte sin gejstlige ven og forsømte aldrig at være til stede i kapellet, når han prædikede for slottets beboere. Denne opførsel glædede åbenbart starosten, der viste gejstligheden megen agtelse, og som især på de høje festdage, når mange var samlede, tit indfandt sig i kapellet og kirkerne.

"Det er godt," sagde han i et fortroligt øjeblik til Adalbert, "at folket bøjer sig for en skjult og højere magt, derved vænnes det også til lydighed mod de jordiske herrer; denne lydighed indskærpes tillige i Kristi lære, hvilken derfor er den bedste af alle de religioner, vi kende, for den beroliger sindet, den lærer mennesket at bære sine byrder uden at knurre, den trøster med håbet, når virkeligheden mangler, og den er oprørernes farligste fjende."

"Er det kun derfor, at troen forkyndes i vore kirker?" spurgte Adalbert.

"Det vil jeg overlade til din egen dømmekraft at afgøre, min søn! Som tilkommende statsmand må du i øvrigt forstå at benytte sværmeriet. Mennesket må sværme, for alle kan jo ikke nyde de virkelige fordele, derfor må de, hvis de skal holdes i tømme, trøste sig ved håbet. Uden sværmeri," lagde han til, med et melankolsk blik, "ville det også se sort og sørgeligt ud på vore grave, og det er et spørgsmål, om ikke de enfoldige, der har håb og tro, trods alle savn, trods alle byrder, er lige så lykkelige, som de oplyste, der nyder de virkelige fordele."

"På en sådan lære var jeg kun lidet forberedt," sagde Adalbert.

"Jeg tænker dog ikke, at jeg har sagt for meget," svarede starosten, idet han fortroligt lagde sin hånd på Adalberts skulder.

5. Det dybe sår

Næppe blev det bekendt, at Casimir var udenfor al fare, før Zeltner indfandt sig og fordrede et afgørende svar af Leontine. Alexandra lod ham da indbyde til sig på sit værelse, hvor også munken var til stede. Den underhandling, som her foregik, varede i flere timer. Endelig kom Zeltner tilbage igen; i hans åsyn viste sig mærker af tilbagetrængt vrede, lidt efter lidt blev han dog roligere og talte med fatning til de tilstedeværende, men kort efter tog han afsked, svang sig på sin hest og red bort.

"For denne gang er faren overstået," sagde pater Vincent kort efter til Adalbert; "han har udleveret Bonaventuras breve og lovet at frafalde sine fordringer."

"Hvorledes bragte du ham dertil?"

"Det skal jeg sige dig en anden gang."

"Har den uværdige måske solgt disse papirer?"

"Nej," sagde munken, "men for at oplyse sammenhængen måtte jeg fortælle dig min ungdomshistorie, hvortil jeg nu aldeles ikke har tid; forresten bidrog også den trussel en del til sagens gode udfald, at storfyrsten, hvis Zeltner ikke faldt til føje, skulle erfare hans tvekamp med Casimir."

En dag besøgte starosten Casimir på sit kammer, da Czernim og Adalbert også var der til stede.

"Du ham længe ønsket at forlade dit hjem," sagde starosten, "dette ønske måtte jeg hidtil misbillige. Ikke af svag eftergivenhed, fordi jeg så dig på sygelejet, men af overbevisning, har jeg nu forandret min mening; jeg indser, at du trænger til en streng opsigt, derfor er det mit ønske, at du, så snart du igen er fuldkommen rask, bliver ansat ved et

regiment under storfyrst Constantin. Jeg skal ved første lejlighed skrive til Warschau desangående."

Denne efterretning modtog Casimir aldeles ikke med så stor glæde, som faderen havde ventet, ja til sidst erklærede han ligefrem, at han havde skiftet tanker, og at han ikke ville forlade sit hjem.

"Kan nogen begribe en slig opførsel?" sagde starosten, "først viser han mig dagligt sin utålmodighed for at komme bort, og da jeg endelig efter lang modstand forandrer min plan og føjer ham, vil han ikke forlade sit hjem; men enten du vil eller ej, så er nu min beslutning tagen."

Dermed gik starosten.

"Jeg rejser ikke," sagde Casimir.

"Men af hvad grund?" spurgte Adalbert.

"Jeg siger ikke min grund, men jeg vil ikke; jeg bliver her, jeg duer ikke til at være i Warschau."

"Det er også min mening," sagde Czernim, "Casimir vil aldeles ikke være på sin plads i Warschau."

"Hvorfor ikke?"

"Fordi hans hår sidder ham så vildt om ørene, at han aldrig kan flette nogen pisk deraf," svarede Czernim.

Efter Casimirs anmodning begav nu Czernim sig til starosten, og bad ham om at forandre sin plan; da dette ikke hjalp, tog man sin tilflugt til andre af starostens venner; da deres bønner også var forgæves, og da et brud mellem fader og søn syntes uundgåeligt, lykkedes det imod alles formodning Emilie at bevirke en forandring i starostens plan.

Måske vil læseren ikke straks begribe dette Casimirs vankelmod, men ved at lægge adskillige oplysninger, som

Adalbert først længe efter fik, sammen med hvad vi af andre omstændigheder tør slutte, kan vi dog vel forklare sagens sammenhæng.

Emilie var herskesyg og ønskede en mere glimrende stilling i starostens hus; denne troede hun sikrest at nå, hvis hun ægtede en af starostens sønner, mellem hvilke hun, der med stor klogskab beregnede sin egen fordel, i nogen tid vaklede. Den kolde beregning var imidlertid ikke enehersker i hendes sjæl, tværtimod var den på en ejendommelig måde blandet med sydlig lidenskabelighed. Denne sidste bragte hende til at foretrække Casimir, hvis ydre var meget smukt, og om hvem hun desuden vidste, at han skulle arve det store gods. Til Alexandra, der stod hende i vejen og var hende en levende bebrejdelse, fattede hun et virkeligt nag; det var da intet under, at hun strengt hævnede sig på Casimir, da hun erfarede, at han et øjeblik havde nærmet sig til hendes medbejlerinde.

Tvekampen med Zeltner forandrede forholdet. Emilie var, som vi allerede have bemærket, tilstede, da Casimir, såret og blodig, blev båret ind ad porten, og hun troede dengang at høre de ord af hans mund: "Dette er Deres værk, Emilie!" – Disse ord kastede hende på sygelejet. Da hun siden af Casimirs sekundant, der var en af hendes tilbedere, erfarede sagens virkelige sammenhæng, begreb hun vel, at det især var hendes hårdhed, der havde drevet Casimir til således at lege med sit liv. Uagtet dette smigrede hendes forfængelighed, så virkede dog tillige den heftige elskov stærkt på hendes sjæl, hun ønskede at belønne den, hendes forrige godhed for Casimir vågnede igen og forvandlede sig til en slags lidenskab; i følge heraf forandrede hun ganske sin opførsel imod ham, han læste snart

tilgivelsen i hendes blik; i et øjeblik, hvori de var alene, blev et forlig indledet, og det var da naturligt, at han ikke ville forlade sin genvundne elskerinde.

Alexandra blev imidlertid offeret for denne forbindelse, og den modvilje, hun vakte i Casimirs bryst, tiltog hver dag. Således var Adalbert engang vidne til et optrin, der skar ham ind i sjælen. En morgen sad han tilligemed Alexandra i Casimirs kammer. Da trådte Emilie et øjeblik ind for at se til den syge.

"Er hun ikke dejlig?" udbrød Casimir, da hun igen var borte, "så du nogetsteds et skønnere ansigt og en friskere farve, Adalbert?"

"Den sidste skylder hun ikke blot naturen, men også kunsten," bemærkede Alexandra, "for De må vide, at hun undertiden sminker sig, Adalbert."

"Det er bedre at sminke sig end at se ud som en dødning," svarede Casimir, hvorefter han vendte sig om til væggen.

"Det er let at mishandle et værgeløst væsen, der ganske har givet sig i din vold," sagde Alexandra, hvorefter hun rejste sig og gik. Adalbert greb nu lejligheden, og foreholdt sin broder alvorligt, hvor grusomt han handlede mod Alexandra.

"Er det da ikke sandt," råbte Casimir, "blomstrer ikke dødens lilje på hendes kind og på hendes læber?"

"Ved en slig opførsel vil du tidsnok lægge hende i graven," svarede Adalbert.

"Gid jeg var en kætter," råbte Casimir, "da skulle åget snart være brudt, og hun måtte da for mig leve, så længe hende lystede."

I sin lidenskab glemte nu Emilie undertiden den forsigtighed, hvormed hun ellers vidste at skjule sin hemmelige leg for uvedkommendes øjne. Som følge heraf blev den stakkels Alexandra engang tilskuerinde ved et optrin, der ganske tilintetgjorde hendes håb om jordisk lykke. For ikke at forstyrre Casimirs ro, nærmede hun sig stedse under hans sygdom med sagte trin til hans værelse. På lignende måde trådte hun en eftermiddag ind, men næppe havde hun åbnet døren, før hun blev stående, som om hun havde set et medusahoved, for Emilie sad på lejet ved siden af Casimir, der under fyrige kys trykkede hende til sit bryst, mens hun var så langt fra at afværge hans kærtegn, at hun endog på det inderligste syntes at gengælde dem. Casimir mærkede aldeles ikke Alexandras indtrædelse, Emilie derimod drejede, uagtet hun vendte ryggen til døren, midt under Casimirs kærtegn, sine øjne rundt til alle sider, og det varede derfor ikke længe, før hun så, at Alexandra var nærværende. Med et pludseligt skrig rev hun sig løs, dog fattede hun sig snart; og nærmede sig med rolig holdning til Alexandra.

"Jeg håber," sagde hun, "at De ikke misforstår en uskyldig ytring af søsterlig tilbøjelighed; i alle tilfælde bør De, for Deres egen og Casimirs skyld, tie med hvad De så."

Derpå gik hun. Alexandra, hvis knæ bævede, og der holdt sig fast ved en stol for ej at falde, sagde ikke et ord. Endelig vendte hun sig om og gik. Bleg som et lig nåede hun sit værelse, hvor hun, uden i førstningen at svare på Leontines spørgsmål, tog den ring af fingeren, som Casimir på hendes bryllupsdag havde fæstet derpå; denne ring betragtede hun længe, derefter gemte hun den for aldrig at bære den mere.

Samme aften modtog hun en seddel fra Casimir, hvori han ligefrem erklærede, at det især var kærlighed til Emilie, der havde bragt ham i den tilstand, hvori han nu var. Ja hvis Alexandra kun med et vink eller et halvt ord antydede, hvad hun havde set, da truede han med at myrde sig for hendes øjne, og da ville hans forbandelse endnu fra graven træffe hende; hvis hun derimod tav og fandt sig i, hvad der ikke kunne forandres, da skulle han fra sin side også skåne hende så meget som muligt.

"Mit bryst skal være en grav for denne hemmelighed," sagde Alexandra, da hun havde læst denne seddel, "også du må love mig tavshed," sagde hun til Leontine, hvem hun allerede havde tilstået det hele, "i det mindste til jeg og han begge ligger i vore grave."

Kort efter at Casimir havde forladt sit sygeleje, modtog han et besøg af Zeltner.

"Nu kan du være tilfreds," sagde denne, "for jeg har endelig opgivet min fordring på Leontines hånd."

"Deri handler du vel," svarede Casimir.

"Forresten har jeg nu også vist dig, at jeg har mod," blev Zeltner ved.

"Praler du mere deraf, skal du vise mig det endnu engang," sagde Casimir.

"Du skulle dog ikke alt for dristigt lege med døden, Casimir! For livet er jo det højeste gode, vi ejer, og når det er borte, da er spillet ude."

"Ja troen trykker dig just ikke, det har jeg længe mærket."

"Troen er for de umyndige og de fattige i ånden, men det er rigtignok en stor hemmelighed."

"Mig skal ingen betro sine hemmeligheder," sagde Casimir, "for med den bedste vilje kan jeg dog ikke stå inde for min tunge."

"Det har ingen nød; hvad mængden ikke vil høre, det hører den heller ikke, om så graven og forrådnelsen prækede det på alle veje."

"Hvad djævelen bryder jeg mig derom!" svarede Casimir.

"Jeg har set mig lidt om i livet og stået i mange forhold," sagde Zeltner, "og jeg mærkede vel, hvad de tænker i deres inderste, der virker med kraft og sætter noget igennem i denne verden."

"Nu, hvad tænker de da?"

"De tænker, at religionen er den bedste pisk i drivernes hånd, det er det hele."

"Har de da selv tilstået dig det?"

"Den kommer ikke vidt i verden, der ikke forstår et vink og en halvkvædet vise; de har ikke tilstået mig det, men jeg har læst det mellem linjerne på deres befalinger, og da de mærkede, at jeg forstod dem, da vandt jeg også deres fortrolighed og tillid."

"Ja så," svarede Casimir i en adspredt tone, for det var ham ikke muligt ret længe at sysselsætte sig med nogen almindelig betragtning.

"De kløgtigste filosoffer skal også dele disse meninger," blev Zeltner ved, "og det vigtigste, hvad man hos dem kan lære, er, som kyndige mænd har fortalt mig, at vi intet ved om overjordiske genstande; men dette ser kun de, der forstår at skille skal fra kerne, de øvrige morer sig ved floskler og

højtravende talemåder, og bilder sig ind at have slugt al verdens visdom, når de har fået en klingende barnerangle i deres hånd."

På alt dette svarede Casimir aldeles intet.

"Jeg har engang været i en hemmelig orden," føjede Zeltner til, "dog også her mærkede jeg, at man i de lavere grader indskærpede en tro, som man i de højere spottede – men du hører mig ikke, Casimir, hvad tænker du på?"

"Jeg ærgrer mig kun over, at du slap så helskindet fra tvekampen," svarede Casimir.

"Du er et menneske, med hvem man ikke kan tale et fornuftigt ord," sagde Zeltner.

Casimir havde dog fattet så meget af Zeltners filosofi, at han kunne meddele en del deraf til sin broder; denne måtte da uvilkårligt tænke på nogle af sin faders ytringer, der syntes at henpege på en lignende vantro.

6. Alexandra

Skønt lægen i begyndelsen ikke anså Alexandras tilstand for farlig, begyndte han dog efter nogen tid at blive betænkelig derved.

"Hun har lidt en stærk nerverystelse," sagde han engang, "hvoraf hun dog nok kunne komme sig, men ulykken er, at hendes legeme allerede i lang tid har været undergravet."

"Har De nogen sorg, der nager Dem?" sagde han en anden gang til hende selv. Herpå fik han intet svar, men for Leontine tilstod hun, at hun på den dag, hun så Emilie i Casimirs arme, havde følt et dødsstik i sit inderste.

Engang da Alexandra slumrede, tog Leontine lægen hen i et vindue og bad ham oprigtigt at sige sin mening om den syges tilstand. Ved disse ord rystede han stærkt på hovedet, og da Leontine trængte videre ind på ham, tilstod han, at han kun nærede lidet håb. Ved denne efterretning forandredes Leontines ansigtstræk, og hun blev dødbleg, dog sagde hun intet ord mer, og kort efter, da den syge slog sine øjne op og så på hende, tvang hun sig til et venligt smil.

Alexandra selv gik med stor ro sin sidste stund i møde, og syntes kun ængstelig, når hun et øjeblik ikke så Leontine, som derfor næsten aldrig hverken dag eller nat veg fra hendes side.

Da Leontine og pater Vincent en dag var alene med Alexandra, rakte den sidste munken et brev.

"Dette brev er egentlig til dig og din broder," sagde hun til Leontine, "men I modtager det ikke endnu; pater Vincent skal bestemme, når det er på tiden at give eder det."

Næppe mærkede Casimir, at Alexandras liv virkelig nærmede sig til sin ende, før medlidenheden vågnede i hans sjæl; han besøgte hende da tit og viste hende en opmærksomhed, der formildede hendes sidste dage.

"Var denne venlighed kommet tidligere, da lå jeg rimeligvis ikke her," sagde hun engang, "men ak! Han er jo dog kun så venlig, fordi han ved, at døden snart befrier ham fra mig."

"Den jordiske lidenskab rev mig alt for meget hen," sagde hun nogle dage sildigere, "jeg håber, at Kristus og hans helgener vil tilgive mig."

"Det vil de," svarede pater Vincent, "når du blot tilgiver dem, der, fordi de også var henrevet af lidenskab, har krænket dig."

"Du har ret, gode fader, jeg vil bede starosten, at han efter min død opfylder Casimirs ønske, derved afsoner jeg måske en del af min brøde." Da Casimir, som var til stede, hørte disse ord, styrtede han ned ved sin hustrus leje, trykkede hendes hånd til sine læber og vædede den med sine tårer. Et sagte suk opsteg fra den syges bryst, og et vemodigt smil viste sig på hendes blege mund, mens hun skælvende trykkede hans hånd til gengæld.

Kort efter, da Casimir havde forladt Alexandras værelse, mødte han sin fader, som talte med major Zeltner.

"Er nu du også blevet sygeplejer?" spurgte denne.

"Alexandra er en god kone," svarede Casimir, mens hans øjne viste, at han havde fældet tårer.

"Det er lettere at græde over de syge," sagde faderen, "end at skåne de sunde; det er lettere at forgude de døde, end at opfylde sine pligter mod de levende."

Efter disse ord gik han.

Noget senere kom munken ud. Zeltner vendte sig bort, da han så ham, Casimir derimod fulgte ham venligt til døren.

"Har præster og hyklere nu også fået magt over dig?" udbrød Zeltner.

"Hvorfor fordrejer du dit ansigt, hver gang du ser pater Vincent?" spurgte Casimir.

"Denne fromme munk," svarede Zeltner; "denne helgen, som I tilbeder, jeg kunne fortælle ting om ham, der ville forfærde den hele flok, der nu kysser sømmen af hans kjortel."

"Hvad ved du da om ham?"

"Han er en skinhellig skurk, det var ham, der først lærte mig usandhed og bedrag. Ja denne hykkelske munk med sit hellige blik har forført og skilt mig fra min hustru, med hvem han levede et ryggesløst liv til hendes dødsdag; men det forstår sig, klosteret og den brede munkekåbe skjulte hans gerning for verdens øjne."

"Er det muligt?" råbte Casimir.

"Det er så vist, som at jeg står her," svarede Zeltner.

"Hvorfor drog du ham da ikke offentligt til regnskab?"

"Fordi han har en mægtig beskytterinde i Warschau, fordi han med hemmelige kunster ved at fængsle hjerterne."

Også Bonaventura kom nu for at se sin søster, men Zeltners idelige besøg drev ham snart bort igen; hele den øvrige familie samledes derimod tit ved Alexandras leje, og hun tog en venlig afsked med dem alle, selv med Emilie.

I sine sidste dage talte hun tit om gejstlige emner, som vel måtte synes underlige for dem, der ikke delte hendes håb og tro.

"Er det, en synd, min fader, at ønske døden?" sagde hun en gang til pater Vincent, da starosten var til stede.

"En synd vil jeg ikke kalde det, når ønsket ikke er forenet med fræk selvrådighed."

"Ved glædesfester," blev hun ved, "når mennesket satte sit håb til jordiske goder, følte jeg mig aldrig tilfreds, tværtimod fik jeg da ofte tårerne i øjnene; når derimod nogen døde, selv om det var børn eller unge piger, der endnu ikke ret kendte det skum på livets sø, som vi kalder nydelser, da bedrøvedes jeg ikke over de bortgangne, men jeg var til mode, som den fangne fugl, der bliver urolig og slår med vingerne mod buret, når dens brødre drager bort til de varmere lande."

"Det nytter dig kun lidet at dø," sagde munken, "hvis ikke den kraft har udfoldet sig i din sjæl, der kan bære sjælen over afgrunden til de lyse boliger."

"Du har vel ret," svarede hun og blev et øjeblik tavs; "tror du," sagde hun derpå, "at man fra de evige boliger endnu kan kaste sit blik ned og se sine venner på Jorden?"

"Dette er jo netop de troendes højeste trøst," svarede munken, "for ikke blot den ene Kristus er vor midler, men alle gode ånder, der har vandret over jorden, ligger for vor skyld bedende for den eviges trone; derfor er det jo, at vi anråber vore helgener, at vi opstiller deres billeder i vore kirker og på vejene, hvor vandreren knæler. Og hvad er de tusinde glimtende stjerner i natten andet end svage afbildninger af de saliges øjne, der gennem dødens nat kan se os, og af de himmelske kræfter, der holder vore sjæle svævende over afgrunden? For alle støvets velgerninger er for intet at regne mod dem, der bestandig

udstrømmer fra hine lyse skikkelser i det høje som fra et uudtømmeligt væld."

"Du har ret! Alle støvets gerninger er for intet at regne, men dog bør de ikke udsættes til det bliver for silde." Dermed rejste hun sig halvt op og vinkede starosten hen til sit leje.

"Vil De høre en døendes bøn, min fader?" spurgte hun.

"Ja, og opfylde den, hvis jeg kan, min datter."

"Jeg forudser tider, der er farlige for den, som står alene, lover De mig derfor, at Leontine efter min død bliver hos Dem?"

"Det lover jeg."

"Jeg har endnu en anden bøn," sagde hun og holdt inde et øjeblik ligesom for at samle kræfter, "jeg har kun lidet bidraget til Casimirs lykke, mens jeg levede, jeg ønskede derfor at bidrage noget dertil ved min død; lover De mig efter min bortgang at forene ham med sin elskede?"

"Hvem kalder De hans elskede?"

"Emilie," sagde hun og sank mat tilbage på sit leje.

Det var kendeligt, at disse ord frembragte et stærkt og ubehageligt indtryk på starosten. Han tav længe stille, endelig sagde han: "Ved De også, om Emilie ville blive lykkelig ved denne forbindelse?"

"Det håber jeg vist."

"Nej," råbte starosten og blev pludselig bleg, "det er umuligt, hun elsker ham ikke, hun kan ikke elske ham."

"Emilie elsker ham," sagde Alexandra.

"Og om så var, Emilie og Casimir kunne aldrig ægte hinanden."

"Jeg havde ikke troet, at De ville afslå en døendes sidste bøn."

"De ville selv allermest gyse tilbage for dette ægteskab, hvis De vidste, hvad jeg ved," sagde starosten, hvorpå han i stærk bevægelse gik sin vej.

Nu skriftede den syge og modtog de to sakramenter, som i de katolske lande meddeles den døende.

Kort efter faldt hun i en søvnlignende tilstand, der varede til den følgende midnat. Da vendte igen hendes livskraft tilbage, og hun slog sine øjne op, der skinnede med usædvanlig glans.

"Tror du," sagde hun til broder Vincent, "at jeg er vis på den evige salighed?"

"Guds nåde kalder jo alle fromme," svarede munken.

Da foldede den syge sine hænder, og hendes hvide læber bevægede sig og syntes at fremstamme latinske bønner, mens øjnene stirrede på den enlige lampe, der brændte i værelset. Kort efter tav hun og vendte sit blik fra lyset hen imod en mørk krog.

"Ser du ikke de sorte drømme," sagde hun pludselig, "der strækker hænderne ud imod mig af natten? O hjælp mig alle helgener! og giv mig ikke nu uigenkaldeligt og for evigt til pris for dem!"

"For hvem?" svarede munken.

"For den evige nat, hvor dæmonerne aldrig flygter for morgensolen; hvor drømmens gyselige larver, der kun øjeblikkelig stirrede på mig i den jordiske søvn, bliver min evige og eneste omgang, langt borte fra dem, der kendte mig levende."

"Er da ingen tro så fast, at den ikke skælver under dødens åndepust!" sagde munken, "din vej gennem mørket skal med Himlens hjælp kun vorde kort."

"Ja," råbte hun, "jeg ser dem, jeg ser de øjne, du talte om, de tusinde trofaste, velbekendte øjne, der betragter mig lig stjernerne i natten, men jeg ser også skyerne, der farer forbi lig åndeklæder, hvori ingen ånd mere findes, jeg ser også døden, der løfter sit kridhvide ansigt op, mens klokkerne klinger over en åben grav: Maria, du hellige, du vidunderlige rose, du klareste blandt de stjerner, der lyse på havet, bed for mig! *Ora pro nobis*!"

Da rejste Leontine sig, som hidtil havde siddet tavs ved Alexandras leje. Hendes kinder var blege, hun bøjede sig ud over søsteren og tørrede sveden af hendes pande, derpå skred hun, ligesom en nattevandrerske, med blikket hæftet på søsteren, og uden at betragte de genstande, forbi hvilke hun gik, hen gennem værelset.

"Hvad vil du, min datter?" spurgte munken.

"Jeg vil synge din egen sang, jeg ved det, den må og den skal hjælpe."

Efter disse ord greb hun en harpe, der stod i en krog af værelset og begyndte følgende sang:

"O du, som græder, visk din tåre bort!
Og du, som sørger, husk din sorg er kort!
For du har ro, når hjertet stille står,
Og dødens engel læger dine sår.

Ja skønt i graven falmer fyrstens dragt,
Og skønt kun ormen der har kongemagt,
Så frygt dog ej, når med et ydmygt sind
Du ad den mørke hvælving vandrer ind.

For hvad du virker i din bedste stund,
Hvad pigen aner i den dunkle lund,
Hvad orglet vækker med sin dybe klang,
Hvad barnet skuer i sin drøm så lang.

Og hvert et ord, der skænker livet trøst,
Hvert ædelt forsæt, hver uskyldig lyst,
Hvert saligt blund i kærlighedens arm,
Hvert dejligt billed af en digterbarm.

Det er kun frø, der synker i mit skød,
Og som du skue skal, når du er død,
At stå som blomster i en evig krans,
Mens gravens bølge skænker dem sin glans.

For al den gråd, der randt i støvets land,
Den vorder her et dybt og dejligt vand,
Hvis dug forfrisker mine blomster små,
Hvis klare bølger ingen storm kan nå.

I dem fornyes hver erindring blid,
I dem forynges selv den gamle tid,
Derfor i dem sig bader hver en mø,
Og sukker henrykt: Det er sødt at dø.

Af bølgens dyb sig hæver mangen strand,
Hvor milde blikke vinke dig til land,
Der sidder elskeren sin elskov nær,
De bedste drømme drømmes atter her.

Og hver en ven, for hvem din tåre randt,
Selv den, du elsked, som du hist ej fandt,
Ham finder du, hvor dødens bølge ler,
Og hvis I vil, I skilles aldrig mer.

Og alfer leger under rosens tjørn,
Det er de mindste, lykkeligste børn,
Hvis blik jeg slukte, før de kunne se,
Hvis mund jeg lukte, før den kunne le,

Og ynglingsskarer, oldingsskygger grå,
Og skønne piger, længstforglemte små,
Og helteslægter fra den svundne tid,
På tusind veje samler jeg dem hid.

Og mænd og kvinder, spredt fra syd til nord,
Uhyre ånder fra en anden jord,
Og de, der sildigst sprang af tidens strøm,
De mødes her med oldtids ældste drøm.

Og sære skikkelser bag fjeldets mur,
De gamle fødsler af en vild natur,
Og blege larver uden sjælens liv,
De flagre her som tåger mellem siv.

Men hine væsner, der ved kunst blev til,
Der hist dig syntes kun et skyggespil,
De her som stjerner på min himmel står,
Og vinde liv, hvor Jordens pragt forgår.

Dog uden ende løber dødens vej,
Ved fjerne verdner selv den standser ej,
I evighedens ring den taber sig,
Og kun dens indgang kan jeg vise dig."

Under denne sang blev Alexandra rolig, hvorimod pater Vincent med kendelig uro hørte derpå.

"Dette digt havde en besynderlig indflydelse på mit eget liv," sagde han, "men der findes vel andre syner og skikkelser hinsides graven end de, der gøglede for en ynglings sjæl, som endnu hørte verden til."

"Gentag disse vers!" udbrød pludselig Alexandra. Leontine opfyldte hendes begæring, den syge lå ganske stille, mens de blev sunget.

Efter pater Vincents råd istemte derefter Leontine nogle gamle katolske salmer, som han ledsagede med en dyb og fuldtonende bas. Under disse melodier faldt Alexandra i en mild slummer.

Leontine nærmede sig til søsterens leje, som hun i lang tid uafbrudt betragtede, endelig brast hun i den heftigste gråd.

"Hvi græder du så heftigt, min datter?" spurgte munken.

"Ser du ikke, at hun er død?" svarede Leontine, "hun ånder jo ikke mere."

Nu betragtede også munken hende nøjere.

"Vel hende, hvis det er så," sagde han endelig, "for da er hun uden smerte gået ind i evigheden, da er hun slumret ind i døden under melodier, ligesom barnet slumrer ind. I sin vugge."

Men Leontine havde denne gang taget fejl, for mod morgenstunden slog Alexandra igen øjnene op.

"Casimir!" råbte hun pludselig med høj røst og rejste sig halvt op, "svigt ikke dit fædreland, Casimir! Svigt det ikke for at følge den fremmede kvinde!"

Dette var det sidste glimt af lampen, før livet slukkedes, og før Casimir kom for at høre hendes afskedsord, var Alexandra indslumret for bestandig.

Til starostens store misfornøjelse var alle Alexandras diamanter og ringe efter hendes død forsvundet, heller ikke fandtes der, som man havde ventet, rede penge i hendes gemmer. Da hun imidlertid i et efterladt papir erklærede, at alt dette var bortskænket til trængende, talte starosten ikke mere derom.

Efter en bestemmelse, som den afdøde ved sit giftermål havde truffet, arvede Leontine en tredjedel af hendes formue, det øvrige tilfaldt Casimir.

De fattige i omegnen var meget bedrøvede over Alexandras død.

"Det ville vare længe," sagde de, "før de fik en slig frue igen, for hun havde ikke blot hjulpet de trængende, men hun havde også antændt mangfoldige lys på de helliges altre."

Ja, endskønt de selv ingen fordel havde deraf, syntes dog den sidste fortjeneste dem endnu større end den første.

Så snart det rygte udbredte sig, at den unge frue var død, samledes mange, som med suk og gråd forlangte at se hendes lig, men disse blev alle efter starostens ordre bortvist. Begravelsen foregik med stor pragt, dog blev liget først kun bisat i S., for derfra siden at føres til en gravkælder i en af Krakaus kirker.

På begravelsesdagen befandt Casimir sig i et underligt lune, for han var snart bedrøvet, snart lo han højt, skønt hans øjne på samme tid hang fulde af tårer. Med denne hans opførsel var hverken starosten eller det øvrige selskab synderlig tilfredse, end mindre opbyggede den størstedelen af husets folk, der inderligt havde elsket den afdøde. Disse sidste tilskrev Emilie al skylden, hvem de desuden anså som årsagen til Alexandras død; ja flere af dem gik endog så vidt, at de troede, hun ved trolddom havde forblindet og fanget Casimir.

En fuldkommen modsætning til Casimir dannede Leontine, der, uagtet hun var stille og alvorlig, dog i andres nærværelse skjulte sin sorg og viste en fatning, hvorved selv starosten studsede.

"Leontine er i sandhed en kold skabning," sagde Emilie, "for denne søster troede man dog, at hun nærede nogen godhed, og nu viser hun sig næsten ligegyldig ved hendes død."

7. Barndomsårene

"Ved du, at Alexandra nu er blevet en helgen?" sagde Czernim, da han efter begravelsen var alene med munken.

"Hvad mener De dermed?"

"Engle er jo nedstegne fra Himlen for at synge over hende i hendes dødsstund, flere af gårdens folk har jo hørt de himmelske melodier."

"Ja hendes sidste kamp blev mildnet ved gejstlig musik," svarede munken,

"Mig mindede denne dødsmåde om et væsens bortgang, der var mig det kæreste på Jorden, og som virkelig døde under afsyngningen af en gejstlig sang."

"Om hende skulle du fortælle os noget; overhovedet gad jeg gerne vide, hvorfor en mand som du, der trods alt sværmeri dog synes kaldet til noget bedre, har lænkebundet sig i et kloster."

"Ja det er smukt," sagde Adalbert, der nu også var kommet til, "hvis du ved at fortælle din historie ville forkorte os disse sørgelige timer!"

Da munken ikke havde noget herimod, opsøgte de en plads dybt inde i skoven, hvor mennesker sjældent kom, hvorpå munken begyndte følgende fortælling

"Når uvejret nærmer sig, og orkanen truer, da er det os undertiden en trøst at tænke os tilbage til den stille hytte, hvori vi tilforn sad, og hvori ilden brændte roligt uden at forstyrres af nogen storm; vi dvæler da gerne ved de fredelige sysler, ved de ubetydeligste begivenheder i den tidligere tid, ja endog ved hine sælsomme skabninger, som en lang rolighed udklækker, og der går deres gang gennem livet ligesom ure, der fuldbringer de

samme bevægelser den ene dag, som den anden. Dette må være min undskyldning, når jeg i tider som disse, hvori hjerterne banker forventningsfuldt, og hvori alles øjne er vendt mod fremtiden, fører eder tilbage til min ungdoms stillere optrin.

Dog må I tage til takke med et blot omrids af mit liv, og det kunne vel være, at det, jeg må fortie, i grunden er det vigtigste; for vore forsvundne tanker, vore forgangne glæder og sorger ligge jo på bunden af en dyb sø, hvorfra erindringen kaster snart en vissen, afreven blomst, snart en sjælden koral, snart et gyldent smykke på strandbredden; men alle de rigdomme, dybet skjuler, kender vi dog ikke, og vi vil undres engang, når livets sø fortørres i døden, og vi får dem at se. Vel os da, hvis vi ikke finder alt for mange uhyrer, for hvilke vi må gyse, liggende ved siden af de sunkne skatte, som nu skulle være vor bestandige ejendom og følge os igennem evigheden.

Mit navn, mens jeg endnu levede i verden, var Franciscus Ordenga, jeg er født i Warschau, i forstaden Praga, omtrent fire år før dens indtagelse af Suvarow. Min fader faldt i kampen for sit land. Kun dunkelt husker jeg, at jeg flygtede gennem flammerne ved min moders hånd. Hun døde kort efter af sorg, og jeg kan egentlig først med klarhed genfinde mig selv, da jeg allerede var langt borte fra krigsskuepladsen i byen Danzig, hos en vidtløftig slægtning af min moder, der havde understøttet hende i den senere tid, og som siden også trofast og faderligt tog sig af mig.

Min fætter, for således måtte jeg benævne hin slægtning, var, da jeg kom til ham, hen imod halvtredsindstyve år gammel. I sin ungdom havde han været advokat, hvilken bestilling han senere opgav, da en uventet arv bragte ham i velstand. Han var

ikke gift og besad fuldt op af de egenheder, som udmærker de personer, man giver navn af pebersvende. Han levede i et stort hus, og uagtet der var langt flere værelser deri end han behøvede, ville han dog aldrig udleje nogen del deraf til fremmede. Hans dragt og udseende erindrer jeg endnu så vel, at jeg ofte ligesom ser ham livagtig, som han stod og gik, for mine øjne. Når han spadserede, som hver dag både i ondt og godt vejr var tilfældet, bar han en lysegrøn kjole med sorte knæbenklæder, en rød vest og en sort paryk, hvis øvre del kun ufuldkomment dækkedes af en lille trekantet hat. Når han kom hjem, kastede han kjolen og parykken og tog sin grønne slåbrok på, der dog ikke ganske kunne skjule hans røde vest, hvilken blev en hovedårsag til adskillige uheld, der ramte ham, hvorom jeg siden skal tale. Forresten var overdelen af hans legeme kraftigt bygget, men den hvilede på et par spinkle ben, der ligesom bøjede sig under det øvrige legemes vægt og dannede en slags ellipse, hvorved de på en billedlig måde mindede om det fag, som han især ofrede sin tid og sine kræfter.

Min faderlige fætter var en stor elsker af de matematiske videnskaber og henbragte den største del af dagen med at opløse kunstige regnestykker og ligninger af lavere orden, hvilke han med kløgt og lethed vidste at opstille og behandle. Imidlertid var det gået ham som så mange andre, han var blevet stående på den halve vej, og den såkaldte højere matematik lå for ham som en ubekendt verden. Ikke des mindre arbejdede han ufortrødent og banede sig adskillige veje i den lavere sfære, hvori han befandt sig; ja til sidst betroede han endog sin tjener, der igen sagde det til mig, at han havde udfundet

hemmeligheder, som upåtvivlelig, når de blev bekendt, ville forskaffe ham et udødeligt navn.

Dette var ikke nogen løs henkastet ytring af min fætter, for til praleri kendte han aldeles ikke, men det var hans inderlige og faste overbevisning. Ja ligesom den troende lever i religionens sandheder, således levede han i sine formente opdagelser, og det var disse stjerner, der opklarede hans liv. Derfor betragtede han også sine manuskripter ikke blot som sin højeste skat, men som en art af helligdom. De blev alle omhyggeligt renskrevet og nedlagt i et skrin, hvortil min fætter selv bar nøglen ophængt i en stålkæde på sit blotte bryst. Om natten blev dette skrin henflyttet under hans seng, for at han selv ved mindste tegn til fare kunne frelse det. Hver gang der var urolighed på gaden, hver gang der var ildløs, og klokkerne klemtede om natten, hver gang et tordenvejr lod sig høre, vågnede han øjeblikkelig. Han stod da op, åbnede sin helligdom, tog manuskripterne frem og gemte dem på sit bryst og nedlagde dem ikke igen, før ilden var aldeles slukket, eller tordenen ophørt; for ængstelighed og frygt var hovedtræk i hans karakter.

Forresten var han meget godmodig og viste en faderlig omhu for sine husfolk. Også mod mig var han venlig, og før jeg blev så stor, at jeg kunne sendes i skole, turde jeg lege i gården så meget, jeg lystede. Min meste tid tilbragte jeg dengang hos min fætters tjener, den gamle Johan, som udarbejdede flitsbuer og geværer af træ til mig, og som desuden fortalte mig mange eventyr, hvorved han fangede min unge sjæl og vakte forunderlige drømme i mit hjerte. Om aftenen sad jeg også tit på mit lille tagkammer, hvorfra jeg havde en temmelig vid udsigt, og stirrede op mod den mørke himmel, for nattens

gådefulde lys vakte allerede dengang min højeste opmærksomhed, og jeg glemte alle mine små sysler og tabte ligesom min egen tilværelse i naturens højere liv, så længe jeg betragtede dem. Således har nattens stjerner også siden virket på mig, og jeg kan sige, at der aldrig var den sorg i mit bryst, der ikke blev mildnet, aldrig den glæde, der ikke blev renset og adlet ved at se op til dem; for de står over Jordens mørke ligesom funklende øjne fra evigheden, hvori løfter om en evig fred er skrevet; derfor stiger også den højeste jordiske fred, den alle sorger betvingende søvn, ned med deres stråler. Ja det forekommer mig undertiden, som om der er hemmelighedsfulde lys i vort indre, der har noget tilfælles med hine over vore hoveder, og hvorfra drømme og anelser om fremtiden udgår ligesom stråler om natten, mens de ydre sanser lukker sig, og hjernen hviler, hvilken sidste mere ligner den sol, der hersker over os og lyser for os, så længe dagen varer.

Straks da jeg kom i min fætters hus, bemærkede jeg en egen afdeling i gården, hvori der fandtes bede, omgivet med buksbom, og hvori uddøde espaliertræer strakte deres tørre grene hen ad murene. På mit spørgsmål om, hvad dette betød, erfarede jeg, at det var levninger af en lille have, der før ved et stakitværk havde været adskilt fra hønsegården, men som advokaten for nogle år siden havde ladet forene dermed. Dette gik mig nær til hjerte, og jeg begreb ikke, hvorfor advokaten havde ødelagt alle de skønne træer og blomster, der voksede på disse steder. Til min trøst havde jeg imidlertid fra mit lille tagkammer udsigt over en anden og større have, der tilhørte en adelig dame, som boede lige overfor os, og jeg glædede mig

hvert forår, når gartneren kom med sin saks og klippede hækkene og beskar de store lindetræer. Længere hen så jeg de blå og gule krokusblomster spire frem af jorden, der igen afløstes af tulipaner, narcisser og af den øvrige blomsterverden, som våren og sommeren udklækker. Jeg ønskede mig da tit ned i dette spraglede paradis, som jeg skimtede i frastand, ligesom jeg skimtede de stjerner, jeg elskede. Jeg misundte også tit de kvidrende spurve deres vinger, hvormed de svang sig frem og tilbage over havemuren. Nogle gange så jeg en lille pige, der gik igennem gangene og legede med blomsterne, eller standsede ved parken, for at fodre et par svaner, der svømmede deri, og som øjeblikkelig nærmede sig, så snart de fik øje på hende. Uagtet jeg ikke havde set andet af denne pige end hendes gule lokker og hendes lette gang, så virkede hun dog stærkt på min fantasi. Når nu Johan fortalte mig eventyr om dejlige prinsesser, der bevogtedes af drager og bjørne og slumrede i forheksede borge, hvori ingen kunne trænge ind uden den udvalgte ridder, som beskyttedes af en mægtig fe eller troldmand, da var hin pige i mine forestillinger stedse den fortryllede prinsesse, og jeg selv var den lykkelige helt, der nedlagde de vilde dyr og befriede hende.

En aften sad jeg på mit kammer og så vinduerne på det ved haven liggende hus stærkt oplyste, der tonede også musik derfra, hvoraf kun enkelte brudstykker og især den stærke bas nåede mit øre; desuden så jeg skygger af dansende, som svævede forbi vinduerne. Jeg selv vidste endnu næppe, hvad et bal ville sige, og dog følte jeg mig så ensom og forladt i det mørke, der omgav mig, at jeg græd hede tårer af længsel, for jeg anede et herligt liv langt borte, som gennem tonerne stræbte at

udfolde sig for mig. Lidt efter lidt fordrede aftenen sin ret, mine øjne lukkede sig, og jeg havde en sælsom drøm, hvori det forekom mig, at jeg svævede med den gullokkede pige på store vinger igennem haven, jeg så hende da dybt ind i de klare øjne, som jeg endnu aldrig havde set vågne, hendes hår var længere end sædvanligt og flagrede frit i vinden, mens Månen stod som en svulmende rose på himlen. Da pegede hun på den med sin hvide finger, og vi flagrede begge derop, og hun greb Månen, rakte mig den og sagde: "Den brænder ikke, den køler kun." Jeg tog den da af hendes hånd, og hendes ansigt syntes mig lige så klart som den.

Hvad der videre skete, ved jeg ikke, men da jeg vågnede, så jeg mig ensom i mit vindue ligesom før og hørte igen den fjerne musik. Imidlertid havde Månen virkelig hævet sig over horisonten og skinnede mig lige i ansigtet; dog stod den endnu i en let tåge, og lignede mindre en rose end en blodrød valmue, fra hvis bæger en søvndyssende dug neddrypper på jorden.

Det er kun barndomsdrømme, vil I sige, og det tilstår jeg gerne, men dog udgør disse drømme intet ubetydeligt led i menneskets liv; for vi ser deri målet for vor digten og tragten klarere, og den indre stemme i vort bryst taler deri ofte højere og sikrere end i sildigere dage. Ja der ligger et så rent og tillige et så farverigt skær over barndommens egn, at den, der tænker over livets betydning, vanskeligt kan undlade at kaste sit blik på det. Det er da, ligesom han så ned i skabningens dyb og i Verdens første tider, og uagtet den ældres sjæl som oftest hildes i hverdagslivet, så genfødes dog det forunderlige i ethvert barn, en frisk verden synes da at opvælde, og al den glans, der lå over

urverdenen og de første menneskers liv, viser sig i et mindre billede på ny.

Også jeg erindrer sælsomme glimt i hin alder, hvilke øjeblikkeligt oplyste egne, som ellers ligger i det dybeste mørke. Ja undertiden var det, ligesom jeg huskede noget, der gik foran for min tidligste barndom, og anelser vågnede om en skjult tilværelse før den nærværende, om tider, hvori jeg havde levet, før jeg begyndte min bane på denne Jord; jeg var da til mode ligesom de mænd, der i Amerikas vulkaner har opdaget nye kratere, som ligger mange tusinde fod dybt, og i hvis indre de hemmelige kræfter vel atter har dannet nye ildsvælg, så man aner en uendelig virksomhed, der strækker sig lige til Jordens midtpunkt.

Enkelte mænd, til hvem jeg omtalte disse syner, tilstod mig, at de havde erfaret noget lignende; imidlertid ville de forklare det enten af drømme eller af dunkle erindringer om en tidligere tid end den, man tydeligt kan huske. Dette bedrøvede mig, da min fantasi bestandig foretrak at sætte disse tider foran menneskets fødsel, og om det er så, ved vi jo heller ikke, derfor takker jeg Gud, der i menneskets sjæl har nedlagt anelser om en højere verden end den, hvilken videnskaben i almindelighed tør erkende eller påskønne.

Nu er slige erindringer sjældne hos mig, og det forekommer mig umuligt at kaste sådanne blikke ned i den forsvundne tid som forhen, men disse syner er fortrængt af andre. Det forekommer mig nu undertiden, som jeg stod på et højt fjeld og kunne stirre langt fremad, og det er ligesom bjerge og dale udfolder sig for mig i et sælsomt lys, og jeg skuer ind i ubekendte lande, som jeg snart skal gennemvandre; en

himmelsk klarhed opgår da i min sjæl, en umiddelbar forvisning om noget herligt, der venter mig, opstår i mit inderste. Denne tilstand indfinder sig især, når jeg, efter en lang faste og lange vandringer, ret føler mit legeme udmattet, og når jeg da efter fuldendt dagarbejde overgiver mig til fred og hvile. Dog disse er ting, I vanskeligt kan begribe, for den, der endnu lever i Verdens tummel og i det såkaldte virkelige, må nødvendigvis anse de syner for drømmerier, som vi, der har givet afkald på Verden, ofte har; for os derimod minder netop disse om de højeste sandheder, og hvad I kalder virkelighed, forvandler sig tit for os til en tåget drøm, af hvilken vi beder til Gud og hans helgener, at vi alle snart må vågne til et højere dagslys.

"Ja jeg forstår dig nok," sagde Czernim, "du er en af dem, der sønderskærer de røde aftenskyer til benklæder, som du og dine venner skal bære i Paradiset."

Uden at svare herpå fortsatte munken sin fortælling.

8. Træk af en pebersvends liv

Den tomhed, som en ugift stand medfører, søgte min fætter at erstatte med det sædvanlige middel. Således havde vi mangfoldige kanariefugle, hvoraf der hvert år udklækkedes flere, overfor dem sad en grøn papegøje i sit bur som en eneboer, den så melankolsk ud, og dens hoved var næsten skaldet af alderdom. Desuden ejede min fætter en sort grævlingehund og et par katte, der havde sluttet en fuldkommen fred med hunden, så de ofte spiste med den af samme tallerken.

For større dyr havde derimod min fætter en usædvanlig frygt, hvilken endnu tiltog ved en fare, som han kort efter min ankomst til Danzig gennemgik. Han havde den vane at tage den omtalte grævlingehund med, når han gik sin middagstur, dette fortsatte han i flere år, uden at nogen fare opstod deraf. Men engang stødte han på en flok køer, som, da det var sent på efteråret, gik løse på marken. Havde han set dem tidligere, ville han upåtvivlelig være vendt om, men en høj skjulte dem for ham, så han ikke mærkede dem, før han var på spidsen af højen, hvor han allerede stod dem temmelig nær. Nu forsøgte han et ilsomt tilbagetog, men det var for silde, for hans lille hund, der sprang i forvejen, havde allerede begyndt at gø ad en stor tyr. I stedet for at fly, som hunden vel havde ventet, blev tyren stående og modtog udfordringen, ja efter nogle øjeblikke begyndte den endog at forfølge hunden, som, da den mærkede, at kampen ville blive alt for ulige, trak sig tilbage og søgte tilflugt hos sin herre. Imidlertid kom køerne nærmere, ja flere af dem løb endog omkring højen, og, ledede af deres modvilje

mod advokatens ledsager og af medfødt drift, begyndte de at slå en kreds om begge, hvilken de hvert øjeblik trak tættere og tættere sammen, så at advokaten og hans hund var fuldkommen indespærrede, uden at nogen udvej syntes mulig. Min fætter råbte højt om hjælp, men ingen hørte ham. Han svedte angstens sved, og virkelig var hans stilling betænkelig nok, for dyrenes lidenskabelige brølen og truende øjekast viste vel, at det nu ikke blot var hunden, men ham selv, de ville angribe, hvori rimeligvis hans røde vest var skyld, da den røde farve, som bekendt, let vækker disse dyrs forbitrelse. Til lykke stod min fætter i denne nød ved siden af et stort elletræ, hvorpå flere grene var så nær hverandre, at han anså det for muligt i hast at klatre op i træet. Han nåede virkelig toppen deraf og viste større behændighed i den kunst at klatre, end man efter hans alder skulle have tiltroet ham. Således frelste han sit liv, dog måtte han blive i træet over en time, indtil nogle røgtere kom og drev køerne bort; den lille grævlingehund blev derimod stanget til døde af de opbragte dyr til stor sorg for min fætter, som elskede den meget højt.

Da han kom hjem, var han så forskrækket, at han måtte holde sengen i flere dage; ikke des mindre tog han, så snart han kom op, sin røde vest på igen og vedblev at bære den til sin dødsdag. En anden hund derimod anskaffede han sig aldrig.

Kort efter min ankomst til Danzig lærte jeg at kende en legekammerat, der var en søstersøn af advokaten. Gustav Schwarz, således hed han, var to år ældre end jeg, han forekom mig meget behændig og rask i alt, hvad han tog sig for, desuden var han listig og forstod ved allehånde påfund at hjælpe sig ud af små forlegenheder. Derimod viste han sig temmelig

efterladen, som jeg især erfarede sildigere, da jeg blev sat i den samme skole, hvori han gik. Han tog da sædvanligvis sin tilflugt til mig, og jeg måtte ikke blot hjælpe ham, men næsten uden undtagelse skrive hans stile og udarbejdelser, og det undrede mig allerede den gang, at han ganske roligt udgav de fremmede arbejder for sine egne, og at han uden undseelse modtog den ros, der ikke i mindste måde tilkom ham. Forresten skuffede han på denne måde i flere år sine lærere; den eneste, der mærkede hans kunster, var den gamle Johan, som et par gange overraskede os, mens Gustav afskrev de småstykker, jeg havde udarbejdet for ham.

"Tag dig i agt, Frands!" sagde den gamle mand siden til mig, "din hånd er ikke af jern, den kan let forbrænde, hvis den således bestandig skal bruges til at rage kastanjerne ud af ilden til en anden."

Gustav elskede lækkerier og forsømte sjældent at besøge os på de høje festdage, når han troede, vi spiste bedre end sædvanligt. I fastetiden, som advokaten, der var opdraget i den katolske tro, strengt iagttog, kom Gustav derimod sjældent, og når han kom, ærgrede han sig bestandig over de to store katte, der på den tid var de eneste i huset, som spiste kød.

"Hvorfor skal det pak have det bedre end vi andre?" spurgte han engang den gamle Johan, da han så dem grådigt fortære deres måltid.

"De er hedninger, derfor behøver de ikke at faste," var svaret.

"Så ville jeg ønske, jeg også var en hedning," sagde Gustav og løb misfornøjet bort.

Næste aften, da jeg stod alene i køkkenet, kom Gustav og vinkede mig udenfor.

"Her er noget, der vil smage dig godt," sagde han.

"Hvad er det?"

"Det er kattenes frikassé, men de har næsten intet spist deraf, for jeg pryglede dem dygtigt og jog dem bort; der er nok til os begge endnu."

Dermed begyndte han at spise med stor begærlighed.

Jeg var noget ængstelig i begyndelsen, men opmuntret af Gustav, og lokket af den behagelige lugt, modstod jeg ikke længere og måtte da tilstå, at det ikke var så galt at spise ved kattenes taffel.

Da vi først havde begyndt på denne leg, fortsatte vi den, så tit der var lejlighed dertil, og Gustav var uudtømmelig i anslag for at tilfredsstille sin kræsenhed på de stakkels dyrs bekostning, der åbenbart i denne tid, som den gamle tjener engang i vor nærværelse bemærkede, uagtet han ikke lod dem mangle noget, aftog i fedme. Jeg rødmede stærkt ved disse ord, Gustav derimod svarede meget roligt, at dette stedse skete hen imod foråret, da slige dyr løb om på lofter og tage og opførte deres koncerter og hverken havde ro nat eller dag.

"Jeg har dog intet mærket dertil i de andre år," sagde tjeneren.

Den næste aften kom Gustav og jeg igen ind i køkkenet.

"Her lugter godt," sagde Gustav, "i aften laver du vel igen en kraftig ret til dine katte?"

"Ja, nu er den færdig, vil I bringe den ud til dem?" sagde Johan. Gustav greb da den tallerken, hvorpå kødet lå og bar den ud, mens jeg fulgte ham med et lys. Næppe var vi alene, før vi begyndte vor sædvanlige leg uden at agte på kattene, som vi jog bort, så snart de vovede at vise sig.

"Det er meget sejt," sagde jeg.

"Jeg kan aldeles ikke tygge det," sagde Gustav.

"Tag dette her! Det er måske bedre."

"Nej, det er værre endnu, det er intet ordentligt kød, tror jeg."

"Velbekomme!" råbte pludselig en røst bagved os, "smager det godt?"

Forskrækket vendte jeg mig om og så advokaten i sin grønne slåbrok, der stod i døren med den gamle Johan og lo hjerteligt ad os.

"Det er nogle gamle handsker, hvorpå jeg har lavet en ragout efter herrens befaling," sagde Johan.

"Ja, vi har nok mærket eders streger, knægte!" sagde advokaten, "men nu tænker jeg, at I næppe tiere vil stjæle kødet fra kattene."

Dermed vendte han sig om og gik.

"Bi du kun! Det skal du få betalt," mumlede Gustav og løb sin vej uden videre at sige, hvad han havde i sinde.

Fra den tid af, at advokaten havde været i den ovenomtalte fare, måtte enten jeg eller tjeneren bestandig gå foran ham på hans spadsereture og advare ham, når vi så køer eller andre store dyr i nærheden, desuden valgte han så vidt muligt, veje, hvor ingen træer eller høje betog ham udsigten; men uagtet al sin forsigtighed undgik han ikke Gustavs hævn. Denne købte nemlig for sine lommepenge en stor gedebuk, som han lejede ind hos en bonde, og som han og flere af hans kammerater tirrede så længe, til den blev meget vild og ondskabsfuld. Især sørgede de for, at den blev rasende, når de viste den den mindste lap, der havde rød farve. Da nu bukken således var afrettet, ventede Gustav blot, til han en dag erfarede, at jeg

skulle ledsage advokaten, hvorpå han med sine kammeraters hjælp skjulte dyret bag et gærde, der ikke lå langt fra vor vej. Da vi nu kom forbi, blev bukken sluppet løs og ilede straks i det stærkeste løb imod advokaten, som den med et eneste stød af sine horn kastede til jorden. Derpå rejste den sig på bagbenene og gentog sit angreb flere gange, og den havde allerede stærkt mishandlet min fætter, da nogle arbejdere på mit anskrig ilede til og befriede ham fra hans forbitrede fjende.

Siden tilstod Gustav mig, at det var ham, der havde spillet sin onkel denne streg.

"Jeg sagde dig intet derom," lagde han til, "for jeg frygtede for, at du af dum medlidenhed skulle fordærve den hele leg."

Vor gamle Johan, der nærede stor mistanke mod Gustav, påtog sig imidlertid at undersøge det hele, hvorved han let erfarede, hvem der havde købt og afrettet gedebukken, hvad han derefter berettede til sin herre. Denne blev da så vred, at han forbød Gustav sit hus, hvilket forbud den godmodige mand dog kort efter, da Gustav hyklede stor anger, igen ophævede. Gustav kunne imidlertid ikke ganske aflægge sine drillerier og spillede sin onkel endnu mangt et puds, ja skilte endog flere af hans kanariefugle og oven i købet den gamle papegøje ved livet. Da jeg engang bebrejdede ham hans opførsel, sagde han: "Ældre folk plejer at tugte børn, når de bærer dem tosset og egensindigt ad, hvorfor skal vi da ikke have lov til også at give en gammel mand ris, når han bærer sig ad som et barn?"

9. Frøken Wahlstein

Nogle år efter min ankomst til Danzig lærte jeg den dame at kende, der ejede den overfor os liggende have, og vandt i hende en velynderinde, som jeg, uagtet hun nu for længst er død, aldrig glemmer.

For at udvikle anledningen til dette bekendtskab, må jeg atter føre eder et af disse optrin for øje, der, hvis man vil sammenligne livets billeder med malernes, upåtvivleligt bør henregnes under den nederlandske skole. Jeg har allerede omtalt den store kærlighed, min fætter viste flere af sine husdyr, blandt disse spillede de to ovennævnte katte en vigtig rolle. Da de imidlertid begge var af hunkønnet og formerede sig stærkt, så blev deres afkom min fætter, trods al hans dyrekærlighed, til stort besvær. De fleste havde vel i hans sted druknet den hele yngel, men dette kunne han ikke bringe over sit hjerte. Han forærede dem da enten til sine bekendte, eller forskaffede dem ved disses hjælp pladser i fremmede huse og sørgede med stor omhu for, at de fik gode herskaber. Ja ved slige lejligheder opofrede han, der ellers elskede ensomheden, gerne sin huslige ro, og så snart han indbød nogen af sine bekendte til sig, da vidste vi med sikkerhed, at et par af disse dyr på en eller anden måde skulle anbringes. Men når hans venner ikke kunne eller ville hjælpe ham, tog han også sin tilflugt til andre midler og overtalte for gode ord og betaling daglejere eller gamle koner til at udsætte hans ubudne gæster i fremmede folks boliger, hvorfor han endog holdt bog over alle de katteelskere, han kunne opspore i byen. Ja, da han fik mistanke om, at hans sendebud undertiden førte ham bag

lyset, eller i det mindste ikke udrettede hans ærinder så forsvarligt, som han ønskede, så måtte til sidst snart jeg, snart den gamle Johan om aftenen bære killingerne om i byen, og overhovedet kunne ingen moder bruge flere kunster, for at få sine børn vel forsørgede, end advokaten, der dog ellers ikke var noget diplomatisk geni, for at anbringe sine yndlinge på et godt sted. "For hvorfor skulle vi tage livet af dem?" plejede han at sige, "vore hænder har jo dog klappet og fodret dem, vi har tit glædet os over deres lystige spring, lad dem da hellere, når de blive for mange, gå ud i verden og forsøge deres lykke; i det mindste vil vi ikke spærre dem vejen til det held, der måske er dem beskåret."

Frøken Wahlstein, således hed havens ejerinde, var en af dem, der stod øverst på advokatens liste, og hun var derfor oftere blevet begavet med et frieksemplar fra hans dyrehave. En aften, da jeg skulle bringe hende en slig foræring, og da jeg efter min fætters forskrift netop ville sætte det lille dyr ned på trappen, begyndte det pludselig at miave stærkt, hvorpå en pige kom ud med et lys og overraskede mig på fersk gerning.

"Ja så," sagde hun, "nu får vi da at vide, hvem der bringer os al den velsignelse af kattekillinger til huset."

I samme øjeblik ringede det indenfor, hvorfor pigen gik ind, men dog ikke før hun havde tillåset porten, på det jeg ikke skulle undløbe. Således stod jeg da i frygt og bævelse over den fare, jeg gik i møde. Kort efter kom pigen igen og bad mig træde indenfor, da, frøkenen selv ønskede at tale med mig.

Jeg blev ført igennem flere værelser, og kom endelig ind i det kammer, hvori frøken Wahlstein befandt sig.

"Min lille dreng!" spurgte hun, "hvorfor har du sådan lyst til at forære mig dine katte?"

Den venlige tone, hvormed hun sagde dette, gav mig mod, og jeg skriftede ærligt sandheden. Hun hørte smilende på mig og udstrakte imidlertid sin fyldige, veldannede arm og greb med sine fine fingre et stort, gulrødt æble, som hun skrællede og rakte mig.

"Hvad hedder dine forældre?" spurgte hun.

Jeg fortalte hende da, hvad jeg vidste om dem og om mig selv, og hun erindrede, at hun havde kendt min moder, mens denne i tidligere år som ung pige levede i Danzig. Hun gav mig endnu en klase med vindruer og anmodede mig, da jeg tog afsked, om at sige min fætter, at hans små yndlinge skulle have det godt hos hende, dog bad hun om at forskånes for flere. Mig selv indbød hun ikke blot igen, men lod mig tit i min fritid afhente, så der til sidst næppe gik nogen uge, hvori jeg ikke besøgte hende et par gange.

Jeg glemmer aldrig det indtryk, frøken Wahlstein og hendes omgivelser allerede den gang frembragte på mig. Hendes kammer var ikke blot renligt, men der herskede en orden deri, som ville have været alt for stor, hvis den ikke havde forenet sig med den udsøgteste smag. En stærk blomsterduft udbredte sig om sommeren igennem hendes værelser, hvilken duft om vinteren erstattedes af en fin røgelse. På smukke sommerdage var desuden havedøren åben, og man havde da udsigt til et par terrasser, hvorpå mangfoldige nelliker og levkøjer fængslede blikket, og hvorfra de yndigste roser strakte sig henimod døren og opad vinduerne. På slige dage lod hun mig ofte hente, og jeg fik lov til at udpege de skønneste blomster, hvorefter gartneren

med forsigtighed afskar dem. Også de fineste frugter rakte hun mig, og hun selv syntes næsten udelukkende at leve deraf. Kødspise derimod så jeg hende aldrig røre. Forresten led hun af brystsyge, og jeg så hende kun sjældent udenfor sengen, men desuagtet, og skønt hun ikke længere var ung, frembragte hun dog et usædvanligt indtryk både på mig og andre, ja trods hendes sygelighed syntes årene at løbe forbi hende uden at efterlade spor i hendes åsyn. I øvrigt var hendes ansigt blegt, hvorimod øjnene funklede med et usædvanligt liv. Hvad der især syntes mig forunderligt, var hendes brune hår, der voksede så tykt og langt, at det blev til en byrde for hende, derfor hang det som oftest meget sirligt kæmmet og udslaget til begge sider af hendes leje. Dette klædte hende smukt, og jeg begreb vel, hvad alle de, der havde kendt hende i tidligere år, forsikrede, at hun havde været en stor skønhed; ja det forekom mig, som om hun vedblev at være skøn lige til sin dødsdag.

Da jeg blev ældre, erfarede jeg, at hun i sin ungdom havde elsket en yngling, der var død tidligt; dette tab glemte hun aldrig og afslog derfor ethvert tilbud om giftermål. Hendes elskede havde været protestant, måske var dette grunden, hvorfor hun, uagtet hendes forældre var katolske, omskiftede den rette tro med Luthers vildfarende lære.

Desuagtet var hun dog på sin måde gudfrygtig, og ofte, når jeg kom til hende, læste hun i gejstlige bøger, til andre tider afgav hun sig med kvindeligt håndarbejde, hvori hun besad stor færdighed. Også den ældre engelske og tyske poesi var hende velbekendt, og Milton, Klopstock og Herder lå på hendes bord ved siden af Spencers, Frankes og Jung Stillings skrifter og ved siden af Luthers oversættelse af Bibelen.

Således havde jeg virkelig svunget mig over havemuren ind i det paradis, der allerede tidligt satte min sjæl i bevægelse. Her fandt jeg også den lille pige igen, som jeg har talt om; en dag ved min indtrædelse så jeg hende sidde på en skammel ved frøken Wahlsteins fødder. Jeg vidste øjeblikkelig, hvem hun var.

"Der, Antonia, er den legekammerat, jeg lovede dig," sagde frøken Wahlstein.

Da rystede den lille de gule lokker til side og betragtede mig opmærksomt med sine klare øjne, hvorpå hun slog dem ned igen på sit arbejde. Siden erfarede jeg, at hun var en søsterdatter af frøken Wahlstein, som hun tit besøgte. I øvrigt opdagede jeg, da jeg så hende i nærheden, at hun lignede sin tante særdeles meget. Vi blev snart bekendte, jeg legede med hende i den store have, hun bandt kranse til mig, lærte mig blomsternes navne, viste mig, hvorledes jeg skulle tæmme svanerne, og sang adskillige sange for mig, som hun havde lært af sin tante; alt dette forekom mig såre dejligt, og jeg fandt mig så lykkelig i hendes selskab, som jeg siden aldrig har været.

"Hvoraf kommer det, at din tante bestandig er så ung og smuk?" spurgte jeg hende engang.

"Det kommer af, at hun er så god," svarede hun, "gartneren siger vel, at hun er ligesom græshoppen, der synger i haven om sommeren og lever af planternes saft og aldrig ældes, men jeg ved det bedre, for hun er en engel fra den store himmel, hvor stjernerne står, og englene ældes jo heller aldrig."

Lige til Antonias fjortende år så jeg hende nu ofte, og det lykkedes mig også at vinde hendes hengivenhed, ja til sidst tilstod hun mig endog, at der, næst efter hendes tante, ikke var nogen på jorden, som hun elskede højere end mig.

Undertiden lod frøken Wahlstein mig deltage i Antonias undervisning, hun fortalte mig da forunderlige træk af historien, og uagtet jeg allerede i skolen havde hørt derom, så fik de dog i hendes mund en anden betydning. Desuden henpegede hun bestandig på den guddommelige styrelse og retfærdighed, der holder roret i livets bølgegang og til sidst leder skibet, hvor vildt det synes at gå, til sin rette havn. Endelig førte hun mig ind i poesiens verden, og ligesom den gamle tjeners eventyr først havde vakt min fantasi, således åbnedes nu mit øre for den lyriske velklang og min sjæl for tankernes dristige flugt.

Da hun mærkede, hvor begærlig jeg lyttede til alt dette, lod hun mig ikke blot læse digte, især folkesange, for sig, men lånte mig også bøger hjem, hvori de stod; disse gennemgik jeg da med stor iver, men gemte dem tillige af en slags instinkt for advokaten.

"Se!" sagde hun da, når hun så det indtryk, de frembragte på mig, "flere af de mænd, der har sammensat dette, levede for mange hundrede år siden, og dog klinger deres ord gennem de mørke tider, hvori konger og fyrster er sunket i støv og er blevet forglemte. Disse mænd var dog ofte fattige i dette liv, deres værd begrebes ikke af de mægtige, der bortviste dem med kulde og nægtede dem den ringe skærv, de behøvede, mens de tit bortødslede deres overflod til uværdige. Men den forkastede sten, siger Herren, skal blive hovedhjørnestenen i bygningen; mange af dem, der hånedes af deres tid og foragtedes af kongerne, har, selv når deres hjerter var brudte af miskendelse og bitter smerte, udtalt ord og digtet sange, der vil tone på

menneskenes læber, så længe hjertets sprog endnu har magt her på Jorden."

Til andre tider lærte hun os dejlige salmer og gejstlige melodier og lod os synge dem sammen. Når vi da spurgte om, hvorfra de var kommet, svarede hun: "Mange er digtet af mænd, hvis navne ingen mere kender, og dog var det udvalgte mænd, på hvem Herrens ånd hvilede, ligesom på profeterne i gamle dage; ja enhver, der har digtet en slig hellig sang eller skabt en slig melodi, han har ikke levet forgæves på Jorden, for han er blevet vor åndelige velgører, der vækker sjælen af sin slummer og modner den for tilkommende verdener."

Det var vel ikke ganske ret, at hun sammenlignede sangere fra den senere tid med de udvalgte profeter. Også deri gik hun måske for vidt, at hun alt for udelukkende hendrog vore sjæle mod poesiens verden; for de, der er kaldede til sligt, ville vel selv siden finde vejen, men de, for hvem i en umoden alder alt for mange poetiske syner vorde fremmanede, kunne let tabe deres liv på en afvej, så at deres id blev lig en forfængelig drøm. Imidlertid er det dog vist, at min veninde på en forunderlig måde rørte og vakte min unge sjæl, ja hvis jeg siden har forstået at bevæge menneskenes hjerter og at vække deres kærlighed til det gode, da må jeg for en stor del takke denne kvinde derfor, hvis læber en stille begejstring omsvævede, og hvis sjæl lignede en af hine nordiske søfugle, jeg i min ungdom så, som bliver hvide med alderen, og som mer og mer tabe deres pletter med hvert år de lever.

Frøken Wahlsteins ord virkede så stærkt på mig, at jeg følte en uimodståelig lyst til selv at blive digter, og jeg var kun lidet over tretten år, da jeg allerede udstrakte min svage hånd efter

laurbærkransen. Mine første forsøg viste jeg til ingen, ikke engang til Antonia, hvem jeg dog ellers betroede alle mine glæder og sorger; for jeg tænkte bestandig på hine mænd, der levede i deres værker, uden at man kendte deres navne.

"Der gives mange," havde jeg desuden læst i en af frøken Wahlsteins bøger, "der udtaler blændende ord blot for at vinde Verdens ros, men grunden er da ingen ret drift i sjælen, men kun forfængelighed, og disses tale skal henvejres som røg, om så samtiden skrev deres navne i marmor."

Hvad der end mere bestyrkede mig i det forsæt at skjule min poetiske stræben, var min frygt for advokaten, som allerede engang havde fundet nogle af mine vers og var blevet meget forbitret derover; for han foragtede al kunst og betragtede den som en tom børneleg, hvorpå ingen forstandig mand burde anvende sin tid.

"Kun hvad der skænker vished," sagde han, "bør mennesket kende; matematikken er den visseste af alle videnskaber; derfor studerer jeg den frem for alle, gør du ligeså, hvis jeg skal agte dig, og spild ikke din kostbare tid på drømme, der til intet nytter!"

Imidlertid gennemgik min fætter kort tid efter en stor krænkelse, som for en tid styrtede ham i den ængsteligste tvivl og uvished, skønt han studerede den visseste af alle videnskaber; for han tog engang en afskrift af sine arbejder og indsendte dem til en berømt matematiker, der boede i Danzig, for at høre hans mening derom. Efter nogen tid fik han et svar, hvori det blev ham betydet, at videnskaben for længst havde overskredet de grænser, indenfor hvilke han endnu troede, at

den stod; som følge deraf kendte man nu kortere veje, hvorpå man kunne nå det mål, han ad en længere vej stræbte til.

Sjældent har noget rystet mig mer end synet af den kummer og bleghed, der udbredte sig over min fætters åsyn, da han havde læst dette brev. Han gik flere dage omkring næsten uden at spise og drikke og uden at tale et ord; endog om natten hørte vi ham vandre rundt i sit værelse og udstøde dybe suk. Han arbejdede heller ikke mere, han agtede ikke mere på sine husdyr; men hans øjne var bestandig rettede mod den pult, hvorpå det ulykkelige brev lå opslået, og han blev hver dag blegere og blegere.

En aften kaldte han sin gamle tjener ind i sit kammer.

"Johan," sagde han, "jeg ved, du er mig hengiven, jeg har ingen anden, til hvem jeg kan betro mig, og dog må jeg udøse min sorg for nogen, hvis ikke mit hjerte skal briste derved; for du må vide, jeg har bortødslet mit hele liv på narrestreger, ja jeg kunne gerne have skrevet vers al min tid, ligesom drengen gjorde forleden, og jeg ville dog ikke være længere fra målet, end jeg nu er." Derpå fortalte han med få ord, hvad der var mødt ham.

"Nu har jeg intet andet tilbage end at lægge mig i min grav," blev han ved, "og det vil snart ske, men først vil jeg brænde alle disse fordømte papirer, som har fanget min sjæl i en tryllekreds, og på hvilke jeg har spildt min flid og min nattevågen."

Derpå åbnede han den kasse, hvori alle hans papirer lå, og beredte sig til at ofre dem til flammerne. Han skjalv stærkt, da han holdt det første blad hen imod lyset.

"Det vil gå mig, som det gik hin gamle helt i fabelen," sagde han, "når alt dette er udbrændt, da vil også mit liv udslukkes."

Den gamle Johan, der havde samme tro som advokaten, greb da pludselig dennes hånd og besvor ham dog ikke at gå alt for ilsomt til værks. Men advokaten rystede på hovedet med et vemodigt smil og søgte at vriste sin hånd løs. Da faldt det pludselig den gamle tjener ind, at den berømte matematiker, når han erfarede virkningen af sit brev, måske kunne bevæges til at afgive en mildere dom, han rev derfor hurtigt papiret af advokatens hånd og sagde: "Et menneske kan fejle, og det er vel muligt, at den lærde mand aldrig har læst herrens papirer rigtig igennem, det er også muligt, at misundelse plager ham, for man ved nok, hvorledes de lærde herrer er. Vær imidlertid rolig! Jeg vil selv tale med ham." Efter disse ord gik Johan med kassen og manuskripterne.

To timer derpå kom han ganske åndeløs tilbage.

"Jeg har talt med den lærde mand," sagde han, "han tilstod, at forretninger havde hindret ham fra at læse papirerne opmærksomt igennem, men nu læser han dem om igen, så vil vi få andet at høre."

"Er det sandt, hvad du siger?" råbte advokaten med funklende øjne.

"Det er både sandt og vist, giv nu bare tid nogle dage, spis og drik og sov roligt, så skal herren nok se, at alt vil gå godt!" Disse ord virkede forunderligt på min fætter, og han fattede håb på ny, dog var han langtfra fuldkommen beroliget, men befandt sig i en feberagtig spænding, der ikke ophørte, før han fik sine papirer tilbage.

Efter otte dage kom de tilligemed en ny skrivelse fra den lærde matematiker, hvori han undskyldte, at han så flygtigt havde gennemlæst manuskriptet forrige gang. Han forsikrede nu advokaten om, at dennes arbejde, uagtet en del deraf ikke var ganske ubekendt, dog kunne have sin store nytte. Han bad ham derfor at vedblive uden imidlertid at give noget i trykken, før det hele var til ende, og før min fætter havde regnet det flere gange igennem, da var der rimelighed for, at han kun ville have glæde, men ingen sorg deraf. Vel at mærke, de beregninger, den berømte mand tilrådede, var meget vidtløftige, så et menneskes liv, efter advokatens sigende, næppe strakte til for at fuldende dem.

Ikke des mindre virkede dette sidste brev på advokaten som et trylleslag, han fik sine kræfter igen, han arbejdede ligesom før til langt ud på natten og blev således ved lige til sin dødsdag.

Men Johan betroede mig siden som en hemmelighed, at han på hin aften først gik til min fætters læge, og sagde ham, hvorledes alt stod til, og hvad han havde i sinde. Lægen indlod sig på hans plan, og de besøgte begge den berømte matematiker, som lægen til lykke kendte. De forestillede ham, at advokatens liv stod i fare, dersom man sagde ham den nøgne sandhed, og bevægede således den berømte mand til at modtage manuskripterne tilbage, for efter nogen tid at sende advokaten dem med et nyt og mere trøstende brev, som uden tvivl var den eneste lægedom, der kunne frelse dennes liv.

10. En skæv stilling

Uagtet jeg udarbejdede mine poetiske forsøg ganske hemmeligt, så havde jeg dog gerne hørt andres, især frøken Wahlsteins dom derover, og jeg tænkte ofte på, hvorledes jeg, uden at nævne mig som forfatter, kunne erfare den. Dette lykkedes mig først senere, da jeg omtrent var femten år gammel; men de betingelser, hvorunder det skete, var af den natur, at min digterkrans i lang tid trykkede mit hoved som en tornekrone.

En dag mødte jeg Gustav på gaden med et bur, hvori der sad en tam stær.

"Hvor har du fået den fra?" spurgte jeg.

"Den har jeg købt," svarede han, "det er en foræring til en smuk lille pige, som jeg kender, på hendes fødselsdag."

"Vil du give den således ligefrem?"

"Ja naturligvis."

"Vil du ikke ledsage din gave med et par ord?"

"Ledsage den med et par ord! Jo vist, jeg vil sige, at det er just en smuk stær, og så ønske hende til lykke på hendes fødselsdag."

"Jeg mener, om du ikke vil skrive et par vers ved den lejlighed!"

"Et par vers? Er du gal, kan jeg skrive vers!"

"Dersom du ønsker det, skal jeg skrive dem for dig."

"Ja min sjæl ønsker jeg det, hvis jeg bare må sige, at jeg har skrevet dem selv."

"Det forstår sig."

"Og du må da aldrig forråde mig.",

"Nej aldrig."

"Men du må skrive dem straks."

"Inden to timer skal du have dem."

Jeg ilede nu hjem og skrev nogle vers i fuglens navn, hvori jeg lod det lille dyr udtrykke sin glæde over at tilhøre en så god og elskværdig herskerinde. Disse vers var vel ikke udmærkede, men de passede dog til lejligheden. De blev derpå ved et bånd befæstede til fuglens hals og gjorde, vel mest i betragtning af digterens alder, en overordentlig lykke. Næste dag kom Gustav til mig, fuld af glæde, og fortalte, at han var blevet overøst med ros, "dog al æren er din," sagde han, "men det må blive en hemmelighed. Jeg skal aldrig glemme den tjeneste, du har vist mig, men sig det blot ikke til nogen, hører du?"

Jeg måtte da sværge en høj ed på, at jeg aldrig skulle forråde ham.

"Du har jo selv lokket mig dertil," sagde han, "husk derpå! Det ville være den skændigste streg, hvis du sladrede af skole, og jeg ville da heller ikke leve et øjeblik længere."

Da jeg næste dag kom til frøken Wahlstein, var Antonia der. Til min forundring så jeg også den lille stær i dens bur, og det digt, jeg havde skrevet, lå ved dens side på et lille bord.

"Gustav har et talent, som jeg mindst tiltroede ham," sagde frøken Wahlstein, "hør engang det digt, han i går gav Antonia!" Dermed læste hun mit eget arbejde op for mig og mit hjerte bankede højt af glæde over den ros, hun, uden at vide det, tildelte mig.

"Altså du er den lille pige, hvis fødselsdag det var i går?" sagde jeg til Antonia.

"Ja," svarede hun, "er det ikke smukke vers? Før kunne jeg aldrig lide Gustav, men nu, da han skriver så smukke vers, holder jeg meget af ham."

"Det er dog besynderligt, hvor man kan gøre et menneske uret," sagde frøken Wahlstein, "hvis det var dig, Frands, da ville jeg ikke have undret mig så meget derover, men Gustav, det havde jeg aldrig troet."

"Ja, det er skade," sagde Antonia, "at Frands ikke kan skrive slige vers."

Jeg ville i hint øjeblik have givet meget for at kunne tilstå, at det netop var mig, som havde skrevet dem.

Nogle dage efter kom Gustav igen til mig.

"For Himlens skyld, hjælp mig!" sagde han, "nu da folk tror, at jeg er poet, har jeg aldrig et øjebliks ro, jeg skal nu skrive vers snart for den ene, snart for den anden, min fader især plager mig over al beskrivelse; han lod mig ingen ro i går, før jeg lovede ham et par vers til en af vore venners fødselsdag. Jeg kan naturligvis ikke skrive dem selv, jeg er derfor ulykkelig, hvis du ikke hjælper mig, men du må hjælpe mig, du har jo selv trukket mig ind i denne ulykke, så må du også selv hjælpe mig ud deraf igen."

Gustavs fordring forekom mig billig, jeg hjalp ham da også denne gang, og uagtet mit digt sikkert manglede den kærne, som kun den modnere alder giver, så høstede det dog igen megen ros, som Gustav troligt berettede mig. Men tillige gentog han sin bøn om tavshed, som jeg atter højt og dyrt lovede, og som jeg, selv om jeg aldrig havde lovet den, måtte iagttage, hvis jeg ikke ville forlade advokatens hus.

Denne blev nemlig mere forbitret over Gustavs indbildte digtertalent end over alle hans foregående drillerier.

"Hør du!" sagde han en dag til mig, "jeg husker nok, at du engang gav dig af med at være versemager, men finder jeg nogensinde blot så meget som et halvt rim i dine gemmer, da kan du se dig om efter en anden bolig, knægt, for hos mig bliver du ikke et øjeblik længere, forstår du mig? – Nu, nu," sagde han mildere, da jeg stod forbløffet i den tanke, at Gustav havde forrådt mig, "vær du rolig! Det er ikke på dig, jeg egentlig er vred."

"På hvem er De da vred?" vovede jeg at spørge.

"Alene på den fordømte dreng, den uforskammede Gustav," svarede advokaten, "der, fordi han ikke duer til andet, endelig har begyndt på at skrive vers, hvilket i mine tanker er det dummeste, nogen dumrian kan forfalde til. Lad ham da nu se, hvad hans vers ville indbringe ham, og om han kan leve deraf, for af min formue får han, dersom han ikke forbedrer sig, aldrig en skilling."

Hos frøken Wahlstein derimod blev alt ganske anderledes optaget; da jeg igen kom til hende, fandt jeg Gustav der tilligemed den nu fjortenårige Antonia.

"Har du hørt Gustavs sidste digt?" sagde frøken Wahlstein. Da jeg nægtede dette, læste hun digtet for mig, og jeg mærkede vel, at det havde hendes bifald. Uagtet jeg inderligt glædede mig ved hendes ros, påtog jeg mig dog en ligegyldig mine derved, ja for at vise min upartiskhed udpegede jeg endog et par fejl i formen, der, som jeg vel vidste, fandtes i digtet. Frøken Wahlstein så forundret på mig.

"Er du blevet en så streng kriticus?" sagde hun. Antonia derimod rødmede stærkt, og hendes fine læber fortrak sig til et bittert smil.

"Nattergalen behøver næppe at solfeggiere og gå på syngeskole hos hr. Frands for at synge smukt," udbrød hun endelig.

"Nu, bliv ikke så ivrig, lille Antonia!" sagde frøken Wahlstein, "og De, Gustav, hovmod Dem ikke af Deres fortrin! Vredes heller ikke på Deres ven, fordi han ærligt siger Dem sandheden! Husk, at beskedenhed er en dyd, der især anstår digteren, for han lytter jo kun til en hemmelig røst, og det bedste, han ved, er åndens og ikke hans ejendom."

"Jeg mener dog," svarede Gustav, idet han gav mig et hemmeligt vink, ligesom om han talte min sag, "at det, jeg selv har skrevet, det være nu godt eller slet, hører mig til og ingen anden."

"Kun de ydmyge af hjertet," svarede hun, "de, som føler, at de intet er uden en højere bistand, kun de skulle tale evige ord til verden."

Jeg følte vel sandheden af hendes tale og foresatte mig aldrig at glemme den, for det er jo dog egentlig til mig, tænkte jeg ved mig selv, at alt dette bliver sagt.

Da vi gik hjem, var Gustav ikke så venlig, som han plejede at være.

"Hvilken ond ånd drev dig dog til at kritisere mit digt," sagde han endelig, "hvad i al verden nytter sligt til? Lad dem finde fejlene selv, hvis de kan, finde de dem ikke, da er det jo des bedre for os."

Der gik nu ingen uge hen, hvori jeg ikke måtte skrive et eller andet lille digt til Gustav, og jeg mærkede med fornøjelse, at han nåede et slags anseelse derved. Men hvad der undrede mig mest, var, at Gustav ikke blot tilegnede sig æren for disse småting hos andre, men at han endog bedrog sig selv undertiden og indbildte sig, at de virkelig var digtede af ham.

"Før fik jeg bestandig utak for alt, hvad jeg gjorde," sagde han således flere gange, "men nu har de fået øjnene op, nu kan dog folk se, hvad jeg duer til, når jeg vil strenge mig an. – Ja det forstår sig, jeg ved jo nok, at du egentlig har skrevet dem," lagde han engang til, da han så min forundring, "men det er dog mig, der breder dem ud blandt folk og skaffer dem anseelse, og desuden har du jo lovet at tie stille dermed."

Forresten kunne Gustavs øvrige egenskaber så meget mindre tilintetgøre troen på hans talent, da han, når lunet kom over ham, hverken manglede indfald eller øjeblikkelig varme; hvorimod den højere digterild, den egentlige kunstnerfantasi, der med kærlighed tilegner sig og opliver genstandene, aldeles ikke fandtes hos ham.

Til sidst blev jeg dog ked af således at bortskænke min åndelige ejendom, jeg begyndte derfor i min fritid også at udarbejde adskilligt, som jeg ville beholde for mig selv. Men her mærkede jeg, at den lunefulde musa ofte blev mig utro, og at det, jeg således digtede, på fire eller fem undtagelser nær, ikke lykkedes nær så godt, som det, jeg udarbejdede for Gustav. Grunden hertil var uden tvivl, at Gustav bestandig opgav mig et indskrænket emne og ikke fordrede andet end lejlighedsvers af mig, hvilke vel kunne lykkes et underordnet eller udviklet talent, uagtet dette ikke er højere genstande voksen.

Et af mine bedste stykker fra den tid var et mindedigt over den tro Johan, som havde været min barndoms ven, og som nu pludselig døde. Dette var et smerteligt tab både for mig og advokaten; han søgte ved anstrengt arbejde at glemme sin sorg, jeg fandt min trøst i en vemodig erindring. Det digt, hvori jeg især lod min smerte udstrømme, havde jeg gerne til ære for den afdøde ladet trykke under mit eget navn, men jeg vovede det ikke for advokatens skyld. Jeg viste det imidlertid til Gustav, der tilbød sig at lade det aftrykke uden navn. Dette tillod jeg gerne og læste således efter nogle dage digtet i et offentligt blad, men til min forundring så jeg de to begyndelsesbogstaver af Gustavs navn derunder.

"Hvad skal det sige?" spurgte jeg, da jeg så Gustav igen, "hvorledes kan du tillade dig sligt uden mit minde?"

"Det er ikke min skyld," svarede han, "det er en misforståelse af den dumme udgiver, for uagtet jeg forsikrede ham om det modsatte, troede han dog, at verset var af mig, hvorfor han tillod sig at sætte mit mærke derunder. Det var en stor næsvished, for hvilken jeg alt har sat ham strengt i rette, og du kan være vis på, at han aldrig vover på sligt mere."

Hertil svarede jeg intet, men i mit hjerte var jeg overbevist om, at han ikke ved denne lejlighed var så uskyldig, som han gav sig ud for, og, ifølge min daværende lidenskabelige stemning, ærgrede jeg mig meget over denne hans opførsel.

I min mening om Gustav bestyrkedes jeg end mere ved følgende optrin. Jeg havde allerede tidligere skrevet et smædedigt over gedebukkens anfald på advokaten, hvilket digt jeg selv siden efter, da jeg fik bedre indsigt, misbilligede. Dette fandt Gustav engang, da han bladede i mine papirer. Han lo

meget deraf, og jeg fik ingen ro for ham, før jeg tillod ham at skrive det af. Flere år derefter så jeg i et selskab Gustavs fader, en forfængelig mand, der glædede sig meget over sin søns indbildte talent og forelæste dennes vers ved enhver given lejlighed. Han talte også til mig om sin søns poesier, som efter hans påstand vakte stor opsigt hos kendere. Endelig tog han mig hemmeligt hen i en krog og viste mig hint satiriske digt, som jeg selv havde skrevet, og spurgte, om jeg kendte det. Jeg blev meget forbavset ved at se det i hans hænder.

"Dette digt burde De aldrig have set," råbte jeg.

"Ja, ja, det kan så være, men vittigt er det dog."

"Men det er et letsindigt forsøg, der for længe siden burde været brændt, så meget mere da det driver spot med en brav mand, der ikke fortjener det."

"Ja, ja, det vil jeg gerne tilstå, men det røber dog talent, det kan De ikke nægte."

"Ak, talentet er ikke stort, det er et ubetydeligt stykke."

"Så!" sagde han, "der gives dog dem, der er af en anden mening, det forsikrer jeg Dem om, jeg har talt med fornuftige mænd, der finder digtet fortræffeligt."

"De er meget overbærende," svarede jeg, "det er forresten et umodent forsøg, jeg skrev det endnu i mine drengeår."

"Hvad?" udbrød han, "har De?"

Videre kom han ikke, men hans træk slappedes pludselig og viste en dyb bedrøvelse, mens han tavs stak manuskriptet i lommen. Først da blev det mig klart, at Gustav havde indbildt sin fader, at dette digt også var skrevet af ham. Jeg følte vel, at jeg nu havde beredet Gustav en stor krænkelse, men jeg var den gang endnu verdsligt stemt og så opbragt over hans fremfærd,

at jeg kun lidt brød mig om de ubehageligheder, jeg ved min opførsel kunne volde ham.

Den anden dag styrtede Gustav fortvivlet ind i mit kammer.

"Du har gjort mig ulykkelig," sagde han, "min fader er yderst forbitret, og jeg må befrygte at blive til spot for den hele by."

"Og det med rette," svarede jeg, "for din umættelighed efter fremmed ejendom går jo over alle grænser."

"Og hvis er skylden?" råbte han, "husk dog, jeg bad dig ikke om dine vers, du selv tilbød mig dem frivilligt, ja du tvang mig næsten til at modtage dem; du trak mig ind i ulykken, du stødte mig med magt ind i den falske stilling, hvori jeg skal synes, hvad jeg ikke er. Men det var alt kun en udtænkt ondskab af dig, for til sidst at beskæmme og nedtræde mig i støvet. Ja du er slet og ondskabsfuld, du, har fanget mig med din snedighed, du har båret dig djævelsk ad imod mig; for du har, lig en ond ånd, lånt mig en sum for til sidst at lade mig betale den med mit liv og mit hjerteblod." Gustav stod bleg på gulvet, da han sagde dette, hans åsyn var fordrejet, og fortvivlelse stod malet i hvert af hans træk. I denne tilstand vakte han virkelig min medlidenhed; jeg stræbte derfor at trøste ham og forsikrede, at jeg aldrig forlangte igen, hvad jeg havde skænket ham, at alle disse småting skulle være hans for bestandig.

"Men nu dette lille digt," sagde han, "hvormed du dog selv er misfornøjet, som du selv foragter, hvorfor vil du ikke give mig det?"

"Fordi en mand, som er min velgører, derved kan blive til fabel for den hele by."

"Men jeg lover dig, at ingen flere skal se det."

"Nu vel, så tag det i Guds navn, hvis det kan berolige dig, men kun på det vilkår, at det ikke bliver forelæst i selskaber eller udbredt i byen."

"Det er godt," sagde han, "nu mærker jeg dog, at du mener det ærligt."

Med disse ord satte han sig ned og blev i nogle øjeblikke roligt siddende; men pludselig vendte igen fortvivlelsen tilbage.

"Ak," råbte han, "det hjælper ikke, jeg er dog solgt og forrådt, jeg skal bestandig skrive flere vers og atter flere, og det har ingen ende, ligesom kilden, der stedse rinder og atter rinder, og hvis du ikke hjælper mig, så ser jeg ingen redning."

"Du må sige nej til alle disse anmodninger," sagde jeg, "du spiller jo dog ellers en uværdig rolle, hvad kan al verdens ros nytte dig, når du dog ikke fortjener den?"

"Ja, du har godt ved at tale," sagde han, "du kender endnu ikke den sødme, der ligger i berømmelse, og endnu mindre det mismod, den forladte tilstand, en dalende hæder medfører."

Derpå faldt han atter hen i tavshed; endelig udbrød han: "Nu har jeg fundet råd for os begge, hør, hvad jeg vil sige dig: Hjælp mig blot nogle gange endnu! Nej, tro ikke, du skal skænke mig dine vers, du skal blot låne mig dem, du kan jo dog ikke bruge dem nu; for min onkel advokaten jager dig på døren, når han blot aner, at du har skrevet et eneste rim. Jeg derimod agter ikke hans vrede, jeg har brudt mit venskab med ham, jeg lover dig derfor at gøre dine vers bekendte, jeg skal samle ros for dig, ligesom bierne samler honning og høstmændene korn for deres herrer. Og til sidst, når min onkel er død, når du tør træde frem offentligt som den, du er, da rejser jeg bort, langt bort og forandrer mit navn, da må du gerne fortælle, hvorledes alt er

tilgået, da må du smykke dig med alle de laurbær, jeg har sanket til dig, jeg er da borte og bryder mig fanden derom."

Jeg fandt Gustavs og min stilling så besynderlig, at det virkelig forekom mig, som om vi begge kunne være tjent med hans forslag, jeg lovede ham derfor endnu nogle gange at hjælpe ham.

Ifølge dette løfte kom Gustav igen et par dage efter og spurgte, om jeg ikke havde digtet noget, der kunne fremsiges i et selskab.

"Se selv efter!" svarede jeg.

Han gennemsøgte da mine papirer og udvalgte tre til fire stykker, som virkelig hørte til det bedste, jeg havde digtet. Omtrent otte dage efter modtog jeg en indbydelse til et aftenselskab hos frøken Wahlstein. Jeg kom og fandt en glimrende forsamling, der var fordelt i flere værelser. Antonia så jeg i begyndelsen ikke, hvorimod Gustav var til stede tilligemed sin fader. Frøken Wahlstein selv sad i en sofa i den store sal, hun så bleg og venlig ud, men talte kun lidet med mig. Midt i salen var et forhæng. På et givet vink gled forhænget til side, og Antonia trådte frem; hun var klædt i en snehvid dragt, hendes hår hang i lokker om hendes kinder, en krans af egeløv og hvide roser omsnoede hendes hoved. Mig syntes, at jeg aldrig før havde set hende så smuk. I begyndelsen var hun forlegen, endelig fattede hun sig og begyndte med usikker stemme at fremsige et af de digte, Gustav nylig havde hentet hos mig; men lidt efter lidt vandt hun sikkerhed og foredrog det hele med så megen følelse, at det forekom os alle særdeles smukt. Aldrig har vel en ung forfatter været mere henrykt end jeg, da jeg hørte de ord; der var udsprungne af min inderste

sjæl, på et så elskeligt væsens læber. Jeg forekom mig selv adlet ved den hæder, der vistes mit arbejde, og jeg hensank i en sød drøm, hvoraf jeg først vågnede ved hendes bortgang, da levende bifaldsytringer lod sig høre, og Antonias og Gustavs navne tonede fra alle sider. Efter nogen tid kom en anden pige ind, som fremsagde et bekendt digt, der i værd langt overgik mit, men som ikke blev så godt gengivet og derfor heller ikke gjorde så megen lykke. Derpå fremkom atter Antonia; et nyt forsøg fra mig tonede fra hendes læber, og det syntes mig, som hvert ord var forvandlet til musik. Nu trådte flere fremmede op, der fremsagde mange smukke ting, men ingen vakte så stor beundring som Antonia. Endelig bevægede forhænget sig, og den halve del af salen skjultes for tilskuerne. Noget efter gled det igen til side, og Antonia stod i forgrunden tilligemed tre andre piger, de var alle hvidklædte, i baggrunden sås et pianoforte, på hvilket en femte pige spillede, og hvorfra skønne harmonier udgik. Pludselig istemmede Antonia tilligemed sine selskabssøstre en flerstemmig sang, hvortil også jeg var forfatter, og hvortil der var sat en så skøn melodi, at den bragte mig tårerne i øjnene. Med denne sang sluttede fremstillingen.

"Hvem har digtet melodien?" spurgte jeg min nabo.

"Hvem anden end frøken Antonia," svarede han, "og ordene er naturligvis af Gustav."

Hele selskabet samlede sig nu om Gustav og Antonia for at bevidne dem sit bifald. Alle var enige om, at de sjældent havde oplevet en skønnere aften, og så forunderlig er kunsternes kraft, når de rækker hverandre hånden, at mennesker, der ellers kun fandt nydelse i prosaiske sysler, dog denne gang kom i en slags poetisk rus, så de anede noget om den verden, der ellers

var lukket for dem; i det mindste svor de højt og dyrt, at de aldrig havde moret sig kosteligere. Jeg så nu Gustav nærme sig til Antonia og hørte ham takke hende, fordi hun så skønt havde tolket hans bedste følelser; herpå svarede hun igen så venligt, at det skar mig i min inderste sjæl.

"Den, der kan frembringe sligt, behøver vel ikke at smykke sig med fremmede fjer," sagde Gustavs fader, idet han med et triumferende smil gik mig forbi, "ikke sandt, herr Franciscus Ordenga?"

"Hvorledes turde De vove at tilegne Dem æren for et fremmed arbejde?" spurgte Antonia, idet hun betragtede mig med et bebrejdende øjekast.

En usigelig bitter følelse gik i dette øjeblik igennem min sjæl, og jeg kastede et harmfuldt blik på Gustav, som stod ved Antonias side og ganske rolig havde hørt på hendes ord.

"Jeg forsikrer Dem," sagde han endelig med et smil, "at vor gode Frands ikke er så skyldig, som han synes; Deres vrede beror på en misforståelse, som jeg en anden gang nærmere skal oplyse Dem om."

"De er et meget ædelt menneske," sagde Antonia.

Jeg kunne og ville ikke længere være vidne til den triumf, en anden på min bekostning indhøstede; jeg greb derfor min hat og ilede bort. Med ufred i hjertet, med alle skinsygens kvaler i brystet, stod jeg igen på mit ensomme kammer og stirrede ud over den dunkle have, hvori lindetræerne som skygger af en forgangen herlighed sukkede i nattevinden. Jeg så nu atter de stærkt oplyste vinduer og hørte den fjerne musik ligesom i min barndom, men jeg følte langt anderledes ensomhedens kval end dengang; for miskendt, foragtet og udstødt i natten, med et

higende hjerte, langt borte fra alle verdslighedens glæder, forekom det mig, som jeg var bestemt til mit hele liv igennem at vandre forladt på øde veje, lig en usalig ånd, der på engang er udelukket fra menneskets samfund og fra Paradisets fryd.

Den næste dag lod frøken Wahlstein mig på ny indbyde til sig. Da jeg kom, var Gustav og Antonia der. Jeg blev ikke vel til mode, da jeg så dem, for jeg frygtede igen for et ydmygende optrin; dog denne gang gik det bedre, end jeg troede.

"Antonia skylder dig en æreserklæring," sagde frøken Wahlstein til mig, "for, efter Gustavs tilståelse, har også du bidraget din skærv til hint satiriske digt, som jeg forresten langt fra billiger. Du kunne altså med rette tilegne dig en del deraf, og Antonia havde uret i at krænke dig og bør upåtvivlelig gøre dig afbigt."

Antonia nærmede sig rødmende og sagde et par ord, som skulle udtrykke en bøn om tilgivelse. Imidlertid så jeg vel på hendes blik, at hendes ord ikke kom fra hjertet, og dette var ganske naturligt, for, som jeg siden erfarede, anså hun fortællingen om det dobbelte forfatterskab for en ædelmodig opdigtelse af Gustav, på det jeg ikke skulle beskæmmes i verdens øjne.

"Jeg burde ikke have givet efter for Antonias og Deres faders bønner, Gustav, jeg burde ikke have tilladt denne fest," sagde frøken Wahlstein.

"Og hvorfor ikke?" spurgte Gustav.

"Det er et farligt spil at lade den unges forfængelighed lege med kunsten."

"Hvorledes mener De det?".

"Det er en farlig leg," blev hun ved, "når kunstneren, i stedet for at erkende noget højere over sig, falder på at tilbede sig selv og at sætte sig som en afgud på den eviges trone."

"De er meget streng mod de stakkels kunstnere," sagde Antonia, "hvad skal dog lønne Dem for Deres talent, hvis man ikke tør beundre og rose Dem?"

"Jeg ønsker ikke, at nogen skal savne den ros, han fortjener, uden for så vidt denne ros kan fordærve ham. Forresten er mængden mest tilbøjelig til at rose netop den del af poesien, som ligger prosaen nærmest, for den kan den lettest forstå."

"Skal det være en misbilligelse af mine digte?" spurgte Gustav.

"De har hidtil kun brugt Deres talent for dermed at udsmykke den daglige omgivning, men dertil er det for godt," sagde frøken Wahlstein.

"Hvad i al verden skal da poesien nytte mig til, når jeg ikke må bruge den til ære for mig selv og til glæde for andre?" spurgte Gustav.

"Husk," svarede hun, "at det kun er de reneste dråber i havet, der i luftigt klædebon opstiger under stjernerne, det bitre salt, det med jorden beslægtede, bliver derimod tilbage i oceanet! Brug dog," blev hun ved med usædvanlig ild, "I, som har ordets magt, brug dog de farver, hvormed I så lidt udsmykker det forgængelige og ubetydelige, til især at fremhæve det bedste, det udødelige og evige! Husk, at I er de, der skulle skaffe udødeligheden sejr over den lavere natur! Leg derfor ikke blot med kunsten til tidsfordriv! For også det urene hjerte kan lege med den, ligesom også brilleslangen efter sigende kan danse efter musikkens toner."

"Det forstår jeg ikke," sagde Gustav.

Jeg derimod forstod det vel, men jeg følte tillige mine kræfters svaghed.

"Ak," sagde jeg, "De fordrer for meget af digteren, hans hele kunst er jo kun en leg, i det mindste vil mængden aldrig erkende den for noget bedre."

"For mængden alene skriver han heller ikke," svarede hun.

"Lad os ikke tale mere om sligt!" råbte Gustav, "jeg skal skrive så godt jeg kan, og dermed basta."

"Hvad den kvinde keder mig," sagde Gustav, da vi gik hjem, "bestandig er hun i den syvende himmel, aldrig taler hun om andet end om stjernerne og om udødeligheden; hvorfor går hun da ikke ind i udødeligheden jo før jo heller? Der er jo ingen, der holder på hende."

Jeg mente, at det var en vanhelligelse af min venindes navn, hvis jeg ville tage til genmæle mod slige angreb, derfor gik jeg stille hjem uden at svare ham.

Frøken Wahlsteins ord fandt genklang i min sjæl, og jeg indså vel, at den rette guddommelige funke endnu manglede i mine digte, og dog følte jeg, at den var det eneste, der kunne erstatte mit forsvundne håb; blege og alvorlige syntes muserne at stå i det fjerne, men Deres åsyn lovede mig dog endnu mange vemodige glæder, og under læsningen af de bedste digterværker følte jeg, at der endnu gaves store lys, der kunne opklare livets mørke, selv når kærlighedens blus slukkedes.

På denne tid begyndte jeg efter frøken Wahlsteins råd at studere mit lands seneste historie, og den fangede da ganske min unge sjæl. Jeg rødmede over, at jeg så længe havde glemt det kald, hvortil jeg ved fødslen indviedes, jeg, der alt som barn

så Pragas brand, og i hvis dunkle erindringer skriget af de døende børn på fjendernes lanser endnu genlød. Jeg skammede mig ved hidtil at have ofret min kraft og mit talent på ubetydeligheder, men ikke en eneste digtertanke, ikke en eneste linje til hine helte, der lod livet for tilkommende slægter, som de ikke kendte, i den faste tro, at disse ville fortsætte det begyndte værk. Også for mig havde disse helte blødt, også til mig havde de sat deres tro. Nu vidste jeg, hvad der skulle være sjælen og hjerteslaget i min poesi; ved Weichselflodens bredder, på Italiens valpladser, under St. Domingos brændende himmel hvilede mine helte.

"Ja det er ret," sagde jeg til mig selv, "det er en fortjent straf, at det, du har villet virke blot til din egen forfængelighed og ære, således er blevet til skændsel for dig." Endog Antonia, som jeg dog så inderligt elskede, trådte nu for en tid tilbage i baggrunden af min sjæl; for jeg følte, at mine fædres land var en endnu helligere elskerinde, eller rettere, at det var min hidtil miskendte musa selv, der gemte de højeste erindringer i sit sønderrevne bryst, og hvis troskab og ulykke måtte gøre hende dobbelt kær for mit hjerte.

Dog glemte jeg aldrig Antonia, og uagtet jeg, dybt krænket ved hendes kulde og foragt, ikke mere søgte hendes selskab, så var det ikke des mindre min kæreste drøm, at jeg engang skulle stå ren for hendes øjne og smelte hendes sjæl med sange, som langt overgik alt, hvad jeg hidtil havde digtet.

11. Digterlykke

På denne tid, da jeg var nitten og Gustav et og tyve år, udbrød den krig, der truede med at tilintetgøre Preussens kraft og hæder, men der vakte nye forhåbninger i mine landsmænds hjerter. Det varede ikke længe, før fjenderne også trængte frem til vor by, hvis belejring blev en af de mærkeligste begivenheder i hint navnkundige felttog. Antonia og hendes tante var alt i forvejen flygtede, advokaten skjulte sig og sine manuskripter i en bombefri kælder, som han under belejringen hverken dag eller nat forlod. Jeg blev imod hans vilje indskrevet iblandt byens forsvarere, også Gustav tog tjeneste, og jeg må tilstå, at han, så uværdig hans opførsel forresten var, dog her viste en duelighed og en åndsnærværelse, som jeg ikke havde tiltroet ham. Tilfældet begunstigede ham således, at han steg til en officers rang; jeg derimod fandt ingen lejlighed til at svinge mig i vejret, for efter gammel vane gav den lunefulde lykke også denne gang sin yndling fortrinnet for mig.

Det er naturligvis ikke her min hensigt at give en udsigt over hin belejring. Jeg vil kun bemærke, at Gustav, selv efter at belejringen var forbi, fortsatte den krigerske løbebane, som han med så meget held havde begyndt; jeg derimod vendte tilbage til de fredelige sysler og forberedte mig efter min fætters ønske til at blive sagfører. Således gik igen et par år, hvori min sjæl stille udviklede sig, og hvori jeg ved flid og arbejdsomhed søgte at erstatte, hvad lykken ellers havde nægtet mig.

I denne tid så jeg kun lidet til Antonia; jeg digtede heller intet, for jeg følte tydeligt, at min kraft ikke var de emner voksen, som jeg nu ønskede at besynge. Men da fyrst

Poniatowski et par år senere rykkede ind i Galizien, og da håbet igen vågnede i alle polske hjerter, kunne heller ikke jeg modstå mit indvortes kald, og da det ikke var mig tilladt på anden måde at deltage i kampen, så digtede jeg nogle sange, hvilke, uagtet de kun var svage udtryk af den ild, der gennemstrømmede mit indre, dog, for så vidt de blev bekendte, ikke forfejlede deres hensigt.

Disse sange, som var skrevet i det polske sprog, forærede jeg ikke til Gustav, men dem, jeg fandt det passende at udgive, besørgede jeg selv indrykket i et offentligt blad. Mit navn havde jeg for Antonias skyld denne gang gerne tilføjet, dog undlod jeg det, på det jeg ikke skulle såre min fætter, som bestandig viste mig et så faderligt sindelag, at han, trods alle sine svagheder, havde vundet min hele hengivenhed. Forresten blev flere af disse sange vidt bekendte, og enkelte af dem toner endnu på folkets læber, men den sædvanlige skæbne, som jeg selv havde neddraget over mit hoved, forfulgte mig også her, for Gustav fik igen æren for det hele; og efter hvad hans fader overalt fortalte og vel selv troede, var det kun af politiske grunde, at han ikke denne gang havde navngivet sig som forfatter.

Så vidt havde jeg dog, trods min ungdom, lært at sætte mig selv til side for den sag, jeg ville fremme, at jeg ikke brød mig stort herom, så meget mere, da min skinsyge denne gang ikke blev vakt; for Gustav så nu kun sjældent Antonia, hvis væsen, efter hvad han sagde, ikke længere behagede ham.

Kun da frøken Wahlstein, der elskede hine sange hørt, også ytrede den mening, at Gustav var den ubekendte digter, fra hvem de udsprang, fik jeg lyst til at betage hende sin vildfarelse, men frygten for igen ikke at blive troet, forseglede mine læber.

Og virkelig var denne frygt ikke ugrundet, for uagtet disse digte vel var bedre end mine foregående, så var der dog noget i maneren, der vidnede om, at de alle var af én forfatter. Enten måtte jeg da tie og finde mig i min skæbne, eller jeg måtte angive mig som forfatter til alle de digte, man troede udsprunget fra Gustavs pen, men dette holdt jeg endnu ikke for ret, da jeg dog indtil videre havde lovet ham tavshed.

Efter længe ikke at have besøgt mig, trådte Gustav en dag ind i mit værelse.

"Tak," sagde han, "for de sidste sange, det var et smukt arbejde, hvorved du har skaffet mig megen hæder."

"Skammer du dig ikke," spurgte jeg, "ved endnu således bestandig at tilegne dig en andens ejendom?"

"Jeg er nødt til det," svarede han, "med din vilje får jeg intet mere fra dig, så må jeg skaffe mig det mod din vilje, det er på krigervis; for jeg må nu vedligeholde mig på den plads, hvorpå du selv engang frivilligt har stillet mig hen."

Jeg svarede ham intet.

"Det nytter dig ikke, at du vil løsrive dig fra mig," blev han ved, "alt, hvad du skriver, hører dog mig til, mens advokaten lever, således lyder jo vor kontrakt."

"Det er ikke sandt," svarede jeg, "kun hvad jeg frivilligt gav dig, skulle tilhøre dig, men intet mer."

"Vi vil ikke stride om det," sagde han, "jeg er ikke kommet for at stride, men for at tilbyde dig et billigt forlig."

"Nu da?"

"Da du er så ked af dem, så skal du være fri for at digte flere sange til mig, men kun på et vilkår."

Jeg så på ham med spændt opmærksomhed.

"Skriv mig," blev han ved, "endnu kun et eneste kærlighedsdigt, så fordrer jeg intet mer."

"Til hvem skal digtet skrives?"

"Det er ligegyldigt, du kender hende ikke, skriv du kun digtet, så skal jeg nok vide at bruge det."

"Godt!" sagde jeg, "på vilkår, at dette digt bliver det sidste, jeg udarbejder for dig, vil jeg skrive det."

"Ja, men glem heller ikke vort andet vilkår: Du må ikke med et ord forråde, hvad du ellers har skrevet for mig, før advokaten dør, husk på det!"

"Det lover jeg dig."

"Hvis du røber det, vil du komme til at betale det dyrt," sagde han truende, "jeg har kraftige hjælpemidler og skulle vel i værste tilfælde sørge for, at både skammen og skaden faldt tilbage på dig selv, tving mig derfor ikke til at blive din fjende!"

Efter disse ord gik han.

Næppe var han borte, før jeg begyndte at udføre hans forlangende. Dette faldt mig ikke vanskeligt, for jeg behøvede kun at kalde hint billede tilbage, som havde frembragt et så uudsletteligt indtryk på mig. Jo mere jeg tænkte mig ind i forholdet, des mere vågnede alle mine gamle drømme, det forekom mig, som det var til Antonia selv, jeg digtede. Jeg husker endnu, at jeg under arbejdet ofte stirrede ned i den have, hvori jeg havde set hende første gang, mit øje fyldtes da med tårer; ja mit digt kom, uden at jeg selv tænkte på det, til at bære præget af hine første erindringer og af de steder, hvor jeg havde set hende i min barndom. Derimod brød jeg mig denne gang ikke så meget om det poetiske klædebon og brugte ingen

rim; men hvor let henkastet mit digt således i visse måder blev, så fandtes der dog sikkert nogen sandhed og natur deri.

"Husker du dette digt?" spurgte Adalbert.

"Uagtet hendes billede endnu står i al sin friskhed i min sjæl," svarede munken, "så er dog det meste af hint digt udvisket af min erindring."

"Meddel os i det mindste, hvad du husker af det."

"Et kærlighedsdigt passer rigtignok kun lidet i min mund," svarede munken med et svagt smil på de blege læber; "imidlertid findes der jo selv kærlighedssange i vor hellige skrift, jeg vil derfor, på det du kan kende mig således, som jeg dengang var, ikke afslå din begæring; hvad jeg kan huske af det er følgende:

Når du vasker dine hænder i bølgerne, da ønsker jeg at være den svømmende svane, der betragter det nærved.
Når jeg hører musik om natten, da ønsker jeg at være den klingende streng, der med sine toner ledsager din dans.
Men hører jeg din egen sang, da ønsker jeg at være den melodi, der opstiger fra din sjæl, svævende som en tryllerisk alf over dine læber.
Og tænker jeg på din søvn, da ønsker jeg at være det nattesyn, der opstiger af dit indre, ikke levende udenfor dig selv, men dog vakt til et herligt liv, for det var tænkt af dig.

Disse få ord er alt, hvad jeg endnu erindrer af dette digt. Den næste dag kom Gustav for at afhente det. Han ville rigtignok hellere have ordentlige vers, som han sagde, men da jeg ikke gad indlade mig på dette, tog han det, som det var.

På den tid foretog jeg, i anledning af en vigtig proces, en rejse til Tyskland, hvorfra jeg først efter seks måneders forløb vendte

tilbage.

Det første, jeg ved min hjemkomst hørte, var, at Gustav den næste dag skulle giftes med frøken Antonia, med hvem han alt i fire måneder havde været forlovet. Dette frembragte et ubeskriveligt indtryk på mig, og jeg følte da en af de bitreste kvaler, som livet i den verden, hvorfra jeg nu for længst har taget afsked, kan medføre. Jeg blev så bleg, at alle de, som så mig, forskrækkedes over det.

"Han har igen bedraget mig," råbte jeg, "han har tilintetgjort mit liv, og jeg rasende har selv smedet det våben, hvormed han gav mig dødsstikket i hjertet."

Jeg søgte at fatte mig så godt, jeg formåede. Jeg troede mig overbevist om, at Gustav ved sit sidste bedrag havde løst mig fra mit løfte, og at jeg ingen skånsel mer burde vise ham. Min første tanke var at ile til frøken Wahlstein og at åbenbare hende den hele sag. Jeg gik også derhen, men til min bitre kval erfarede jeg, at hun for sin sundheds skyld var rejst til et bad, hvorfra hun først efter flere uger vendte tilbage.

Midt i min sjæleangst, der hvert øjeblik tiltog, lagde jeg nu mange eventyrlige planer, som jeg i følgende øjeblik igen måtte forkaste. Blandt andet faldt det mig ind offentligt at bekendtgøre Gustavs adfærd og at udfordre ham til en væddekamp i den kunst, han gav sig ud for at forstå; men efter nøjere overlæg måtte jeg opgive denne plan, dels fordi tiden til dens udførelse var for kort, dels også fordi jeg selv nu ganske manglede den åndsfrihed, der er nødvendig, når muserne skulle skænke digteren deres gunst.

Endelig fattede jeg en beslutning, der, hvis den var blevet udført, rimeligvis havde ført mig til målet. Jeg begyndte nemlig et brev til Antonia, hvori jeg udførligt ville udvikle Gustavs fremfærd imod mig. Men mit hoved svimlede, og mine hænder rystede under skrivningen, jeg forudså derfor snart, at jeg i den oprørte sindsstemning, hvori jeg var, ikke kunne bringe dette brev til ende. Jeg forandrede da min plan og skrev blot en lille seddel, hvori jeg bad og besvor hende om at skænke mig en samtale i enrum enten denne aften eller følgende morgen, da hendes og min lykke beroede derpå. Denne billet kom først bort i tusmørket, og jeg ventede forgæves på svar den hele nat.

Mindet om denne nat står endnu i min sjæl som et bevis blandt flere på, at den, der betror sit håb til jordiske lidenskaber, han bygger sit hus på den stormende sø mellem klipperne. Jeg gik ikke til sengs, skønt jeg i flere nætter ikke havde sovet, til sidst sank jeg af mathed ned i en stol, og mine øjne lukkede sig. Men jeg fik ingen hvile, og jeg begreb da vel, hvorledes forbryderen er til mode aftenen før sin død, når henrettelsens billede, lig et nattespøgelse, tynger på hans barm, og hvisker ham hemmelige rædsler i øret om hvad der skal ske, når dagen kommer.

Da jeg næste morgen endnu ikke havde fået svar, skrev jeg, i min fortvivlelse og i halv vildelse, igen en seddel, hvori jeg forsikrede Antonia om, at hendes forlovede hverken fortjente hendes tiltro eller hendes hånd, og at de digte, hvormed han havde vundet hendes hjerte, ikke var af ham selv, hvilket jeg tilbød mig at bevise, hvis hun blot ville skænke mig en halv times samtale.

På dette brev fik jeg heller intet svar fra Antonia selv, men den følgende dag, da allerede alt håb for mig var slukt, modtog jeg min skrivelse tilbage tilligemed en seddel, hvis indhold jeg endnu ordret erindrer.

Min kone beklager meget,

stod der i denne seddel,

at hun har åbnet og læst deres brev. I øvrigt foragter hun deres adfærd alt for dybt, til at hun selv skulle spilde et ord på dem. Hun har derfor overladt til mig at sende Dem Deres billet tilbage, hvori hun ser et værdigt sidestykke til Deres tidligere forsøg på at tilegne Dem et fremmed arbejde. Hvad mig angår, da vil jeg, i betragtning af vort tidligere venskab og af den lidenskab, der forblinder dem, endnu denne gang tilgive Deres forvovenhed, men forsøger De igen at tilintetgøre min og min families ro, da kan De være sikker på, at det skal blive strengere hævnet, end De tænker og aner.

Gustav Schwarz.

12. Hvor det lavere liv ender, begynder det højere

På denne tid var, som jeg ikke har skjult for eder, det gode svagt i mig, og jeg var så forvildet af min lidenskab, at jeg tit besluttede at udfordre min fjende på liv og død, for at han ikke længere skulle nyde den lykke, jeg misundte ham. Ja undertiden hørte jeg ligesom en stemme fra dybet, der hviskede, at ikke blot mit livs lykke, men endog min salighed var spildt, for selv i evigheden ville jeg være skilt fra min elskede, hvorfor nu kun den slags nydelse stod tilbage for mig, som afgrundens magter, og frem for alle hævnen kan skænke.

Dog, Gud være lovet, denne syndefulde tilstand varede ikke længe; min tro veninde, frøken Wahlstein, vendte tidligere tilbage, end jeg troede, og med hende kom den skytsånd, der lidt efter lidt bragte fred i mit hjerte. Jeg ilede til hende og fortalte hende min ulykkelige skæbne, hun hørte på mig med en blanding af forfærdelse og medlidenhed. Da min fortælling var endt, tav hun længe stille, endelig sagde hun: "Antonia er gift efter eders katolske skikke, og hendes ægteskab er uopløseligt på Jorden. Hvis du derfor ikke vil have hendes sjæls fred, ja måske hendes liv på din samvittighed, så må du være tavs som graven, det er nu din højeste pligt."

"Og kan hun da være lykkelig med en slig bedrager?" spurgte jeg.

"Lykkelige bliver kun få," svarede hun, "men at renses i smerten og derved at forberedes til det himmelske liv, det er hensigten af vort ophold på Jorden."

Efter hvad jeg siden erfarede, havde Gustav allerede, længe før den fandt sted, vidst nøje besked om min tyske rejse. Straks da jeg var borte, nærmede han sig igen til Antonia, som han ved sit indbildte talent ganske havde forblindet. Næppe vandt han hendes ja, før han også søgte at fremskynde giftermålet, og det var ikke hans skyld, at det ikke blev fuldbyrdet før min tilbagekomst.

Det gamle ordsprog lyver ikke, når det tilråber os: Sig mig eders omgang, og jeg skal sige eder hvem I er; og ligesom jeg kender mennesker, der, uagtet deres ord kunne more og tiltrække, tvinge selv den bedre til i deres selskab at nedstige i en lavere sfære, så han føler sig mindre god, hver gang han kommer fra dem, således gives der, Gud være lovet, endnu, ligesom det var tilfældet i hine dage, da evangeliet ivrigere forkyndtes på Jorden, rene, hellige mænd og kvinder, som ved deres nærværelse kunne uddrive de urene ånder af synderens bryst, når denne blot endnu har nogen sans tilbage for det gode.

En sådan kvinde var til visse min nu længst hedengangne veninde, hendes ord virkede rensende og lutrende på enhver, som forstod at lytte der til. Ja ligesom en mild vemod opstår i menneskets sjæl, når han på en smuk sommeraften skuer imod vesten, og en stille længsel da rører sig i ham efter at flyve hen til de lange skyer, der lig purpurkåber dækker den dalende sol: således stemtes også min sjæl til mild vemod, og en højt over Jorden stigende længsel vågnede i mit bryst, hver gang jeg talte med denne hellige, i hvis øjne det himmelske lys på en vidunderlig måde spejlede sig, uagtet mine strengere brødre,

fordi hendes tro noget afveg fra vor, ville kalde hende en kætterinde, der er udelukket fra salighed.

Vore samtaler drejede sig mest om religiøse genstande, hvori hun dog helst undgik at omtale de punkter, i hvilke Luthers lære afviger fra vor. Ikke des mindre lånte hun mig en oversættelse af den hellige skrift, som det egentlig er os katolikker forbudt at læse. Dog vil jeg tilstå, at jeg hver dag læste deri. Lidt efter lidt lærte jeg ved hjælp af denne bog og af min venindes samtaler at betragte min sorg ligesom fra et højt bjerg, hvorpå de bølger, der brød sig nedenunder, kun syntes små, uagtet de havde skjult udsigten for mig, da jeg som en skibbruden mand omkastedes imellem dem.

Jeg kan således sige, at Herren i min dybeste ulykke besøgte mig, og netop i min sorgs dunkle hytte faldt de første stråler af det evige lys. Jeg takker derfor min Gud af hjertet for de prøvelser, han sendte mig, for jo mere man bøjer grenen, des mere frugt bærer den, de ligeopadstræbende grene derimod, som vokser frodigt og når en stor højde, de bliver vanskud, der intet bærer, og som gartneren nødes til at bortskære.

Dette er også blevet mig klart ved at betragte vort lands historie. Hvor fordærvet var ikke vort folk i midten af det forløbne århundrede, og hvilke frugter har ulykken ikke fremkaldt og modnet iblandt os! Hvilket håb, hvilken tro, hvilken opofrelse har nu ikke fæstet rod i vore hjerter, så at Polen, hvis marker end ligger øde, er vorden et af Europas frugtbareste lande i åndelig betydning! Sammenlign dette med hine golde tider, da vore magnater undertrykte deres undergivne og brugte deres rigdomme til at fremme råhed og

vildskab og til at fordærve sig selv og deres land, og I vil se, hvorfor de timelige ulykker har ramt os."

"Ak, min gode fader!" afbrød Czernim ham, "der skal grå hår og rynker til at fremelske en slig visdom; i ungdommen har man andre tanker, da vil man fange lykken i denne verden."

"Skulle der grå hår og rynker til at fremelske slige tanker," svarede munken, "da er det ikke for intet, at tiden pløjer rynker i vore kinder og planter de grå hår i vor isse." Efter disse ord fortsatte han igen sin historie:

"Da egenkærlighedens og forfængelighedens tåge lidt efter lidt veg bort fra mine øjne, indså jeg vel, at der ikke i min sjæl, således som hos de i sandhed udvalgte digtere, fandtes det uudtømmelige væld, hvoraf åndens tryllestav med et slag, når den lyster det, kan fremmane mangfoldige poetiske skikkelser og syner. Det lyriske element havde desuden hos mig en ensidig overvægt. Deraf sluttede jeg, at den styrende hånd, vi til daglig brug kalder tilfælde, ikke havde villet mig så ilde, da den på nogen tid bestemte mig til sagfører; for foran skranken lærte jeg at kende ordets vægt og betydning, og jeg indså snart, at den, der havde tanken i sin magt, og der kunne føre tungens sværd, rimeligvis, når det gjaldt, ville blive en vigtigere kæmper for fædrelandet end den, der blot med legemet mægtede at stride for det.

Jeg tog derfor ingen tjeneste, da krigen igen udbrød imellem de store magter; Gustav derimod var ansat i Napoleons arme, han stred også med, da Danzig anden gang blev belejret, og gik til sidst efter freden i preussisk tjeneste. Jeg hørte, at han, under alle disse omvekslinger, havde udmærket sig ved klogskab og duelighed, men at han tillige var grusom ikke blot

mod fjenderne, men også mod sine undergivne. Under krigen blev han desuden vant til alle slags udsvævelser, og han forødede snart ved spil og nattesvir i det sletteste selskab en formue, hvoraf han og hans hustru havde kunnet leve anstændigt hele deres liv.

Nu døde min tro veninde frøken Wahlstein. Hendes sidste time var ligeså mild og rolig som hendes hele senere liv, og jeg kan med sandhed sige, at jeg ingen anden sorg følte ved hendes død end den, jeg ville have følt ved en kær vens bortrejse, om hvem jeg med vished vidste, at han gik til et skønnere land, hvorhen jeg efter nogen tid skulle følge ham.

I de sidste dage, hun levede, havde jeg et par samtaler med hende om sjælens tilstand på den anden side af graven. De tanker, hun i denne henseende ytrede, lagde grunden til et digt, som snarere udtalte hendes end min tro om vort tilkommende liv, og som jeg endnu måtte læse for hende den sidste dag før hendes bortgang, hvorpå det blev liggende ved hendes dødsleje. Dette digt hørte jeg nylig igen af Leontines mund ved Alexandras dødsseng.

Tidligere havde frøken Wahlstein i min og fleres nærværelse opsat et testamente, hvorefter hendes formue, der ikke var så betydelig, som man havde troet, blev delt i to lige dele, den ene del tilfaldt nogle trængende slægtninge, som hun alt længe havde understøttet, den anden del skulle tilhøre Antonia, dog således, at hun alene, hvor hun så befandt sig, måtte råde for den, hvorimod hendes mand ikke kunne røre det mindste af den.

Jeg havde ikke set Antonia siden hendes giftermål; for frøken Wahlstein hindrede bestandig, at vi traf sammen hos hende, og

på alle andre steder søgte vi gensidigt at undgå hinanden. Den første gang jeg så hende igen, var ved min venindes sygeleje, hun var blevet bleg og så nedslået ud, forresten havde hun endnu de samme skønne og ædle træk, der tidligere virkede så uudsletteligt på mig.

Nogle dage derefter, da jeg tankefuld stod ved min venindes ligbåre, hvor hun endnu lå ligesom i levende live med det lange hår udslået til begge sider, trådte atter Antonia ind med en gul blomsterkrans i hånden. Hun ville træde tilbage, da hun så mig, men jeg vendte mig venligt til hende og sagde: "Frygt ikke for mig, Antonia! De tider er forbi, hvori min lidenskab forstyrrede Deres ro."

"Jeg vil kun bringe hende denne krans," sagde hun og trådte frygtsom nærmere.

"Er det evighedsblomster, da bør De kranse hendes hoved," sagde jeg, "for var nogen her på Jorden moden for evigheden, da var det hende."

"Det er ikke evighedsblomster, det er dødens og håbløshedens blomst, asphodelos kalder de lærde den, og hvis den gamle sanger har ret, hvori denne henslumrede engang læste for mig, da vokser den i mængde på de sletter, over hvilke skyggerne vandrer."

Jeg tav nu, for denne krans syntes mig ikke min veninde værdig, og dog ville jeg ikke hindre Antonia fra at udføre, hvad hendes hjerte drev hende til.

"Ak, hvorfor skulle dog et så ædelt hjerte som dette også være ulykkeligt?" blev hun ved, idet hun trykkede kransen på ligets hoved.

"Hendes liv var som den dunkle drues," udbrød jeg pludselig, henrevet af en indvortes ild, "først svulmer den i regnen, modnes i solen og farves af morgen- og aftenrøden, derpå knuses den under menneskets fod, men den klares siden i det dunkle kammer, hvor sødmen forvandles til styrke, og hvor den knuste drue vorder et væld, hvorfra begejstringen udspringer."

Antonia så forskende på mig, da jeg udtalte disse ord, derpå trådte hun mig pludselig nærmere og viste mig det digt, jeg for få dage siden havde givet frøken Wahlstein.

"Har De skrevet dette?" spurgte hun.

"Ja," svarede jeg.

"Og har De – ved dette dødsleje, hvorpå vor veninde ligger, besværger jeg Dem at sige mig sandheden – har De virkelig, som De engang skrev, digtet alle de sange, der går under Gustavs navn?"

"Jeg har," svarede jeg, for det syntes mig umuligt på dette sted selv i en god hensigt at sige en usandhed.

"Og de patriotiske sange uden navn, som man tillægger ham, er de også af Dem?"

"Ja."

"Og det elskovsdigt, han bragte mig, har De også skrevet det?"

"Også det," svarede jeg.

"Fra dette øjeblik af må vi aldrig ses mere," sagde Antonia og flygtede bleg som en ånd, og ligesom forfærdet for de ord, hun havde hørt, ud af døren.

Men jeg blev endnu, efter at hun var borte, stående en tid og betragtede min venindes åsyn, og det forekom mig, som den dødes træk udtrykte en langt større tilfredshed og et langt

højere håb end den levendes, der nylig var flygtet fra hendes leje.

13. Katastrofe

Nogen tid efter min venindes død blev jeg opmærksom på en tilhyllet skikkelse, som jeg ofte i tusmørket mødte på mine veje, og som, hver gang jeg så mig om, ilede ind i en sidegade, eller skjulte sig bag et af de store lindetræer, hvoraf der findes en mængde i Danzig. Dette møde anså jeg for en blot hændelse, dog tog jeg nu af forsigtighed en stok med, når jeg var nødt til at gå sildigt ud.

En aften i skumringen, da jeg befandt mig på en ensom vej udenfor byen, så jeg pludselig den tilhyllede skikkelse springe frem af en busk nogle skridt fra mig med en dragen sabel i hånden. Jeg satte mig øjeblikkelig i forsvarsstand og var så lykkelig med min stok at afværge flere hug, men alle kunne jeg ikke afværge, og da min modstander trængte heftigt ind på mig, så jeg snart mit blod flyde af mangfoldige sår. Upåtvivlelig ville min modstander have dræbt mig, hvis ikke, som jeg siden hørte, et par daglejere, der gik fra deres arbejde, i frastand havde set overfaldet; de gjorde anskrig og ilede til, men voldsmanden frelste sig ved flugten. Flere mennesker samledes da, jeg blev kendt og bragt hjem, til stor forfærdelse for advokaten, som nu af frygt for overfald næppe mer vovede sig udenfor huset.

Forresten viste han mig megen deltagelse, og uagtet han af medfødt ængstelighed, så længe jeg lå syg, aldrig selv betrådte mit værelse, så kom han dog flere gange om dagen udenfor min dør for at høre til mit befindende og sørgede desuden med faderlig omhu for alt, hvad jeg behøvede.

Mine sår var betydelige, ja det overordentlige blodtab styrtede mig til sidst i et slags langvarig afmagt, hvori jeg hverken kunne tale eller røre et lem, og hvori jeg var fuldkommen opgivet af lægerne. I denne forfatning beholdt jeg dog min bevidsthed, som jeg, så vidt jeg erindrer, ikke tabte et øjeblik; og det var så langt fra, at min fornemmelse var svækket ved sygdommen og blodtabet, at den snarere skærpedes derved. Især blev mit øre så fint, at jeg selv i frastand opfangede den sagteste lyd; overhovedet grænsede min tilstand nær til den, man almindelig giver navn af skindød, hvorfra den kun skilte sig derved, at hjertets og pulsårernes slag, uagtet næsten umærkelige, dog ikke ganske ophørte.

I en af de nætter, hvori jeg var døden nærmest, foregik det optrin, jeg nu skal beskrive. For at de des bedre kan fatte muligheden deraf, må jeg bemærke, at advokatens bolig lå i en afsides gade, hvori der aldrig var nogen stor færdsel, mit værelse lå i nederste stokværk og vendte ud til gaden, lige over for var der intet hus, men kun en lang havemur. Den sygevogterske, der ellers vågede over mig, var denne nat borte, og en fremmed kvinde sad ved mit leje. Jeg hørte hvert slag af de fjerne kirkeklokker og hvert trin af de forbigående. Disse sidste blev stedse færre og færre, og til sidst mærkede jeg ingen fodtrin mere; derimod kunne jeg høre træormene, som bankede i væggen, og mit eget hjerte, der slog, men dog syntes mig, at det ikke kunne vedblive at slå ret længe. Dette bekræftedes af sygevogtersken, som lagde sin hånd på mit bryst og sagde: "Han lever ikke til nattens ende."

Kort efter klang atter fodtrin fra gaden. På samme tid hørte jeg, at et vindue blev åbnet, og fornam en kold luftstrøm, der

rørte mit ansigt. En mand steg derpå, som jeg tydeligt mærkede, ind ad vinduet, og kort efter blev det igen lukket, ligeledes blev døren aflåset.

"Lever han endnu?" sagde pludselig en stemme, som jeg kendte, for det var Gustavs.

"Endnu er der liv," svarede sygevogtersken, "men inden morgenen gryer, er det forbi med ham."

Derefter fornam jeg, at mine gemmer åbnedes, og skønt jeg intet kunne se, anede jeg dog, at Gustav ransagede mine papirer. Da denne forretning var endt, hørte jeg ham nærme sig til min seng, hvorfra han trak gardinet til side, kort efter mærkede jeg hans ånde i mit åsyn, hvoraf jeg sluttede, at han bøjede sig ned og betragtede mig.

"Er du ganske sikker på, at han må dø?" sagde han endelig.

"Derpå kan herren forlade sig," svarede sygevogtersken.

Gustav blev nu, så vidt jeg kunne mærke, stående en stund ved mit leje.

"Anede jeg kun, at der var mindste tvivl derom," hviskede han endelig, "da skulle denne dolk snart forkorte hans dødskamp."

"Nej," sagde sygevogtersken, "det tillader jeg ikke, og det behøves heller ikke; for når en skal af sted, da ved vi det længe førend doktoren, og i hans øjne, der ligger der, har alt døden skrevet sit rejsepas."

"Kan du endnu høre og se på gravens rand," sagde Gustav, "så vid, at dit forræderi ikke skal nytte dig; for alle dine digte tager jeg med mig, og de skulle nok bringe Antonia til at opgive sin tvivl."

"Gå!" sagde sygevogtersken, "og gør mig ikke ulykkelig!"

"Gid jeg kunne dræbe ham endnu engang," hviskede Gustav så sagte, at sygevogtersken sikkert ikke hørte det, jeg derimod fornam hver stavelse, "for hun elsker ham dog."

Efter disse ord blev vinduet atter åbnet, og jeg hørte ham springe ud på gaden, hvor hans trin lidt efter lidt tabte sig i det fjerne.

Men hans sidste ytring havde en indflydelse på mig, som han mindst drømte om. Det var ligesom en elektrisk gnist derved slog ned i mit bryst, og jeg fornam, hvorledes hjerteslagene på ny tiltog i styrke, jeg følte, hvorledes årernes kraft vågnede, hvorledes en puls igen begyndte at slå efter den anden, ligesom ure, der næsten var udløbne, men nu på ny blev trukket op, og jeg mærkede tydeligt, hvorledes blodet som en voksende strøm blev drevet rundt, først i små, derefter i større og større kredse, indtil det endelig nåede de yderste fingerspidser.

Et mærkværdigt sammentræf var det forresten, at advokaten noget sildigere samme nat sendte bud og forlangte mine papirer til gennemsyn, som også blev ham udleverede.

Den næste morgen kunne jeg igen tale og bevæge mine ledemod, og lægen erklærede, at han nu ville indestå for mit liv. I øvrigt sagde han, at den forandring, der var foregået med mig, lå så langt udenfor naturens sædvanlige gang, at den snarere lignede et af de undere, de hellige alene pleje at bevirke. Og sikkert må jeg også kalde det en vidunderlig styrelse, at den, der så ivrigt ønskede min død, selv måtte bringe mig den lægedom, som kaldte mig tilbage til livet.

Ophavsmanden til overfaldet blev imidlertid skjult, for jeg, der alene kendte ham, besluttede for Antonias skyld at være tavs som graven. Af samme grund fortalte jeg heller intet om

det natlige indbrud, men sørgede kun for, at jeg blev af med den ny sygevogterske og fik mit gamle tagkammer igen, hvor et lignende nattebesøg ikke let kunne finde sted, og hvor mine sår hurtigt lægedes.

Næppe havde jeg forladt sygelejet, før min fætter kaldte mig til sig.

"Tilgiv mig!" sagde han, "for jeg har begået et forræderi mod dig. Da jeg var i tvivl om du ikke endnu afgav dig med de dårskaber, hvormed du ærgrede mig i dine drengeår, har jeg under din sygdom gennemset dine papirer, men til min glæde fundet, at du er ren i det kapitel, og at du og Gustav også heri forholder eder til hinanden som modsatte størrelser, hvilket med tiden, om du så ikke indlægger dig nogen verdslig og forfængelig ære dermed, dog vil blive dig til sand fordel og glæde."

Uagtet jeg selv således undslap med livet, blev dog hint natlige indbrud den fornemste årsag til min fætters død. En af vore naboer havde, trods al Gustavs forsigtighed, mærket, at en mand i hin nat var sprunget ind af mit vindue, og meldte det til min fætter. Uagtet nu både sygevogtersken og jeg stadig benægtede dette, så fik dog advokaten det indfald, at man ville stjæle hans manuskripter. Han undersøgte derfor selv tilligemed sin tjener hver aften alle værelser og aflukkede dem forsigtigt, han lod også vinduerne tilspigre og brændte lys om natten i sit kammer, hvori tjeneren desuden måtte ligge. Ja til endnu større sikkerhed lod han forfærdige en jernkiste, der var så tung, at to mænd næppe kunne løfte den; i denne kiste lagde han sine papirer, hvorefter han lukkede den og hang en hængelås derfor. Da kassen formedelst sin højde ikke kunne

skydes ind under sengen, blev den efter hans befaling sat ved hans hovedgærde, så han kunne nå den fra sit leje med sin udstrakte hånd. Men netop af denne for vidt drevne forsigtighed opstod ulykken, for en nat drømte han, så vidt vi kunne slutte, at han stred med en dumdristig tyv, der ville rane hans skat; han sprang da op i halvsøvne og greb efter kisten, derved fik hans hoved og bryst, hvilket sidste var meget bredt, overvægt over de svage ben, og han styrtede med tindingen mod kanten af jernskrinet, så han stærkt beskadigede hjernen selv. I førstningen følte han sig kun bedøvet, men snart tabte han bevidstheden, og uagtet man udvortes ikke kunne se andet end en lille blå plet på hans tinding, døde han dog omtrent fyrretyve timer efter sit fald.

Næppe var han død, før Gustav indfandt sig og gjorde som nærmeste arving fordring på hans efterladenskab. Imidlertid fandt man et testamente, der, efter arveladerens udtrykkelige vilje, kun måtte åbnes i Gustavs og min nærværelse. Ifølge dette testamente blev Gustav, som der stod, især på grund af sit versemageri, udelukket fra al andel i den afdødes formue, hvorimod jeg, fordi jeg havde valgt en bedre vej og ikke afgav mig med slige unyttige, ja fordærvelige kunster, imod at jeg skulle udgive den afdødes manuskripter og i fremtiden antage hans navn, var indsat til hans eneste arving.

Gustav blegnede, da han hørte disse ord, også jeg var forlegen derved, for jeg vidste med mig selv, at jeg på den grund, den afdøde angav, aldeles ikke fortjente hans godhed. Gustav reddede mig imidlertid snart af min forlegenhed, for efter en kort tavshed sprang han pludselig frem som en rasende og erklærede højt og lydeligt, at testamentet var ugyldigt, da det

var bygget på en falsk forudsætning, for han havde aldrig i sit liv skrevet en tøddel poesi, og jeg var forfatter til alle de digte, der gik under hans navn.

"Lad ham benægte det, hvis han tør," råbte han, "dog dertil er han vel i stand, men jeg vil bekræfte mit udsagn med den højeste ed."

"Nej, jeg nægter det aldeles ikke," svarede jeg, "jeg er virkelig den fugl, af hvem han har plukket de fjedre, hvormed han nu i en række af år har smykket sig, jeg begærer derfor ikke denne arv, der kun under en betingelse, jeg ikke har opfyldt, er blevet mig skænket, og jeg ville tværtimod anse det for en krænkelse mod min afdøde velgører, hvis jeg tog derimod."

"Altså er arven min," råbte Gustav, "for jeg er nærmest dertil, og grunden, hvorfor jeg er udelukket, falder da bort."

Således kom Gustav, der nu antog sin onkels navn og efter ham kaldte sig Zeltner, i stor velstand; men dog gik han ikke fri for straf, for hans opførsel blev så bekendt, at flere offentlige blade spottede derover. Dette ærgrede ham særdeles meget, for uagtet den højere æresfølelse manglede ham, så var han langtfra ligegyldig for ros og dadel. Senere måtte han, da hans kammerater vægrede sig for at tjene med ham, tage sin afsked fra den preussiske hær; dog lykkedes det ham efter kort tid, da han var bekendt som en duelig officer, at blive ansat ved de polske tropper i Warschau under fyrst Constantin.

Til hans undskyldning må jeg sige, at hin arv i flere år havde været hans eneste håb. Ja, efter hvad han selv senere skal have erklæret, ville han i det mindste af kærlighed til Antonia, som han, trods sine udsvævelser, dog på sin måde elskede, næppe have røbet, hvorledes det hang sammen med hans

forfatterskab, hvis han havde set nogen anden vej til at nå den skat, uden hvilken han ikke længere kunne leve.

Omsider blev også advokatens efterladte skrifter udgivet i trykken; kort efter læste jeg i et blad en meget hånlig bedømmelse over dem og har forresten aldrig spurgt, at de vakte nogen synderlig opmærksomhed.

14. Den genvundne brud

Dagen efter hint optrin med Gustav, før jeg endnu havde forladt min afdøde fætters hus, blev det mig meldt, at en fremmed dame ville tale med mig. Dette undrede mig ikke, da det fulgte af min stilling som sagfører, at både mænd og kvinder tit forlangte mit råd; men des mere overraskedes jeg, da den fremmede trådte ind, for det var ingen anden end min ungdoms elskede selv.

"Er vi alene, så ingen kan høre, hvad jeg vil betro Dem?" sagde hun med et frygtsomt blik til døren, som jeg straks efter hendes ønske lukkede i lås.

"Antonia!" spurgte jeg forbavset, "hvad bringer Dem til at besøge mig?"

"Jeg måtte vel komme," sagde hun, "og det er efter det fuldeste overlæg, at jeg kommer."

Derefter tav hun stille et øjeblik, mens jeg betragtede hende med den højeste deltagelse, for blussende, som hun stod der, sagte bævende, med det ædeltformede åsyn, der halvt skjultes af det nedhængende slør, virkede hun på mig som et forklaret billede af min ungdomskærlighed.

"Antonia!" råbte jeg uvilkårligt, "De ser ikke lykkelig ud."

"Lykkelig!" svarede hun, "hvorledes kan jeg være lykkelig, jeg, som er opofret, bedragen og forrådt! Ve over Dem, Franz! For det er Dem, der i forening med vor største fjende har bedraget og opofret mig."

"Ak, jeg har elsket Dem mer end mit liv," sukkede jeg med en følelse, der var stærkere end min beslutning, "og jeg har

tidligere gjort alt, hvad der stod i min magt for at betage Dem Deres vildfarelse."

"Ja, jeg ved, at du har elsket mig, dine sange og dine øjne har sagt mig det, og du elsker mig dog endnu, ikke sandt?" sagde hun med et næsten vildt blik, idet hun trådte mig nærmere og greb min hånd.

"Antonia," råbte jeg forskrækket, "betænk, at De er bundet til en anden!"

"Der er intet at betænke," svarede hun, "et afskyeligt bedrag kan ikke binde nogen; fra det øjeblik, jeg anede, hvad han nu selv offentligt har erklæret, da vendte min kærlighed tilbage til den, der frembragte det første indtryk på min sjæl, og som jeg kun ved en ulyksalig vildfarelse havde forladt, og for at sige ham dette, er jeg kommet her."

"For sildigt," råbte jeg, "vort håb er svundet som vore barndomsdrømme."

"Alt er endnu ikke tabt," svarede hun og så sig igen om, for at være vis på, at ingen lyttede, "for jeg er beredt at flygte med dig til et fremmed land, hvorhen du vil, du skal råde for mit liv og min fremtid; jeg vil skifte religion for at forenes med dig, ja jeg har allerede skiftet den, for min afdøde tantes tro deler jeg i mit hjerte."

"Men jeg deler endnu vore fædres meninger, Antonia!"

"O, i vor venindes tro kan også du blive salig, vær vis derpå!" sagde hun med et sværmersk blik.

"Gud vil det, for han har skænket dig til mig, ja i den nat du lå mellem død og liv, da bad jeg inderligt på mine knæ for din frelse, da følte jeg, at Herren hørte min bøn, jeg følte, at en gnist af mit eget liv gik over i dit bryst og smeltede dødskulden

om dit hjerte; min bøn, min inderlige vilje har reddet dig, derfor tilhører du mig fra nu af og til evig tid."

Dog, jeg har måske allerede længere, end jeg skulle, dvælet ved de ord, der dengang undslap fra den skønne sværmerindes læber, jeg vil kun endnu lægge til, at jeg ellers aldrig i mit liv har været underkastet en fristelse, der kan lignes med denne. Men Gud være lovet, ved en alvorlig vilje sejrede jeg derover og Herren lagde overbevisningens kraft i mit ord, så det også lykkedes mig at forandre Antonias beslutning. Med tårefulde øjne forlod hun mig og trykkede kun til afsked et kys på mine læber, det eneste, som kærligheden nogensinde har skænket mig."

"Det var din egen skyld," råbte Czernim, "du skulle have flygtet med hende, munk, du skulle ikke, for en overmenneskelig dyds skyld, have opofret din og hendes lykke lig en flov romanhelt, kan du ikke begribe det?"

"Skulle jeg for en lidenskabs skyld have opofret, hvad min himmelske veninde mente at være ret?" svarede munken.

"Skulle jeg have forført den, hun elskede, til at træde et helligt sakramente under fødder? Derfra bevare mig Gud! for vi er ikke lig Luthers tilhængere, hvis hustruer gifter sig, mens mændene endnu lever, dette må vi tværtimod med den hellige Paulus, ja med den herre Kristus selv, erklære for en stor ugudelighed og for en vildfarende lære.

Da hun var gået, følte jeg en sand tilfredshed og fred i mit inderste, og uagtet jeg aldrig skulle besidde min elskede på denne Jord, var dog visheden om hendes genkærlighed mig en kær tanke, der næsten erstattede mig hendes besiddelse. Det forekom mig nu, som om jeg havde afgjort alt med verden, i

hvis timelige glæder jeg ikke mere havde nogen del, håbet om det tilkommende blev derfor min højeste trøst, og læsning i religiøse skrifter min eneste nydelse. Under denne syssel randt det mig tit i hu, at klosteret vel nu var den bolig, som passede bedst for mig; ligeledes var der noget i min sjæl, der sagde mig, at jeg på intet sted kunne virke mere for mine forfulgte brødre end på den gejstlige talerstol.

Den beslutning, jeg ifølge heraf fattede, meddelte jeg til ingen af mine bekendte, for min veninde, den eneste, der heri kunne råde mig, var jo borte. Desuden har jeg tit bemærket, at vore venner vel står ved vor side med råd og dåd i verdslige anliggender, men at mennesket som oftest befinder sig alene, ligesom i dødens øjeblik, og ikke har andet at rette sig efter end den stemme, der taler i hans egen barm, når han skal afgøre det vigtigste, hvad han her i livet har at foretage.

Da jeg var blevet enig med mig selv, opgav jeg mine forretninger som sagfører og begav mig til den nylig oprettede fristad Krakau, hvor jeg efter en kort prøvetid indtrådte i den hellige Dominici kloster, og jeg kan ikke sige, hvor bevæget jeg var, da jeg første gang betrådte den gejstlige talerstol. Jeg erfarede da med glæde, at jeg ikke havde taget fejl af mit kald, for hver gang jeg med sand andagt i hjertet trådte frem for menigheden, nægtede ånden mig aldrig den bistand, uden hvilken al tale kun er død og magtesløs.

Under orgelets toner og ved det mægtige lys, der udgår fra hvert blad i den hellige skrift, vågnede også igen i mit indre den poetiske kraft, som i den senere tid næsten bestandig havde slumret. Mange tanker opstod desuden hos mig, ved at vandre gennem skovene og over de ensomme heder, ved at se

menneskene i deres sidste og vigtigste øjeblikke, og ved at lytte til de gamle sagn på folkets læber. – Alt dette har ligesom tvunget mig til at nedskrive flere såvel gejstlige som verdslige digte. De sidste er næsten alle blevet modtaget med bifald og toner endnu ofte på folkets læber; de gejstlige sange er mindre bekendte, og kun enkelte af dem, som er nedskrevet på latin, synges af og til efter mine foresattes ønske i Krakaus kirker.

Da jeg i nogle år havde levet mellem den hellige Dominici disciple, blev både jeg selv og flere af brødrene opmærksomme på en dejlig stemme, der sang i kor med nonnerne i St. Annaklosteret, og der i kraft og velklang overgik alt, hvad vi i lang tid havde hørt. Enkelte påstod, at denne stemme aldrig hævede sig mere fuldtonende, end når mine egne sange blev sunget, og det syntes mig også selv, som om det, jeg i mine bedste øjeblikke havde følt, her genlød med forklaret røst; ja undertiden forekom det mig endog, som om denne sjælfulde sangerinde følte mine egne ord dybere, end jeg selv havde følt dem.

Efter hvad jeg siden erfarede, havde sangerinden vel fundet et tilflugt i dette kloster, men hun var endnu ikke indtrådt i de hellige jomfruers tal; dog fik hun for sin dejlige stemmes skyld tilladelse at synge med iblandt nonnerne. Denne dejlige røst hørte vi kun en eneste sommer, men da efteråret kom, blev den svagere, og til sidst forstummede den ganske.

Nogen tid efter blev jeg hentet til St. Annaklosteret, hvor en syg dame ønskede at skrifte for mig. Det var Antonia selv, som jeg her genfandt på dødssengen; hun led af en forstyrrelse i blodsystemet, som lægerne erklærede for dødelig, også hendes bryst var angrebet.

"Jeg er ingen nonne," sagde hun, da jeg var alene med hende, "de har kun tilladt mig at synge med i deres kor og at bo iblandt dem. Men jeg er din brud og ikke Kristi, jeg går hen og venter dig hisset, hvor ingen misforståelse og intet bedrageri adskiller os, kom snart efter, min ven, bliv ikke for længe her på Jorden!"

"Jeg må blive til mit dagværk er endt, og til min Herre kalder mig," svarede jeg.

Antonia fortalte mig nu sit senere levnedsløb.

"Da jeg erfarede Zeltners bedrag," sagde hun, "anså jeg ethvert bånd imellem ham og mig for brudt og erklærede det ligefrem. Dette gav ham anledning til at behandle mig som en fange; og kun tvunget fulgte jeg ham til Warschau. Først efter flere år lykkedes det mig uden hans vidende at se grevinden af G., som nylig var blevet formælet med storfyrsten, og at vinde hendes velvilje. Da hun havde hørt fortællingen om min ulykke, skaffede hun mig tilladelse til med den lille formue, min tante havde efterladt mig, at søge tilflugt i et kloster, som jeg kunne vælge, hvor jeg ville.

Hvorfor jeg valgte det i denne stad, behøver jeg ikke at sige dig. Her har jeg nu levet et år blandt nonnerne, der i håb om, at jeg til sidst ville tage sløret, og at de skulle arve min formue, gerne gav mig en bolig imellem sig. I dette år så jeg dig tit og hørte dine taler, ja jeg lagde mig endog lidt efter det latinske sprog, så jeg kunne forstå dine gejstlige sange, men den meste tid ofrede jeg til musikken og til at udvikle min stemme, som dog nu igen er forsvundet."

Efter Antonias ønske vendte jeg siden hver dag tilbage til hendes sygeleje og mærkede da vel, hvorledes døden bestandig kom nærmere til hendes hjerte. Hun forlangte hver gang, jeg

kom, at være alene med mig, og jeg søgte, så godt jeg var i stand dertil, at forberede hende til det vigtige skridt, hun snart skulle gøre. I den sidste tid syntes hendes forstand at lide, og hun blandede ofte sine indbildninger med virkeligheden.

"Flygt med mig til en afsides ø i Sydhavet!" sagde hun således i sin sidste time, "der, hvor den vilde vandrer med et øje lig skovduens og med et legeme lig den springende panters, der, hvor de røde purpurskyer drager hen gennem luften, hvor palmerne vokse, og hvor paradis fuglen breder sin vifte og driver som en himmelsk sejler for vinden, men hvorhen kun sjældent et jordisk skib forvilder sig! O jeg har læst meget om hine lande i det stille uhyre hav, hvor perlemuslingen spinder sin tråd mellem korallernes grene; er det ikke derhen, trækfuglen flyver i det sildige efterår, er det ikke der, hvor de saliges øer ligger?"

"Nej, det er ikke der," svarede jeg, "der er vel en drift, som drager os alle ud i verden, men dog ville trækfuglen i vort bryst bedrage sig, hvis den troede, at hin drift kunne tilfredsstilles her på Jorden. Her er det ene land dog ikke stort bedre end det andet, for der er synd og sorg overalt; de rette saliges øer derimod finder du kun på den anden side af graven, der, hvor du nu snart skal sejle hen, Antonia."

"Ja, du har ret," sagde hun, "jeg mærker det vel, jeg føler alt det kolde åndepust fra havet, og langt borte vifter jo palmerne, og jeg ser de glinsende blomster og de store purpurfugle, der flagrer mellem grenene, kan ikke også du se dem?"

"Jeg kan intet se," svarede jeg, og da jeg mærkede, det var på tiden, salvede jeg hende med den sidste olie og styrkede hende med den gejstlige bistand, som den døende har ret til at fordre.

"Nu er min sygdom borte," sagde hun kort efter og rejste sig halvt over ende, "nu vil jeg synge dig en af dine sange til afsked, lad nonnerne komme!"

På mit vink trådte da flere af søstrene ind, til hvem hun angav den sang, der skulle synges. De begyndte den, Antonia stemmede i med, og hendes stemme, som nylig var svag, havde nu igen fået kraft og klang ligesom i forrige tider; men det varede ikke længe, midt i sangen blev hendes stemme svagere, kort efter hørtes den ikke mere, og da det sidste vers var til ende, så vi, at hun var død.

Siden erfarede jeg, at Zeltner lidt efter lidt havde erhvervet sig en temmelig indflydelse i Warschau, men hans vildhed og råhed synes også bestandig på den ny bane at være tiltaget. Vi havde forresten alle lidt nok set ham hos starosten, og I ville begribe, at jeg, der kendte en del af hans hemmelige liv, uagtet han hader mig, dog undertiden kunne have nogen indflydelse på ham.

Dette blev mig så meget des lettere, da starostens gemalinde, efter at have hørt Antonias fortælling, havde fattet godhed for mig, hvorfor jeg engang, da hun på kort tid opholdt sig i Krakau, efter hendes forlangende, blev hende forestillet. Siden har hun betjent sig af mig som et redskab til at udbrede sine velgerninger i disse egne, således kom jeg i nærmere forbindelse med hende og må ofte skrive hende til; dette ved major Zeltner, og det er vel især derfor, at han frygter mig.

Hermed ender den del af mit levnedsløb, der giver stof til en fortælling; for det er jo, som bekendt, især morgen- og aftenskæret, malerne elsker at fremstille, om middagen fortrænger det stærkere lys såvel de melankolske skygger, som

den himmelske farveglans. Med hensyn til mit senere liv vil jeg kun bemærke, at jeg rigtignok bestandig, så vidt mine evner tillod, næst Kristi lære, har søgt imellem folket at udbrede kærlighed til vort gamle fædreland, således som det i sin bedste tid var; dog ville naturligvis min stemme være hendød ligesom en svag røst i ørkenen, hvis ikke andre, i hvis barm Herren nedlagde et større pund end i min, havde virket rundt i landet til det samme mål.

Til sidst vil jeg, for at I, mine venner, ganske skulle kende mig, betro eder noget, som I kan anse for sværmeri eller for sandhed efter godt befindende: Jeg har den overbevisning, at min ungdoms elskede, skønt jeg selv så hendes dødskamp, endnu ikke aldeles har løsrevet sig fra Jorden, men at hendes ånd dvæler i nærheden af os og venter på min, for at vi samlede kunne indgå i den evige salighed. Så meget er vist, at jeg ofte, og det især når den store nattevandrerske på himlen står i sit fuldeste lys, ved mit leje, ser en hvid skikkelse, hvis træk jeg tror at genkende, skønt de rigtignok ikke er ganske tydelige, denne skikkelse står bøjet over mig, når jeg vågner, og viger først tilbage og forsvinder, når jeg rejser mig op eller tiltaler den.

Forresten vækker hun aldrig den rædsel hos mig, som ellers plejer at følge med slige syn, jeg er snarere vel til mode, når jeg ser hende, og det bedrøver mig, når hun længe har været borte; dog anser jeg det for min pligt hver dag at læse sjælemesser over hende, men det har hidtil kun lidet frugtet."

"Ja, ja, den, der ikke fangede lykken i livet, må naturligvis søge den i drømmenes land," sagde Czernim, "det er i sin orden."

15. Julirevolutionen

Kort efter Alexandras død udbrød Juli-opstanden i Paris og mærkedes lig et stærkt jordskælv over hele Europa. Ej i noget land sporedes imidlertid den indre bevægelse stærkere end i Polen, hvor jorden alt længe havde været udhulet, og hvor den nu rystede så stærkt, at den frembragte svimmelhed i manges hoveder. De misfornøjede beklagede kun, at de havde ventet så længe med udførelsen af deres store plan, de besluttede da så snart som muligt at indhente det forsømte, og de dristigste blandt dem trådte allerede nu frem med opløftet hoved, ja undertiden endog med opslået hjelmgitter.

Den, der mindst tabte sin fatning ved hin lejlighed, var den gamle Litowski.

"Det er med ord, at man regerer verden," sagde han, "for to hundrede år siden var troen og Bibelen de misfornøjedes løsen, nu er det frihed og lighed, og om to hundrede år igen vil man give afguden et andet navn, de enfoldige vil knæle i støvet og udgyde deres blod for den, de kloge vil være dens præster og erhverve magt under dens indflydelse, men Verden vil ingen nytte have deraf; for så længe de menneskelige lidenskaber vedbliver, kan den vel blive anderledes, men sikkert ikke bedre."

På oberst Czernim virkede rygtet om opstanden overordentlig stærkt. Næppe hørte han det, før han kastede sig på sin hest og besøgte Adalbert.

"Skal det nu bryde løs, min dreng!" sagde han, "det er godt, jeg er til mode ligesom en gammel stridshingst, der længe har stået bundet i stalden, men der nu igen ser Solen og Guds fri luft og strækker ørene mod den skingrende krigstrompet.

Hurra min dreng! Nu gælder det, om vi husker alle de gamle manøvrer og kunster, nu skal vi trave nat og dag over sletterne og lytte til kanonernes røst og se fjenden skarpt ind i det hvide af øjnene; ja Gud være lovet, snart kan vi knække halsen på så mange russere, som vi har lyst til."

"Nu er det også tid, at du vågner," sagde han til Casimir, "har du ikke hørt genlyden af den rullende torden, for hvilken tyrannerne blegnede?"

"Hvad Djævelen kommer det mig ved?" svarede Casimir.

"Nej, der er dog ingen ret lighed imellem os," sagde Czernim, "for du er en langt bedre kristen end jeg."

"Hvorledes det?"

"Det er jo en kristens pligt at elske sin fjende, og denne pligt opfylder du så samvittighedsfuldt mod den russiske kvinde, at du glemmer både dine venner og dit land derover."

"Hvad," råbte Casimir med heftighed, "vil I foragte hver fugl i skoven, der ikke synger efter eders noder? Bilder I jer ind, at eders umodne frugter, der endnu hverken har læsket eller mættet nogen, er skønnere, end kærlighedens gennem alle århundreder duftende rose? Og selv om min kærlighed var en drøm, tror I da, at de drømme, hvorpå I spilder eders liv, er bedre end mine? Ja," blev han ved, "jeg stræber ikke så højt som I, jeg jager ikke efter ærens regnbue, ikke efter lykkens bristende sæbeboble, jeg begærer ingen glans uden den, hendes dejlige øjne kaster på min vej, og intet andet ridderbånd end det, hendes sammenslyngede arme fletter rundt om mit bryst og min nakke." Efter disse ord ilede han bort uden at vente Czernims svar.

Rygterne om den franske og belgiske opstand, der slag i slag fulgte hinanden, virkede ikke blot på de fornemmere, men også på almuen, for hvilken de, da et stort parti stræbte at udbrede dem, aldeles ikke kunne skjules. Uagtet alle trusler samledes derfor de lavere folkeklasser i store hobe; talere trådte frem imellem dem, og politiet, der her ikke var så talrigt som i Warschau, søgte forgæves at hindre det. Ja til sidst måtte selv Czernim, pater Vincent og flere af de sammensvorne tale folket til rette, på det opstanden ikke skulle udbryde for tidligt og kræfterne spildes til ingen nytte for det hele. Dog kunne de ikke forhindre, at adskillige spejdere, hvoriblandt også Iwan, som alt for dristigt vovede sig ind i almuens forsamlinger, blev således mishandlede, at de i nogen tid måtte ligge til sengs derefter.

Herover blev starosten og major Zeltner meget opbragte og anstillede strenge undersøgelser over gerningsmændene, der efter Zeltners råd blev straffet på godt russisk, det vil sige med pisken. Denne fremgangsmåde vakte en så stor bevægelse blandt almuen, at starosten og Zeltner nu næppe vovede at vise sig offentligt uden at ledsages af en mængde tjenere.

Hvad der end mere forbitrede starosten, var, at Michael efter sigende havde været med i hine folkeopløb; ja en af tjenerne påstod endog, at han havde set ham i måneskin stå på en høj og true med hånden henad starostens slot. Også Adalbert mødte ham engang i skoven; i hvilken han stod med en økse i hånden, han nærmede sig da pludselig og trykkede et kys på Adalberts hånd; hvorpå han igen forsvandt mellem træerne.

Hr. von Zeltner påstod, at det var gejstligheden, der især ophidsede folket.

"Jeg ønsker fred med de gejstlige," svarede starosten, "for de elsker dog tugt og orden."

"I Polen elsker de den gamle forfatning og er derfor vore fjender," sagde Zeltner, "især gælder det om den fordømte munk, der kalder sig pater Vincent, og der har stiftet mere ulykke her i egnen end hundrede af dem, vi have sendt til Sibirien."

"Pater Vincent er en mand, som det ville være rigtigst at vinde," sagde Litowski.

"Han er en forræder og en skurk," svarede Zeltner, "der ikke engang betænker sig på at bedrage en høj beskytterinde, som i mange år har overvældet ham med velgerninger; pas derfor vel på ham, for når vi begge er ham imod, da vil næppe engang hun længere kunne frelse ham."

"Jeg vil dog først forsøge en mildere vej," sagde starosten.

Virkelig blev også pater Vincent, så snart han igen besøgte slottet, kaldt op på starostens værelse.

"Man har," sagde denne, "talt meget ondt om Dem, ærværdige fader! Jeg håber imidlertid, at De vil beskæmme Deres fjender."

"Hvad har man da sagt?"

"At De opmuntrer folket til oprør, har man sagt."

"Jeg har kun opmuntret det til at uddrive de fremmede voldsmænd," svarede munken.

"Munk!" sagde starosten, "denne tilståelse ville være tilstrækkelig til at sende enhver anden derhen, hvor ingen gerne vil være."

"Sender I mig til de kolde lande, hvor isen aldrig optør, da skal jeg også der forkynde eders tyranni, og min tunge skal ikke være bunden, fordi jorden er det."

"Hvis du vil bruge din veltalenhed for os, munk, og ikke imod os – for jeg ved, at tusinde lytter til din røst, og at du kan vende deres vilje med din munds ånde, – hvis du vil bruge din veltalenhed for os, siger jeg, da skulle vi skænke dig langt større skatte end dem, du kunne vinde, selv om dine planer lykkedes."

"En større skat end den, jeg vinder ved at fuldbyrde mit kald på Jorden, kan ingen skænke mig."

"Vi ville berige dit kloster, munk, du skal vorde dine brødres velgører, og de skulle velsigne dit minde, hvis du blot vil bruge din tunge til vor fordel, ligeså godt, som du hidtil brugte den til vor skade."

"Der gives ingen af mine brødre," svarede munken, "der ikke hellere vil leve i fattigdom end svigte sit land."

"Sjældent så jeg en gejstlig, som ikke elskede timeligt gods," sagde starosten, "men jeg ved det vel, der gives stoltere sjæle, der ikke fristes af den blotte vinding, for disse er magt og ære den højeste belønning. Vel, munk, også dem skal du få, vi lover dig herredømmet i dit kloster, ja vi lover dig en endnu højere værdighed, når tiden kommer, for selv den romerske purpurkåbe er til fals, når man betaler den; alt dette vil vi skænke dig, hvis du opgiver dine forvovne planer og igen bøjer din nakke for din rette hersker."

"Om I førte mig op på det højeste bjerg," svarede munken, "og viste mig de rige marker ved Karpaternes fod, hvor frugttræerne bugner under deres fylde, og de store græsgange, de vidtudstrakte skove med deres vildt, de rindende vande med deres fisk; ja hvis I end lod mig skue videre ud over landene lige til de steder, hvor vinbjergene begynder, og hvor de store floder løber mod syden, og om I sagde: "Dette skal være din ejendom,

og du skal herske derover som en konge, hvis du blot vil falde ned og tilbede os," da ville jeg svare, som min høje mester: "Viger bort fra mig! for jeg sælger ikke min sjæl for nogen skat på Jorden.""

"Nu så tag din straf, du hårdnakkede forræder!" sagde starosten og rejste sig op.

"Det er ikke mig, som har forrådt mit land," svarede munken, men starosten ringede med en klokke, hvorpå fire mænd trådte ind i værelset.

"Skal jeg lide, fordi mit undertrykte folk fandt en talsmand i mig," sagde munken, "da lider jeg som en martyr for det hellige og går da med i rækken af hine sandhedens pinte vidner; der under deres pinsler fandt vej til evigheden."

"Grib ham og før ham bort!" befalede starosten, men munken betragtede de fire mænd, og de veg tilbage, han gik da roligt hen til dem, og de gjorde vej for ham, og han gik ud af værelset.

"Bedragne dårer!" råbte starosten, "hvi står I, som I var lænkebundne? Efter ham, siger jeg! Nu er han alt i gården, il ned og grib ham! For han er jo dog ingen ål, der kan glide jer ud af hænderne."

"Alle de andre kan vi gribe og binde," svarede en af mændene, "men denne kan det ikke nytte at gribe, for lænkerne ville ikke holde ham, og de himmelske hærskarer ville befri ham inden første hanegal."

"Dum overtro!" sagde starosten, men munken skred rolig over gården og gik alene hjem, og der var ingen, som standsede ham.

Imidlertid følte også patrioterne i det sydlige Polen nødvendigheden af at træffe nærmere aftale med hensyn til fremtiden, derfor samlede de sig i skovene og på andre ensomme steder, hvor de ved udstillede vagter sørgede for deres sikkerhed. Det meste, hvad her blev aftalt, kunne vi vel udelade i en fortælling, hvori de almindelige forhold er underordnede, og de enkelte personers liv og skæbne hovedsagen, dog må vi bemærke, at det var Bonaventura, der i disse forsamlinger ivrigst fremskyndte opstanden.

"Var der ikke så mange kløgtige hoveder imellem os," råbte han engang, "der tror, at landene bedst kunne styres med en rævehale og en gåsefjer, da havde storfyrsten alt længst fået løn for sine gerninger, og da fandtes der vel ingen levende russer mer på denne side Bug-floden."

"Det går ikke så let," svarede en af de sammensvorne, "storfyrsten er forsigtig, det viser de spanske ryttere og de ladede kanoner om det sachsiske palads."

"Ja fej er han," sagde Bonaventura, "den blege tyran skælver jo hver gang to mennesker taler sammen nærved hans vinduer, og udenfor hans bolig er stille som i graven."

"Sænk ham selv i graven jo før jo heller!" råbte en anden yngling.

"Ja," sagde en tredje, "er det ikke en skændsel, at en fej tyran skal sætte sin fod på nakken af det tapreste folk i Europa?"

"Hvis I ønsker det, da rejser jeg selv til Warschau og afvasker vor skændsel i hans blod," sagde Bonaventura.

"Intet snigmord!" udbrød Adalbert og pater Vincent næsten i samme øjeblik.

"Nu godt, så begynd blot på noget," sagde Bonaventura, "og husk, at I står på en hellig jordbund, at det var her, hvor Kosciuszko først hævede sit banner!"

"Vogter eder," sagde munken, "at eders planer ikke skulle vorde som en kvindes utidige foster, der dør, når det ser dagens lys!"

"De kan også dø i klosterets hvælvinger, hvorhen dagens lys aldrig trænger," svarede Bonaventura.

"Der er ingen, som længes mer efter kamp end jeg," sagde Czernim, "dog ikke blot enkelte afdelinger, men den hele hær må samles, når slaget skal holdes; derfor må vi først vide, hvordan det står til i Warschau."

"Skal vi da vente, til den højtbydende despot kalder os til våben imod de tapre franskmænd, som kæmper forrest i den store frihedskamp?" spurgte Bonaventura.

"*Ils sont les enfants perdus de la liberté,*" svarede grev Larinski, "deres frihed er ikke den, vi søger."

"Lad os efterligne det gode deri," råbte Bonaventura; "lad alle landets børn vorde ligemænd, lad adelen opgive sine grusomme rettigheder, lad vore bønder drage til kampen som fri mænd, og I skal se, hvor hurtigt despoternes tjenere ville flygte for dem!"

Flere af de yngre gav ham bifald, blandt de ældre opstod derimod en kendelig misfornøjelse, og selv Czernim satte sig imod Bonaventuras forslag. Til sidst rejste grev Larinski sig og erklærede, at han øjeblikkelig udtrådte af samfundet, hvis dets mål skulle være at berøve adelen dens velerhvervede rettigheder.

"Det er også vor mening," råbte flere.

"Feje egennyttige slaver! I fortjener ikke at deltage i fædrelandets sejer," udbrød Bonaventura med funklende øjne.

"Fej!" sagde Larinski og lagde hånden på sit sværd, "ingen har endnu ustraffet beskyldt grev Larinski for fejhed."

I samme øjeblik blinkede også sværdet i Bonaventuras hånd.

"Holdt!" råbte munken, idet han kastede sig imellem dem, "i fædrelandets og religionens navn befaler jeg det; har nu de vilde dæmoner, der fra Arilds tid sønderrev dette land, også fundet vej til vor kreds? Det er denne splidagtighed, hvorved vore forsamlinger er blevet til spot for Europas folkeslag, det er den alene, som vore fjender takker for sejren; for kunne vi blot tvinge denne tøjlesløse ånd, denne djævel i vort eget bryst, da ville ingen magt på Jorden være stærk nok for at overvinde os."

Alle følte sandheden i disse ord, og med de sindigeres hjælp lykkedes det pater Vincent at berolige hjerterne og at tilvejebringe et forlig, ifølge hvilket man ikke egenmægtigt skulle begynde kampen, men vente, til den først var udbrudt i Warschau.

"Jeg vil selv rejse til Warschau og se, hvorledes det står til der," sagde Bonaventura, "mit ophold her i egnen er jo desuden ikke mere sikkert." Dette forslag blev enstemmigt antaget, en formående mand i forsamlingen påtog sig at skaffe ham pas. Dette var imidlertid ikke så let at få, og efter nogen tids forløb måtte Bonaventura endelig for sin sikkerheds skyld rejse under et fremmed navn.

En dag sad Iwan i jøden Salomons hus. Efter at have talt om adskillige andre ting, spurgte han til sidst, om ikke pater Vincent undertiden besøgte ham.

"Jeg er jo af Israels stamme," svarede Salomon, "derfor flygter eders gejstlige fra min tærskel og slår kors for sig, hver gang de vandrer mit hus forbi."

"Jeg ved dog, at han undertiden har været her."

"Når du ved det, hvi spørger du da?"

"Denne munk er et farligt menneske, kan du derfor lokke ham hid og fly os ham i hænderne, da skal du blive vel belønnet."

"Hvad ville I da gøre med ham?"

"Han elsker friheden, ser du, derfor vil vi trække munkekåben af ham og føre ham på zobeljagt, for der lever man det frieste liv; klosteret derimod er jo kun et fængsel."

"Men jeg troede, han havde mægtige venner i Warschau."

"Det har han også, men vi får dog til sidst vor krig frem, og der er kommet en befaling, hvorefter han må af sted."

"Er der da nogen her, der vil lægge hånd på ham?"

"Vi har karle blandt os, der ville lægge hånd på den herre Kristus selv, hvis han vovede at stige ned fra Himlen."

"Hvi griber I ham da ikke åbenlyst?"

"Om dagen kan vi det ikke, for det ville koste vort liv."

"Godt! Men om natten skal jeg lokke ham hid, da vil I komme over ham, som filisterne over Samson, ikke sandt?"

"Ganske rigtigt."

"Det er dog skade, for han er en mand, der har sine gode sider."

"Han er større slyngel, siger major Zeltner, end både han og jeg."

"Da må pater Vincent være kommet vidt i slyngelagtighed."

"Farvel, Salomon! Kan du fange ham, så er det jo din egen fordel."

"Det begriber jeg nok, farvel, Iwan!"

Næppe var Iwan borte, før Salomon skyndte sig til dominikanerklosteret og advarede munken, der nu skyede de øde steder og vogtede sig for at gå alene ud om aftenen.

Casimir brød sig kun lidet om sine landsmænds planer, forresten var han ikke vel til mode, for det håb, Alexandra på sin dødsseng gav ham, var ikke blevet opfyldt. Straks efter dennes begravelse havde starosten en hemmelig samtale med Emilie; hvori han ligefrem spurgte hende, om hun elskede Casimir. Da hun tilstod dette, syntes han at forfærdes derover.

"De er en af de få, på hvilke jeg har bygget," sagde han, "og nu De også skuffet mig; hvorledes var det muligt, at et så letsindigt og uforstandigt væsen som Casimir kunne frembringe noget indtryk på Dem?"

"De er uretfærdig mod Casimir," svarede Emilie.

"Uretfærdig eller ikke, han kan aldrig vorde forenet med Dem; nej, det er ikke af stolthed, at jeg sætter mig imod Deres ønske, for jeg ved ingen, som jeg hellere ville erkende for min datter end Dem, hvis omstændighederne ikke forbød det."

"Hvilke omstændigheder?"

"Det behøver De ikke at vide," svarede starosten.

Derpå gik han i dybe tanker op og ned ad gulvet, endelig standsede han foran Emilie.

"Det smerter mig, at vi skulle skilles ad," sagde han, "men jeg ved intet andet råd, De rejser til Warschau, jeg skal besørge Dem en plads enten i et anstændigt hus eller i et kloster, hvor

De bliver, til denne grille er forsvundet. – Ti!" sagde han, da Emilie ville svare ham, "det må så være."

"Virkelig? Jeg troede hidtil, at jeg var en fri pige, men nu ser jeg, at jeg kun er en slavinde," svarede Emilie.

På Casimirs bøn påtog da Adalbert sig at tale de elskendes sag hos sin fader, men denne var aldeles ubøjelig, ja han tabte endog sin sædvanlige fatning, hver gang denne genstand blev bragt på bane.

"Nu kan du dog ikke længere tvivle på, at han elsker hende?" sagde Casimir til Adalbert, "Emilie selv tvivler ikke mere."

En nat så Adalbert en dunkel skikkelse på gangen, der sagte listede sig ind i Emilies værelse. En forunderlig gysen gik igennem hans bryst ved at se det, ja det forekom ham til sidst, som hans fader dog måtte have en alvorlig grund til sit forbud, og som der virkelig måtte være en vigtig hindring, der satte sig imod de elskendes forbindelse; forresten tvivlede han ikke om, at hin dunkle skikkelse var Casimir.

Den næste nat stod Casimir ved broderens seng.

"Lev vel, Adalbert!" sagde han.

"Vil du flygte?" råbte hans broder.

"Ja jeg vil, jeg har pas for Emilie og mig til Galizien. Gud give, du snart måtte trykke lykken så fast til hjertet som jeg."

Næste morgen hørte Adalbert, at flugten var mislykket, og at de to elskende var blevet indhentet af starosten, for de nåede Krakau. Dette var dog måske ikke gået så let, hvis beboerne i omegnen, der alle hadede Emilie, ikke denne gang med stor iver havde understøttet starosten og ledet ham på det rette spor.

Senere foretog starosten selv en rejse med Emilie, hvorfra hun ikke vendte tilbage. Casimir derimod sad i lang tid indesluttet, og først da han forpligtede sig til straks at modtage en ansættelse i storfyrstens hær, kom han på fri fod. Fulgt af en af sin faders tjenere rejste han nu bort omtrent mod enden af november; sin tro Fidelio måtte han lade tilbage, da faderen frygtede for, at dette dyr, der ellers aldrig forlod sin herre, skulle forstyrre de militære øvelser og pådrage ham storfyrstens unåde. Casimir syntes denne gang i alt at føje sig efter sin faders vilje, men hvorledes han mente det med denne sin føjelighed, skulle vi siden erfare.

16. Maskeraden

Efter Alexandras død holdt Leontine sig ikke så meget hjemme som før, men besøgte tit de huse, hvori søsteren plejede at uddele almisser, og stræbte, så vidt muligt, at erstatte beboerne deres tab; det var da hendes kæreste løn, når hun hørte, at søsteren blev rost, og hvem der med taknemmelighed erindrede denne, kunne være vis på en dobbelt gave.

Til andre tider gjorde hun lange rideture i omegnen, hun viste da en stor dristighed og lod sin hest springe over grøfter og gærder uden at agte på nogen fare. Denne var heller ikke så stor, som den syntes, da hun, som de polske damer plejer, sad fortræffeligt til hest, hvortil hendes skønne og smidige legeme syntes fortrinligt dannet.

Adalbert fulgte hende tit på disse udflugter. Da han engang bebrejdede hende den forvovenhed, hvormed hun opsøgte de farligste steder, vendte hun smilende sit ansigt op til ham.

"Jeg er født imellem fjeldene mod syden," sagde hun, for hun var nu ikke længere så ordknap imod ham som før, "jeg har bestandig elsket de vildeste egne, fra min tidlige barndom af klatrede jeg op på de stejleste steder, og allerede den gang misundte jeg mursvalerne, når jeg så dem hænge på de høje tårne og derfra at svinge sig ud i luften."

"Kom De da aldrig til skade, Leontine?"

"Aldrig. Hvor ingen før havde været, vovede jeg mig hen, jeg vandrede gennem skovene, og roede alene ud på de store vande, jeg vadede gennem bjergstrømme og klatrede, til jeg nåede de højeste spidser, hvorfra man ser langt ud i landet; jeg gik også på smalle bjælker og steg op i træerne, og når jeg så

linedansernes kunst, da ønskede jeg at svæve ligesom de i luften. Ja engang da flere af disse mennesker var kommet til mit hjem, – jeg havde den gang netop fyldt mit ellevte år – listede jeg mig bort og skyndte mig efter dem, for det var min beslutning at følge dem, og lære deres kunst; men før jeg endnu var kommet ret langt, mødte min fader mig og tvang mig til at vende tilbage."

"Ville De da have forladt Deres land?" spurgte Adalbert.

"Derpå tænkte jeg ikke den gang," svarede Leontine, idet hun længe betragtede de fjerne skove i horisonten.

Starosten forandrede efter Alexandras død ganske sin opførsel mod Leontine, som nu var blevet en rig arving, han behandlede hende med forekommende artighed, han smigrede hende tit, roste hendes behændighed og hendes sig udviklende skønhed, ja han smilede endog venligt ved de træk i hendes væsen, som han før ikke kunne lide, og det lod ikke til at være ham ukært, at hun behagede Adalbert.

Polen er et land, hvori vinteren er meget streng, allerede i oktober kommer der kolde vinterdage, og i november lægger isen sig over vandene, mens marken bedækkes med dyb sne. Men da forsvinder også tågerne, da har man klar frost, og vejene bliver gode, og de ensomme slotte, der omgives af moser og store skove, og hvorhen det om sommeren tit er vanskeligt at komme, besøges da allermest af fremmede.

Vinteren havde allerede hersket i flere uger, da Litowski med familie blev indbudt til en stor fest, der skulle finde sted hos grev Larinski, hvis slot lå lidt længere end en mil fra starostens. Hele egnens adel skulle samles der, sagde tjeneren, der bragte

indbydelsen, og uagtet karnevallet var langt borte, blev dog gæsterne anmodet om at tage masker på.

Hverken Adalbert eller hans fader troede, at Leontine ville bivåne denne fest; i førstningen afslog hun det også, men den næste morgen havde hun betænkt sig og erklærede, at hun ville være med.

"En fest," sagde hun siden til Adalbert, "hvor så mange af vore landsmænd samler sig, vil jeg ikke forsømme, for hvem ved, hvad der kan ske."

Hun besluttede først at tage derhen i den polske nationaldragt, men dette mishagede starosten, og han erklærede, at han ikke tillod nogen fra sit hus selv for spøg at bære en slig dragt.

"Men jeg er en fri polsk pige," svarede Leontine.

"Dog vil De sikkert ikke foretage noget, som kunne krænke og skade en mand, der mener Dem det vel," sagde starosten. Herpå svarede Leontine intet, men aftenen før ballet bragte starosten en prægtig dragt, som han udfoldede for hendes øjne.

"Denne klædning er smuk og passende for Dem," sagde han, "og jeg beder Dem for min skyld at bære den."

Den dragt, starosten havde valgt for Leontine, var en fjern efterligning af den, hvori kunstnerne fremstiller Diana, og uagtet Leontine i begyndelsen afslog at bære den, så besluttede hun dog til sidst, da hun selv fandt den smuk, at tage den på.

Starosten kunne først komme sildig, og efterdi han ikke fandt det passende, at Adalbert og Leontine tog til festen alene, blev en familie, som boede i nærheden, anmodet om at hente dem.

Kort før afrejsen trådte Leontine frem i sin dragt. Den ranke, jomfruelige skikkelse var omgivet af en prægtig jagtklædning, og over det skønne hoved svævede en glimrende halvmåne.

"Sandelig, således må den jomfruelige gudinde have set ud," sagde starosten, idet han trykkede et kys på Leontines hånd.

Leontine rødmede ved disse ord, og kastede hurtigt en prægtig zobelpels over sin ranke skabning. I dette øjeblik hørtes bjælderne af de kommende slæder, og den familie indfandt sig, med hvilken Adalbert og Leontine skulle køre.

På samme tid kom også major Zeltner.

"Munken er fanget," hviskede han til starosten, "vi lokkede ham ud under påskud af, at en syg trængte til hans hjælp."

Efter disse ord ilede Zeltner op i starostens værelse.

Adalbert hyllede sig ind i sin pels og tog plads bag på Leontines slæde. Det var en klar aften i begyndelsen af december, stjernerne glimtede stærkere end sædvanligt, og på himlen syntes ubekendte dybder at åbne sig, hvori man øjnede mangfoldige verdener, som ellers skjuler sig for menneskets øje. Langt borte i skovene hørte man ulvehyl og skriget af den vilde ræv, hvilket på en ejendommelig måde blandede sig med bjældeklangen. Adalberts hjerte bankede stærkt, for uagtet der var en slæde foran og en efter dem, så forekom det ham dog, som om han var ganske alene med sin elskede, hvem han netop ved det lys, sneen udbredte, kunne skimte, og ikke des mindre stod han hende så nær, at han, hver gang hun vendte sig, mærkede hendes åndedrag.

I førstningen var de begge tavse, endelig afbrød Leontine tavsheden.

"Hvad vil min broder i Warschau?" spurgte hun.

"Han vil undersøge stemningen."
"Og måske myrde tyrannen, ikke sandt?"
"Kunne De billige dette mord, Leontine?"
"Nej," sagde hun, "men jeg kunne elske morderen."
Der opstod igen en lang tavshed, endelig sagde Adalbert: "Da jeg så Dem første gang, troede jeg ikke, at en slig ild blussede i Deres indre."
"Nej, De troede, jeg var kold og ligegyldig."
"De er sikkert ofte blevet miskendt, Leontine?"
"Til miskendelse er jeg vant fra barndommen af," svarede hun med en røst, der klang blødere end sædvanlig, "min moder døde, da jeg var ni år gammel, jeg ved vel, hvor bedrøvet jeg den gang var, og dog syntes det mig umuligt at vise min smerte for andre. Når jeg da gik igennem værelserne, hørte jeg vel mangt et ord, der hviskedes i krogene, om hvor kold jeg var, men om natten, når ingen så mig, sad jeg vågen på mit leje og græd og bad til Gud, at han dog ville tage mig bort herfra til det sted, hvor min moder var. Disse timer og håbet om deri at være alene med min sorg, gav mig mod om dagen, min trøst var, at der fandtes en hemmelighed mellem Gud og mig, som ingen anden kendte, og jo stærkere de dadlede mig, des fastere lukkede jeg mit indre; ja til sidst blev jeg vant til at miskendes, jeg fandt en glæde deri."
Leontine følte sjældent trang til således at åbne sit hjerte. Desto opmærksommere lyttede derfor Adalbert, det forekom ham, som om et slør blev trukket til side, så han kunne skue dybt ned i hendes sjæl og opdage gyldne skatte, ligesom i vinterhimlen over hans hoved, hvori fjerne verdener blinkede,

som dagen ikke kender, og hvis rigdomme mennesket ikke begriber.

Om den ensomme nat fremkaldte Adalberts dristighed, eller om hans følelse nu var så stærk, at den selv ved en mindre gunstig anledning ville have udtalt sig, må vi lade uafgjort, men så meget er vist, at han pludselig overraskede Leontine med tilståelsen af sin kærlighed. Hun sad ganske stille derefter og ligesom hensunken i drømme, men før hun endnu havde svaret et eneste ord, indtraf den begivenhed, vi her skulle fortælle:

En halv fjerdingvej fra Larinskis slot står et lille kapel, halvt skjult mellem buske, hvorigennem en korsvej løber. Da de nærmede sig hertil, steg netop fuldmånen op bag en høj og belyste kapellet og kratskoven. De så da pludselig en kulsort slæde, der ilede frem uden bjældeklang, ledsaget af flere ryttere; men slæden kørte så hurtigt, og rytterne travede så stærkt, at det hele ligesom et nattesyn forsvandt, før Adalbert endnu begreb, hvad han havde set.

"Hvad var det?" spurgte Adalbert.

"Det var den slæde, der fører fangerne til Sibirien," svarede Leontine.

"Der sad en mand i slæden, måske var det muligt at redde ham?"

"Vi er for svage, og de er alt for langt borte," svarede Leontine; "så længe slige slæder farer hen over vore veje," blev hun ved, "burde ingen af vore landsmænd tænke på andet end på sit ulykkelige land."

Adalbert indså vel, at hun havde ret, han selv fandt, at dette ikke var øjeblikket, hvori han burde hengive sig til kærlighed, og kort efter ankom de til Larinskis slot.

Vinduerne var prægtigt oplyste, en støjende musik tonede fra værelserne, mange slæder holdt i gården, og bestandig kam flere til. Da Adalbert og Leontine trådte ind i slottet, strømmede masker dem i møde, dog fandtes ingen stor mangfoldighed i dragterne; for uden tvivl var de fleste gæster sysselsatte med alvorlige planer og manglede derfor den åndsbevægelighed, der hører til, når man vil sætte sig ind i en fremmed rolle. Mange bar domino, andre havde iført sig den polske nationaldragt, damerne bar prægtige ringe og glimrende diamantsmykker, hvoraf dog en stor del var uægte.

Blandt karaktermaskerne fandtes adskillige, der enten ligefrem, eller med vink og hentydninger, angav den offentlige stemning. Således sås flere med trefarvede kokarder, også blandt damerne fandtes mange, som bar trefarvede bånd og tørklæder.

Et par ynglinge gav sig ud for papirhandlere og uddelte deres varer rundt i salen. Dette syntes meget uskyldigt. Imidlertid fandtes der under de rene ark små sedler, som indeholdt forbudne efterretninger om urolighederne i Tyskland og om opstanden i Belgien.

Andre var dristigere, for under påskud af at forevise og sælge kobberstykker, uddelte de blandt lysthavende karikaturer over storfyrsten og hans nærmeste omgivelser.

Stor opsigt vakte en maske, der pludselig hævede en fane i vejret, hvorpå man læste de ord: "Leve friheden! Ned med tyrannen!"

Den maske, der bar fanen, var omgivet af en sværm af ynglinge, som hindrede enhver uvedkommende person i at

nærme sig. Efter få minutter sank fanen igen, og den maske, der bar den, forsvandt.

Kort efter kom en ridder med nedslået hjelmgitter og højt opløftet skjold. På skjoldet stod den hvide polske ørn i kamp med en uhyre slange, som havde omslynget ørnens hele legeme, med undtagelse af dens vinger og næb, hvilket sidste truede slangens hoved. Det varede dog ikke længe, før også denne maske forsvandt.

Imidlertid havde Leontine, der snart trættedes i den store vrimmel, forladt Adalbert og taget plads i en krog af salen mellem to ældre damer af sit bekendtskab.

Noget efter nærmede to høje skikkelser sig til Adalbert; den ene var en kvinde, hun bar en sort spansk dragt, med prægtigt vajende strudsfjer på hovedet, hendes ledsager var indsvøbt i en hvid domino, der ganske skjulte hans skabning, de skrev begge et A. i Adalberts hånd. Da de var godt maskerede og desuden talte med fordrejede røster, kunne Adalbert aldeles ikke udgrunde, hvem de var. De tog ham nu fortroligt hver under sin arm, og fortalte ham meget, som viste, at de var velbekendte med hans familie og huslige forhold. Til sidst begyndte endog den spanske dame et stærkt angreb på hans broder Casimir og på dennes elskede Emilie, mod hvilket angreb Adalbert fandt det passende alvorligt at tage til genmæle. Den alvor, hvormed han stred, morede begge maskerne, ja den hvide domino lo endog højt derad, og den spanske dame trykkede venligt Adalberts hånd til afsked, hvorpå begge de ubekendte forsvandt i den omgivende vrimmel.

"Hvis jeg ikke vidste, at Casimir og Emilie var langt borte, da ville jeg sværge på, at jeg nu havde talt med dem," sagde

Adalbert halvhøjt.

"Hvoraf slutter du det?" spurgte en bekendt stemme, og da han vendte sig om, så han Czernim, der stod for ham uden maske.

"Den hvide dominos latter mindede mig om min broder," svarede Adalbert, "og på den spanske dames bryst funklede et smykke, der lignede det, Casimir engang købte af jøden Salomon."

"Truffet," svarede Czernim.

"Er det muligt; hvorledes kommer de her?"

"Vi har spillet karmeliternonnerne et puds, som de længe vil huske, men derom skal vi siden tale."

"Ved Casimir, at min fader kan ventes hertil?"

"Kommer han, sag vil det more Casimir, jeg vædder på, han giver sig i kast med ham. Farvel!" Efter disse ord forsvandt Czernim i vrimlen.

Uagtet Adalbert aldeles ikke begreb, hvorledes Casimir, der for otte dage siden var rejst til Warschau, og Emilie, som man allerede i fire måneder troede langt borte i det indre af Rusland, kunne være til stede på denne maskerade, så måtte han dog indtil videre tæmme sin nysgerrighed.

Senere traf Adalbert også major Zeltner, der så fortrædelig ud og berettede, at starosten formedelst uformodede hindringer ikke kom til festen.

Imidlertid havde Czernim fundet Leontine, som han overtalte til at ledsage ham et par gange rundt i den store sal.

"Der står major Zeltner," råbte Leontine pludselig.

"Så er han kommet uindbuden," sagde Czernim.

Næppe havde han udtalt disse ord, før Zeltner nærmede sig og skrev et L. i Leontines hånd.

"Kender De mig?" spurgte han derpå.

"Meget godt," svarede Czernim.

"Hvem er jeg da?"

"En flue."

"Hvorfor?" spurgte Zeltner og vendte sig om til Czernim.

"Af to grunde," gensvarede Czernim.

"Nævn dem!"

"Først fordi fluen er en ubuden gæst."

"Og dernæst?" sagde Zeltner og bed sig i læberne.

"Dernæst, fordi der blandt fluerne, hvis jeg ellers har læst rigtigt, findes dyr, der kunne trykkes flade under en bogtrykkerpresse uden at lide derunder."

Dette traf, for Zeltner mærkede deraf, at hans opførsel i fordums tid, og de offentlige krænkelser, han havde lidt, ikke var Czernim ubekendte. Dog fattede han sig snart og svarede, idet han igen betragtede Leontine: "Den, der begærer at se skovens pragt, den høje Diana, uden slør, han må være fattet på alle slags anfald."

"Altså en Actæon i håbet," sagde den spanske dame og standsede foran Zeltner, mens hendes ledsager slog en høj latter op. Men Zeltner, der selv i denne hændelse fandt en hentydning til sit foregående liv, vendte sig forbitret om til den maskerede Casimir og sagde: "Hvad Djævelen ler De ad, herre?"

"Tilgiv!" svarede Casimir meget godmodig, "det er en fejl hos mig, at jeg ofte ler, hvor jeg skulle være alvorlig, man har tit bebrejdet mig det, men jeg kan ikke gøre for det."

"Denne halvmåne, skønne maske!" sagde Emilie til Leontine, "er måske et symbol på den polske magt, for den er stærkt i aftagende og hersker egentlig kun i drømmenes verden."

"Er den i aftagende, da vil den vel snart rent udslukkes," sagde Zeltner, "deri ligner den også Polen."

"Men af mørket vil den igen fremvokse og stå som et blinkende sværd og fylde verden med sin glans," svarede Leontine.

"For atter igen at formørkes," sagde Zeltner og gik sin vej.

Straks efter vendte Leontine tilbage til sin gamle plads, og Adalbert satte sig ved hendes side. Efter nogen tid så de en maskeret person, der gik dem flere gange forbi og betragtede dem opmærksomt.

"Den er nøjsom, der i denne tid kan tilfredsstilles ved en kvindes kærlighed," sagde endelig den maskerede og ilede bort.

"Det var Bonaventura," råbte Leontine.

"Skal da alle bortrejste samles her i aften?" udbrød Adalbert.

"Vi må søge ham op," sagde Leontine.

Men før hun endnu havde fundet ham, nærmede flere masker sig og fortalte, at der var udbrudt uroligheder i Warschau, at russerne var fordrevne, at storfyrsten var flygtet eller dræbt. Dette rygte udbredtes hurtigt og vakte en stor spænding i selskabet. Ja til sidst måtte musikken tie, og overalt dannede der sig grupper, hvori der mærkedes en susen lig den, der udgår fra bikuberne, når bierne vil sværme.

Da Leontine hørte disse efterretninger, løste hun sin maske og kastede den bort.

"Er det rygte sandhed," udbrød hun, "da er det tid at vise sit ansigt uden skjul."

Disse ord gentoges af mangfoldige, og i en hast forsvandt de fleste masker, kun Zeltner og nogle få, der var sindede som han, beholdt maskerne på.

I den fremmede dragt, med den tindrende halvmåne over de dunkle lokker, så Leontine henrivende dejlig ud, for den stærktbevægede sjæl oplivede hvert af hendes træk, endog hendes skabning så fyldigere og mere udviklet ud end sædvanlig. Ja da hendes maske sank, syntes det virkelig, som om et væsen af en højere fantastisk verden var nedstegen for at forskønne de dødeliges fest. Dette følte alle de omstående så stærkt, at de veg pladsen for hende, hvorhen hun gik, og synet af hende tillige med den deltagelse, hun viste, forhøjede åbenbart den almindelige begejstring.

Pludselig opløftede hun sin hvide finger og pegede på den åbne fløjdør. Her havde en stor mængde mennesker trængt sig ind, både kvinder, oldinge og børn, der ej syntes at høre med til festen, og som dog den stolte grev Larinski denne gang ikke tilbageviste. I deres midte stod en blind mand, i hvem Adalbert genkendte den omvankende sanger, som oberst Czernim havde frelst af fængslet. Som sædvanlig ledsagedes han af sin datter og holdt sin harpe i hånden. En stor halvkreds samlede sig ved fløjdøren, Adalbert og Leontine ilede også derhen, og da enhver veg til side for den sidste, fik de plads meget nær ved sangeren, der tilligemed sin ledsagerinde begyndte følgende vekselsang:

Han.

"Her roserne blussed ved rullende vove,
Her fuglene sang i de dæmrende skove,
Hvor er de, hvor svandt de, hvorhen mon de ty?"

Hun.

"Da barbaren sværdet hvæssed,
Da hans hest i lunden græssed,
Nedsank rosen i sit blod;
Fuglen svandt og skoven daled,
Kun den røde hane galed
Nærved egens stærke rod;
Intet træ vil gro derefter,
Jorden tabte sine kræfter
Under den forhadtes fod."

Han.

"Din modige broder skal knuse vor fjende,
Og styrte sig ned som de hvinende vinde,
Som viftende røg skal tyrannerne fly."

Hun.

"Tretten år min broder endte,
Da barbaren ham bortsendte,
Vied ham til spot og nød;
Skændsel på hans pande tynger,
Munken sjælemesser synger
Over ham, som var han død;
Selv hans navn blev sønderrevet,
På hans ryg et tal blev skrevet,
Som et tal blev han genfødt."

Han.

"Din dristige fader skal døden dem bringe,
Den snehvide falk skal i luften sig svinge,
Og ravnen skal lytte til sværdenes klang."

Hun.

"Da vort banner højt sig hæved,
Da de feje fjender bæved
For Dabrowskis kæmperøst,
Ak, da fandt min fader døden,
Mens han kæmped ufortrøden
På en fjern og fremmed kyst;
Af hans sunkne grav udvælder
Tidsler nu, og hvasse nælder
Næres af hans heltebryst."

Han.

"Din mægtige bejler skal splitte vor lænke,
Den blodige vin skal han fjenderne skænke,
Imedens han synger gengældelsens sang."

Hun.

"Plumpre fingre nys har skåret
Af min bejlers pande håret,
Bort han blev på slæden kørt;
Did, hvor isen jorden binder,
Did, hvor tåren uset rinder,
Did, hvor intet suk bli'er hørt,
Did, hvor pisken stedse klinger,
Did, hvor trællen fyrsten tvinger,
Har et ord min bejler ført."

Han.

"Så drager da sværdet og griber til lansen,
Og dans med barbarerne dødningedansen.
Og spred dem, som vinden det flygtende sand!
Uslukkelig evig nu hævnen skal gløde,
Og friheden søger vi selv hos de døde,
Hvis ikke vi levende fange den kan."

Denne sang frembragte en overordentlig virkning, men endnu større var virkningen, da Bonaventura pludselig trådte frem og erklærede, at rygtet var sandt, at han selv ankom til Warschau kort før kampen begyndte, at han havde deltaget deri, at russerne var uddrevne, og at han, så snart den første kamp var forbi, og så snart Warschaus porte igen blev åbnet, ilede af sted for at være den første, der bragte sine brødre denne efterretning.

Ubeskrivelig var den jubel, der efter disse ord udbrød.

"Til våben, til våben!" lød det over alt, "endnu er Polen ej fortabt."

På samme tid hævede sig atter den fane, vi har omtalt, og blev, fulgt af en uhyre sværm, båret igennem værelserne; også hin ridder kom tilbage med det opløftede skjold. Simple almuespersoner blandede sig imellem gæsterne, mænd og kvinder knælede til jorden og nedbad velsignelse over den forestående kamp, oldinge løftede deres hænder mod himlen og takkede Gud, fordi de havde oplevet denne dag; de kraftigste krigere, hvis ansigter syntes hærdede som jern, fældede da tårer ligesom små børn, ja gamle fjender faldt hinanden om halsen og svor fra denne time af at glemme deres nag.

Leontine nærmede sig imidlertid til en piedestal, hvorpå der stod en ørn af hvidt marmor med udbredte vinger, derefter løste hun stiltiende et kostbart halssmykke af sin hals og lagde det, tilligemed sine ringe, på piedestalen ved ørnens fødder. De omstående, der så dette, tilklappede hende bifald, og alle tilstedeværende damer fulgte hendes eksempel; således blev en rig skat af guld og ædelstene i denne nat ofret til fædrelandet.

Bonaventura ville allerede straks ved sin ankomst lydeligt have forkyndt sin efterretning, men grev Larinski overtalte ham til at vente, indtil folkesangeren havde afsunget sin sang, da han troede, at dette ville forøge indtrykket og bidrage til at stemme hjerterne.

"Der står endnu en maske udenfor," sagde Bonaventura, "hvorunder den russiske retfærdighed tit har skjult sig."

Dermed vinkede han, hvorpå en sort slæde, som lignede en ligkiste, gled ind ad døren; den blev trukket af ynglinge og bevægede sig langsomt frem, mens mængden veg til side; endelig standsede den midt i salen. En isnende følelse gik igennem de flestes bryst, da de så denne slæde, for de kendte den vel og havde ofte mødt den både ved dag og ved nat, og der var mange tilstede, hvis venner og slægtninge den havde bortført på veje, hvorfra de aldrig vendte tilbage.

"Også i nat førte denne slæde en ulykkelig bort," sagde Bonaventura, "jeg erfarede i forvejen, hvad der skulle ske, samlede nogle bønder, som jeg fortalte, at fjendens magt var brudt, og ved disses hjælp har jeg befriet den fangne."

"Denne slæde vil dog hente eder alle til sidst," råbte pludselig en røst, uden at man vidste, hvorfra den kom. Der blev en dyb tavshed ved disse ord, der dog snart afbrødes af forbitrelsens

skrig, mens mangfoldige dolke og sabler blinkede i luften for at træffe den ildevarslende spåmand; men da man ikke fandt ham, tog forbitrelsen en anden retning, og man begyndte at sønderhugge slæden. Da sabler og dolke var for svage våben hertil, hentede man økser, og selv damerne lagde hånd på med, så der til sidst ikke blev en splint af slæden synlig; for enhver ville bære et stykke hjem deraf for at brænde det ved sin arne som et offer for den genvundne frihed.

Kort efter hørtes et skud udenfor.

"Hvad var det?" spurgte flere.

"Den hest, der blev brugt til en så uværdig handling, lever nu ikke mere," sagde husets vært grev Larinski.

"Skyd I kun hesten," mumlede major Zeltner, "når kun den går fri, der bestemte dens gang."

Med disse ord hyllede han sig ind i sin domino og sneg sig bort.

17. En klosterhistorie

Midt under disse optrin nærmede Casimir sig til Adalbert og bad ham træde ind i et lille kabinet ved siden af den store sal. Her fandt han Emilie, der havde taget masken af.

"Uagtet De i denne tid vel har vigtigere ting at tage vare," sagde Emilie, "så beder vi Dem dog om at skænke os en halv time, så meget mere, da vi nok snart på lang tid må forlade dem."

"Hvorledes har du fundet Emilie?" spurgte Adalbert, "og hvorledes er I kommet her?"

"Det kan du nu erfare, hvis du har lyst dertil," svarede Casimir, "men da du dog altid har båret godhed for Emilie, så skal hun fortælle dig det selv."

"Jeg vil ikke undslå mig derfor," sagde Emilie smilende, "hvis Adalbert vil høre på mig."

Da Adalbert erklærede sig villig hertil, begyndte Emilie følgende fortælling:

"Efter vor mislykkede flugt blev jeg behandlet aldeles som en fange i starostens hus. Endelig en morgen tidlig sendte han mig en pige, der skulle pakke mit tøj ind. Noget efter trådte han selv ind i mit kammer og bad mig følge sig.

"Hvor skal jeg hen?" spurgte jeg.

"Da opholdet her nu ikke kan være Dem behageligt," svarede han, "så har jeg troet at handle efter Deres ønske og i Deres ånd, når jeg opsøgte et bedre sted for Dem; mit hus skal efter kort

tids forløb igen stå Dem åbent, og jeg vil under andre omstændigheder anse Dem som den største prydelse deri."

Med disse ord bød han mig sin arm og førte mig meget artigt ned ad trapperne til den store gang, hvor flere tjenere ilede mig i møde og hjalp mig med mine rejseklæder.

"Ingen af disse folk skal følge Dem," sagde han; "da De er mig så kær, og da jeg skatter Dem så højt, ønsker jeg selv den ære at ledsage Dem og at sørge for Deres bekvemmelighed."

Dermed trykkede han et kys på min hånd og behandlede mig overhovedet med en ærbødighed, der rigtignok her, så meget jeg ellers selv elsker den ydre anstand, forekom mig som en bitter spot. Han ledsagede mig ned til vognen, hjalp mig selv op deri og tog derefter plads ved min side, mens hans troeste tjener satte sig hos kusken, hvorpå vognen rullede ud af porten.

"Dette ligner jo en bortførelse," sagde jeg.

"Er det så, da er det en bortførelse til Deres eget bedste," svarede han og talte siden om ligegyldige ting, ligesom om intet var forefaldet. Vognen rullede hurtigt af sted, vi havde koldt køkken med, så vi på intet sted behøvede at stige ud. Efter otte timers kørsel kom vi forbi en stor bygning på en høj.

"Hvad er det for en bygning?" spurgte jeg.

"Et karmeliterkloster," var svaret.

Til min forundring så jeg, at vognen bøjede af fra landevejen og nærmede sig karmeliterklosteret.

"Her bliver De," sagde starosten, mens vi rullede ind i den mørke gård, "indtil Deres gamle besindighed vender tilbage; jeg håber, det ikke vil vare længe, før det sker."

Jeg blev nu med megen salvelse modtaget af abbedissen, der uden tvivl allerede skriftligt var underrettet om starostens vilje,

og der holdt en lille tale til mig ved min indgang i klosteret. Denne tale behagede mig ikke stort og hun selv heller ikke. Starosten så jeg ikke mere.

Noget af det bedste, jeg i mit liv har lært, er at finde mig i enhver stilling, som jeg ikke kan forandre, og gøre den så behagelig for mig som muligt. Næppe havde jeg derfor været otte dage i klosteret, før jeg lagde den plan at udbrede munterhed og smag selv indenfor klostermurene, og da de ældre nonner lukkede deres øren for mine råd, så vendte jeg mig til de yngre. Jeg begyndte med at smigre dem, jeg roste deres udvortes og fortalte dem, hvad de gerne gad høre, jeg gav dem råd, trøstede dem og viste dem deltagelse, men jeg lo også ad deres drømmerier og opmuntrede og morede dem, så vidt og så ofte jeg formåede.

Der var tre unge piger i dette kloster, som vel blev opdraget her, men dog ikke syntes bestemte til at tage sløret, disse søgte jeg især at vinde, jeg underviste dem i det franske sprog, jeg fortalte dem morsomme historier, jeg rettede på deres dragt og lærte dem, at man også kunne klæde sig smagfuldt i et kloster; jeg viste dem, hvorledes de skulle lægge udtryk i deres øjne og i deres smil, jeg dansede for dem, jeg lærte dem også muntre sange; derved vandt jeg snart deres venskab og deres fortrolighed.

Det varede ikke længe, før abbedissen erfarede, hvorledes jeg opdrog mine nye veninder, dog syntes hun ikke meget tilfreds dermed, men satte mig strengt i rette for min verdslige tænkemåde; og uagtet jeg forestillede hende, at disse børn rimeligvis skulle ud i verden igen, hvor det tit afhænger af en piges ydre væsen, af hendes talenter, ja af hendes sang og dans

og af hendes påklædning, hvorledes hendes fremtid skal blive, så ville dog den gamle abbedisse intet høre derom, men truede mig med at fjerne mig fra nonnernes selskab, hvis jeg ikke forandrede min opførsel.

For alt det øvrige havde jeg dog vel fået tilgivelse, men, skønt jeg ellers ikke er tilbøjelig til satire, tillod jeg mig til sidst en bemærkning, der i det mindste deri lignede synderne mod den Helligånd, at den ikke kunne tilgives, for en dag, da hun havde kedet og ærgret mig mere end sædvanligt med sine strenge og bitre bebrejdelser, sagde jeg i flere nonners påhør: "Hendes tunge er så hvas, at ikke engang hendes egne tænder kan trives i nærheden deraf, men har været nødt til at flytte." Ved disse ord, der troligt blev hende berettet igen, havde jeg udtalt min fordømmelsesdom; der samledes et råd af de ældre søstre, som alle blev enige om, at jeg fordærvede de yngre, og at jeg derfor aldeles burde fjernes fra deres samfund.

Omtrent midt i september, en måned efter min indgang i klosteret, måtte jeg da efter abbedissens befaling forlade hovedbygningen og flytte ned til gartnersken, der var en lægsøster og beboede et lille hus ved enden af haven, hvilken dog endnu var indesluttet af klosterets ringmur.

Denne gartnerske havde, skønt hun ikke mere var ung, et ganske tækkeligt udvortes, hun forekom mig også mindre streng end abbedissen; desuden kastede morgensolen sit skin i hendes små værelser, som var langt lysere end cellerne i klosteret; jeg var derfor ganske tilfreds med min forvisning og tænkte kun på, hvorledes jeg skulle tæmme min ny værtinde.

For at nå dette mål, anvendte jeg nogle små kunstgreb, der sjældent i mit liv har slået mig fejl: jeg begyndte med at følge

hende i haven og beundre hendes anlæg og blomsterbede, jeg hjalp hende med at plukke frugter og opbinde efterårsplanter, jeg spurgte hende om blomsternes navne, forundrede mig over hendes hukommelse og rettede hende aldeles ikke, når jeg mærkede, at hun tog fejl. Mange af hendes blomster tog jeg hjem og tegnede dem af, jeg tegnede også helgenbilleder for hende, som hun med megen andagt tog og bevarede, jeg udkastede et billede af hendes lille hus og af klosterhaven, dette glædede hende mere end alt andet. Om aftenen fortalte jeg hende om verden og om livet udenfor klostermuren, og det hørte hun gerne på, for hun var meget nysgerrig. Ja, da jeg mærkede, at det ikke var hende ukært, roste jeg hendes forstand og hendes udvortes og beviste hende ved mange eksempler, at det sjældent er den uerfarne ungdom, men som oftest den modne skønhed, forenet med klogskab, der behersker verden og menneskene. Ved alt dette vandt jeg hendes godhed, så hun tillod mig ganske alene at gå rundt i haven, hvor og når jeg ville.

Mit største savn på dette sted – De vil smile, når jeg siger Dem det – mit største savn var, at der ikke engang i det hele kloster fandtes et spejl. Da jeg bad abbedissen derom og sagde, at jeg ikke godt kunne undvære det, svarede hun, at slig verdslig forfængelighed ikke skulle finde næring indenfor disse mure. Jeg ved intet, der således forbitrede mig opholdet i klosteret, ja jeg tror virkelig, at denne mangel var en hovedgrund til min påfølgende flugt.

I klosterhaven opdagede jeg en kilde, der løb langsomt og halvt skjult bag siv og andre vandplanter. Til denne kilde vandrede jeg nu hver morgen, jeg opsøgte det stilleste sted deri;

det var rigtignok kun et ufuldkomment spejl, men i mangel af et bedre hjalp jeg mig dermed, indtil midt i oktober, da isen dækkede det.

Ved at følge kildens løb, så jeg, at den tabte sig under en bue i klostermuren. Denne bue var, uden tvivl fordi kilden tit strømmede over sine bredder, temmelig stor. Jeg fik derfor det indfald, at jeg måske gennem den kunne finde en udgang af klosteret; jeg steg da med forsigtighed ned derunder og kunne virkelig, når jeg bøjede mig noget, trænge ind i den smalle hvælving. Men mine øvrige forhåbninger tilintetgjordes snart; for tykke jernstænger gik fra muren ned i jorden og lukkede udgangen, dog havde jeg her en vid udsigt over sletten.

Jeg vandrede ofte rundt i haven for at se, om der ikke fandtes noget ubevogtet sted i mit fængsel, hvoraf jeg kunne undslippe, men dette var ikke tilfældet.

Til andre tider drev kedsomheden mig til at læse, men der fandtes næsten ingen andre bøger i klosteret end legender, gamle latinske salmer og bønnebøger, tilligemed en beretning om klosterets ældre tilstand i fire tykke bind. I legenderne bladede jeg tit, ja da gartnersken bad mig derom, læste jeg undertiden højt for hende deri. Mange urimelige og utrolige eventyr måtte jeg således gennemgå til liden glæde for mig, men til stor opbyggelse for min selskabssøster. En dag bragte hun mig en bog, der indeholdt fortællinger om såkaldte store forbrydelser mod klosterets helligdom, som var blevet strengt straffet allerede i denne verden. I denne bog læste jeg en beretning, der vakte egne tanker hos mig.

Fortællingens indhold vil jeg i korthed sige Dem. En nonne, der havde en elsker, brugte for at undslippe af sit fængsel

følgende list: først gav hun sin elsker et vink om sin plan, derpå satte hun ild på sin seng, hendes elsker sprang på samme tid over muren, satte en strikkestige til hendes vindue og bortførte hende. Kort efter skete anskrig, nonnerne løb sammen og fandt sengen og værelset i luer. En del af klosterbygningen brændte, og kun med stor anstrengelse reddede man det øvrige. Imidlertid faldt ingen på at forfølge den bortløbne nonne, som efter alles mening havde fundet sin død i flammerne. Hun undkom til et fremmed land, hvor hun giftede sig med sin elskede. Men, lagde den fremmede fortæller til, hun fandt ingen fred og lykke i sit ægteskab, hendes samvittighed bebrejdede hende bestandig den frække handling, og endelig, da hendes mand var død, rejste hun tilbage til klosteret igen, angav sig selv, fik tilgivelse og levede som en bodfærdig synderinde til sin dødsdag i klosteret, til hvilket hun for at erstatte den skade, hun havde stiftet, gav alt sit timelige gods.

En morgen, da jeg stod under muren ved kildens udløb, hørte jeg pludselig min veninde gartnerskens røst.

"Hvad har De for, frøken Emilie?" råbte hun.

"Jeg kaster kun et blik ud af mit fængsel," sagde jeg, "det kan vel ikke anses for nogen synd af en, som aldeles intet løfte binder til klosteret."

"Ønsker De at se Dem om, da skal jeg vise Dem en bekvemmere plads," sagde hun og førte mig nu til en udkant af haven, der lå skjult bag træer. Her måtte jeg først love hende hellig tavshed, derpå tog hun to løse stene ud af muren, og nu åbnede der sig et lille hul, hvorigennem man kunne se langt ud over den store slette, og jeg opdagede desuden en temmelig bred sti, der slyngede sig tæt op til klostermuren.

Jeg tænkte tit på den fortælling, jeg havde læst om den bortflygtede nonne, ofte kunne jeg ikke sove om natten for disse tanker, og til sidst besluttede jeg at forsøge et lignende eventyr.

Jeg så tit en ung bonde, der bragte forskellige fornødenheder fra den nærmeste by til klosteret, og som handlede med gartnersken. Han og den præst, der læste messer i klosterkirken, var de eneste mænd, jeg havde bemærket indenfor disse mure. Jeg var undertiden til stede, når handler blev sluttede, og jeg mærkede da, at Aloys, således hed denne mand, var meget begærlig efter penge; herpå byggede jeg min plan.

Først skrev jeg et brev til oberst Czernim, som, uagtet han aldrig selv havde vist mig nogen velvilje, dog elskede Casimir, og som vel næppe, hvis jeg kendte ham ret, ville lade nogen lejlighed ubenyttet, hvorved han kunne overliste de klostergejstlige.

I dette brev meldte jeg ham mit opholdssted, dernæst sagde jeg ham i de mest smigrende udtryk, jeg kunne opfinde, at jeg alene stolede på ham og hans ridderlige tænkemåde, jeg bad ham derpå om at fortælle dette brevs indhold til Casimir, og om at ile mig til hjælp så hurtigt som muligt. Jeg lovede hver morgen at være til stede ved havemuren, når han så gav sig tilkende ved et tegn, som jeg nævnede ham, da skulle jeg vel angive, hvad der videre måtte ske. Endelig bad jeg ham om på min regning at udbetale ti dukater til overbringeren.

Jeg ventede med utålmodighed på, at Aloys igen skulle besøge klosteret, næppe indfandt han sig, før jeg skyndte mig ud for at træffe ham, når han kom tilbage. Denne gang nåede

jeg dog ikke mit ønske, for til min store sorg mødte jeg flere af nonnerne i haven, hvorfor jeg måtte vende tilbage med uforrettet sag.

Ved det næste besøg af Aloys var jeg heldigere, jeg fandt haven tom og skyndte mig hen til muren, hvor jeg tog de to stene bort, så jeg kunne overse et stykke af gangstien. Da Aloys var omtrent tyve skridt fra mig, kaldte jeg på ham, han så sig forundret om, endelig mærkede han, hvorfra stemmen kom og nærmede sig. Jeg lovede ham en kostbar ring, og desuden ti dukater, dersom han ville bære mit brev til obersten, hvis navn er så bekendt i disse egne, at han vanskeligt kunne forfejle ham. Aloys, hvem man rimeligvis aldrig havde tilbudt så mange penge, betænkte sig et øjeblik, endelig lovede han at bringe brevet.

"Ringen får du af mig," sagde jeg, "de ti dukater betaler obersten dig."

Derpå bandt jeg både brev og ring fast til en sten og kastede dem over muren, jeg ilede nu tilbage til min forrige plads og så med glæde, at Aloys holdt brevet i sin hånd.

Jeg ventede med stor spænding på min plans udfald; men det gik anderledes, end jeg tænkte, for endnu samme dag blev jeg kaldet til abbedissen, der til min skræk viste mig mit eget brev, hvorefter hun tiltalte mig ligeså strengt, som om jeg havde begået en virkelig forbrydelse. Brevet havde hun fået af Aloys, der vel håbede en stor belønning for sit forræderi. Nu blev blæk, pen og papir taget fra mig, åbningen i muren forsvandt, og det blev mig strengt forbudt at gå i haven, med mindre gartnersken ledsagede mig.

Dette forbud blev dog ikke efterlevet, min veninde gartnersken, som skulle passe på mig, var vel noget vred i begyndelsen, men jeg forstod at berolige hende, og efter et par dage kunne jeg igen gå alene i haven, med den betingelse, at jeg gik tidligt om morgenen, før nonnerne kom derned.

En morgen, da jeg stirrede på muren og tænkte på mit forsvundne håb, mærkede jeg, at nogen kaldte på mig, jeg nærmede mig og hørte til min forundring, at det kaldte anden gang.

"Hvem er det?" spurgte jeg.

"Det er mig, Aloys," svarede røsten, "jeg har i går nat hugget et nyt hul for at tale med frøkenen."

"Hvor kan jeg fæste lid til dig, der allerede engang har bedraget mig?" sagde jeg.

"Det kan frøkenen nok," svarede han, "for jeg ser, at jeg ingen fordel har af at bedrage hende, den fordømte abbedisse gav mig ikke en skilling derfor, ja hun tog endog den ring fra mig, som jeg havde fået; men vil nu frøkenen give mig et nyt brev og de ti dukater oven i købet, da skal jeg bringe det, hvorhen frøkenen vil."

Jeg bestilte ham igen til næste morgen og skrev en ny billet til obersten, i stedet for blæk brugte jeg blyant, og i stedet for papir et stykke pergament, som jeg rev ud af en tegnebog. Denne billet bandt jeg til en sten og kastede den næste morgen over muren til Aloys. Jeg forsikrede ham om, at obersten nok skulle give ham de ti dukater; derpå gik han.

I stor uvished henbragte jeg de næste otte dage, på den niende morgen hørte jeg det aftalte tegn. Jeg skyndte mig hen til den ny åbning i muren og så da til min store glæde Casimir

og oberst Czernim, der stod på vejen nærved klostermuren og ledsagedes af Aloys. Jeg skrev på stedet en ny billet, hvori jeg bad dem at benytte den lejlighed, jeg næste nat skulle give dem, til at trænge ind i klosteret. Denne billet bandt jeg atter til en sten og kastede den over havemuren.

Min plan var for længe siden lagt. Næppe mærkede jeg, at min selskabssøster var faldet i søvn, før jeg satte et lys under min seng, der, da den var af tørt træ, hurtig antændtes. Seng, lagner og sengeklæder brændte snart, og værelset fyldtes med røg, så jeg var nærved at kvæles. Jeg ilede da ud på gangen, men tav endnu stille, så længe til væggene også begyndte at brænde, da skreg jeg højt, bankede på gartnerskens dør, underrettede hende om faren og løb op og vækkede nonnerne, der kom i den yderste angst. Snart var det hele kloster i bevægelse, men tillige i den største forvirring, jeg overtalte en af nonnerne til at ringe med den store klokke og bevægede en anden til at åbne porten, hvoraf straks en mængde mennesker strømmede ind for at redde og slukke. Mellem disse var også Casimir og Czernim, og mens havehuset stod i flammer, og ingen af nonnerne tænkte på mig, rakte obersten mig en kappe, som jeg kastede over mig, og en hat, som jeg trykkede dybt ned over min pande. Derpå skyndte vi os alle tre ud af porten, og kom i går uden nogen slags forfølgelse til Czernims slot, hvorfra vi, så snart vi har pas, vil flygte til Galizien.

"Jeg skal kun lægge til," sagde Casimir, "at onkel Czernim kom til mig tre dage før min afrejse og viste mig Emilies brev. Jeg erklærede mig da villig til at rejse til Warschau, men næppe var jeg kommet en mil bort, før jeg for guld og gode ord overtalte

min ledsager til at svigte min faders tillid. Vi begav os til onkel Czernim, der straks fulgte mig til det kloster, hvor Emilie var indespærret."

"At vi kom her til denne fest, er min skyld," sagde Emilie, "De vil måske ikke finde det unaturligt, at jeg, efter en så lang ensomhed, ville se et glimt af verden igen."

"Nu behøver vi vel næppe engang at forlade landet," bemærkede Casimir, "med den gamles magt er det forbi, men Emilie ønsker hans tilgivelse, og kan du skaffe os den, skal du have tak. Vil det ikke gå, da kan vi vel også hjælpe os igennem uden den, i alle tilfælde ser han ingen af os igen, før det bånd, der forbinder os, er uopløseligt knyttet."

18. Branden

Da Adalbert havde forladt sin broder, mødte han grev Larinski, der omfavnede ham, og der i denne nat syntes at have glemt det afmålte væsen, som han ellers viste. Han tilstod forresten, at han havde indrettet den hele fest for at udforske den almindelige stemning; derfor lod han også folkesangeren komme, dog havde han før Bonaventuras ankomst aldeles intet vidst om de efterretninger, denne bragte.

På gangen havde en mængde af grev Larinskis undergivne samlet sig. Her så Adalbert også til sin forundring jøden Salomon, ved hans side stod pater Vincent, omgivet af mængden, til hvem han berettede, hvad der var foregået i Warschau.

"Hvorledes er pater Vincent kommet her?" spurgte Adalbert.

"Det var netop ham, der sad i den sorte slæde," svarede Bonaventura, "siden lod han sig overtale til at følge mig herhen, hvor vi vidste, at der var en stor forsamling af vore mægtigste medforbundne."

"Jeg løb langt foran slæden," sagde Salomon, "hvis vej jeg havde udforsket, på det jeg kunne opmuntre bønderne til at redde ham; da fandt jeg herr von Zaleski, der straks samlede flere mænd, og han har stridt i nat, som den unge David imod filisterne."

"Det var virkelig den gode Salomon, der først blev årsag til min redning," sagde munken.

"Og det var vel fortjent, for han har engang frelst min stakkels Benjamin af de ugudeliges hænder."

"Vi lever i underlige tider," bemærkede Czernim, da sværmen havde adspredt sig, "mens de rettroende bortførte en kvinde fra klosteret, blev en munk frelst af en vantro."

"Hvorledes skal jeg forstå det?" spurgte pater Vincent.

"Lige efter bogstaven, munk! Vi har også udøvet bedrifter, hvormed vi kan prale, vi har brændt et hus og bortført en jomfru af klosteret, siden jeg så dig sidst."

"Gud forbyde, at en slig dåd skulle plette frihedens morgenrøde!" sagde munken.

"*Clericus clericum non decimat,*" svarede Czernim, "det er udlagt: den ene ravn hugger ikke øjnene ud på den anden. Men hvor blev ellers major Zeltner af?"

"Han sneg sig nu nylig ud af porten," sagde Salomon.

"Det var skade, for jeg er ret kærligt stemt imod ham, ja jeg kunne falde ham om halsen i nat og kysse ham af lutter taknemmelighed, blot fordi jeg ved, at jeg har lov til at slå ham ihjel i morgen."

"Hvad er det for et rødt skær på himlen?" spurgte pludselig Leontine.

Alle ilede til vinduerne.

"Det er et skær, som Månen udsender efter sin nedgang," sagde en.

"De fejler," svarede en anden, "for det kommer jo fra østen."

"Det ligner et nordlys," sagde en tredje.

"Den hellige jomfru fri os, det er ildløs!" råbte munken.

"Hvad!" sagde Czernim, "to gange i rad, det er alt for meget."

"Ilden kommer fra øst, hvor vort hus ligger," sagde Leontine.

"Spænd for!" råbte Adalbert, "vi vil se, om munken har ret."

"Jeg følger dig, min dreng," sagde Czernim, "vil du være med, broder Vincent?"

"Han må med mig til Krakau," svarede Bonaventura, "der kan han virke bedre for den gode sag."

"Czernim, Leontine og Adalbert tog nu afsked og kørte bort. De hørte klokkerne ringe i de landsbyer, forbi hvilke de kørte. De piskede stærkt på hestene, og i mindre end en time tilbagelagde de vejen til S. og så da til deres skræk, at det var starostens slot, der brændte. En masse af mennesker strømmede fra staden derud, taget stod i lys lue, mens de nederste vinduer kun glødede og viste, at ilden her endnu var indesluttet i værelserne. Lidt efter lidt kom også her de blodrøde tunger frem, mens røgen udbredte sit sorte slør ovenover. Det var kun hovedbygningen, hvori ilden rasede, de mindre bygninger i nærheden stod endnu uskadte, skønt de, såvel som den gamle borg i baggrunden, var røde af ilden, ja endog marken rundt om slottet var stærkt oplyst af genskinnet. Det var blikstille, da Adalbert og Leontine kom, men straks efter hævede blæsten sig og begyndte sin forfærdelige leg med luerne, hvoraf tusinde gnister opsteg og fo'r langt ud i marken, mens asken faldt på de omståendes klæder ligesom flyvende sneflokke. Til lykke bar vinden fra de andre bygninger. Starosten stod roligt midt iblandt mængden og uddelte sine befalinger. Allerede for længe siden havde han selv ladet anskaffe et par brandsprøjter, der frembragte en fortræffelig virkning, hvorimod de slukningsanstalter, der kom fra staden S., næsten var ubrugelige. Man hørte køer, som brølede, og heste, der bevægede sig uroligt i staldene, mens utallige duer fløj højt i luften og omkredsede deres gamle bolig, som de i

farens øjeblik ikke ville forlade. Ja flammerne, der så ofte er sammenlignede med slanger, udøvede også her den tiltrækkende kraft, som enkelte slanger skulle besidde, idet de strakte dem i bugter mod de forskrækkede dyr, der først i større, siden i mindre kredse drejede sig om dem, indtil de endelig med forbrændte vinger nedsank i dødens åbne svælg.

Leontine hæftede sine øjne med smerte på disse dyr, hvoraf de fleste var vant til at tage deres føde af hendes hånd. Adalbert ilede til sin fader og tog efter hans anvisning virksom del i slukningen.

Pludselig hørte man en hund, der tudede i det brændende hus. Lyden kom fra et lille kammer i en sidefløj, hvor ilden først sildigere var trængt hen. Kort efter blev det ulykkelige dyr synligt i et vindue. Dyret skjalv af skræk, hårene rejste sig i børster om dets hoved, og rundt om det lyste flammerne. Det var den stakkels Fidelio, som, for at den ikke skulle følge Casimir, var blevet indespærret her. I skrækken havde ingen tænkt på den; og uagtet ruderne i dens fængsel alt var sprunget af hede, kunne den dog ikke undslippe.

"Den stakkels hund! kan den ikke reddes?" råbte en af de kvindelige tilskuere.

"Den må brænde," var svaret, "den kunne nu ikke frelses, selv om den var et menneske."

"Med mindre den hellige Antonius ville forunde den sin hjælp," sagde en gejstlig, idet han tog sin hat af og blottede sin ragede isse.

"Der sker intet mirakel for en hunds skyld," svarede en af tilskuerne.

"Har ikke undertiden selve ørkenens og havets dyr forkyndt de helliges magt?" genmælede den gejstlige.

"Det var i gamle dage, nu sker ikke sådant mer."

"Vil ikke de hellige hjælpe, så må de vanhellige forsøge, hvad de formår," sagde Czernim og greb en økse, med hvilken han, uden at agte på de omståendes råb, ilede ind i slottet.

"Han kommer aldrig levende igen," råbte man rundt omkring.

"Hører I, hvordan hunden tuder i flammerne? Nu brænder den," sagde en.

"Lad den brænde," svarede en anden, "så fører den intet kristent menneske mer i fristelse."

"Oberst Czernim er ingen ret kristen," sagde den første, "han er en halv hedning, ellers havde han ikke så gale indfald."

"Hvis disse fornemme folk brød dem ligeså meget om en fattig karl som om en hund," bemærkede en tredje, "så stod det bedre til med os, end det nu står."

"Fy, mand! obersten er en god kristen," svarede en fjerde, "for han hader russerne."

"Jesu bevar os! der sank hunden ned i luerne," sagde den gejstlige.

"Nu er de begge døde, for hunden tuder ikke mer, og luen slår ud af alle vinduer," sagde en anden.

"Gud være ham nådig, for han er død uden bod og sakramente," sagde den gejstlige.

Under denne samtale stod en mand med snehvide hår midt i forsamlingen og stirrede stift på ilden. Han indfandt sig først, efter at Czernim var borte, og syntes ikke at agte på eller at høre, hvad der blev sagt omkring ham. Kort efter kom en af

slottets tjenere med håret i uorden og forvildede blikke; da han fik øje på den gamle, skreg han ham ind i øret: "Michael! Oberst Czernim er midt i branden."

Den gamle blegnede ved disse ord, og hele hans legeme skjalv.

"Hjælp, du hellige Stanislaus!" udbrød han, "før skal mit kød blive til en askehob og mine ben til brændende kul, før han skal blive der."

Under disse ord ilede han bort.

Imidlertid trængte Czernim ind i sidefløjen, hvor ilden endnu ikke ret havde fået magt, han steg op ad en trappe, der allerede begyndte at antændes, og gik ind i en lang gang, der var fuld af røg. Da han var velbekendt med husets indretning, lykkedes det ham snart at nå og åbne det lille kammer og at udrive Fidelio af sit fængsel. Men da han igen kom ud på gangen, væltede flammerne sig imod ham fra den trappe, hvorad han nylig var steget op. Nu tænkte han på at springe ud af et vindue, men dette måtte han opgive; for vinduerne på gangen og i de tilstødende kamre lå så højt over jorden, at han aldeles ikke uden hjælp af en stige kunne slippe ned derfra. Han erindrede da, at der nærved gården på den anden side af gangen fandtes en jernport, som rigtignok ellers bestandig stod lukket, men som man nu, da der var så meget at bjerge, vel kunne have åbnet. Herhen ilede han, men til sin forfærdelse fandt han porten i lås, og uagtet han hamrede stærkt derpå med sin økse, modstod den alle hans anstrengelser. Imidlertid nærmede flammerne sig, så han ikke kunne komme tilbage igen, røgen truede med at kvæle ham, mens Fidelio, der trængte sig tæt til hans side, løftede sit øje mod ham med det

samme udtryk, hvormed mennesket i farens stund plejer at se op til himlen og til de frelsende magter over sit hoved.

Czernim hævede da igen sin arm og hamrede stærkt på jerndøren, han råbte også højt om hjælp, men al hans møje var spildt, og hans kraft udtømtes. Endelig sank han håbløs til jorden og lænede sig til en af jernstængerne, mens Fidelio lagde sit hoved i hans skød, og stirrede på ham. Således havde han allerede siddet i nogen tid, flammerne hvislede imidlertid over ham, og et langt kobberrør, der løb nær ved hans side og var bestemt til at opvarme gangen, glødede allerede med dunkel farve, da hørte han pludselig en, der langt borte kaldte på hans navn. Han svarede straks og sprang op og hamrede igen på jernstængerne, der nu kendeligt begyndte at opvarmes. Kort efter klang stemmen nærmere.

"I den hellige jomfrus navn, hvor er De?" råbte den.

"Her ved gangens ende," svarede Czernim.

Nu hørte han i nogen tid intet mer, imidlertid blev det lange kobberrør bestandig rødere, og han havde næsten igen opgivet alt håb, da jernporten udenfra blev åbnet, hvorefter den gamle Michael trådte ind med en hovednøgle i hånden, med forbrændte klæder og med et ansigt, der næsten var ukendeligt af røg og hede. Uden at mæle et ord greb han Czernim om livet og bar ham med kæmpekraft ned ad trappen og ud i gården, hvor de mødte Adalbert, som nu først hørte den fare, hvori hans onkel havde været.

Næppe var Czernim udenfor, før husets tag styrtede sammen, og der blev et pludseligt mørke; kort efter slog luerne, der et øjeblik syntes kvalte, frem igen af ruinerne, og flammen lignede et træ, som, efter at stammen er fældet, vel aldrig når

sin gamle højde, men som nu fra roden skyder mangfoldige sideskud.

"Det var hjælp i nøden," sagde Czernim, "jeg plejer ellers ikke at plage Vorherre med mine bønner, men den gang jeg så ildens drage, der blæste røgen imod mig af sine næsebor, da foldede jeg mine hænder og tænkte igen på min børnelærdom, det skal jeg ikke nægte."

"Det var en dristig gerning," sagde Adalbert, idet han betragtede den sammenstyrtede bygning.

"Skulle jeg da lade hunden brænde, når jeg kunne redde den?" spurgte Czernim, "men hvor blev den af?"

"Den står bag ved dig," svarede Adalbert.

"Og hvor er min brave redningsmand?"

"Himlen ved, hvor han har skjult sig."

"Sig ikke Casimir noget om dette vovestykke!"

"Hvorfor?"

"Engang i min ungdom reddede jeg en kvinde af Weichselen, hun var ung og dejlig, og jeg kunne have forelsket mig i hende, men jeg rejste bort og så hende aldrig mere."

"Af hvad grund?"

"Af den grund, at jeg var for stolt til at modtage nogen tak," sagde Czernim, "og det er jeg endnu."

Imidlertid syntes selv den dyriske natur at ane, hvad den skyldte sin frelser, for ligesom til trods for Czernims sidste ord, nærmede Fidelio sig logrende og slikkede hans hånd; kort efter var den forsvundet, og ingen så, hvorhen den ilede.

Endelig lykkedes det at sætte flammen grænse, alle udbygninger blev stående, hovedbygningen brændte af ligetil grunden. Da ilden var begyndt på loftet, fik man tid til at redde

det bedste indbo, tilligemed penge, kostbarheder og de vigtigste papirer, for alt dette havde sin plads i de nedre værelser; kun de prægtige billeder i starostens kammer blev ikke reddet. Ved nærmere undersøgelse erfarede man, at det var den gamle Michael, som først havde vakt gårdens folk og advaret dem om faren, også ved godsets redning viste han sig meget virksom, men næppe var man herre over ilden, før han atter forsvandt, og det var ikke muligt at opspore hans opholdssted.

Starosten blev nødt til med sin familie at flytte over i den gamle borg, der dog endnu stod, trods al sin brøstfældighed, mens det ny slot allerede var sunket i grus, og han måtte således selv bebo den bygning, som han nylig havde forvandlet til et fængsel.

Der udbredte sig snart det rygte, at ilden var påsat. Desuden forsvandt to tjenere, som i lang tid havde udmærket sig ved troskab, efter branden, uden at nogen vidste, hvad der var blevet af dem. Forresten gav de anstillede undersøgelser ingen oplysning om ildens årsag, heller ikke tillod den almindelige gæring, der straks efter udbrød, længe at hæfte blikket på denne begivenhed.

Næppe var familien igen samlet på det gamle slot, far Czernim meddelte starosten efterretningen om opstanden i Warschau.

"Jeg fik allerede brev derom i går aftes," sagde starosten sukkende, "drenges ubesindighed synes nu at sejre over mandens gennemtænkte planer, men blændværket vil ikke vare længe."

"Europas magter vil næppe mere tåle, at Polen trædes under fødder," sagde Adalbert.

"Ved du, ubesindige yngling, hvad Europas magter vil tåle! Tror I, at Preussen for eders skyld vil miste det mindste stykke land, eller England den mindste handelsfordel? Tror I, at man i Wien ikke føler stødet, når bevægelser opstår i Galizien? Tror I, at Frankrig, sønderrevet af partier, som det er, kan og vil sende eder en hær? Frankrig må jo dog ønske, at et mægtigt rige mod østen truer Tyskland. Erklærede Frankrig imidlertid, trods al sund politik, Rusland krig, da vajede snart den hvide fane i Lyon og i Marseille, da greb Vendée til våben, da hævede jacobinerne deres røst i Paris, og den ny borgerkonge, som de kalder ham, ville da snart begraves under sit riges ruiner."

"Nu, så vil vi stole på vor egen kraft," sagde Czernim.

"Den afsindiges kraft kan vokse for en tid, og han kan da synes at udrette det utrolige, men sent eller tidligt hører spændingen op, slaphed følger efter, og eders falske frihedskærlighed vil da styrte landet i undergang."

Adalbert, som vel følte, at han ikke burde dølge sit forsæt længere, anmodede nu sin fader om en samtale under fire øjne. Heri erklærede han ærbødigt, men tillige bestemt, at det var hans hensigt at dele skæbne med sine brødre og at kæmpe mod sit lands fjender.

Starosten så overrasket på ham, endelig sagde han: "Er det virkelig min søn Adalbert, der taler således til mig?"

"Det er Deres søn, Adalbert, der, med al ærbødighed for sin fader, endelig føler, at den umyndighed må ophøre, hvori han kun alt for længe har levet."

"Det er en flyvegrille, fremavlet af den urolige tid; overlæg det hele bedre, og du vil betænke dig!"

"Nej, det er ingen flyvegrille, det er fuld og overtænkt alvor, og jeg ville foragte mig selv lige så meget, hvis jeg nu i kampens stund forlod mit land, som om jeg, i det øjeblik, De selv truedes med vold og overlast, ville forlade Dem, min fader!"

"Jeg trues virkelig med vold og overlast," sagde starosten, "min magt vil brydes, mine undergivne vil forlade mig, vil da også du, min søn, følge deres eksempel?"

"Ingen af disse skal krumme et hår på Deres hoved, så længe jeg kan føre et sværd," råbte Adalbert, "alt vil jeg opofre for Dem, kun ikke mit land, min troskab og min overbevisning."

"Det vil sige, alt, kun ikke dit raseri og dine fordærvelige planer," svarede starosten, hvorpå han henfaldt i dybe tanker.

"Det er en betænkelig tid, hvori vi lever," sagde han endelig, "familiebånd sønderrives, gamle venskaber brydes, vulkaner komme frem på steder, hvor man mindst anede dem, rører en hånd sig, da rører sig tusinde hænder på samme tid, som om der var stærke tråde, hvormed de hang sammen; og dog opdages intet midtpunkt, ingen hovedmand, for de synlige spillere er marionetter, og den ånd, der leder det hele, ligger skjult i tankens stilleste rige, i hjerternes afkroge, på steder, hvorhen ikke den længste og mægtigste hånd endnu har fundet vej."

I dette øjeblik åbnedes døren, og en tjener nærmede sig med et brev.

Næppe så starosten udskriften, før han hurtigt åbnede og gennemløb det.

"Flygtet!" råbte han og satte sig meget alvorlig ned og læste videre. På samme tid vinkede han med hånden til Adalbert, at han skulle gå; men denne var næppe kommet til døren, før starosten kaldte ham tilbage igen og sagde: "Da du har haft en hemmelighed for mig, kan du måske have flere, skulle du således ikke vide noget om din broder Casimir?"

Nu tilstod Adalbert, at han havde set Casimir på maskeraden, og begyndte, efter at have bedt sin fader tilgive ham, en kort beretning om hans seneste historie.

Næppe hørte starosten, at Casimir havde bortført Emilie, før den stærkeste rædsel malede sig i hans åsyn, og han stirrede ud i luften, som om han så et spøgelse foran sig. Kort efter sprang han op med forbitrelse, og Adalbert undredes over den lidenskab, hvori den mand kom, som nylig med så megen værdighed havde båret de tungeste vanheld.

"Forbandelse over hende!" råbte han, "jeg har elsket hende, hun var engang min stolthed, men nu er hun min skændsel og min afsky. Gid jorden havde åbnet sig og opslugt hende, før jeg skulle høre dette, og hvis hun gifter sig med ham, da var det bedre, at tungen vendte sig i hendes svælg og kvalte hende, før den beseglede dette forbund."

"Hvorfor indjager dog denne forbindelse dem en sådan afsky?" spurgte Adalbert.

"Hvorfor?" gentog starosten, "det kunne jeg måske sige dig – men nej – forsk ikke derefter! – gå og kald på Czernim! Intet øjeblik må han tøve, hører du? Hvert minut er kostbart."

Da, Czernim kom, sluttede starosten sig inde med ham; hvad de afhandlede med hinanden, fik Adalbert ej at vide, men noget

efter kom Czernim ud og befalede, at hans slæde skulle forspændes.

"Hvad er det for en dæmon, der driver eder?" spurgte Adalbert.

"Spørg ikke derom, Adalbert! – Emilie, nu hun trøster sig nok, men det gør mig ondt for den stakkels Casimir, der har sat sin lykke på dette kort. Farvel, Adalbert! Se at erfare noget om Michael!" Dermed satte han sig i slæden og kørte af sted, så hurtigt han kunne.

19. Den gamle tjener

Imidlertid havde efterretningen om opstanden i Warschau også udbredt sig over de sydlige provinser. Her, som i det hele land, blev den modtaget med jubel og med den højeste begejstring. Alle de sædvanlige arbejder hvilede nu, og man tænkte kun på at forberede sig til kampen. Mangfoldige lanser og sværd kom frem, som tilforn var gemte i husene og i hytternes hemmelige vråer. Hvo der intet andet våben ejede, greb til en le, som om han nu, i vinterens midte, ventede en ny høst. Den gamle nationaldragt kom igen til syne, den hvide ørn og den polske hue blev båret i triumf gennem stæder og landsbyer. Al standsforskel syntes ophævet, den rige delte sin overflod med den fattige, og denne misundte ikke længere hin; for alle følte, at de var brødre, fødte af samme moder, som de nu samtlige skulle forsvare.

Gejstligheden viste stor iver for den fælles sag, præster og munke trådte frem med korset i hænderne og opmuntrede almuen med deres taler. Helgenernes billeder blev båret rundt i procession, folket knælede for dem, munke og nonner fulgte dem med brændende vokslys og nedbad held over landet; i kirkerne sang man Te Deum, ligesom efter en vunden sejr, og gejstlige melodier blandede sig med gamle folkesange, der nu til gengæld, fordi de så længe havde været bandlyste, klang dobbelt højt og lydeligt på alles læber.

Adalbert og Leontine delte den almindelige begejstring, de ilede begge fra hus til hus for at uddele penge og våben blandt almuen.

"Hvad jeg ejer, er ikke længere mit," sagde Leontine, "al min formue skal være ofret til mit land."

"Før De således ofrer Deres ejendom, skulle De dog betænke fremtiden," sagde starosten.

"Her er intet at betænke," svarede Leontine, "sejrer mit land, da er mine skatte vel anvendte, går det til grunde, da behøver jeg ingen ejendom."

I disse dage erfarede starosten mer end nogensinde, at han trods de forbedringer, han havde indført, og de nye huse han havde ladet bygge, ikke var elsket af sine undergivne. Ja et par trusler mod de russisksindede og mod forræderen fra Targowiecz, på hvilke han selv måtte høre, viste ham endog, at hans personlige stilling i denne egn ikke var sikker. Desuagtet syntes han rolig, han befalede over sine undergivne, bestyrede sit gods og udkastede planen til en ny bygning, som om intet var foregået. Ja så stor er vanens og den ydre værdigheds magt, at mange af dem, der ivrede heftigst imod ham i hans fraværelse, uvilkårligt bøjede sig og udførte hans bud, så snart han trådte frem iblandt dem.

Måske var det endog til starostens held, at hans slot i denne tid afbrændte; for derved sagtnedes de flestes vrede, og de begærede ikke nogen videre hævn.

Efter nogle dages forløb modtog starosten et par linjer fra Czernim, der meget bidrog til at berolige hans sind. Dog følte han vel, at han ikke længere havde noget blivende sted i sit hjem, hemmeligt lod han derfor sine kostbarheder indpakke og beredte sig til at flygte.

Adalbert talte i denne tid kun lidet med sin fader, men en eftermiddag, da han stod i begreb med at følge Leontine på en

ridetur, blev han pludselig kaldt ind i starostens værelse.

"Jeg forlader for en tid dette oprørte land," sagde starosten, "og hvorledes end dine tanker er, så ønsker jeg dog, at du skal følge mig."

"Jeg anser det for min pligt at blive her," svarede Adalbert.

"Men hvis jeg nu befalede dig at følge?"

"Så måtte jeg dog blive," svarede Adalbert.

"Da vil jeg sige dig, hvorledes det vil gå," vedblev starosten rolig: "I vil kæmpe tappert, I ville måske endog i begyndelsen vinde nogle fordele, men dette vil netop skade jer allermest; for det vil fylde eders sjæle med overmod og lære eder at foragte den overlegne fjende, for hvilken I dog til sidst må vige."

"Og hvorfor skulle det ikke lykkes et kækt og begejstret folk at tilkæmpe sig sin frihed?"

"Fordi Ruslands hjælpekilder er mangfoldige gange større end eders, fordi I selv ikke engang ved at benytte de fordele, I besidder. For jeg kender disse patrioter, de taler fortræffelig for sig, de ytrer de mest heroiske grundsætninger, men så snart det gælder om handling, om opfyldelsen af alle de små fordringer, hvoraf alt stort består, da ved disse drømmere aldeles ingen besked. Og mens de sværmer og praler, synger deres frihedssange og klamres og mundhugges, overvælder modstanderne dem upåtvivlelig og slår dem værget af hænderne."

"Nej," råbte Adalbert, "den ægte storhed frembringes ikke ved at sammendynge det små, af blotte sandskorn bygger man ingen verden."

"Det mener jeg dog, at man kan," svarede starosten, "forresten ville I snart fortryde denne troløshed, når

gengældelsens time engang slår, og når Sibiriens isfængsel åbner sig for eder."

"Vil da aldrig gengældelsens time slå for vore fjender?" spurgte Adalbert, "for disse grusomme horder, der har begravet vore landsmænd levende i hundredvis, der har opskåret svangre kvinders liv, der har hængt vore adelsmænd og præster ved siden af hunde? I sandhed, man må vel tilgive et stolt og ædelt folk, om de ikke vil leve i fællesskab med sådanne barbarer."

"Bonaventura har fundet en velvillig skolar i dig," sagde starosten og vendte sig om til sin pult og tav. "Sig mig endnu ét," udbrød han endelig, "er dette sværmeri først nu opstået i din sjæl, eller har du i længere tid været smittet deraf?"

"Jeg har bestandig haft et hjerte for mit folks ulykke," svarede Adalbert.

"Men stod du også tidligere i forbindelse med de såkaldte patrioter?"

"Ja, jeg vil ikke nægte det."

"Gå!" sagde starosten, "jeg har nu tabt alle mine børn."

Adalbert gik nedslået, for hans faders ensomme stilling rørte ham virkelig, og han følte, at denne ikke havde ganske uret, når han troede at være bedraget af ham.

Straks efter steg Adalbert til hest for at følge Leontine, som efter tjenernes sigende nylig var redet bort alene. Idet han kom forbi det afbrændte slot, øjnede han pater Vincent, der stod tankefuld og betragtede ruinerne.

"Hvad tager du dig for her, gode fader?" spurgte Adalbert.

Da hævede munken sit øje.

"Er dette alt, hvad der er tilbage af din faders borg?" spurgte han.

"Dette er den sørgelige rest af en forsvunden herlighed," svarede Adalbert.

"Ja vel, ja vel!" sagde munken, "hovmoder eder ikke af eders paladser, I mægtige! for de skulle være som nomadernes telte, der opslås den ene dag og nedbrydes den anden."

Uden at svare herpå ville Adalbert ride videre. Men pater Vincent standsede ham og erklærede, at han kom for at afhente ham til en syg, der længtes efter hans nærværelse. Til dette besøg var Adalbert også villig og red langsomt videre ved munkens side. Denne mærkede snart sin ledsagers mismod og spurgte om grunden dertil. Adalbert fortalte ham sin samtale med starosten og tilstod oprigtigt, at dennes sidste ord smertede ham i den inderste sjæl.

Munken sukkede dybt, da han hørte dette.

"Ak desværre," sagde han, "i slige forviklede forhold er det vanskeligt at stå ganske ren. Således nødtes også jeg til at skuffe en ædel beskytterinde, der havde sat sin lid til mig, for jeg kunne ikke åbenbare vor plan uden at styrte landet i ulykke."

Kort efter, da tusmørket frembrød, nærmede de sig til en hytte, der lå dybt inde i skoven, omgivet af grantræer, hvis grene bøjede sig under vægten af den hvide sne. Da Adalbert kom indenfor, så han en gammel kvinde, der spandt i en krog af værelset, mens en brændende fyrrepind tjente hende til lys. Ovenpå den store ovn var der strøet strå, og på strået hvilede den gamle Michael med halvudslukkede øjne.

"Er det min herres yngste søn, der står ved mit leje?" spurgte Michael.

"Ja," svarede Adalbert.

"Min herres søn er god," sagde den gamle, "hvem ved, om han ikke forbarmer sig over en døende forbryder."

"Hvorfor kalder du dig en forbryder?" spurgte Adalbert, "du er jo ikke skyldig i nogen brøde."

"Før du dømmer derom, må du høre hans seneste gerning," sagde pater Vincent.

Da Adalbert havde samtykket deri, begyndte Michael følgende fortælling:

"Jeg har bestandig elsket den gamle tid, da de fornemmes boliger stod åbne for enhver ligesom kirkerne, da adelsmanden spiste ved det samme bord som hans tjenere, da sangerne drog fra hus til hus, mens den dørtærskel var hædret, indenfor hvilken de satte sig. Disse tanker skjulte jeg ikke for mine landsmænd, jeg fandt mange, der tænkte som jeg, og da patrioternes selskaber opstod, blev også jeg indviet deri.

Men uagtet jeg vandt manges tillid og venskab, kunne jeg dog aldrig tækkes min herre, dette viste han mig så tydeligt, at jeg for længst havde forladt hans tjeneste, hvis ikke en stærk drift i sjælen bandt mig til det sted, hvor jeg først så dagens lys.

Starosten fandt sig i min nærværelse, og skønt han ikke havde høje tanker om mig, stolede han dog på min ærlighed, hvorfor han, som den unge herre ved, i mange år betroede mig opsigten over tjenerne, og da jeg blev ældre, måtte jeg afskrive hans brevskaber. Ja uagtet starostens strenghed mod alt, hvad der erindrede om de gamle dage, ofte vakte min kummer, så lærte jeg dog at tie og tåle i håb om en bedre fremtid. Således levede jeg uden at vække mistanke og kunne, da jeg erfarede adskilligt, af og til give mine landsmænd nyttige vink, indtil

den ny russiske spion, der kalder sig major Zeltner, kom hertil. Denne var vel bevandret i sit håndværk, han fattede straks mistanke til mig og udspejdede alt, hvad jeg tog mig for, som han fortalte til starosten, der allerede tidligere var forbitret på mig, fordi han troede, at jeg tog junker Casimirs parti imod ham. Men nu blev han mig dog mere fjendsk end nogensinde, og til sidst bestemte han, som en af mine medtjenere, der lyttede ved døren, hørte, at jeg skulle tages fast og sendes til Warschau.

Samme aften, da jeg erfarede min herres plan, pakkede jeg mit tøj sammen og flygtede bort. Fra den tid af levede jeg skjult hos bønderne i egnen, og uagtet starosten bød trehundredede polske gylden og mere til den, som ville opfange og udlevere mig, så var der dog ingen af de fattige mænd, der ville blive en forræder. Tværtimod hørte de gerne på mig, når jeg talte om fremtiden og om Polens frihed, ja om natten fulgtes vi ad i skovene og huggede træ til lanser, som vi om aftenen hemmeligt tilskar, hvorefter vore smede beslog dem med jern. Flere gange mødte vi også junker Casimir på afsides veje, men han lo kun ad os, truede med fingeren og sagde intet.

For tre uger siden besøgte jeg oberst Czernim, der fortalte mig, at den afdøde frues broder Bonaventura Zaleski skulle rejse til Warschau. Da jeg kendte ham godt, gik jeg til ham og bad, at jeg måtte følge med som hans tjener. Dette tillod han, og jeg havde således den glæde at se den store befrielsesdag, som jeg i så mange år havde ventet på. Ja jeg fandt endog lejlighed til at komme bort fra Warschau en dag før min såkaldte herre, og skyndte mig straks hjem, men af denne min

tidlige hjemkomst høstede jeg desværre kun en bitter og ildesmagende frugt.

Det har længe stået mig for øjne, hvorledes al lykke veg bort fra vor egn, da starosten forlod den gamle borg og flyttede ind i den ny. Jeg blev derfor i mange år boende i den gamle bygning, efter at alle de andre var borte; endelig måtte jeg, efter starostens strenge befaling, forlade den, og jeg ved intet i mit hele liv, der er gået mig mere til hjerte.

Lidt efter lidt kom der nye tjenere på gården, der havde andre tanker end jeg om mange ting. Vi ældre derimod mente nu som før, at de nye moder vanskeligt havde kunnet trænge ind i landet, dersom ikke adelen var afveget fra sine fædres skikke og var draget bort fra disses boliger. Hvilken ærgrelse det var for os, da den forladte bygning endnu oven i købet blev til et fængsel for misdædere, kan jeg vanskeligt finde ord til at udtrykke. Hvad mig angår, da kunne jeg tit om natten ikke sove for de urolige tanker, der opstod hos mig; ja det ny slot forekom mig ofte som en hæslig og led trold fra udlandet, en fjende, som måtte udslettes af jorden, før de gamle tider kunne vende tilbage. Dette erklærer nu vel den ærværdige pater Vincent for vanvid og sværmeri, frembragt af mit melankolske blod, og dog kan jeg tit ikke aflade at tænke på den dag i dag.

Den aften, det brød løs i Warschau, stod et stort hus i flammer, hvilket, som man sagde, var tegnet for de sammensvorne, at opstanden skulle begynde. Da jeg så dette, var det ligesom en indskydelse kom over mig, og ligesom en hviskede til mig: "Gå hen og gør ligeså!" Dette klang mig nu for ørene både nat og dag, både under og efter kampen, og næppe var jeg hjemme, før jeg kaldte et par af mine forrige medtjenere

sammen og meddelte dem, hvad jeg havde set, og åbenbarede mine inderste tanker for dem. Jeg lagde dem det på hjertet, at de skulle benytte øjeblikket og vove en tapper gerning og opbrænde den slemme bygning. Midt under branden, når en stor mængde mennesker var samlet, ville jeg da komme og forkynde opstanden. Ved denne tale så mine fortrolige på hinanden med betænkelige blik, men til sidst vidste jeg dog at vinde dem, og det syntes, som om de ikke kunne modstå mine ord. Vi blev da enige om at opbrænde slottet den næste nat; indtil den tid besluttede vi at fortie de vigtigste nyheder fra Warschau.

En af mine forbundne, der lå i mit forrige værelse, påtog sig at lægge hånd på værket. Dette var så meget des lettere, da herskabet i denne nat var fraværende. Starosten blev vel, som vi siden erfarede, hjemme, men deraf lod vi os ikke afskrække fra vort forsæt. Natten var stille, så vi kunne håbe, at ilden ikke ville udbrede sig udenfor hovedbygningen, alle husets folk blev vi enige om at advare i tide, på det intet levende menneske skulle komme til skade.

Allerede om aftenen opgav jeg den tanke selv at fortælle mængden min vigtige nyhed; for det forekom mig, som om jeg ikke kunne tåle synet af ilden. Jeg overlod da til mine medforbundne at bekendtgøre opstanden, men i forvirringen skete det ikke, og hin glædelige efterretning udbredte sig igennem andres mund, før vi havde forkyndt den.

Da natten kom, gik jeg til sengs, men jeg kunne ikke sove, jeg væltede mig om på mit leje og følte en ild i mit hjerte, ligesom det var mig selv, der brændte. Et øjeblik faldt jeg dog hen i en drøm, hvori jeg så min gamle herre, starostens fader, der stod

ved min seng med et vredt åsyn, i hånden holdt han en gloende jernstang, som han løftede i vejret for at knuse mig. Da jeg kort efter vågnede, bares det mig for, som vi ville begå en ond gerning, og jeg stod op og skyndte mig ud for at hindre den. Men det var for silde, jeg så allerede luerne, der var indesluttede i bygningen; ja de runde tagvinduer glødede så stærkt, at jeg mente, det var onde ånder, der sad under loftet og truede mig med ildrøde øjne.

Jeg skreg højt og advarede alle om ilden, som snart brød frem med stor magt. Jeg styrtede mig også ind i huset og reddede alt, hvad jeg kunne nå; kun de fremmede herrers billeder lod jeg brænde, og jeg nægter ikke, at jeg, midt i min angst, følte et slags glæde derover.

Da jeg troede, at mit arbejde var forbi, og at der nu intet vigtigt fandtes, som jeg mer kunne redde, kom der en af dem, som var i ledtog med mig og fortalte, at oberst Czernim var nær ved at dø i flammerne. Uden at vide, på hvilken side jeg skulle søge ham, styrtede jeg ind i det brændende hus; for obersten havde været mir ven og beskytter, og jeg havde gerne styrtet mig i den gabende afgrund for at redde ham. Jeg gik op ad de brændende trapper, trængte ind i værelser, hvor jeg stod omringet af luer, jeg vandrede over gløder og agtede ikke, at dørene styrtede ind efter mig, at brændende bjælker faldt ned ved min side, at gnisterne sårede mig, og at flammerne greb efter mig som efter et sikkert bytte. Endelig var jeg så lykkelig at høre hans røst og at redde ham ved hjælp af en hovednøgle, som jeg af en hændelse havde taget med mig, da jeg flygtede fra slottet.

Kort efter vendte jeg tilbage til dette hus. Så længe branden varede, følte jeg mig stærk som en bjørn i skoven, men da jeg kom hjem, dirrede mine ben under mig, og jeg måtte gå til sengs. Jeg havde fået dybe sår, som smertede mig, og som dag fra dag forværredes, så jeg snart begreb, at jeg ikke kunne leve længe. Da kaldte jeg pater Vincent og skriftede for ham. Han forskrækkedes over mit skriftemål, og først efter hans tale indså jeg, hvor ugudeligt jeg havde handlet. Han rådede mig til offentligt at bekende min synd og lide den straf, menneskene ville pålægge mig. Dertil er dog nu ingen tid, for der er koldbrand i mine sår, mine ben er følelsesløse, og døden nærmer sig allerede til mine indvolde. Imidlertid er det mig en trøst, at jeg inden mit endeligt har set min herres søn, at hans øje har betragtet mig uden afsky, og at hans tunge ikke har forbandet mig, før jeg kom til ende med denne bekendelse."

Adalbert var dybt rystet ved den gamle tjeners ord.

"Jeg tilgiver dig af hjertet," sagde han, "for det er jo ingen ondskab, men kun et vildt sværmeri, som har ledet dig på afveje."

"Bor nu starosten på det gamle slot?" spurgte Michael.

"Ja, vi bor alle der," svarede Adalbert.

"Det er mig lige så stor en trøst, som om den evige Gud havde tilgivet mig min svare synd," sagde den gamle.

Adalbert sad endnu et par timer ved den syges leje og tiltalte ham med venlige ord. Derpå gik han bort, men lovede snart at komme igen og se til ham. Dette sit løfte kunne han dog ikke opfylde; for den gamle døde allerede den anden morgen i dagbrækningen.

20. En uventet ulykke

Dengang Adalbert kom hjem, var det over midnat, dog fandt han endnu husets folk oppe og i stor bevægelse. Da han spurgte om årsagen hertil, hørte han, at Leontines hest var kommet tilbage uden hende, og at hun intet sted var at finde. Adalbert stod som lynslagen ved denne efterretning og mælede intet ord, men snart samlede han igen sin kraft; for han følte, at det nu ikke var tid at give efter for smerten. Han befalede flere af folkene, at de skulle ride ud på forskellige veje og opsøge hendes spor. Man forsikrede ham om, at dette allerede efter starostens befaling var sket. Kort efter kom en af de udsendte ryttere tilbage med en mand, der påstod at have set en slæde køre mod syd, omgiven af bevæbnede ryttere; senere kom en bonde, som noget før solens nedgang havde set Iwan, skjult i en grøft; deraf sluttede Adalbert, at major Zeltner var ophavsmanden til dette foretagende, og af slædens retning formodede han, at det var Zeltners hensigt at ile til Galizien, der er det nærmeste grænseland.

"Jeg vil selv til Krakau," råbte Adalbert, "jeg vil tale med hendes broder, imidlertid må I andre igen sende ryttere ud på forskellige veje; den, der opdager blot sporet af hendes slæde, vil jeg belønne, så han skal blive en rig mand, hvor jeg så skal tage pengene fra."

Kort efter kom også starosten.

"Der ser du," sagde han, "de første følger af eders opstand, brand følger på brand, bortførelse på bortførelse; hvor alle handler efter godtbefindende og lidenskab, og hvor ingen lov mere gælder, hører sådanne gerninger til dagens orden."

Adalbert svarede intet, en usigelig angst drev ham af sted, og endnu før morgenen frembrød, steg han til hest og red til Krakau, hvor han ankom uden hindring, for kosakkerne, som skulle bevogte grænsen, var nu forsvundet. I Krakau var der en usædvanlig menneskevrimmel på gaderne, men ingen agtede stort på Adalberts spørgsmål, og ingen vidste, hvor Leontine var.

Først efter lang søgen fandt han Bonaventura, der havde forandret bolig og stod og pudsede sit gevær, da Adalbert kom.

"Hvad er på færde?" spurgte Bonaventura, "hvorfor ser De så forstyrret ud?"

"Leontine er bortført," svarede Adalbert.

"Hvad siger De?" råbte Bonaventura og slap geværet, så det med klang faldt til jorden.

"Ja, Zeltner har bortført hende."

"Zeltner!" gentog Bonaventura, og gik heftigt op og ned i værelset, men endelig efter nogen tid syntes han at besinde sig, og hans træk blev roligere.

"Jeg kender Leontine," sagde han til sidst, "med Guds hjælp har det ingen nød, hun finder nok vejen hjem."

"Koldhjertede menneske!" råbte Adalbert, "kan ikke Deres nærmestes skæbne, ikke et så elskværdigt væsens ulykke røre Dem?"

"Forstå mig ret!" sagde Bonaventura, "om Leontine var i de fjerneste lande, da ville hun dog med lukkede øjne finde sin fædrenejord igen, for hun har en magnet i sit bryst, der er lige så sikker som den, der leder trækfuglen over havet."

"Skal vi da lægge hænderne i skødet og vente, til hun måske kommer igen af sig selv?" spurgte Adalbert.

"Hvad vi kan, skal vi gøre," svarede Bonaventura.

Adalbert spurgte derpå om major Zeltner og hørte, at han endnu nogle dage efter hin maskerade, enten af trods eller i tillid til den polske højmodighed, havde levet roligt i Krakau, men til sidst var han flygtet, ingen vidste hvorhen.

Bonaventura gik nu ud og talte med sine venner, hvorpå der skete efterforskninger på alle de veje, der føre til Galizien, men her var intet sted noget spor at opdage.

Czernim, pater Vincent og mange andre, som havde set Leontine på maskeraden hos Larinski, gjorde alt, hvad der stod i deres magt for at finde hendes spor, men alle deres bestræbelser var til ingen nytte.

"Det er rimeligst, at hendes ransmænd har taget vejen gennem Litauen," sagde endelig Bonaventura.

Adalbert begav sig da selv på vejen til Litauen, og Bonaventura fulgte ham; overalt mødte de mænd og ynglinge, som drog til Warschau, syngende patriotiske sange, men intet sted fandt de spor af Leontine.

Efter at de i over otte dage havde gennemstrejfet landet, blev endelig Bonaventura utålmodig.

"Jeg rejser ikke længere," sagde han, "vi må skamme os, at vi over vort eget tab glemmer, hvad vi skylder vort fædreland."

"Så rejs De hjem i Guds navn!" svarede Adalbert, "men jeg vil ile til Litauen, for jeg hviler ikke, før jeg har fundet hende."

"De finder hende ikke og bliver kun fanget af russerne," svarede Bonaventura, "Leontines hjerte kan ene vindes på valpladsen; den, der griber til våben mod landets fjender, vil være hende kærere end den, der løber verden rundt for at finde hende selv."

Adalbert følte sandheden af disse ord, desuden troede han det muligt, at Leontine i hans fraværelse selv havde fundet vejen hjem. Efter en lang kamp med sig selv besluttede han derfor at aflade med sin omflakken og at vende hjem igen med Bonaventura.

På tilbagevejen var Bonaventura fuldkommen rolig, ja endog munter, han talte tit med Adalbert om Leontine og søgte at vise, hvor umuligt det var, at hun efter sin karakter kunne tåle noget uværdigt. Han fortalte også, at hun allerede i sin barndom tit havde været borte i flere dage, så man troede hende tabt for bestandig, og dog var det, ligesom en højere hånd vogtede på hende, for hun vidste at finde vel på de vanskeligste steder og var bestandig vendt frisk og uskadt tilbage igen.

Denne tale fandt indgang i Adalberts sjæl, han trøstede sig med, at uskyldigheden måtte stå under de højere magters særdeles varetægt; ja han klamrede sig fast ved denne tanke, ligesom den skibbrudne klamrer sig fast ved den beskyttende bjælke.

"Det er umuligt, at Leontine kan tåle noget uværdigt," sagde han ved sig selv, "deri har Bonaventura ret, enten er hun da død, eller hun lever ren og ophøjet over enhver skyld. Er hun død, da vil jeg søge hende mellem de døde, og lever hun, da vil jeg lægge mit håb i Himlens hænder og uden forbehold vie mig til den gerning, hvorved Leontines bifald ene kan vindes."

Da han kom hjem, fandt han endnu intet spor af Leontine, men starosten var flygtet og havde efterladt følgende brev:

> "Hvad du så tror om denne opstand, som jeg må betragte som Polens ulykke, så anser jeg det, efter nøjere eftertanke, nu selv for det bedste, at du, mens jeg er borte,

ikke forlader dit hjem. Men det er min alvorlige vilje, og hvis du endnu agter derpå, min strengeste befaling, at du i denne tid ikke forlader godset; for jeg indser, at en af os må blive tilbage, på det ikke alt skal komme i uorden. Dette forstår sig egentlig af sig selv, og du vil, når du læser indlagte papirer, hvori der findes en udsigt over godsets bestyrelse, snart begribe det. Og tro mig, den der bestyrer sin ejendom til landets fordel, er en bedre statsborger end den, der forsømmer det nærmeste, for at drage på eventyr. Du er jo desuden ingen kriger, alt, hvad man kan fordre af dig, er et bidrag i penge; derfor vil du i min pult finde fem tusinde polske gylden, over hvilke jeg giver dig fri rådighed.

Farvel! Jeg selv iler til Petersborg."

Kort efter besøgte Czernim Adalbert.

"Din fader er en særdeles fin ræv," sagde han, da han havde gennemløbet brevet, "men netop derfor springer han tit målet forbi; du rejser dog med os, ikke sandt?"

"Intet skal afholde mig derfra," svarede Adalbert, "Leontine ville desuden foragte mig, hvis jeg blev."

"Ja, Leontines hjerte vinder du næppe ved at følge starostens råd."

Der var opstået et fast håb i Adalberts sjæl, om at Leontine snart ville vende tilbage, dog forsømte han intet middel for at erfare, hvad der var blevet af hende, men desuagtet syntes alle hans bestræbelser i lang tid at være forgæves.

Omsider rejste Adalbert med sin onkel til Warschau, Bonaventura tilligemed flere hundrede af deres undergivne ledsagede dem.

Førend Adalbert forlod sit hjem, skrev han et brev til sin fader, hvori han bestemt erklærede, at han ikke kunne opfylde hans ønske, i samme brev bad han også sin fader om at efterspore Zeltners opholdssted og at anvende alt for at genfinde Leontine.

På vejen underrettede Adalbert sin onkel om den gamle Michaels brøde og om hans endeligt, hvilket gik Czernim meget til hjerte.

Engang spurgte Bonaventura Czernim, om han ikke vidste noget om Casimir.

"Noget godt ved jeg ikke om ham!" svarede Czernim.

"Hvad er der da sket med ham?" spurgte Adalbert, "hvor er han?"

"Han følger Constantin til Rusland og er blevet en forræder."

"Store Gud! Hvem har sagt dig det?"

"Jeg ved det vist, oberst T., der ledsagede storfyrsten til grænsen, har selv set ham i dennes hær."

"Og hvor er Emilie?"

"Jeg beder dig, tal ikke om hende! Ikke engang Casimir selv ved, hvem og hvor hun er, og jeg har på det helligste lovet intet at sige dig derom."

Mer erfarede Adalbert ikke denne gang, men til Bonaventura fortalte Czernim følgende historie, som det må være os tilladt at gengive med vore egne ord, og at fuldstændiggøre med, hvad vi på andre veje have erfaret.

Et par år før Polen ganske tabte sin selvstændighed, da Litowski endnu levede ved kong Stanislaus' hof, besøgte han ofte den mægtige grev M..., en af hovedmændene for det

russiske parti. I dennes hus levede en ung og dejlig pige, der efter rygtet var en frugt af en kærlighedsforbindelse, greven havde haft i det sydlige Frankrig. Så meget er vist, at hun allerede i sin barndom var kommet i grevens hus, hvor hun siden ved sin elskværdighed og skønhed, vel også ved sit koketteri, udøvede et stort herredømme og fortryllede alle hjerter. Blandt de unge mænd, der bejlede til hendes gunst, var også herr von Litowski, hvis ydre var meget tiltrækkende, og som hun af den grund foretrak for de fleste andre. Aldeles kunne han imidlertid ikke vinde hende, før han frasagde sig al forbindelse med sine patriotisk-sindede landsmænd og lovede så vidt muligt at befordre Ruslands planer. For dette frafald lod hans elskede, som rygtet fortalte, ham heller ikke ubelønnet. Efter nogen tid opvakte imidlertid den unge dames behagelyst og koketteri Litowskis misfornøjelse. Da han nu tillige offentligt måtte høre den bebrejdelse, at han havde solgt sit land for en kvindes skyld, trak han sig, uden dog at bryde sin forbindelse med det russiske parti, ganske tilbage fra hende. Noget efter rejste den unge dame til Petersborg, hvor hun indgik en ægteskabelig forbindelse med en russisk adelsmand. Tolv år senere, da Litowski også var gift og alt havde to børn, besøgte han for sin sundheds skyld et bad i Bøhmen. Her traf han igen sin forrige elskerinde, hvis mand nylig var død, og der for at adsprede sig havde foretaget en rejse til sit fødeland, det sydlige Frankrig, hvorfra hun nu var vendt tilbage. Ved badet fornyedes den gamle forbindelse, og først ved sommerens ende rejste generalinde L…, således hed starostens elskede, hjem til sine ejendomme i det indre af Rusland. Kort efter foretog hun sig en ny rejse til en veninde, der blev indviet i hemmeligheden.

Efter flere måneder kom hun igen tilbage og skrev nu starosten til og meldte ham Emilies fødsel. Emilie blev opdraget i sine forældres religion; forresten vidste hun ikke, hvem de var og levede under et antaget navn i moderens hus indtil dennes død, der indtraf i Emilies tyvende år. Den afdødes ejendomme deltes imellem hendes ægte børn, og Emilie stod, da moderen døde uden testamente, aldeles forladt tilbage. Derfor besluttede starosten, på den omtalte venindes tilskyndelse, at tage sin datter i sit eget hus, hvilken beslutning han nu efter sin mening uden fare kunne udføre, da Adalbert var udenlands, og Casimir nylig var blevet gift. Næppe havde Emilie været nogle måneder hos den gamle Litowski, før hun så aldeles vandt hans yndest og fortrolighed, at han spurgte hende til råds i de vigtigste sager, ja lidt efter lidt blev hendes omgang ham en nødvendighed, og han kunne ikke engang overtale sig til at skille sig fra hende, da han mærkede, at hendes nærværelse blev farlig for Casimir. En af grundene hertil var vel også den, at han anså Casimir for en egensindig dreng, til hvem en så klog og dannet pige som Emilie umulig kunne fatte kærlighed. Overhovedet betragtede han i senere år den ungdommelige kærlighed som en grille, der næres ved lediggang og let kan overvindes ved arbejde og en alvorlig vilje. Denne hans yndlingsmening havde Emilie, da hun så hans glæde derover, så ofte gentaget efter ham, og han var derved blevet så overbevist om hendes klogskab, at han ganske rolig så hende lege med ilden, ja det smigrede endog hans faderlige forfængelighed, når hun kæk og fri, lig et væsen af en højere orden, der ikke kunne beskadiges af flammerne, bevægede sig imellem en flok af tilbedere.

Så meget desto mere forbavsedes han derfor, da han efter Alexandras død hørte af Emilies egen mund, at hun elskede Casimir. Nu forandrede han pludselig sin beslutning og gjorde alt, hvad der var ham muligt, for at adskille de elskende. Dog kunne han ikke overtale sig til ligefrem at tilstå sin ungdomsforvildelse; for en slig tilståelse ville efter hans formening aldeles tilintetgøre den faderlige værdighed, som han anså det for nødvendigt strengt at vedligeholde.

Hvorledes starostens planer tilintetgjordes ved Emilies snildhed, og hvorledes han nødtes til at betro sin hemmelighed til Czernim, har vi allerede omtalt. Men idet han opløftede en flig af det slør, der hvilede over Emilies fødsel, fordrede han tillige, at Czernim ikke skulle meddele hans sønner hemmeligheden, derimod tillod han, at Emilie selv, hvis det var nødvendigt, måtte erfare den.

Fuld af skræk over den frygtelige gengældelse, der truede starosten, ilede Czernim til sit hjem, hvor de to søskende befandt sig. Czernim fjernede nu Casimir, hvis heftighed han frygtede, derpå indesluttede han sig med Emilie og fortalte hende ligefremt alt, hvad starosten havde betroet ham. En hemmelig rædsel rystede hendes legeme under denne fortælling, hun bævede som et espeløv og blegnede som et lig, hun svarede kun lidet, men alt hendes mod syntes fra det øjeblik knækket, endelig erklærede hun, at hun underkastede sig sin faders vilje, og ilede, ledsaget af en tro tjener, tilbage til det indre af Rusland, hvorfra hun var kommet.

Da Casimir vendte tilbage, var Emilie allerede borte. Han kom aldeles ud af sig selv ved at høre hendes flugt, han græd som et barn, forbandede sine slægtninge og svor, at han langt

hellere ville opgive både dem og sit fædreland, end han ville opgive et eneste hår på Emilies hoved. Da Czernim kort efter et øjeblik var fraværende, kastede Casimir sig på sin hest og red bort.

Hvor han red hen, vidste Czernim i begyndelsen ikke, først nogen tid efter modtog han i et brev den efterretning, at man havde set Casimir i Constantins hær.

Fra det øjeblik, Adalbert igen havde fundet ro efter Leontines bortførelse, syntes det, ligesom en højere kraft bemægtigede sig hans sjæl; han tvivlede nu ikke længere på udfaldet af det store foretagende, han anvendte dagen til krigerske øvelser, og om aftenen læste han i militære skrifter og søgte at erhverve sig de kundskaber, der i denne retning manglede ham. Dette var hans eneste trøst i Leontines fraværelse, og idet han således bestandig handlede for sit fædreland, fik dette også for ham den høje betydning, som det har for alle hans ædlere landsmænd.

Af en lignende iver besjæledes Bonaventura, der nu blev Adalberts kæreste ven. Begge meldte sig til tjeneste i hæren som frivillige.

Seks uger var forsvundet siden Leontines bortførelse, og endnu hørte man intet om hende. Adalbert og Bonaventura sukkede begge derover, men håbet i deres inderste forlod dem dog under deres alvorlige bestræbelser intet øjeblik.

Imidlertid nærmede den russiske hær sig allerede til Polen, uden at de militære poster på grænserne endnu var besatte af polske tropper. Da Adalbert omtalte dette til Bonaventura,

svarede denne: "Ligegodt, vi vil dog sejre og tage hine poster tilbage igen, selv om russerne nu besætter dem."

"Skulle det også lykkes, så vil det dog koste mange kække krigeres liv," svarede Adalbert.

Der var mange, der tænkte som Adalbert, og flere dadlede bittert den højstkommanderende, andre derimod forsvarede ham så heftigt, at man allerede dengang mærkede spiren til den adsplittelse og uenighed, som siden sønderrev det ulykkelige Polen.

Bestandig gav dog endnu folket beviser på den højeste begejstring, man så skarer af bønder, der med flyvende faner og med musik nærmede sig til byen for at vie sig til fædrelandets tjeneste. Næsten alle gyldne smykker blev nedlagt på fædrelandets alter; mangfoldige, og deriblandt Bonaventura og Czernim, ofrede den største del af deres ejendomme til deres land, og penge strømmede ind til hovedstaden fra alle kongerigets kanter; selv oldinge, kvinder og børn arbejdede med på volden, og alle, som kunne bære våben, øvede sig deri.

Nogle dage efter at russerne var indrykket i Polen, da Adalbert netop havde fået marchordre til den næste morgen, trådte Bonaventura i stor bevægelse ind i hans værelse.

"Hvad er det?" spurgte Adalbert, "er der kommet nye efterretninger om fjendens bevægelser?"

"Derom ved jeg intet," svarede Bonaventura, "men jeg bringer en anden efterretning, der vil glæde dig: Fædrelandet har fået et af sine troeste børn tilbage, min søster Leontine er kommet hjem igen."

Adalbert sprang heftigt op ved disse ord.

"Jeg håber dog, du skuffer mig ikke, Bonaventura!" råbte han.

"Sagen har sin rigtighed, kom selv og se og hør!" svarede denne.

Bonaventura førte nu Adalbert til en venindes hus, hvor Leontine kom dem i møde noget udmattet af rejsen, men dog funklede endnu hendes øjne med den samme ild som før.

Adalberts henrykkelse kunne vi ikke beskrive, lang tid gik hen med afbrudte spørgsmål, hvorpå fulgte lige så korte svar, og først efter flere timer gav Leontine en sammentrængt fortælling af sine hændelser i følgende ord.

21. Bortførelsen

"Zeltner havde allerede længe lagt den plan engang når pater Vincents indflydelse var tilintetgjort, at hævne sig for det afslag, han havde fået; denne plan opgav han ikke, da vi havde grebet til våben i Warschau, tværtimod anså han det nu for rigtigst straks at udføre den. Han aftalte sagen med tre af de mænd, der plejede at bortføre statsfanger, selv skjulte han sig i en ensom hytte nogle mile fra Krakau; her samlede han sine folk og udsendte dem hver dag i de skove, der omgive starostens slot, for at udspejde det belejlige øjeblik.

Adalbert havde en eftermiddag lovet at ledsage mig på en ridetur, men da han ikke kom, blev jeg utålmodig og red alene. Dengang jeg vendte tilbage, begyndte allerede tusmørket, jorden var stærkt frossen, og min hest gled flere gange, jeg måtte da ride langsomt og med stor forsigtighed. Pludselig så jeg en slæde, som ledsagedes af ryttere, uden tvivl var deres heste bedre skærpede end min, for de travede hurtigt frem, og det varede ikke længe, før jeg så mig omringet af dem, en rytter greb min hest i tøjlen, en anden lagde sin hånd på mig for at rive mig ned af sadlen. Jeg genkendte straks Zeltner og greb uvilkårligt efter den spidse nål, der ellers sad i mit hår, men desværre, jeg havde den ikke med; for under den forede hue, der dækkede mit hoved, kunne jeg ikke bære den. Zeltner, som med opmærksomhed fulgte mine bevægelser, lo højt, da han mærkede, jeg var våbenløs, og jeg blev med magt bragt ind i slæden, der hurtigt kørte bort.

Hvor forladt jeg da forekom mig selv, kan jeg ikke beskrive. Dog besluttede jeg ikke at lade modet synke og at gribe det

første øjeblik til flugt, om jeg så skulle betle mig frem og vandre på min fod over hundrede mile for at nå mit fædreland. Jeg håbede også, at jeg på vejen skulle møde nogen, som jeg kunne anråbe om hjælp, men dette håb slog fejl; for mine ledsagere valgte de mest afsides veje i landet, som de vel syntes at kende.

Vi kørte gennem tykke skove og over ensomme stepper; en mand red bestandig forud for at give de andre et vink, når nogen nærmede sig. Dette indtraf sjældent; men når det skete på sletten, da vendte slæden om og tog en anden vej. Var vi i skoven, når det skete, måtte jeg, hvis jeg ikke ville rives bort med magt, selv stige ned og ile dybt ind imellem træerne. Kun to mænd mødte jeg derfor under den hele rejse; den ene var en brændehugger, der stod halvt skjult bag en busk, den anden var en jæger, som pludselig trådte frem af skoven, men ingen af dem kunne hjælpe mig, for kampen ville have været alt for ulige.

Om dagen holdt vi undertiden stille ved en enlig hytte, hvor et par af rytterne gik ind, men hvis beboere ikke viste sig for mig, til andre tider holdt slæden på steder, hvor jeg ikke så noget hus, mens en rytter blev sendt ud for at hente føde og foder til hestene. Selv om natten gik rejsen fremad. Vi kørte over indsøer og floder, endog over den mægtige Weichsel, for alle vande var belagt med is. Om natten stirrede jeg op til himlen på Polarstjernen og Karlsvognen, om dagen betragtede jeg de trækkende vildænder. Af stjernernes stilling og fuglenes flugt så jeg, at vi kørte mod nordøst, kun den første aften kørte vi, måske for at lede vore forfølgere på vildspor, en kort tid imod sønden.

På fjerde nat nåede vi Bug-floden, og jeg græd højt af smerte, da jeg nærmede mig til de provinser, som allerede i længere tid har været skilt fra os. Da jeg kørte over floden, hørte jeg musik og stemmer, der langt borte sang en af vore folkesange, jeg skreg højt om hjælp, musikken tav, og jeg hørte røster, som råbte til os, jeg svarede dem, men slæden ilede hurtigt mod den modsatte flodbred, og disse røster tabte sig snart.

Under den hele rejse red Zeltner bestandig nær ved min slæde, han tiltalte mig tit, men jeg tav for det meste stille. Allerede den første nat lykkedes det mig at rive en ladet pistol ud af hans bælte, jeg forsikrede ham om, at jeg, hvis han forsøgte at tage den tilbage, ganske vist, da min hånd var øvet, ville træffe ham lige i hjertet.

"Da ville De falde i hænder, der er værre end mine," svarede han og betragtede sine kammerater med et spotsk smil. Imidlertid red han dog længere bort fra mig, men fortalte mig tillige, at han førte mig til det indre af Rusland, hvor jeg ville have valget imellem et bestandigt fængsel eller hans hånd.

"Når vi blot kommer ud af de polske provinser," sagde han en anden gang, "da kan vi rejse med vor fange åbenlyst for alles øjne, og ingen skal lægge os noget i vejen."

Jeg sov næsten ikke et øjeblik, så længe denne rejse varede, men når jeg slumrede, da var det med hånden på mit våben, og med den bevidsthed, at jeg måtte vågne, så snart nogen nærmede sig.

Da vi nåede Litauen, blev skovene og de isbelagte moradser større, end de før havde været. For første gang hørte jeg brølet af uroksen, under tiden så jeg ulve, der fulgte efter slæden, især

når vi kørte over de store vande, og for at holde dem borte, måtte Zeltner og hans ledsagere tit skyde pistoler af.

Her drejede slæden sig mere mod norden, men jeg mærkede tillige en større usikkerhed hos mine ledsagere; vi standsede tit, undertiden vendte vi om for at vælge andre veje, og ofte blev en rytter udsendt til de huse, som lå spredt på sletterne. Af alt dette sluttede jeg, at Zeltner og hans ledsagere ikke vidste så godt besked her som i det land, vi nylig havde forladt. I den sjette nat forvildede vi os, som jeg vel mærkede, i en skov og kom til sidst på en ubanet vej, så slæden væltede og seletøjet brast. Jeg rejste mig hurtigt op og ville flygte, men blev standset af en af rytterne. Slæden var imidlertid ubrugelig, og det blev besluttet, at jeg skulle følge til hest. Zeltner ville sætte sig på hesten tilligemed mig, men det ville jeg ikke finde mig i, han tillod da, at jeg sad alene, hvorimod en af rytterne ledede min hest ved tøjlen. Noget efter, da vi holdt stille, benyttede jeg et øjeblik, mens mine ledsagere ikke gav agt på mig; jeg løsnede først et bånd, hvormed min fod var bundet til stigbøjlen, sprang så pludselig ned og ilede forbi rytterne og skjulte mig bag de dunkle stammer. Mine forfølgere stod nu også af og ilede bandende efter mig, og jeg hørte deres røst på forskellige steder. De råbte til mig, at ulvene ville sønderrive mig, hvis jeg ikke kom til dem igen, men jeg agtede ikke derpå; jeg var langt behændigere end de, jeg var vant til at finde mig til rette i skovene, og det varede ikke længe, før jeg var så langt borte, at de ikke kunne nå mig.

Men jeg hørte ulvenes hyl på flere sider, og det syntes mig, som om vilde øjne stirrede på mig imellem træerne. Til min lykke brød snart morgendæmringen frem, og jeg så intet mer,

der ængstede mig. Endelig ved solens opgang hørte jeg menneskestemmer, og nåede, ved at gå efter lyden, et hus, som lå ved enden af skoven. Her trådte jeg ind og spurgte om den korteste vej til kongeriget Polen. Folkene betragtede mig med forundring, endelig sagde de, at jeg, når jeg gik lige mod vest, inden næste midnat kunne nå Narew-floden ved Gora, men det var vanskeligt at komme over grænsen uden pas.

Da jeg følte mig mat af spænding og søvnløshed og ikke troede at kunne gå noget stort længere, spurgte jeg om vejen til den nærmeste by. De sagde mig, at den nærmeste by lå to mile mod østen og hed Wolkowitz, men at der en fjerdingvej borte fandtes en flække, der hed Masna, hvori jeg også kunne få heste.

Jeg ilede til Masna, hvor jeg straks lod mig vise hen til en jøde. Til denne solgte jeg min zobelpels, for jeg havde ingen penge med mig, og alle mine smykker og ringe havde jeg bortgivet. Jeg spurgte jøden, om han ikke vidste nogen, der ville køre mig til Gora.

"Hvem er De?" spurgte han, "har De pas? Hvad vil De i Gora?"

Herpå svarede jeg intet, men bød ham så mange penge, at han endelig, da jeg betalte ham forud, besluttede selv at køre for mig. Efter kort tid sad jeg da igen i en slæde, jøden var kusk, og rejsen gik så hurtigt, at vi før solens nedgang kom til et værtshus, der lå tre mile fra Gora. Ved dette værtshus holdt vi stille, og jeg gik derind et øjeblik.

Da jeg kastede et blik ud i gården, genkendte jeg med forskrækkelse den hest, hvorpå Iwan, en af de mænd, der var i ledtog med Zeltner, plejede at ride. Kort efter så jeg Iwan selv i samtale med den jøde, der kørte for mig. Jeg mærkede vel, at de

ville forråde mig, men jeg fattede hurtigt en ny beslutning og åbnede en sidedør, som førte til en lille have. Her fandt jeg et plankeværk, hvoraf halvdelen lå omstyrtet, det var da let at komme ud på marken. Noget borte lå et ellekrat, derhen flygtede jeg, og derfra over en tilfrossen mose, indtil jeg til sidst igen kom ind i en elleskov, der snart afløstes af en slette. Her standsede jeg og drog mit vejr.

Solen stod nær ved nedgang, jeg besluttede at vælge den til min leder og at ile mod vest, hvorved jeg sikkert efter nogle timer måtte komme til Narew-floden. Dette udførte jeg også, for angsten gav mig kræfter, og jeg følte i lang tid ingen træthed, hvilket vel kom deraf, at jeg havde sovet et par timer på køreturen. Jeg undgik de banede veje, for jeg frygtede for at møde mine forfølgere, og den lysere glans i vesten var det kompas, hvorefter jeg styrede mine skridt; dog vendte jeg mig noget mere mod nord, da jeg vidste, at solen på denne årstid går ned i sydvest. Lidt efter kom også stjernerne frem, så jeg ikke kunne fare vild. Således kom jeg til Narew-floden. Til min lykke var det meget mørkt, og uagtet jeg hørte råbet af de russiske vagter ved deres afløsning, så gik jeg dog over isen, uden at nogen mærkede det.

Jeg sank på mine knæ og takkede Gud, for her i mit eget land, hvorhen Zeltner næppe nu vovede sig tilbage, anså jeg mig allerede for frelst. Jeg følte mig vel til mode og vedblev at gå den hele nat. Men da morgenen kom, var mine kræfter udtømte, afmægtig sank jeg ned i sneen, mine øjne lukkede sig; dog midt i min afmagt forekom det mig ligesom i den nat, jeg kørte over Bug-floden, at jeg hørte musik og sang.

Jeg blev vakt op af en kvinde, som tillige med en olding stod ved min side. Jeg rejste mig og forsøgte at gå, lidt efter lidt lykkedes det mig også, livsvarmen vendte tilbage til mit legeme, og jeg så, at det var den blinde folkesanger, som vi alle kender, der tillige med sin datter havde vakt mig af søvnen.

"Havde De sovet længere, da var De aldrig mere vågnet," sagde de; derpå foreslog de mig at følge dem hen til et hus, hvor jeg kunne hvile mig. På vejen fortalte de, at de nu ville vandre til Litauen for ved deres sange at fremme opstanden, af hvis udfald deres egen skæbne afhang. Jeg fortalte dem igen, at jeg var undsluppet fra en voldsmand, der ville føre mig til Rusland. Derpå lovede jeg dem en stor belønning, hvis de ville bringe mig til mit hjem.

"Vi tager ingen løn derfor," sagde de, "vi er hjemme overalt i landet, vi vandrer lige så gerne mod syd som mod nord, og vi vil ikke forlade Dem, før vi har bragt Dem hjem til Deres venner og slægtninge."

Dette løfte holdt de også troligt.

Vi kom til nogle huse, som lå på sletten, i et af disse fik jeg et tåleligt værelse. Den store ængstelse og den bestandige nattevågen havde virket stærkt på mig, og næppe kom jeg til ro, før jeg fik en heftig feber, der fængslede mig til lejet næsten i seks uger. I al den tid forlod min ny veninde mig ikke, hendes fader derimod vandrede, ledet af en lille dreng, fra dør til dør i nogle miles omkreds, og alt hvad han vandt ved sin sang, bragte han for at pleje mig, for de penge, jeg havde fået for min zobelpels, var snart opbrugt.

Herfra skrev jeg to breve hjem, som harpespilleren bragte til næste landsby, men dette sted ligger så langt fra den

almindelige postvej, og tiderne var så urolige, at disse breve vel aldrig er kommet til deres bestemmelse.

Jeg var næppe kommet til kræfter igen, før jeg truedes af en ny ulykke. Russerne havde på flere steder overskredet grænserne, og hvis vi ikke skyndte os af sted, måtte vi falde i deres hænder. Vi gav os straks på vejen. Det var en kold dag, og jeg følte nu stærkt savnet af min zobelpels. Vi frygtede især for de vilde kosakker, derfor opsøgte vi de afsides steder i skoven, hvor rytterne vanskeligt kunne trænge frem, men herved nødtes vi til at gøre mange omveje, og til at fjerne os fra menneskenes boliger. Natten blev endnu koldere, end dagen havde været. Af frygt for at opdages, ville vi ikke antænde nogen ild, men da vi til sidst hørte ulvenes hyl langt borte, måtte vi dog forsøge derpå. Sangerens datter slog ild, mens jeg skulle samle tørre blade og kviste, men de var frosne så fast til jorden, at jeg ikke kunne løsne dem, vi brød da tynde grene af træerne, men de var for friske og ville ikke brænde. Vi måtte derfor opgive vort forsæt og vandre videre. Sneen knitrede under vore fødder, og jeg tror vist, jeg var nærved at dø af kulde. Endelig stod vi ved skovens ende, hvor vi øjnede enkelte lysglimt imellem træerne, og da vi kom videre, så vi en mængde bål, som var spredt over sletten. Et af disse bål syntes ganske nær, og vi så tydelig, at det var en vagtild, hvorom der sad soldater. På samme tid skimtede vi heste, som strakte deres halse over rytternes hoveder og søgte at nærme sig ilden, men allertydeligst så jeg en hvid hund, der sad imellem krigerne nærved bålet. Vi ilede ind i skoven igen, men til vor forskrækkelse fulgte hunden efter os. Den var dog ikke bidsk, men sprang bjæffende og venlig op ad mig, dog hindrede den

mig i at flygte. Kort efter blev vi omringede af krigerne, der med magt førte os hen til vagtilden. Her så jeg til min forundring Casimir i russisk uniform, og han syntes at befale over den hele flok. Hunden var Fidelio, der, ledet af sin drift, da den undslap fra branden, havde opsøgt sin herre, som den nu fulgte.

Næppe fik Casimir øje på mig, før han befalede sine folk at fjerne sig og lod mig og mine ledsagere tage plads ved ilden, selv satte han sig over for mig og betragtede mig længe uden at tale et ord.

"Hvorledes kommer De her, Leontine?" spurgte han endelig.

"Og De, Casimir?" sagde jeg. Herpå svarede han intet, og vi sad tavse foran hinanden, mens luerne oplyste de dunkle ansigter omkring os. Til sidst brød jeg tavsheden og fortalte med få ord mit eventyr.

"Stakkels Leontine!" sagde han, "er De vandret over slige heder og gennem slige skove for at finde Deres hjem igen!" sagde Casimir. Kort efter stod han op, kastede en pels om mine skuldre og bragte mig sin egen hest.

"Stig op, Leontine!" sagde han, "inden i morgen aften skal De være i Warschau."

Selv svang han sig nu op på en anden hest. Sangeren og hans datter måtte tage plads, hver bag sin rytter, og således galopperede vi til den nærmeste landsby.

Landsbyen var fuld af russiske soldater, der alle veg ærbødigt til side for Casimir. Efter kort tid kørte en slæde frem, hvori jeg tilligemed mine to ledsagere tog plads. Slæden blev fulgt af ryttere, på hvem Casimir forsikrede, at jeg trygt kunne stole. Før vi rejste, trådte han hen og rakte mig hånden til afsked.

"Altså står De nu virkelig i række med vore fjender?" sagde jeg.

"Stod jeg ikke der, hvorledes ville det da være gået Dem, Leontine?" svarede han, efter disse ord vendte han sig om og gik.

"Vend tilbage til deres landsmænd, Casimir!" råbte jeg efter ham, men jeg ved ikke, om han hørte det, jeg så ham ikke mere.

De fjendtlige ryttere fulgte mig så langt, som vore landsmænds stilling tillod, således blev det mig ikke vanskeligt at nå vore forposter, hvorfra jeg ilede til Warschau og fandt tilflugt i dette hus."

22. Krigsbegivenheder

Det er historieskriverens pligt at overskue tidens hovedstrøm, digteren derimod dvæler helst ved de mindre sidestrømme og hvirvler nær ved kysterne; dette må være vor undskyldning, når vi her kun i korthed omtaler den egentlige kamp, som vi ene skulle berøre, for så vidt den står i forbindelse med de personers levnedsløb, vi her beskrive.

Adalbert og Bonaventura fulgte som frivillige med rytteriet i hovedarmeen, Czernim derimod stod på den venstre Weichselbred under general Dwernicki. I den første kamp ved Liewiec, hvori kanonerne alene gjorde udslaget, deltog naturligvis de to venner ikke. Kort efter kom efterretningen om Dwernickis første sejr, og en almindelig jubel udbredte sig ikke blot i hæren, men over det hele land.

Nogle dage sildigere, da en del af hæren stod ved Kaluzyn, og da man ventede et stort slag, så Adalbert og Bonaventura pludselig en kvindelig skikkelse til hest, der red hen imod dem. Det var Leontine, som ved efterretningen om Dwernickis sejr ikke kunne holde det ud i Warschau, og der nu kom for at kæmpe ved sin broders side.

"Hvad vil du her?" spurgte Bonaventura.

"Mine landsmænds kamp lader mig ikke sove i ro," svarede hun, "derfor vil jeg nu våge og kæmpe med eder."

"Hvad tænker du på? Hvorledes kan en kvinde deltage i vor strid?"

"Jeg er ikke den første polske kvinde, der strider for sit land, og bliver sikkert heller ikke den sidste."

"O jeg beder Dem, vend tilbage til Warschau!" råbte Adalbert, "her er ikke Deres plads."

"Min plads er der, hvor mine landsmænd kæmper for friheden."

"Skal da dette strålerige øje udstikkes af en fjendtlig lanse?" udbrød Adalbert, "skal denne fine hånd afhugges, skal dette snehvide bryst, der burde være et tempel for kærligheden, nedtrampes under hestenes fødder? Nej, det må ikke ske, jeg ville skælve på valpladsen, mit mod ville forsvinde, hvis jeg vidste, De var der."

"Ti, Adalbert! der er kvinder nok i Warschau, der er nok tilbage, der kan pille charpi og forbinde de sårede," svarede Leontine.

"Og selv om De ingen skade led," vedblev Adalbert, "hvorledes vil det klæde Dem, der er uskyldig og ren, at dyppe Deres hænder i fjendernes blod?"

"Og hvis vi nu tabte et slag," sagde Bonaventura, "hvis du fangedes og blev et bytte for de vilde sejrherrer, hvad så?"

"Derimod bærer jeg tvende råd hos mig," svarede hun og viste dem to terzeroler ved sit bælte, "men da I frygter min nærværelse så meget, vil jeg ikke besvære eder dermed."

Efter disse ord vendte hun sin hest og red bort.

Bonaventura fik tilladelse til at følge hende, dog måtte han kun i kort tid blive borte. Efter to timer vendte han tilbage og fortalte, at hun nu havde fundet en bolig, hvor hun intet havde at befrygte, og hvorfra hun næste morgen ville blive bragt til Warschau.

Den følgende dag forefaldt den mærkværdige træfning ved Dobre, hvori det berømte fjerde regiment lagde grunden til sin

hæder, og hvori nogle få bataljoner i flere timer modstod en uhyre overmagt, anført af den russiske overgeneral selv. På denne dag fægtede også Adalbert for første gang ved sin våbenbroders side, da rytteriet blev angrebet ved Janowka. På valpladsen lagde flere mærke til en dejlig pige til hest, som stred i række med de øvrige, men Adalbert så hende ikke før på tilbagetoget, da han med forfærdelse bemærkede Leontine, der ganske roligt nærmede sig til ham og fortalte, at hun også havde deltaget i kampen.

"Hvor har De da været fra i går af?" spurgte han.

"I denne tid står alle huse åbne," svarede hun, "ikke langt herfra fandt jeg en bolig, hvori jeg hvilede et par timer; uden at agte på nogen indvending, red jeg derpå tilbage igen, men skjulte mig for Dem, indtil kampen begyndte."

Da det var umuligt at hindre denne besynderlige skabning fra at udføre sit forsæt, måtte Adalbert og Bonaventura vel finde sig deri. Hun red nu bestandig ved deres side og delte alle vejens besværligheder med dem; hun var stedse den første på pladsen om morgenen, og den sidste til ro om aftenen. Tit overnattede hun under åben himmel, tit slumrede hun et øjeblik i sin broders telt, og alle bekvemmeligheder bortviste hun med de ord: "Jeg har fra min ungdom af forberedt mig på denne kamp, og jeg er vant til at hvile på den blotte jord og at slumre i træernes grene."

Sikkert glemmer ingen af dem, der i de dage kæmpede nær ved Leontine, nogensinde det indtryk, den skønne ranke kvindeskikkelse frembragte, som red iblandt dem med gevær og lanse på en isabellafarvet hest. De fornemmere officerer smilede venligt, når de så hende, men soldaterne og de yngre

krigere betragtede hende som et højere væsen, som en skytsengel, og hendes nærværelse forøgede i overordentlig grad deres mod; ja selv efter kampen var hendes bifaldssmil den løn, som den tapre heftigst ønskede. På en forunderlig måde syntes også Himlen at våge over hende, for uagtet hun ofte trodsede døden og styrtede sig frem, hvor kampen var hedest, og hvor kuglerne hvislede i græsset, så kom hun dog aldrig til skade og modtog ikke engang det mindste sår.

Selv Adalbert fandt sig da i at se hende på valpladsen; ja i den spænding, hvori han var, forekom hun også ham som en skytsengel, hvem kuglerne ikke kunne nå, og hvem jernet ikke kunne såre. Hans mod svækkedes ej ved hendes nærværelse, tværtimod det voksede derved; bevidstheden om, at hun så hans dåd, styrkede hans arm og fordoblede hans kraft, så det virkelig lykkedes ham undertiden at udmærke sig selv iblandt de kække skarer, der omgav ham.

Midt under krigens anstrengelser vedligeholdt ikke blot Leontine sin sundhed, men hun var endog raskere og skønnere, end hun nogensinde havde været. Hver ædel bedrift af hendes landsmænd fyldte hendes øjne med en stærkere glans, hver tilkæmpet sejr udbredte et højere udtryk over hendes åsyn. Hendes tidligere strenghed mildnedes, og den fasttillukkede rosenknop syntes kun at have ventet på frihedens første morgenstråle for at udfolde sine hundrede blade for lyset.

Adalbert var til stede i flere træfninger, hvori polakkerne sejrede, ja i slaget ved Wawer var han heldig nok til at afværge et sabelhug, der truede Bonaventuras hoved.

Adalbert bivånede også det mærkværdige slag ved Grochow, det første, polakkerne tabte, skønt deres kække og langvarige

modstand mod en firdobbelt overmagt i tidens længde gavnede dem mere end en sejr, idet den vakte en hemmelig frygt i fjendernes hjerter og ganske vandt den offentlige mening for Polen.

Den første følge af dette slag syntes imidlertid ikke heldig, den polske hær trak sig tilbage til Warschau, forstaden Praga antændtes, russerne kunne ses fra voldene, og hovedstadens begejstring afløstes af den højeste skræk.

Den øjeblikkelige frygt forsvandt dog snart, da en ny sejr af Dwernicki tvang fjenden til at fjerne sig fra byen, og da man siden erfarede, at denne allerede havde efterladt tredive tusinde døde på de forskellige valpladser og i de dybe moradser ved Warschau.

Men nu trådte det gamle overmod frem igen, og i det øjeblik, da man netop burde samle alle stridskræfter mod en overlegen fjende, berøvede man hæren sin bedste anfører, idet man befalede general Dwernicki med sine kække tropper at forlade kongeriget og at ile til det fjerne Volhynien for også der at udbrede opstanden.

Efter slaget ved Grochow blev Adalbert og Bonaventura udnævnt til officerer, men kun den første modtog udnævnelsen, Bonaventura modtog den ej: "Jeg vil ikke være bedre end den ringeste blandt mine brødre," sagde han, hvorpå han vedblev at kæmpe som frivillig i soldaternes rækker.

I Warschau genfandt Adalbert pater Vincent, der med sin priors samtykke var kommet hid i spidsen for fem hundrede nye stridsmænd. Adalbert så ham arbejde på voldens befæstning midt imellem borgerne, og efter slaget ved Grochow

var han en af dem, der med størst held beroligede folket og oprettede det sunkne mod.

En dag, noget før hæren igen rykkede i marken, modtog Bonaventura følgende brev fra oberst Czernim:

Et forfærdeligt billede jager søvnen bort fra mit leje, jeg vil derfor anvende det øvrige af natten på dette brev.

Jeg skriver ellers ikke gerne, dog denne gang er der ikke andet for, jeg trænger til meddelelse, og til Warschau kan jeg ikke komme. Hvad De vil fortælle Adalbert af dette brev, må De selv bestemme, alt bør han sikkert ikke erfare.

Dwernicki er en kæk general, og vi har slået fjenden, som De ved. I forgårs aftes, den fjerde marts, kom vi til Lublin; vort indtog var glimrende, staden var illumineret, og vi blev modtaget med almindelig jubel. Først i morgen drager vi videre.

I går, da jeg gik ud for at se byen, blev jeg uformodentlig hilset af en gammel ven, det var Fidelio, der logrende nærmede sig til mig. Af dens nærværelse sluttede jeg, at dens herre heller ikke var langt borte. Mig anede intet godt, det forekom mig også, som om hunden betragtede mig med et sørgmodigt blik. Den løb foran mig og drejede ind i en tværgade, hvor den standsede ved et anseligt hus. Den så sig nu om, ligesom for at være sikker på, at jeg fulgte den, derpå løb den op ad trapperne og blev stående udenfor en dør, hvor den tudede ynkeligt. Jeg bankede på, en opvarter åbnede døren og bad mig være stille, da der lå en hårdt såret officer.

"Det er ham, jeg søger," svarede jeg og trådte rask ind i værelset.

Men jeg ville ønske, at jeg aldrig var kommet derind.

På en prægtig seng lå Casimir dødningebleg, med et udtryk i øjnene, som jeg aldrig før har set hos noget menneske.

"Lad lægen blive borte!" råbte han, "de gyselige jerntænger skulle aldrig mere røre mine blodige sår, lad mig dø i fred, siger jeg!" Dermed lukkede han sine øjne.

"Casimir!" udbrød jeg, og den syge slog på ny øjnene op. Jeg så vel, at han kendte mig, dog syntes han ligegyldig ved min nærværelse. Han lukkede atter sine øjne et øjeblik, som om han ville sove, derpå åbnede han dem pludselig igen: "Jeg har mistet begge mine ben, onkel!" sagde han, derpå tav han en tidlang stille.

"Det bedste er ellers, at det ikke kan vare længe, før den leg er forbi –" lagde han noget efter til.

Jeg havde været forbitret på ham, opbragt i mit inderste hjerte, men nu kunne jeg ikke få et bebrejdende ord over mine læber; stiltiende bøjede jeg mig ned og trykkede et kys på hans blege mund.

Men det lod dog, som han gættede, hvad jeg ikke sagde.

"Jeg ved, I betragter mig som en landsforræder," udbrød han, "jeg har fulgt den fremmede kvinde, som I kalder hende; men nu er hun mig ikke fremmed, hun er mig kun alt for bekendt, for hun er jo min søster, og desuden –"

Her tav han pludselig og stirrede med et forvildet blik rundt om sig.

"Hvoraf ved du det?" spurgte jeg.

Da rakte Casimir mig et brev, som han havde båret på sit bryst. Det indeholdt et par linjer fra Emilie, skrevet med

skælvende hånd, i hvilke hun åbenbarede ham den hele hemmelighed.

"Husk, at De må ligge roligt og ikke tale for meget," sagde opvarteren, "det har doktoren befalet."

"Jeg bryder mig fanden om doktoren, jeg vil tale, når jeg har lyst, kommer så døden hurtigere derved, skal den være velkommen."

Der syntes mig virkelig, som om den stakkels dreng havde ret, og jeg lod ham derfor sige, hvad han ville.

Nu fortalte han mig blandt andet, hvorledes det var gået til, at han blev russisk officer. Det vigtigste af denne fortælling gentager jeg her, da den dog, som mig synes, indeholder en slags undskyldning for ham.

Dengang han sidst forlod mig, red han om som et rasende menneske og spurgte alle dem han mødte, om de ikke havde set Emilie. Til sidst kom han til et enligt hus, udenfor hvilket han så den russiske spion Iwan. Han gentog for ham sit sædvanlige spørgsmål, men Iwan syntes ikke at høre ham, vendte ham ryggen og ilede bort. Casimir ville ride efter ham, da fik han øje på major Zeltner, der stod i døren og vinkede ad ham. Det faldt ham nu ind, at denne mand, der kendte så mange krogveje, vel kunne give ham et godt råd og være ham til hjælp, hvorfor det ikke blev Zeltner vanskeligt at lokke ham indenfor, hvor Casimir fortalte ham grunden til sin fortvivlelse.

"Hør!" sagde Zeltner, "før opstanden er dæmpet, kan du, så længe du bliver i dette land, aldrig gifte dig med Emilie."

"Hvorfor ikke?" spurgte Casimir.

"Dine landsmænd ville hade og forstøde dig, hvis du gifter dig med en russisk kvinde," svarede Zeltner.

"Det bryder jeg mig kun lidet om," sagde Casimir.

"Men du vil udsætte hende for krænkelser og fornærmelser," bemærkede Zeltner.

"Den, der siger hende et eneste fornærmeligt ord, skal få med mig at bestille," svarede Casimir.

"Du er en rask karl," sagde Zeltner; "når du kunne vinde Emilies hånd, ville du da gå i russisk tjeneste?"

"Hvorledes skulle det hjælpe mig?" spurgte Casimir.

"Troskab er nu så sjælden iblandt dine landsmænd," svarede Zeltner, "at en polak, der ikke svigter sin herre, vil blive båret på hænderne både af kejseren og af storfyrsten; jeg selv formår også noget hos den sidste, jeg skal give dig et anbefalingsbrev med, og til sidst, når du strider kækt, som du efter din natur vil, og har slige talsmænd som kejseren og storfyrsten, da skulle din fader være en ganske anden mand, end han er, hvis han ikke gav efter."

"Zeltner er en listig ræv," blev Casimir ved, "og jeg, som kun tænkte på, hvorledes jeg skulle få Emilie igen, løb snart i fælden. Jeg opsøgte storfyrsten, til hvem Zeltner gav mig et brev, og som jeg endnu fandt, før han havde forladt kongeriget; jeg blev venligt modtaget og fordelagtigt ansat, som de kalder det; og nu ligger jeg her, som du ser, det er den hele historie."

Da Casimir havde fuldendt denne korte fremstilling, der ofte blev afbrudt af smerteskrig, sank han hen i et slags bedøvelse.

Noget efter samlede han igen sine kræfter og fortalte mig, at han igennem Zeltner, da den russiske hær allerede var rykket ind i Polen, havde erfaret Emilies opholdssted. Han skrev hende nu til og modtog nogen tid derefter de linjer fra hende, som han viste mig. Da han havde modtaget disse, styrtede han sig som

et rasende menneske mod vore kanoner og var derved kommet i den tilstand, hvori jeg fandt ham.

Opvarteren nærmede sig nu med et lægemiddel, som han sagde, det var på tiden at tage. Casimir svarede, at han ikke tog en dråbe.

"Men det er opium," bemærkede opvarteren, "det dæmper smerterne."

"Dæmper det smerterne, så skal jeg tage det, om det så var gift," svarede Casimir og nedslugte med begærlighed lægemidlet, hvorefter han hensank i en urolig søvn, under hvilken jeg blev siddende ved hans leje.

Først efter flere timer slog han igen øjnene op.

"Er du her endnu, onkel?" sagde han, derpå tav han et øjeblik.

"Jeg vidste ikke, at der var slige smerter til," sagde han derpå, "jeg har dog ikke frygtet, når kuglerne hvislede om mig, mit hjerte slog utålmodigt, hver gang stridshesten vrinskede, død og fare skrækkede mig aldrig; men således at sønderrives levende! – O, ingen ved, hvad det vil sige, uden den, som har gennemgået det. Naturen gyser under kniven, hver nerve skælver, siger jeg dig. – Ak, og når nu den uhyre smerte er overstået, da mærker man snart, hvorledes alle pulse sørger, hvorledes alle livsånder bedrøves over det uhyre, uerstattelige tab. Sjælen føler da vel, at alle livets blomster er visnede, at den evige smertes udtryk aldrig mere skal bortvige fra kinden, at den sommerfugl, der brændte vingerne, nu ingen del mer har i livets glæder, ingen trøst har tilbage uden den, som døden skænker."

Jeg gøs ved disse ord, for der var et udtryk deri, som kun sandheden kan give, og som næppe nogen kunst er i stand til at

efterligne.

"De andre visner langsomt," blev han ved, "det ene af deres hår bliver gråt efter det andet, en rynke kommer langsomt efter den anden, og de mærker næppe, hvorledes sommeren overgår i høsten, de har tid at vænne sig til vinteren, før den frembryder, og husker da næppe mer, at det engang har været forår; jeg derimod, jeg var i det ene øjeblik frisk og blomstrende, og i det næste en sønderknust orm, der kun skilles fra ormen på marken ved det fortrin, at den kan føle smerten stærkere. Giv mig mer opium, mer endnu!"

Med disse ord sank han tilbage på sit leje.

Jeg måtte nu gå bort, forretninger kaldte mig, og først henimod midnat vendte jeg tilbage.

Den syge lå igen med åbne øjne.

"Hvad er klokken?" råbte han.

"Halv tolv," svarede jeg.

"Hvad, endnu ikke mere!" sukkede han, "har da minutterne udstrakt sig og er blevet til timer? Jeg troede, det allerede var morgen, og dog er der ikke endnu gået fem minutter, siden jeg sidste gang så på uret."

"Jeg havde allerede længe endt denne kval," sagde han kort efter, "hvis jeg ikke frygtede for, at disse erindringer skulle bygge deres bolig i forrådnelsen og endnu bevæge sig på bunden af den knuste hjerne ligesom spøgelser i de gamle ruiner."

"Hvilke erindringer?" spurgte jeg, for jeg mente, at det var anger over, at han havde svigtet sit fædreland.

"Erindringerne om Emilie, om –"

De ord, han nu udtalte, bragte mig til at gyse i min inderste sjæl, og de er af den art, at jeg ikke vover at betro dem til dette brev, som muligvis kunne falde i fremmede hænder.

I et andet øjeblik syntes også mildere følelser at røre sig i ham, han greb da min hånd, trykkede den og takkede mig, fordi jeg ikke ganske slog hånden af ham, han bad mig at hilse Adalbert og sørge for Fidelio, den eneste ven, hvis godhed han endnu ikke havde forspildt. Om sin fader talte han med harm og forbitrelse og påstod, at han fornemmelig var skyld i al hans ulykke.

Om morgenen traf jeg hans læge, han gav kun lidet håb, jeg drog omsorg for, at Casimir, hvis han kom sig noget, kunne blive ført hjem til mine ejendomme i Syd-Polen for der i stilhed at plejes. På denne dag talte Casimir ikke så meget, han syntes bedre at finde sig i sin skæbne og tilstod også, at smerterne var formindskede.

Da jeg forlod ham, bad han mig igen om at hilse Adalbert, dette lovede jeg og gik min vej.

Hvorledes jeg forresten var til mode, hverken kan eller vil jeg beskrive, for jeg har elsket få mennesker mere end Casimir, jeg har båret ham på mine arme, da han var lille, jeg har leget med ham, da han blev større, han har siddet på mine knæ, jeg har lært ham at føre sværd og at ramme den flyvende falk i luften, og nu – dette er altså følgen af starostens gerninger og af alle hans og hans venners kunster. Når jeg tænker på disse statsmænd, da synes de mig at ligne en slags liggehøner, der udruger æg, som de tror deres egne, men som Djævelen egentlig har lagt dem i reden.

Ja, i sandhed, blandt os gamle findes der endnu en mængde fordærvet blod, derfor vil næppe nogen af os se det forjættede land.

Farvel! Jeg iler til Volhynien, for at lege terninger om død og liv.

Czernim.

Efterskrift: Nu fik jeg bud derom, den arme dreng er allerede dér, hvor gåderne løses. Da opvarteren var borte, krøb han, rimeligvis med stor anstrengelse og smerte, hen og greb en ladt pistol og skød sig lige ind i hjertet. Endnu engang, farvel! Fidelio skal aldrig skilles fra mig.

Under læsningen af dette brev forekom det Bonaventura, som om han hørte de tunge skridt af gengældelsens gudinde, der, hvor langsomt hun end går, dog aldrig forfejler sit mål. Efter nogen betænkning blev han imidlertid enig med sig selv om, at dette brev skulle blive en hemmelighed for Adalbert.

23. Lykke og ulykke rækker hinanden hånd

Mod enden af marts rykkede hæren igen i marken. I den første træfning var Adalbert ikke med, i slaget ved Dembe derimod fulgte han Scarzynski, da denne overfaldt det russiske fodfolk. Men i det efterfølgende angreb af det fjendtlige rytteri fik han et skud i knæet, mens hans hest i samme øjeblik blev ramt af et lansestik, så den stejlede og kastede ham til jorden. Kort efter galopperede en række af heste henover ham, dog uden at tilføje ham nogen skade. Imidlertid havde han fået et stærkt slag i siden, og kunne aldeles ikke rejse sig op; kort efter tabte han bevidstheden.

I denne bevidstløse tilstand blev han med flere sårede bragt til Warschau. Her blev han ved Leontines omsorg optaget og plejet i det hus, hvori hun selv tidligere havde fundet tilflugt. Da han vågnede, lå han på sygelejet og befandt sig meget mat.

"Hvor er jeg?" råbte han, "har vi sejret eller ikke?"

"Vi har vundet en glimrende sejer," sagde en røst, som han vel kendte. Han ville da vende sig om, men en skærende smerte i siden hindrede ham.

"Leontine! Kan jeg tro mine egne øren, er det virkelig Dem?" råbte han.

"Jeg har kæmpet ved Deres side," svarede hun, "og jeg har lovet mig selv ikke at forlade Dem, før Deres sår er lægt."

"Er det muligt!" udbrød igen Adalbert, og et udtryk af den højeste tilfredshed malede sig i hans øjne, mens blodet strømmede stærkere gennem hans årer og farvede hans kinder med en glans, som de længe havde savnet.

"En kæk soldat, der har vist, at han mener det ærligt med sit land, kan vel fortjene et stort offer," svarede hun, "men nu må De ikke bevæge Dem, da vil De snart vinde Deres sundhed igen, og vi vil samlet ile til kampen."

Ro var virkelig nødvendig for Adalbert; for ikke blot hans sår i knæet var betænkeligt, men hans venstre hånd var desuden blevet forvredet ved faldet, og et ribben var knust, så det lod til, at det ikke ville gå så hurtig med hans helbredelse, som Leontine håbede.

Adalbert sukkede dybt ved tanken om, at han nu, da den alvorligste kamp forestod, var fængslet til sygelejet. Leontine forelæste ham troligt enhver beretning fra krigsskuepladsen, hendes øjne glinsede, hver gang hun læste om en ny sejer, og man så tit, hvorledes hun kæmpede med sig selv for at holde det løfte, hun havde givet Adalbert; imidlertid overvandt hun sig dog og var da dobbelt ivrig for at opfylde ethvert af hans ønsker og undertrykte enhver utålmodig ytring, så længe hun sad ved hans leje.

Men når hun stod alene på sit værelse, da fyldtes hendes øjne med tårer, da sank hun på sine knæ og bad til Gud og den hellige jomfru, at de dog endnu ville forunde hende den lykke at deltage i hendes landsmænds kamp og med egne øjne at se deres heltegerninger.

For at forstå Leontines opførsel må vi erindre, at hun var et væsen, som øjeblikket kun havde liden magt over, og hvis hengivenhed ene kunne vindes ved vane og ved lang omgang. En sådan vane bandt hende nu til Adalbert, ligesom den tidligere havde bundet hende til hendes søster og til det land, hvor hendes vugge havde stået.

"Der skal lang tid til, før man vinder Leontine," skrev Bonaventura til Adalbert, "men har du først vundet hende, da opofrer hun sine kæreste ønsker for dig og er dig tro til døden."

Efterretningerne fra krigsskuepladsen antog snart en anden natur, uenighed og skinsyge vågnede blandt hærførerne, og uagtet der endnu skete glimrende bedrifter, så opstod der dog tit en vaklen og uvished i hærens bevægelser, ja undertiden en fuldkommen stilleståen, der viste, at den polske hær, selv om den forstod at tilkæmpe sig glimrende sejre, dog kun lidet forstod at benytte dem.

Malakowskis fald og Dwernickis overgang til Galizien var de første store ulykker, som denne gang ramte Polen. Adalbert rystedes dybt, og Leontine blegnede som døden, da de hørte det. Ængstelse vaktes nu hos alle dem, der mente det vel med deres fædreland, og det blev siden til et almindeligt mundheld i Polen: "Med Dwernicki har al lykke forladt os."

Efter Dwernickis bortfjernelse fra krigsskuepladsen tiltog uenigheden hver dag, idet de vildeste af folkepartiet og de ensidigste blandt adelen gensidigt tillagde hverandre skylden for ulykken.

Noget efter kom Czernim til Warschau. Efter Dwernickis tilbagetog flygtede han forklædt fra Galizien over grænserne, og da den venstre Weichselbred ikke var besat af russerne, kunne han endnu nå hovedstaden. Af Czernim erfarede Adalbert sin broders død, som gik ham dybt til hjerte; dog opfyldte de offentlige anliggender den gang således hans sjæl, at han ikke i den grad overlod sig til smerten, som i roligere tider ville have været tilfældet. Forresten erfarede han aldrig de nærmere omstændigheder ved Casimirs død.

Nu forefaldt det uheldige slag ved Ostrolenka, der virkede som et forstenende medusahoved på flere af de øverste hærførere. Overmod gik da hos mange over til modløshed, anelse om ulykke fyldte hjerterne, armeen trak sig langsomt tilbage, og man opgav de fordele, som en række af sejrvindinger havde tilvejebragt. Dog skete der endnu heltegerninger, som viste, at krigernes mod ikke var udslukt, og at der måske kun behøvedes et dristigt talent i spidsen for hæren for atter at fængsle krigslykken til den polske ørn.

Men dette talent blev ikke fundet, de bedre generaler fortrængtes af mindre gode; på samme tid kom friske tropper til den russiske hær, der således, uagtet halvdelen deraf var ødelagt, nu igen voksede til et overvejende antal.

Imidlertid vågnede, som sagt, de gamle stridigheder i Polen, de russisksindede hævede igen hovederne i vejret, opsætsighed viste sig blandt generalerne, folket ophidsedes af rasende skrigere til uorden og mord; de talere, der, lig pater Vincent, formanede til fred og forsoning, blev ikke mere hørt, og følgen var, at Polens skæbne til sidst nedlagdes i rænkesmeden Krukowieckis hænder, som, ledet af egennyttige hensigter, planmæssigt styrtede sit fædreland i undergang.

"Det er ikke vore fjenders antal," sagde Adalbert, "ikke deres hærføreres erfarenhed, der overvinder os, for over alt dette har vi ofte sejret, men det er – desværre må jeg denne gang give min fader ret – det er selvrådighed og uenighed, disse djævelske ånder, der allerede i så mange århundreder har sønderslidt vort indre, hvilke nu igen vrister os sejren af hænderne."

Noget før Krukowiecki havde revet magten til sig, vendte også Bonaventura såret tilbage til Warschau.

"Hvorledes er hærens stemning?" spurgte Adalbert, da han første gang så ham igen.

"Hæren er fuld af mod, hvis det blot blev brugt. Hvis generalerne uden at underhandle, uden at beregne fjendernes antal, blot havde ført os rask fremad, da var der ikke blevet en mand tilbage, der kunne bringe efterretningen om russernes nederlag til Petersborg."

"Tror du, at vi slet intet kan vente af de fremmedes deltagelse?"

"Jo vist, de hænger den polske ørn i deres urkæder og maler vore helte på deres tobaksdåser og på deres pibehoveder, men dog vedbliver de roligt at ryge, og når piben er til ende, tænder de den på ny, videre går deltagelsen ikke."

"Så er det ikke tid at ligge her længere," sagde Adalbert og rejste sig op, "hvad så lægen indvender, så har jeg i det mindste kraft til at kæmpe på volden og til at falde med ære."

Leontine så på ham med et smerteligt smil.

"De vil skade Dem selv derved," sagde hun, "men De har ret, De kan ikke handle anderledes."

Virkelig beholdt Adalbert en svaghed i sit knæ, hvilken aldrig siden forsvandt.

Straks efter sin hjemkomst erklærede Bonaventura sig med heftighed for Krukowiecki, som den gang forgudedes af folket. Ja, før han endnu var fuldkommen lægt, besøgte han de patriotiske forsamlinger og deltog i flere af de vilde optrin, ifølge hvilke den højeste magt blev nedlagt i Krukowieckis

hænder; siden forandrede han sin mening og angrede sin foregående ubetænksomhed.

Imidlertid var russerne rykket over Weichselen, faren nærmede sig hver dag mere, og til sidst stod de kun en mil borte fra Warschau.

I denne tid havde Bonaventura flere hemmelige samtaler med Leontine, og på den dag, da Adalbert igen havde meldt sig til tjeneste i hæren, trådte Bonaventura ham i møde med sin søster ved hånden. Czernim og pater Vincent fulgte dem.

"En kvinde er i vore dage en forladt skabning," sagde Bonaventura, "vil du derfor tage dig af Leontine, når jeg er borte, Adalbert?"

"Jeg vil opofre liv og ejendom for hende, hvilket øjeblik det forlanges," svarede Adalbert.

"Nu, så tag hende da, for det aner mig, at jeg ikke bliver længe hos eder," sagde Bonaventura.

Adalbert stod ganske forbavset ved denne tale og svarede ikke et ord, for han kunne ikke engang fæste lid til sin egen lykke.

"Tag du hende, Adalbert!" sagde Czernim, "tag hende heller i dag end i morgen! Grib øjeblikket, før det svinder dig af hånden, min dreng! for livet er usikkert, og i morgen er måske det hele forbi."

"Eders ægteskab var et af Alexandras højeste ønsker," lagde munken til.

"Du himmelske Gud!" udbrød Adalbert, mens blodet samledes så stærkt om hans hjerte, at han åndede trangt og

blegnede derved, "Leontine! er det sandt, er det virkelig Deres vilje?"

"Havde hun, der er så forelsket i valpladserne, vel siddet her så længe ved dit sygeleje, hvis det ikke var hendes vilje!" svarede Czernim. "Hun tænkte først at skænke dig sin hånd, når landet var frelst, men da det kan vare noget længe, før det sker, og da du nu engang –" (her pegede Czernim på Adalberts sårede knæ) "- bærer et ridderbånd, som i hendes øjne langt opvejer den engelske hosebåndsorden, så –"

Nu trådte Leontine frem og rakte Adalbert sin hånd.

"Ja," sagde hun med et vemodigt smil, "hvis de få dage, jeg har tilbage, kan kaste noget lys over Deres liv og belønne Dem for de ofre, De bragte Deres land, så er jeg rede til at række Dem min hånd."

Endnu samme aften blev Adalbert af pater Vincent viet til Leontine.

Kun den, der har oplevet et sligt sammentræf, kun den, til hvem den dybeste sorg og den højeste glæde engang hånd i hånd har nærmet sig, kan fatte den blandede følelse, der i denne tid gennemstrømmede Adalberts indre; for uagtet han inderligt skønnede på sit held, så vidste han dog næsten med vished, at det ikke kunne vedblive. Ja, tit var han til mode, som om han befandt sig i en fortryllet egn, hvori en venlig ånd gik ved hans side og rakte ham paradisiske frugter, men på samme tid forekom det ham, som om alt dette kun var en drøm. Og når han så på Leontines ansigt, da syntes det ham, som om han pludselig måtte udstøde et højt og skærende smertesskrig, under hvilket hun selv og den hele herlighed ville splittes ad

som skygger i luften, hvorefter han ville stå forladt tilbage i en øde ørk.

"Er du nu tilfreds?" spurgte Bonaventura Adalbert kort efter dennes giftermål.

"Hvis jeg nu skal dø, da kan jeg dog sige, at jeg nogle dage har levet," svarede Adalbert.

Bonaventura rystede på hovedet ved disse ord.

"Lykkelig er den, hvis længsel en kvindes besiddelse kan mætte," sagde han.

"Og når vil din længsel mættes?" spurgte Adalbert.

"Først når slavelænkerne falder fra den undertrykte verden," svarede Bonaventura.

Nogle dage sildigere, da Adalbert, Bonaventura og Leontine var samlet, nærmede pater Vincent sig til dem med et forseglet papir.

"Dette brev er fra Alexandra," sagde han, "og det er nu på tide, at I modtager det."

Brevets indhold var følgende:

> "Til mine søskende.
>
> Da det således, som du og din broder er, min Leontine, forekommer mig rimeligt, at I engang fattige og forladte må søge tilflugt i fremmede lande, så har jeg lidt efter lidt, dels ved salget af mine juveler, dels på andre måder, sammensparet en kapital, der kan sikre eder en tålelig fremtid. Denne kapital, som består af ti tusinde dukater, vil blive udbetalt til den af eder, der foreviser dette brev til den højærværdige fader, dominikanerklosterets prior i byen Krakau. Brevet selv vil ikke blive eder overgivet, før den ulykke, jeg frygter, allerede er nær for døren. Skulle

den mod formodning ikke indtræffe, da beholder pater Vincent pengene, så længe han lever, og uddeler renterne deraf til de fattige efter sit bedste skøn, og I arver først kapitalen efter hans død og deler den imellem eder i lige lodder.

Gud velsigne eder begge! Hvor I går, vogter en højere hånd på eder, og efter en kort smerte skal I indgå i den evige fred.

Eders forangangne søster

Alexandra."

24. Den sidste kamp

Kort efter Krukowieckis udnævnelse til hoved for den ny regering forlod en del af hæren Warschau under Romarinos anførsel for at udføre et strejftog i omegnen. Dette erfarede russerne og besluttede nu, da besætningen var svækket, hvad det så skulle koste, at storme byen.

Da Adalberts hånd endnu ikke mægtede at styre en hest, tog han denne gang tjeneste ved fodfolket, hans eksempel fulgte Bonaventura, der, drevet af en sælsom anelse, udbad sig en plads på en af de yderste skanser foran landsbyen Wola, hvor dog ingen af de polske hærførere troede, at angrebet ville begynde.

Adalbert stod på den anden forsvarslinje under Uminskis befaling, Czernim havde en rytterkommando i nærheden af ham på samme linje, også pater Vincent var med på volden, hvor han vandrede gennem krigernes rækker og opmuntrede soldaterne til striden.

Leontine blev heller ikke denne gang tilbage, og skønt man sagde hende, at hendes nærværelse kun lidet ville nytte, så indfandt hun sig dog, ligesom hun plejede, og holdt snart hos Adalbert, snart nærved Czernim, der havde sin inderlige glæde af hende. Også mellem tropperne frembragte hendes nærværelse endnu den gamle begejstring.

Da Bonaventura sidste gang så Adalbert og Leontine, trykkede han dem med usædvanlig heftighed til sit bryst.

"Farvel!" sagde han, "det kunne nu måske vare noget, til I ser mig igen."

"Hvorfor er du så bevæget?" spurgte Adalbert.

"Det bæres mig for, at jeg ikke skal overleve mit lands undergang," svarede Bonaventura og gik tankefuld bort.

Det var en klar efterårsmorgen klokken fem, da man pludselig hørte et par enkelte skud fra den russiske lejr, kort efter forkyndte en torden af mangfoldige ildsvælg, at det afgørende øjeblik var kommet. Efter halvanden times forløb hørtes et bedøvende skrald, hvorved jorden bævede, på samme tid så man en tyk hvid røgsky, der hævede sig i luften på den kant, hvor Wola lå. Man sendte bud for at erfare, hvad der var foregået. Inden buddet kom igen, udbredte angrebet sig også på den side, hvor Adalbert stod, her blev imidlertid russerne med stort tab slået tilbage. Man jublede allerede højt over sejren, da man endelig erfarede, at angrebet på fløjen kun var et skin, og at russerne med deres hovedstyrke var trængt frem imod landsbyen Wola, at de to skanser, der lå foran den, var stormet, og at fjenden endelig, efter en fortvivlet modstand, havde bemægtiget sig Wola selv.

Alle de polske krigere, der havde nogen militær indsigt, blegnede, da de hørte dette; for Wola var midtpunktet i forsvarslinjen og nøglen til Warschau.

Man begreb ikke, hvorledes det var muligt, at et så stærkt befæstet punkt, hvis forsvar var betroet til de kækkeste mænd, så hurtigt kunne falde, først sildigere erfarede man, at den svage besætning hele tiden havde kæmpet med den russiske hovedstyrke uden under kampen at modtage den mindste forstærkning.

Kort efter nærmede en officer sig til Adalbert.

"Bonaventura Zaleski er død," sagde han; "han har sprængt sig i luften med løjtnant Gordon, da de ikke kunne forsvare skansen længere."

"Ti for Himlens skyld!" hviskede den blege Adalbert, "ser De ikke, at hans søster næppe er tolv skridt fra os!"

"Nej, skjul det ikke for mig!" sagde Leontine, der nu red nærmere, "han er død den død, han ønskede, og skal Polen gå til grunde, da kan han sige, at han var den lykkeligste af os."

Næppe hørte Adalbert, at man, om muligt, ville tage Wola tilbage, før han udbad sig tilladelse til at være med imellem de stormende som frivillig. Leontine betragtede ham da smilende, idet hun blev bleg som et lig.

"Jeg følger dig," sagde hun, "jeg ved, at du går til døden, derfor bliver jeg ikke tilbage."

Adalbert bønfaldt hende med stor iver om at blive hjemme; den strid, som i denne anledning opstod imellem dem, bilagdes imidlertid snart ved en ordre fra hærføreren, der bød Adalbert at blive på sin plads.

Om eftermiddagen fornyedes kampen om Wola, men russerne havde nu befæstet dette vigtige punkt så stærkt, at polakkerne, trods al deres tapperhed, ikke kunne tage det tilbage igen, og endelig tav kanonerne, og dødsstille fulgte ovenpå stormen.

Sildigere besøgte Czernim Adalbert. Han syntes stærkt bevæget, og man så, at han havde fældet tårer.

"Der er sket vidundere af tapperhed," sagde han, "næsten i to timer har ni kanoner værget sig mod halvfemsindstyve, og tre kompagnier har modstået kernen af den russiske arme; var der blot kommet undsætning i tide, da var Wola aldrig faldet i

fjendernes hænder, men hvad hjælper det alt; først har den feje skurk Krukowiecki nægtet de tapre mænd al hjælp og givet vor vigtigste skanse i fjendehånd, og nu handler han oven i købet om at overgive byen."

"Det er ikke muligt," råbte Adalbert, "endnu er jo vor linje urørt, og hvert øjeblik kan Romarino vende tilbage."

"Du skal dog se, at jeg har ret," svarede Czernim.

Samme aften modtog Adalbert et brev, som Bonaventura havde efterladt med den befaling først at overgive det, når man fik efterretning om hans død. I dette brev tog han afsked med sine venner og erklærede, at han var blevet enig med befalingsmanden på den fire og halvtredsindstyvende skanse om, at de, når de ikke kunne forsvare sig længere, ville sprænge skansen i luften.

"Brave Bonaventura!" udbrød Adalbert, da han havde læst dette brev, "denne dåd vil aldrig dit fædreland forglemme."

"Vor smertes hav er nu så stort," sagde Czernim, "at selv de bedstes død kun er lig en dråbe i oceanet."

Der var sluttet en kort våbenstilstand, under hvilken fjenderne opstillede to hundrede kanoner på Wola mod Czyste, som dannede midtpunktet i den anden linje, skønt dette var aldeles imod de betingelser, under hvilke våbenstilstanden blev afsluttet.

Klokken to næste dag begyndte stormen på ny, efter at Krukowiecki forgæves havde villet overtale de øvrige regeringsmedlemmer til at overgive staden. Alle angreb på den venstre fløj, som Uminski anførte, mislykkedes også denne dag, hvorimod de to hundrede kanoner, der tordnede mod Cyste,

virkede med en uimodståelig kraft. Til sidst, da kanonerne på Czyste var bragt til tavshed, stormede fjenderne, en gang blev de vel tilbagedrevne, men da mandskabet på Czyste heller ingen undsætning fik, bragte et nyt angreb endelig også dette vigtige punkt i fjendernes hænder, og nu var også den anden linje brudt.

Denne skanse stræbte man ligeledes at tage tilbage igen; Uminski understøttede angrebet, og Adalbert var denne gang imellem de kæmpende, landsbyen Wola gik op i luer, der anrettedes et uhyre blodbad på russerne, og uagtet Czyste ikke kunne tilbageerobres, så havde dog heller ikke Uminski tabt en eneste skanse på sin fløj, og stod nu truende i russernes ryg og på deres flanker. Den næste dag var derfor sikkert blevet meget farlig for dem, hvis ikke Krukowiecki, for at fuldende sit forræderi, mod Uminskis vidende med list havde lokket en stor del af hans folk bort fra skanserne. Da nu desuden den del af hæren, der skulle tjene til undsætning, af Krukowiecki var bortsendt over Weichselen til Praga, så blev det endelig umuligt længere at fortsætte kampen.

På denne måde nødtes polakkerne til at overgive staden. Imidlertid efterlod dog russerne mere end fem og tyve tusinde lig foran Warschaus volde, og en af deres bedste generaler har selv tilstået, at ikke blot denne hær, men det hele russiske rige havde stået på spil, hvis Romarino med sine friske tropper var ankommet den anden aften, mens russerne endnu var udmattede af kampen.

Blege og fortvivlede samledes de polske krigere i Praga. Hæren besluttede at drage mod norden til fæstningen Modlin. Flere officerer skikkedes til Romarino, der allerede stod

Warschau ganske nær, med den befaling, at han skulle forene sig med hovedarmeen. Blandt disse officerer var også Adalbert, der begav sig på rejsen, fulgt af Leontine, som nu til sin sikkerhed omskiftede den kvindelige dragt med mandsklæder.

Men i Romarinos hær rørte sig igen den gamle ulydigheds ånd. Der var mange adelsmænd omkring ham, blandt andre også grev Larinski, disse ønskede ikke at forene sig med folkepartiet, som befandt sig i den anden hær, derfor var Romarino døv for alle de sindiges forestillinger. Da nu kosakkerne spærrede tilbagevejen for den enkelte og udøvede de største grusomheder, hvor de kom frem, så nødtes Adalbert, der ikke ville udsætte Leontine for et så farligt møde, til at blive hos Romarino.

Denne trak sig imod syden, og Adalbert måtte med smerte se, hvorledes den ånd, der rørte sig i hærførernes inderste, også udbredte sig blandt mandskabet, ulydighed og uorden tog også her overhånd, hele regimenter opløste sig, og under dette ulykkelige tog splittedes og spildtes landets sidste kræfter.

Endelig opgav Romarino enhver krigersk plan og besluttede at frelse sig til Galizien. Imidlertid stod den kække Rozyki med sine tropper i Sandomir nær ved Weichselen, og Romarino tillod enhver, som var i stand dertil, at forene sig med ham. Flere, blandt andre Adalbert og Leontine benyttede denne tilladelse. De kom lykkeligt over Weichselen og forenede sig med Rozykis lille hær, og Adalbert havde endnu den glæde at deltage i træfningen ved Logow, en af de sidste, hvori det polske heltemod trodsede en overlegen fjende.

Først foran byen Krakau nedlagde Rozyki sine våben, Adalbert og Leontine fandt da lejlighed til at nå

dominikanerklosteret, hvor den ærlige prior ganske rigtig udbetalte dem den kapital, Alexandra havde nedlagt hos ham. Derpå måtte de fortælle ham alt, hvad de vidste om pater Vincent.

"Han er en tro arbejder i vingården," sagde endelig den gamle prior, "jeg havde håbet, at han skulle lukke mine øjne og påtage sig opsigten over arbejderne efter min død, men nu er vel også det håb forspildt."

Forklædt ilede Adalbert og Leontine igennem fristaden Krakau, hvor de med smerte hørte russernes jubel og deres sejrssange. De vovede også på kort tid at besøge deres gamle hjem, hvilket ikke faldt dem vanskeligt, eftersom alle veje var dem velbekendte, og de i hver hytte var sikre på et tilflugtssted.

En dag, da de gik forbi et lidet bræddehus, så de en ældgammel mand, der sad udenfor døren på en sten og varmede sig i den sildige efterårssol. Han syntes aldeles nedsunken i sine egne tanker og bemærkede dem ikke, men Leontine kendte ham straks, det var den ældste af de oldinge, hun havde set ved Czernims fest. Han genkendte derimod ikke hende, uagtet han betragtede hende længe.

"Jeg har set spidse huer [Note 4)] i min hytte," sagde han endelig, "og de har sønderslået min skål og bortført mine geder, men jeg lider dog ingen mangel, for mine naboer bringer mig, hvad jeg behøver."

"Ja, ja, fra de spidse huer kommer al vor ulykke," svarede Adalbert.

Oldingen sad nu igen længe tavs, endelig sagde han: "Med Polen har det dog ingen nød, for så længe klokkerne klinge i

Krakau og de helliges sange høres i Himlen, kan ikke dette land forgå."

"Kun den, hvis forstand er gået krebsegang, og der er blevet til et barn igen af alderdom, kan endnu tro, at Polen vil bestå," sagde Adalbert.

"Ja, ja, Polen står sig nok," sagde igen den gamle og nikkede venligt.

Leontine nærmede sig nu og trykkede et par sølvmønter i den gamles hånd.

"Gud velsigne Sobieski!" sagde igen denne, "hans ånd hviler endnu over landet, derfor står det sig nok, når enden kommer."

"Måske har den enfoldige talt et visere ord, end de kloge ville tro," sagde Leontine, idet hun langsomt gik videre.

"Polen står sig nok," sagde den gamle atter, og uden tvivl var disse ord blevet hans mundheld, for Adalbert, der dvælede et øjeblik efter Leontine, hørte ham gentage dem flere gange.

I selskab med et par handelsmænd flygtede Adalbert og Leontine til Galizien. Da de trådte frem bag en høj og allerede var nær ved Weichselfloden, der danner grænsen imellem landene, mødte de en flok dådyr, som hurtigt ilede bort, da den så dem. Kun en snehvid då blev stående noget borte og betragtede Leontine. Det var den samme, som hun så tit havde besøgt og fodret i skoven. Hun lod da sine ledsagere gå forud, hvorpå hun nærmede sig til det hvide dådyr, der også kom hende i møde. Pludselig standsede hun ved et vildt kastanjetræ og plukkede hurtigt nogle af dets frugter, som hun rakte dyret, der gerne spiste dem af hendes hænder. Derpå satte hun sig ned i græsset, hvorefter dåen lagde sig ved hendes side og hældte sit hoved til hendes barm. Hun klappede den nu og

tiltalte den under strømme af tårer, mens den betragtede hende med kloge og sørgmodige øjne, ligesom den forstod hendes smerte. Endelig rejste hun sig og gik, og den fulgte hende, indtil hun nåede sine ledsagere, her standsede den, men da hun fjernede sig, steg den op på højen, hvor den, så længe Adalbert kunne øjne den, blev stående og stirrede ned efter hende. Leontine og hendes ledsagere nåede imidlertid Weichselfloden, hvor de fandt en båd i beredskab, i hvilken de tog plads; båden drev da sagte for strømmen, men Leontine stod bleg som et marmorbillede og stirrede på dådyret og på højen, til denne endelig skjulte sig bag andre høje. Nu landede båden i Galizien, og Leontine steg ud og gik videre uden at mæle et ord, men Adalbert kunne næppe holde sine tårer tilbage, da han så den vemod, der stod malet i hendes åsyn, og det forekom ham, ligesom om det var skovens genius selv, der, for at bringe sin tro datter den sidste afsked, havde sendt dette dyr.

Fra det øjeblik Leontine forlod sit fædreland, veg den ungdommelige rødme bort fra hendes kinder, og den vendte aldrig siden tilbage.

Note 4: **Spidse huer:** Betegnelse for russiske soldater.

25. Slutning

Næppe var Adalbert og Leontine kommet over grænserne, før de hørte, at forræderen Krukowiecki havde fået sin fortjente løn, for russerne, der ikke var tilfredse med hans halve forræderi og ærgrede sig over, at han ikke havde overgivet byen uden sværdslag, fandt snart et påskud, hvorunder de sendte ham til Sibirien.

Overalt blev de polske flygtninge modtaget med beundring og kærlighed af folkene, med kulde og hemmelig frygt af de mægtige. Ifølge de sidstes mistro kunne de ikke dvæle noget sted i Tyskland, Adalbert flygtede derfor med sin unge hustru til Besançon i Frankrig, hvor han besluttede at fæste bolig i nogen tid.

Den første af deres venner, der her opsøgte dem, var Czernim, og den tro Fidelio fulgte ham. Czernims træk var blevet gamle i kort tid, og hans hår var blevet gråt af sorg. Da han første gang så Adalbert igen, tog han ham i sine arme og omfavnede ham med en strøm af tårer, så hans hjerte var færdigt at briste derved. Derpå fortalte han, hvorledes det var gået den afdeling af hæren, ved hvilken han befandt sig, og hvorledes den til sidst havde nedlagt sine våben på preussisk grund.

"Jeg forglemmer aldrig det øjeblik," sagde han, "da vi måtte forlade vore heste, disse tro dyr, der havde båret os på de lange marcher både ved dag og ved nat og delt møje og savn og den sidste bid brød med os. Nej, Adalbert, denne tilstand begriber ingen, der ikke selv har oplevet den. Gamle, gråhærdede mænd, der havde set al krigens elendighed og trodset enhver fare,

fældede den gang tårer ligesom børn, de omfavnede til afsked de dyriske halse, mens hestene vendte deres hoveder hen imod dem, og selv i deres uudviklede sjæle var der måske en anelse om, hvad vi havde tabt. Ja, vi har grædt som kvinder efter at have fægtet som mænd, og mange ilede igen over grænsen og kastede sig i græsset for endnu engang at hvile på den jord, som de så tit havde vædet med deres blod, og som barbarerne nu ville binde med slavelænker, langt tungere end dem, den hidtil har båret."

Ulykken havde ikke virket fordelagtigt på Czernim, for denne stolte natur var derved blevet meget vildere og ubændigere, end den forhen havde været.

En aften, da de tre venner sad hos hverandre og talte om forgangne tider, hørte de pludselig en polsk folkesang udenfor deres vinduer. Leontine fo'r skælvende sammen ved disse toner.

"Det er den blinde sanger," råbte hun, og Czernim og Adalbert ilede ud for at se, om det var sandt. Hun havde ret, det var den gamle folkesanger, der, ledet af en lille, smuk dreng, havde fundet vejen hertil.

"Hvor er din datter?" spurgte Leontine, da hun så ham.

"Hun er død," svarede han.

"Og din harpe?"

"Den blev sønderslået af en russisk soldat, han har også knust to af mine fingre, så jeg aldrig kan røre harpen mer."

Leontine græd højt ved disse ord, men Czernim trykkede heftigt den gamles hånd.

"O du levende billede på mit folk!" udbrød han, "for sønderrevet og lemlæstet, med sønderslået harpe, bærer du endnu de gamle sange og de gamle minder i hjertet."

"Vi har siddet længe i fængsel," sagde den blinde sanger, "der døde min datter; til sidst lod de mig gå, men jeg måtte forlade landet; den dreng, der ledsager mig, er en søn af jøden Salomon, han elsker min kunst og har med faderens tilladelse fulgt mig."

"Du og din ledsager skal nu blive hos os, så længe vi lever," sagde Leontine.

"Men harpen er dog knust, og livets drøm er forbi, og om der kommer andre drømme derefter, hvem ved det?" bemærkede Czernim.

Kort efter modtog Adalbert og Leontine endnu et andet besøg, som de ikke ventede; for en gang da de spadserede i omegnen af byen, stod pater Vincent for dem.

"Hvorledes kommer du her, min fader," råbte Adalbert, "så langt fra dit kloster?"

"Jeg er fordrevet derfra," svarede pater Vincent, "i hele Tyskland fandt jeg intet blivende sted, derfor vandrer jeg nu til Rom for at anmode paven om beskyttelse; da jeg imidlertid hørte, at I var her, så gjorde jeg en lang omvej for endnu engang at tale med eder."

"Vi samles her, ligesom skyggerne i dødens rige," sagde Czernim, "for at sukke over en forsvunden herlighed."

På denne tid modtog Adalbert et brev fra sin fader, hvori denne meldte ham, at kejseren af besynderlig nåde, og i betragtning af hans families troskab, ville glemme Adalberts brøde og tillade ham at vende tilbage til Polen igen. Kun måtte han da tilsværge kejseren lydighed og ikke blot bryde al forbindelse med sine oprørske venner, men desuden, så vidt han formåede, hjælpe til opdagelsen af deres rænker og

forræderske planer, desuden ville han i begyndelsen blive sat under politiets særdeles opsyn, og det ville afhænge af hans egen opførsel, hvorledes hans skæbne blev i fremtiden.

"Skulle du derimod i din forblindelse forkaste dette tilbud," skrev starosten videre, "da har du for bestandig fjernet dig såvel fra din kejsers nåde, som fra din faders hjerte, og jeg skal da i fremtiden stræbe at glemme, at jeg har haft nogen søn."

"Uagtet det var højst upolitisk og urigtigt af dig," føjede faderen til, "uden min tilladelse at indgå en ægteskabelig forbindelse, så skal dog heller ikke dette skille os ad, jeg har derfor også udvirket tilgivelse for din hustru, der kan vende tilbage på samme vilkår som du."

I en efterskrift meldte starosten endvidere, at den ædle kejser, i betragtning af hans udviste troskab, havde af særdeles nåde optaget ham i den grevelige stand og skænket ham en rig erstatning for alle de tab, han under oprøret havde lidt.

Dette brev var dateret Petersborg og indesluttede en betydelig veksel.

Adalbert og Leontine var begge enige om, at de aldrig kunne aflægge den forlangte ed, lige så lidt ville de begå noget forræderi mod deres venner, hvilket Adalbert i meget ærbødige udtryk meldte sin fader. På samme tid sendte han den i sin faders brev indesluttede veksel tilbage, da han ikke kunne opfylde de betingelser, under hvilke den var blevet ham tilstillet.

Nogen tid efter modtog han et nyt brev fra starosten, hvori der lå betydelige anvisninger på et bekendt parisisk handelshus.

"Hermed lader jeg Dem vide," skrev starosten, "at jeg straks efter modtagelsen af Deres sidste brev, med kejserens allernådigste tilladelse, har antaget frøken Emilie von Selkowicz i datters sted, så at hun nu, da Deres broder Casimir ved døden er afgået, bliver den eneste arving til hele min formue, hvortil De ved Deres seneste opførsel aldeles har forspildt Deres ret. Da jeg imidlertid ikke ønsker, at et menneske, der bærer mit navn, skal vandre som en betler igennem landene, så sender jeg Dem hermed Deres mødrenearv."

Denne arv sendte Adalbert ikke tilbage, men satte den tillige med Leontines kapital i den parisiske bank. Således besad han nu en formue, hvoraf han ikke blot kunne leve anstændigt, men hvoraf han også kunne understøtte sine trængende landsmænd.

"Hvad synes dig om Leontine?" sagde Czernim en dag, da han var alene med pater Vincent.

"Jeg frygter for, at denne blomst ikke kan trives udenfor Polens skove," svarede pater Vincent.

"Tror du da, det kunne hjælpe, om hun kom hjem?"

"Måske."

"Nej, munk! Det var et glimt af frihedens morgensol, der farvede hendes kinder, og nu, da den er formørket, må hun dø, hvor hun så befinder sig, og deri gør hun vel."

"Den ulykkelige Adalbert!" sukkede pater Vincent.

"Han er ikke ulykkeligere end vi andre," svarede Czernim.

Det var kendeligt, at Leontine hver dag blev blegere, hun spiste næsten intet, hendes hjerte slog heftigt ved den mindste bevægelse, og hendes hele nervesystem syntes at lide. Lægen

erklærede ligesom pater Vincent hendes sygdom for hjemve, og virkelig førte drømmene hende hver nat hjem, hun vandrede da atter i de store skove, ved de dybe søer og ved flodbredderne, og så de trækkende vildgæs og den ensomme kongeørn, der fløj over sletten. Undertiden stod hun også i det forfaldne slot og udstrakte fingrene mod det sælsomme ur, hvorved det igen begyndte at gå ligesom i gamle dage. Til andre tider så hun Krakau med dets to og halvfjerdsindstyve kirker, og hørte klokkerne klinge, ja engang befandt hun sig endog under jorden i hvælvingen hos de døde, og det syntes hende, som hun lå i en ligkiste med en guldkrone på sit hoved.

Da hun fortalte Adalbert alt dette, sukkede han og betragtede hende med stor bedrøvelse.

"Suk ikke så dybt!" sagde hun, idet hun rakte ham hånden, "for du er også med i disse drømme, med dig vandrer jeg næsten bestandig i det gamle slot og gennem skoven, der møder vi mange venner, som vi kender, skønt vi aldrig har set dem før, også Alexandras og Bonaventuras ansigter skimter vi tit imellem grenene, og den hvide då løber foran og viser os vej til steder, hvor vi hviler i skyggen, og hvor en skønnere sol skinner over os, og jeg må da tit tænke på det land, hvorom der tales i munkens eventyr."

Om dagen vandrede hun tit udenfor byen og betragtede den fremmede natur og glædede sig, hver gang hun opdagede en plante, som hun havde set i sit eget land.

Men når tusmørket kom, da måtte den gamle sanger lære hende folkeviser, som hun endnu ikke kendte, de gentog dem da samlede, og Leontine ledsagede dem på harpen. Hver aften stod derfor en mængde tilhørere udenfor hendes bolig, og disse

sange, der dog var digtet i et fremmed sprog, smeltede mangfoldige menneskers hjerter, så de ikke kunne høre dem uden tårer.

Da munken havde tilbragt nogen tid hos sine venner, rejste han bort, men lovede igen at besøge dem på tilbagevejen.

Aftenen før han rejste, måtte han endnu fortælle Leontine sin historie.

Da han havde endt, blev Leontine meget tankefuld, endelig sagde hun: "Det går dig med din elskede, ligesom os med vor, på Jorden har vi nu tabt hende, men forklaret venter hun os i en højere verden."

"Dette er historiens hemmelighed," sagde munken, "og den, der ret begriber den, han er moden for et højere liv."

"Er I fornøjet dermed, så er det godt for jer," sagde Czernim, "kun begriber jeg ikke, hvad I da har kæmpet for her på Jorden."

"Alt, hvad der lever i menneskets ånd, stræber også efter et legeme her på Jorden," svarede pater Vincent, "og det skal og bør stræbe derefter."

"Da jeg rejste gennem Tyskland, hørte jeg engang en gammel sang," blev Czernim ved, "jeg erindrer kun to linjer deraf, som jeg her vil fremsige:

> Es blies der Jäger ins goldene Horn,
> Und Alles, was er blies, das war verlorn.

Hvem, der ret forstår at anvende de to linjer, han kender verdens hemmelighed og er en vis mand, men han vil næppe have nogen stor glæde af sin visdom."

Også Czernim forlod nu Adalbert og rejste til Paris, hvor en stor del af hans fordrevne landsmænd var samlede. De breve, han skrev fra denne hovedstad, indeholdt kun liden trøst; for

det åbenbarede sig kun alt for meget, at den gamle tvedragt ikke var udslettet, og at man selv i landflygtighed og ulykke ikke kunne glemme de gamle stridigheder.

Efter fire måneder kom pater Vincent tilbage og fandt Adalbert bleg og nedslået i et kapel ved Leontines ligkiste.

"Hun er død af græmmelse og hjemve," sagde den blege Adalbert, "hun vansmægtede som en plante, der er henført i et fremmed land, hvis lys og hvis skygge den ikke kender, derfor kunne hun ikke leve."

"Ja således måtte det ske," svarede munken, "jeg vidste det vel."

"Også jeg står nu ene og forladt," blev Adalbert ved, "var det nu ikke bedst, at jeg ligesom du begravede mig i et kloster?"

"Din og min bestemmelse er ikke den samme, min søn!" genmælede munken.

Nu blev pater Vincent en tid i Besançon og sørgede med sin ven og talte med ham om den afdøde.

"Du er lykkelig," udbrød Adalbert engang, "for du ser dog endnu din elskede, jeg har søgt min i skoven og på bjergene, jeg spurgte stjernerne, om de havde set hende, jeg agtede på fuldmånen, når den, som en gammel magus, skrev sine vekslende tegn i bølgerne, jeg råbte hendes navn igennem stormen, men alt var forgæves, hun hørte mig ikke, og ikke engang i drømme har jeg set fligen af hendes flyvende kjortel."

"Hvi nedlagde du ikke det afsjælede støv i jorden?" spurgte pater Vincent.

"Fordi jeg vil føre hende til hendes hjem. 'Lad ikke mine ben hvile her i den fremmede jord!' sagde hun, 'i Krakau, ved

Weichselens bredder vil jeg ligge, ved min søsters side; jeg har vel fortjent en grav i mit fædreland.'"

Da Czernim hørte Leontines død, kom også han tilbage for at se til Adalbert.

"Hvad," sagde han, "er hun død, min dreng? Nu, vær du kun rolig! om hundrede år tænker du ikke mere derpå. De gode vandrer bort, og denne verdens fyrste råder alene; hvis du blot falder ned og tilbeder ham, da skænker han dig endnu, hvad der kan forlyste dit øje. Fanden tage det hele! dog før jeg ønskede det, var det sket allerede; ser du, jeg er en særdeles begunstiget mand, hvad ønsker angår."

"Det er ingen god tale, oberst Czernim!" sagde munken.

"Vi har kæmpet som narre," vedblev Czernim, "vi har omstyrtet husets piller og knust os selv, men dog ikke ødelagt filisterne, derfor ønskede jeg, at ingen skrev om vore bedrifter, at historien sad tavs på vore grave som på en undergået og forglemt verden; også disse græske og romerske eventyr skulle forbydes i skolerne, for de fylder kun hovederne med hjernespind og vilde drømme, og måske kan vi nu håbe, at et sligt forbud snart vil komme, for magthaverne er vise folk."

"Sandelig," sagde munken med høj værdighed, "nu er din frafaldstime kommet, oberst Czernim, for fordi du ikke sejrede i den første strid, vil du derfor opgive kampen? fordi dit sværd ikke straks bragte dig til målet, er det derfor tabt og tilintetgjort? Og I lidet troende! har vi ikke nu et herligt, et glimrende fædreland med en vidunderlig martyrkrone om sit hoved? Hvilket land i verden stråler nu med en sådan glans, som vort! og ville I vel for alle jordens rigdomme bytte dette for noget andet? Nej visselig ikke! for ved kærlighed, troskab og

opofrelse har vi grundet et evigt Polen, der er nedskrevet i livets bog; og tror nu end vore fjender, at det sank, så bekræfter dog tusinde stemmer over gravene, at det lever og ej kan forgå."

"Ti, munk!" råbte Czernim, "når pisken svæver over mine brødres hoveder, når tusinde forbløder sig på valpladserne, når andre tusinde vansmægter i de sibiriske bjergværker, når vi selv må vandre som betlere i et fremmed land og tigge den skærv, vi behøver, af fremmedes kolde medlidenhed, da kan jeg ikke trøste mig med noget hisset. Her og ikke hisset ligger mit fædreland, for mine dunkle skove, for mine sletter ved Weichselen, for mine ulykkelige forladte brødre har jeg kæmpet, og så længe de vansmægte i elendighed, er der ingen salighed for mig at finde, selv i den højeste himmel."

"Den, der alene tror på det jordiske paradis, han må visselig fortvivle, når han er udjaget derfra," svarede munken, "men dog gives der større ulykker, end de, hvorunder vi lider."

Efter nogle dages forløb rejste pater Vincent hjem til sit kloster, hvor han, ved flere mægtige velynderes indflydelse, havde fået lov til at leve i stilhed sit øvrige liv.

Dog varede det ikke længe, før man fandt munken myrdet på en ensom sti i skoven; dette vakte stor sorg i den hele egn. Ja, snart udbredte det rygte sig, at pater Vincent var en helgen, og endnu den dag i dag fortælles der meget i hine egne om de mirakler, der skulle have fundet sted på hans grav; hans morder blev imidlertid en lang tid ubekendt.

Ved den venlige priors hjælp blev Leontines lig virkelig bragt til Krakau og stillet ved Alexandras side.

Af et brev fra hjemmet erfarede Adalbert, at Emilie havde ægtet hr. von Zeltner, der nu var oberst i et russisk regiment; i

samme brev fortaltes der, at hun syntes ganske forandret, at hun var blevet stille og folkesky, og at hendes skønhed var aldeles forsvundet.

Sildigere fik Adalbert et brev fra hende selv. Dette brev var meget venligt, hun tilbød sig deri at forlige ham med hans fader, forresten fortalte hun ligefrem, at hendes ægteskab ikke var lykkeligt.

"Der er en ængstelig tanke i mit bryst," således sluttede hun sit brev, "der nu driver mig bort fra de glimrende sale, hvori jeg før fandt min højeste lyst. Min eneste higen er at komme langt bort fra Zeltner, hans råhed ængster mig, og jeg ville være meget tilfreds, hvis jeg kunne følge hans forrige hustrus eksempel og skjule min fortvivlelse i et ensomt kloster."

Adalbert skrev nu også et venligt brev til Emilie, men han gentog tillige deri, at han på de vilkår, hans fader foreskrev, aldrig kunne vende tilbage.

Da Adalbert siden viste Emilies brev til Czernim, udbrød denne: "I sandhed, den gode munk havde ret, der gives større ulykker, end de, hvorunder vi lider."

"Hvad driver dog den forfængelige Emilie til at flygte fra den verden, hun elskede?" spurgte Adalbert.

"Vel den, der har en ren samvittighed!" svarede Czernim.

På samme tid blev toldbetjenten Iwan draget til regnskab for sine gerninger; blandt andre forbrydelser tilstod han da også, at han havde dræbt pater Vincent, men han påstod tillige, at det var oberst Zeltner, der ved guld og overtalelser lokkede ham dertil. Denne angivelse blev imidlertid neddysset, for både Zeltner og hans svigerfader, grev Litowski, stod i stor anseelse;

kort efter blev Iwans mund for evigt beseglet, og han fandt døden under bøddelens piskeslag.

Men efter nogen tid pådrog oberst Zeltner sig en mægtig mands uvilje; denne benyttede nu Iwans vidnesbyrd imod ham, og da hans foregående liv i følge heraf blev undersøgt, opdagedes så mange og store forbrydelser, at starosten aldeles ikke kunne redde ham. Han blev forvist til Lena-flodens bredder, hvor han tilbragte sit øvrige liv i elendighed.

Efter hans forvisning udførte Emilie virkelig den plan, hun længe havde næret, hun tog sin tilflugt til det samme karmeliterkloster, hvori hun alt engang havde været indesluttet, og hvori hun nu, trods alle hendes faders indsigelser, forblev og aflagde det hellige løfte.

Adalbert fæstede bolig i Schweiz, og folkesangeren tillige med den lille dreng blev bestandig hos ham. Han levede stille, og henbragte sine dage med læsning i historiske og religiøse skrifter; forresten lindrede han sine landsmænds nød, så vidt han formåede det, men blandede sig aldrig i deres stridigheder.

Alle Czernims ejendomme blev lagt under beslag, men dog ville han ingen understøttelse tage af Adalbert. Efter nogen tid gik han i fransk tjeneste; om hans videre skæbne har vi hidtil intet kunnet erfare.

Den gamle grev Litowski levede længe i stor anseelse, men tillige i stor ensomhed, på sit nybyggede slot fem mile fra Krakau.

Om "En polsk familie"

Forfatter: Carsten Hauch (1790-1872).
Org.udgave: *En polsk Familie.* C. A. Reitzel, København 1839.
Denne udgave baseret på: C. Hauch: *En polsk Familie.* Gyldendalske Boghandel – Nordisk Forlag. København of Kristiania 1904.
Redigeret af: Kim N. Jensen.
Forside: Efter Artur Grottger (1837-1867): *En oprørers farvel (Pożegnanie powstańca)*, 1866. *(Public Domain fra det polske nationalmuseum i Krakow.)*

ISBN 978-87-7979-990-5
2. ebogsudgave, tidligere udgave ISBN 978-87-7979-219-7 (Ølstykke 2011).

© 2024 eBibliotek 1800
www.ebib1800.dk

Indhold

Forside
Ophavsret og brugsbetingelser
Første del
- 1. Mødet
- 2. Hjemkomsten
- 3. Besøg i omegnen
- 4. Folkesangeren
- 5. Det gamle slot
- 6. Undvigelsen
- 7. Diplomatisk fremfærd
- 8. En ny gæst
- 9. Hævnen
- 10. Erklæring
- 11. En rejse
- 12. Udflugten i skoven
- 13. Czernims tidsfordriv
- 14. Eventyret i spindestuen
- 15. Høstgildet
- 16. Domkirken i Krakau
- 17. De misfornøjede
- 18. Indvielse og drøm

Anden del
- 1. Tilbagekomsten
- 2. Tvivl og mistanke
- 3. Casimirs historie

4. Tvekampen
5. Det dybe sår
6. Alexandra
7. Barndomsårene
8. Træk af en pebersvends liv
9. Frøken Wahlstein
10. En skæv stilling
11. Digterlykke
12. Hvor det lavere liv ender, begynder det højere
13. Katastrofe
14. Den genvundne brud
15. Julirevolutionen
16. Maskeraden
17. En klosterhistorie
18. Branden
19. Den gamle tjener
20. En uventet ulykke
21. Bortførelsen
22. Krigsbegivenheder
23. Lykke og ulykke rækker hinanden hånd
24. Den sidste kamp
25. Slutning
Om "En polsk familie"